

M HKA 2025 Jaarverslag

Inhoud

1	INLEIDING	8
2	AFDELINGSNIEUWS	14
2.1	Artistieke Presentatie	
2.1.1	Programming	
2.1.2	Productie	
2.1.3	De Cinema – Filmmuseale werking van M HKA	
2.2	Museale Werking	
2.2.1	Algemeen	
2.2.2	Beheer kunstcollectie	
2.2.3	Bibliotheek	
2.2.4	Beheer archieven	
2.2.5	Informatiebeheer	
2.2.6	Onderzoek & onderzoekswerking	
2.3	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid	
2.3.1	Crisismanagement en -communicatie	
2.3.2	Bemiddeling en communicatie van het programma	
2.3.3	Communicatie	
2.3.4	Bezoekersaanbod	
2.3.5	Interne werking	
2.4	Ondersteunende Diensten	
2.4.1	Financiën	
2.4.2	HR-beleid	
2.4.3	Veiligheid en welzijn op het werk	
2.4.4	Facilitair Management	
2.4.5	Panamarenkoku	
2.4.6	ICT en Digitalisering	
2.4.7	Duurzaamheid	
2.4.8	Toekomsthorizon: instellings- en infrastructuurtraject	
2.4.9	Internationale werking	
2.4.10	Bestuur	
3	SOCIAAL-ECONOMISCH VERSLAG VAN DE WERKING	84
3.1	Omzet – uitgaven versus inkomsten	
3.2	Personeel – aandeel loonkosten in de totale uitgaven	
3.3	Werkingskosten	
3.4	Groei subsidies en toelagen	
3.5	Kunstenaars	
4	VERWERVINGEN – BRUIKLENEN 2025	90
4.1	Aankopen 2025	
4.1.1	Aankopen Vlaamse Gemeenschap – M HKA 2025	
4.1.2	Aankopen De Stadscollectie Antwerpen – M HKA 2025	
4.1.3	Eigen aankopen 2025	
4.2	Scheningen 2025	
4.3	Structurele samenwerkingen	
4.4	Werken in bruikleen aan het M HKA	
4.5	Verwervingen van archieven	
4.5.1	Aanvullende verwerving van eerder geschonken archieven	
4.5.2	Nieuw verworven archieven	
4.5.3	Interne overdrachten van archieven	
4.6	Bruiklenen 2025	
4.6.1	Langdurige bruiklenen 2025	
4.6.2	Tijdelijke bruiklenen 2025	

5	BEZOEKERSAANTALLEN	108
5.1	Betalende bezoekers 2025 – Museum	
5.2	Gratis bezoekers 2025 – Museum	
5.3	Bezoekers filmwerking 2025	
5.4	Overzicht	
5.5	Analyse bezoekers	
5.5.1	Analyse diversiteit betalende bezoekers (herkomstlanden)	
5.5.2	Spreiding bezoekers binnenland	
5.5.3	Leeftijden	
5.6	Digitale bezoekersaantallen	
5.6.1	Website M HKA.be	
5.6.2	Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen	
6	TENTOONSTELLINGEN	116
6.1	Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin	
6.2	The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse Perspectieven	
6.3	De Associaties van Pauline Curnier Jardin	
7	COLLECTIETENTOONSTELLINGEN	134
7.1	De toestand is vloeibaar	
7.2	Panamarenko – Reis naar de sterren	
7.3	Vaast Colson – CASUS: You Used to Be Part of Something	
7.4	Saodat Ismailova – Chillahona	
7.5	Archiefpresentaties	
7.5.1	Today's Place	
7.5.2	De King Kong: tussen cinefilie en links activisme	
7.5.3	Tegen de onmacht van de kunst – een keuze uit het archief van Ruimte Morguen	
8	IN SITU	148
8.1	#25: Bruno Zhu – Uit	
8.2	#26: Özgür Kar – MALAISE	
8.3	#27: Kyiv Biennial 2025: Homelands and Hinterlands	
9	SUPERHOST	156
10	INBOX	160
10.1	Janina Fritz – Can I be in your House	
10.2	Ziekenhuisschool – Showing Off 10	
10.3	Leo Reijnders – De Wolkenbreier	
10.4	Sean Peleman – Are You Still Watching?	
10.5	Archipelago of Artistic Practices (Jubilee en M HKA)	
10.6	Onboards Biënnale 23 – IN Touch/BOX	
10.7	Luc Deleu & T.O.P. office – Founder's Choice	
10.8	MOST Magazine & Yulia Krivich – There Is Nothing Solid About Solidarity	
10.9	S & W &...	
11	BUITEN HET MUSEUM	170
11.1	Yoshio Nakajima UNBEAT!	
11.2	Brussels Ass Book Fair 2025	

12	EVENEMENTEN	174
12.1	Structurele evenementen	
12.1.1	Art's Birthday	
12.1.2	FRONT ROW	
12.2	Occasionele evenementen	
12.2.1	Cultuurbeleid en ideologie - in gesprek met Bart Caron	
12.2.2	Antwerp Art Weekend 2025	
12.2.3	Archipelago of Artistic Practices. Een symposium voor artistiek onderzoek van Jubilee en M HKA	
12.2.4	FORUM: There is Nothing Solid About Solidarity	
12.3	Evenementen Bemiddeling	
12.3.1	Seizoensopeningen	
12.3.2	Het Salon	
12.3.3	Bezoek het Panamarenkothuis	
12.3.4	Avant-gardewandeling	
12.3.5	Instaprondleiding	
12.3.6	Familierondleiding	
12.3.7	M HKADEE rondleiding voor peuters	
12.3.8	Rondleiding met gids voor NT2	
12.3.9	Meet Me: rondleiding voor mensen met dementie	
12.3.10	Krokuskriebels	
12.3.11	De kleine Panamarenko	
12.3.12	De Bing als museumstuk van het jaar!	
12.3.13	Museumnacht	
12.3.14	Tuinieren op het dak: wordt dakboer	
12.3.15	Zomeratelier augustus niwnyhu-museum in oprichting	
12.3.16	ALTAR Festival	
12.3.17	ZuiderZinnen	
12.3.18	M HKA Laat: speciale editie	
12.3.19	Kunstendag voor kinderen: 'Zot van kunst'	
12.3.20	Workshops	
12.3.21	Verknipste Kerst	
13	PUBLICATIES	198
13.1	Flankerende publicaties	
13.1.1	Booklet There is Nothing Solid About Solidarity	
13.2	E-book publicaties L'Internationale Online	
13.3	Tijdschriften	
13.3.1	Afterall	
14	DE CINEMA	202
15	EXTERNE WAARDERING	228
15.1	Vragen aan de instelling	
15.2	Internationale (lerende) netwerken	
15.3	Opleidings- en vormingsactiviteiten	
16	ORGANOGRAM	238
17	SEMI-VASTE MEDEWERKERS	244
17.1	Jobstudenten	
17.2	Artikel 60	
17.3	Vrijwilligers	

18	BEDRIJVENCLUB EN SPONSORWERVING	250
18.1	Activiteiten	
18.2	Ledenaantal	
18.3	Specifieke sponsoring	
18.4	M HKART CIRCLE	
19	NOCTURNES EN VERHUUR ACCOMMODATIE	254
20	DE VRIENDEN VAN HET M HKA VZW	258
21	CKV – CENTRUM KUNSTARCHIEVEN VLAANDEREN	266
21.1	Verbreden en verdiepen	
21.2	Veldkaart	
21.2.1	Index	
21.2.2	Veldanalyse	
21.2.3	Aanmeldformulier	
21.3	Expertiseopbouw & kennisdeling	
21.3.1	Onderzoekstraject Archieven Organisaties Beeldende Kunst	
21.3.2	Onderzoekstraject Nalatenschappen kunstenaars sinds de jaren 1970	
21.3.3	Onderzoekstraject Galerie-archieven	
21.3.4	EHBA	
21.3.5	Archiefbeheersplan (ABP)	
21.3.6	Bevraging digitale noden	
21.3.7	Museumarchieven	
21.3.8	Vorming	
21.4	Dienstverlening	
21.4.1	Instrumenten	
21.4.2	Informatievragen	
21.4.3	Workshops	
21.4.4	Plaatsbezoeken	
21.4.5	Archiefdoorlichting	
21.4.6	Samenwerking met Erfgoedcellen	
21.4.7	Projectaanvragen	
21.4.8	Nalatenschappen	
21.4.9	Archief en de artistieke praktijk	
21.4.10	Interne werking: informatiebeheer	
21.4.11	M HKA	
21.5	Netwerking	
21.6	Communicatie	
21.6.1	Website	
21.6.2	Social media	
21.6.3	Nieuwsbrief	
21.6.4	Brochure	
21.6.5	Publicatie	
21.7	Presentaties	
22	FOTOCREDITS	302

1 Inleiding

2025 zal een bijzonder en bewogen jaar blijven in de geschiedenis van het M HKA. Het was aanvankelijk het jaar waarin het nieuwbouw- en transitietraject eindelijk concreet vorm zou krijgen. Na meer dan tien jaar onderzoek en voorbereiding, en na de aanstelling van het architectenteam Bovenbouw Architectuur en Christ & Gantenbein in januari 2025, besliste de Vlaamse regering op 3 oktober 2025 om het nieuwbouwproject eenzijdig stop te zetten. De beslissing kwam als een donderslag bij heldere hemel. Enkele dagen later, op 6 oktober 2025, volgde de aankondiging dat de minister van Cultuur de intentie had om het M HKA zijn museumstatus te ontnemen. De conceptnota *Hertekening landschap eigen museale instellingen en van de beeldende kunsten* veroorzaakte schokgolven binnen en buiten de organisatie. Niet alleen werd het nieuwe gebouw geschrapt, ook de financiering en daarmee de toekomst van de werking van het museum werden in vraag gesteld.

De beleidsaankondiging leidde tot een breed maatschappelijk, artistiek en institutioneel debat. Reacties kwamen uit het museum zelf, uit het kunstenveld, maar ook van beleidsmakers, media en nationale en internationale culturele instellingen. Parlementaire toelichtingen, open brieven, opiniestukken en publieke acties volgden elkaar snel op. Er ontstond een spanningsveld tussen beleid, institutionele verantwoordelijkheid en maatschappelijke betrokkenheid. Tal van acties en campagnes werden opgestart om de aangekondigde maatregelen te contesteren. Verenigingen, stakeholders, kunstenaars, bezoekers en sympathisanten engageerden zich om op te komen voor het voortbestaan van het M HKA als museum voor hedendaagse kunst in Antwerpen. Tegelijk stelde A&O Shearman zich bereid om het museum pro bono juridisch te ondersteunen.

Het standpunt van het M HKA werd helder verwoord in een brief van het bestuursorgaan aan minister Gennez op 20 januari 2026. Daarin werd het belang benadrukt van het behoud van de museumstatus van het M HKA, conform de ICOM-definitie van het museum als een non-profit en permanente instelling in dienst van de samenleving. Daarnaast werd gepleit voor structurele financiering van een vernieuwd M HKA via het Cultureelerfgoeddecreet en voor stabilisering van de huidige middelen. Het museum benadrukte ook het belang van het behoud van de museale collecties, met respect voor hun eigenheid en de complexe auteursrechtelijke aspecten die ermee verbonden zijn. Tegelijk werd gepleit voor een versterkte samenwerking tussen instellingen binnen het erfgoed- en kunstenveld, gebaseerd op de expertise van de bestaande organisaties. Verder werd gewezen op het belang van verdere professionalisering van de werking en op de nood aan tijd en ruimte om in de gewijzigde omstandigheden een sterk en realistisch toekomstplan uit te werken, ondersteund door een aangepaste infrastructuur.

De daaropvolgende dialoog leidde begin 2026 tot een gedeeltelijke herziening van het aangekondigde beleid. De minister stelde een *Plan van aanpak voor het Vlaamse museale landschap en de beeldende kunsten* voor. Het M HKA blijft in dit proces kritisch, maar constructief en zal de komende maanden werken aan een ambitieus toekomstplan dat vertrekt vanuit het eerder geformuleerde standpunt.

De gebeurtenissen sinds oktober 2025 hadden belangrijke gevolgen voor het bestuur van het museum. Vier bestuurders besloten hun mandaat voortijdig neer te leggen. De voorzitter van het bestuursorgaan, Herman De Bode, maakte zijn beslissing bekend via een open brief. Daarin benadrukte hij dat een collectie niet alleen een verzameling werken is, maar ook een samenhang die betekenis geeft aan die werken. Volgens hem draait een museum niet alleen om een collectie, maar ook om een verhaal en een profiel. Ook Katrien Mattelaer, sinds 2017 bestuurder van het M HKA en nauw betrokken bij het gebouwtraject, legde haar mandaat neer na de plotse beleidsbeslissingen van

de Vlaamse Regering. Hetzelfde deden de twee internationale bestuurders, Vasif Kortun en Eugene Tan. In hun gezamenlijke brief aan de minister-president van Vlaanderen en de minister van Cultuur wezen zij op de impact van deze ontwikkelingen op de strategische positionering, de werking en de internationale uitstraling van het museum.

In 2025 vond op directieniveau een belangrijke wijziging plaats. Eind oktober besliste Bart De Baere om zijn mandaat als algemeen en artistiek directeur neer te leggen. In zijn brief aan het bestuursorgaan gaf hij aan dat hij in de gewijzigde omstandigheden zijn functie niet langer kon uitoefenen. Het bestuursorgaan duidde daarop zakelijk directeur Dieter Vankeirsbilck aan als waarnemend algemeen directeur.

Na een open oproep tot kandidaatstelling werden op 15 december 2025 drie nieuwe onafhankelijke bestuurders benoemd: Annemie Van de Casteele, Jonas Vogels en Philippe Pirotte.

2025 was ook het jaar waarin een nieuw beleidsplan moest worden ingediend voor de beleidsperiode 2026–2030. Voor het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen werd een apart dossier ingediend als landelijke dienstverlenende rol.

Het eindoordeel van de beoordelingscommissie van 9 mei 2025 over de aanvraag voor de werkingssubsidie van het M HKA was onvoldoende. Er werd voorgesteld om een nieuw beleidsplan uit te werken met een realistischer plan van aanpak en een duidelijk tijdspad om de ambities van de transitieperiode waar te maken. Dit beleidsproces werd echter sterk beïnvloed door de concept-nota van 6 oktober 2025.

Het beleidsplan voor de landelijke dienstverlenende rol werd wel positief beoordeeld. De minister volgde dit advies, wat resulteerde in een verhoging van de werkingsmiddelen van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen. Voor CKV betekent dit een belangrijke erkenning van het werk dat de voorbije jaren werd verricht.

Inhoudelijk stond het afgelopen jaar in belangrijke mate in het teken van museaal onderzoek. In 2025 werd doelgericht gewerkt aan de verdere uitbouw van onderzoek als structurele kernfunctie van het M HKA. De ambitie is om onderzoek te positioneren als een centraal instrument voor het begrijpen, contextualiseren en duurzaam ontsluiten van kunst, collecties en archieven. Het gaat daarbij zowel om de ontwikkeling van nieuwe kennis over kunstwerken, tentoonstellingen, technieken en institutionele geschiedenis, als om het duurzaam borgen en toegankelijk maken van die kennis voor intern en extern gebruik.

Om deze transitie mogelijk te maken werd begin 2025 een organisatorische herstructurering doorgevoerd. Binnen de Afdeling Museale Werking leidde dit tot een herijking en hergroepering van teams, met een scherpere inhoudelijke afbakening van verantwoordelijkheden. In totaal werden achttien tijdelijke projectmedewerkers aangeworven ter versterking van de digitale transformatie, onderzoeksontwikkeling, registratie, digitalisering en backofficewerking. De onderzoekswerking werd georganiseerd rond zes inhoudelijke werkterreinen: tentoonstellingshistoriek, ICC (1970–1990), de naoorlogse avant-garde (ca. 1958–1980), de jaren tachtig en negentig, de multipolaire wereld na 2000 en onderzoek naar collectiekunstenaars. Daarnaast werd een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met KB45, een multidisciplinaire onderzoeksgroep aan de UGent, die zal optreden als academische verankering en methodologische hefboom in de verdere ontwikkeling van de onderzoekswerking.

Parallel werd een Programmabureau opgezet om het transitietraject inhoudelijk en organisatorisch te structureren.

Het artistieke programma van het M HKA werd in 2025 gekenmerkt door een grote veelzijdigheid aan presentatieformats en inhoudelijke perspectieven. Drie grote tentoonstellingen vormden belangrijke ankerpunten in het programma: de eerste museale overzichtstentoonstelling van Hugo Roelandt, de groepstentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure* en de monografische tentoonstelling *De Associaties van Pauline Curnier Jardin*. Daarnaast werden ook middelgrote tentoonstellingen georganiseerd rond de opkomende kunstenaars Bruno Zhu en Özgür Kar. De derde IN SITU-presentatie maakte plaats voor *Homelands and Hinterlands*, een groepstentoonstelling in het kader van Kyiv Biennial 2025. Parallel daaraan werd *There Is Nothing Solid About Solidarity* georganiseerd, een tentoonstelling en tweedaags forum in INBOX.

De M HKA-collectie kreeg in 2025 bijzondere aandacht via een vernieuwde collectiepresentatie onder de titel *De toestand is vloeibaar*, met een focus op sleutelwerken van Vlaamse en internationale kunstenaars. De tentoonstelling *Panamarenko – Reis naar de sterren* kaderde in het feestjaar Panamarenko85, een initiatief van de Panamarenko Foundation in samenwerking met M HKA, KMSKA, S.M.A.K., Port of Antwerp-Bruges en Cultuurcentrum Scharpoord Knokke-Heist. De tentoonstelling *Vaast Colson – CASUS: You Used to Be Part of Something* werd begeleid door een onderzoeksproject in samenwerking met de UAntwerpen en een verdiepend publieksprogramma. De presentatie *Saodat Ismailova – Chillahona* was het resultaat van een langdurige samenwerking tussen het M HKA en het Tselinny Center of Contemporary Culture in Almaty (Kazachstan). Daarnaast werden ook de presentatieformats *Archiefpresentaties* en *INBOX* verdergezet en vonden tal van evenementen plaats, met Art's Birthday, Antwerp Art Weekend, en Museumnacht als hoogtepunten.

In 2025 werd een nieuwe samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen De Studio en M HKA/De Cinema, die in werking trad op 1 september 2025 en loopt tot eind 2027. Vanaf dat moment nam het M HKA de zakelijke en administratieve opvolging van De Cinema op zich. De Cinema kende een sterk jaar, met meer dan 44.000 bezoekers, het hoogste aantal tot nu toe. Educatie bleef een belangrijk speerpunt, onder meer via samenwerkingen met KASKA DKO en de Universiteit Antwerpen, het Zomerfilmcollege (met CINEA en Cinematek), en de *SCRIPTCLUB* met het scenaristengilde. Representatie, toegankelijkheid, innovatie en participatie stonden daarbij centraal. Een goed voorbeeld hiervan is het programma *Spotlight on Womxn Directors*, waarbij voor het tweede jaar op rij een volledige programmamaand werd gewijd aan vrouwelijke en non-binaire makers.

Op organisatorisch en HR-vlak werden belangrijke stappen gezet. In april 2025 werd, met het oog op de transitie naar het nieuwe museum, een tijdelijk werkorganogram voor de periode 2025–2027 ingevoerd. Daarbij werden de afdelingen heringericht en teams versterkt. De afdeling Publiekswerking werd in dit kader geherpositioneerd onder de naam *Publiekswerving en -betrokkenheid*, met als doel alle publieksgerichte activiteiten binnen één overkoepelende structuur samen te brengen en de interne samenhang te versterken.

Teams kregen meer verantwoordelijkheid in hun operationele werking en worden ondersteund door teamfacilitatoren, die samenwerking, communicatie en opvolging van acties begeleiden.

Daarnaast werd in mei 2025 een tweede personeelsbevraging georganiseerd met ondersteuning van een extern bureau (Horizon), gericht op de preventie van psychosociale risico's. De resultaten werden in oktober 2025 besproken in het managementteam en gedeeld met het personeel. Een plan van aanpak zal in 2026 verder worden uitgewerkt. Naar aanleiding van de hertekening van het museumlandschap en de impact ervan op het M HKA werden bovendien in samenwerking met Mensura teamsessies georganiseerd rond stressbeheersing en omgaan met verandering.

Ook op het vlak van duurzaamheid werd een belangrijke stap gezet. In samenwerking met het stadslandbouwcollectief Volle Grond lanceerde het M HKA het project Zuiderdaken, een innovatieve dakmoestuin op het museumdakterras waar bezoekers kunnen kennismaken met duurzame teelttechnieken binnen stedelijke landbouw.

2025 was kortom een uitzonderlijk jaar. Een jaar waarin het museum zijn toegevoegde waarde op lokaal en internationaal vlak bleef tonen, maar ook een jaar waarin een jarenlang voorbereid infrastructuur- en transitietraject abrupt werd stopgezet. Dat heeft diepe sporen nagelaten. Toch blijft het M HKA kritisch, veerkrachtig en vastberaden. Het museum blijft zijn missie verdedigen in dialoog met de Vlaamse overheid, het publiek en het bredere culturele ecosysteem. We willen iedereen uitdrukkelijk bedanken voor de vele steunbetuigingen en voor het engagement van zovelen die zich het afgelopen jaar hebben ingezet voor het voortbestaan van het M HKA. Samen blijven we werken aan een sterke toekomst voor hedendaagse kunst in Antwerpen, Vlaanderen en de wereld.

Support us Sign in

The Guardian Eur

News Opinion Sport Culture Lifestyle

World Europe US news Americas Asia Australia Middle East Afr

Belgium
Artists decry dismantling of
Belgium's oldest contemporary art
museum

2 Afdelingsnieuws

2.1 ARTISTIEKE PRESENTATIE

2.1.1 Programmering

Het M HKA heeft als doel de stimulering van de beeld-culturele ontwikkelingen in Vlaanderen, met name de beeldende kunst, film en mediakunst. Het plaatst deze disciplines in een internationaal perspectief en benadrukt hun internationale relevantie, waarbij de naoorlogse avant-garde de basis vormt voor de multipolaire kunstwereld van vandaag.

Het artistieke team, samengesteld uit de geassocieerd directeur en twee senior curators, ontwikkelt een programma van tentoonstellingen en artistieke projecten binnen een breed internationaal kader. Het team streeft naar vernieuwing door samenwerkingen en diepgaand onderzoek.

De samenwerking met de Afdeling Museale Werking, die zich richt op onderzoek en de ontwikkeling van verdiepende en bijzondere collectiepresentaties, draagt bij aan de vernieuwing van het programma. Dit gebeurt al dan niet in samenwerking met externe partners of als onderdeel van een verwerving.

Daarnaast geeft de coördinator van de filmwerking, samen met het artistieke team en de collega's van De Cinema, vorm en inhoud aan de unieke samenwerking tussen M HKA en De Studio (zie 2.1.3).

Het artistieke programma van het M HKA is veelzijdig en biedt op elk moment een breed scala aan projecten. Artistieke vernieuwing en toegankelijkheid gaan hand in hand. Bij het samenstellen van programmamekuzes hanteert het M HKA de volgende uitgangspunten:

- betekenisvol internationalisme;
- een Vlaamse instelling, een museum voor visuele cultuur met geografische focus op Antwerpen, Eurocore, Eurazië;
- het uitbouwen van langetermijnrelaties met kunstenaars en instellingen;
- diepgaand onderzoek en duurzaam engagement;
- hoogwaardige monografieën;
- projectmatige tentoonstellingen;
- groepstentoonstellingen rond relevante onderzoeksvragen;
- onderzoek als basis voor projecten;
- diversiteit als weerspiegeling van de samenleving;
- redactiewerk als integraal onderdeel van artistiek werk en onderzoek;
- langdurige artistieke samenwerkingen;
- een constructieve benadering van de artistieke canon;
- een vernieuwend model van participatieve werking (cf. constituent museum).

De programmering bestaat uit verschillende formats:

- **Grote tentoonstellingen** vormen de kern, met twee monografische tentoonstellingen en één internationale groepstentoonstelling.
- **IN SITU** functioneert als een kunsthall en omvat drie monografische tentoonstellingen.
- **Superhost** biedt ruimte voor experiment en stimuleert regionale samenwerkingen door langdurige engagementen met kunstenaars en collectieven.
- **INBOX**-projecten zijn kleinschalige initiatieven die de artistieke gemeenschap ondersteunen en dragen bij aan de sociaal-culturele rol van het museum.

Een interdisciplinair team werkt aan publicaties, performances en evenementen, zoals kunstenaarsgesprekken en Art's Birthday.

Het museum streeft naar een sterke wisselwerking tussen tijdelijke tentoonstellingen, collectiewerking en filmprogramma's.

Samenwerkingen met andere instellingen zoals De Studio en de confederatie L'Internationale zijn essentieel voor de artistieke visie van het M HKA.

Relaties met kunstenaars worden bewust op lange termijn opgebouwd, met een focus op onderzoek en duurzame betrokkenheid.

Eerdere overzichtstentoonstellingen, zoals *Mash Up* van Anthea Hamilton (2022) en *Vandaag zal eindigen* van Shilpa Gupta (2021), kwamen voort uit eerdere samenwerkingen met internationaal gerenommeerde kunstenaars. Deze aanpak sluit aan bij eerdere initiatieven, zoals de groepstentoonstelling *Don't You Know Who I Am – Kunst na identiteitspolitiek* (2014).

De **grote tentoonstellingen** (zie hoofdstuk 6) op de tweede verdieping waren elk op hun manier uitdagend, visueel sterk en interessant.

Het einde is een nieuw begin (14.02 – 25.05.2025) was de eerste museale overzichtstentoonstelling van de veelzijdige kunstenaar Hugo Roelandt (overleden in 2015). De groepstentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven* (13.06 – 21.09.2025) bracht kunstenaars samen die de betovering en machtsverhoudingen van infrastructuur onderzochten en reflecteerden op de rol van artistieke verbeelding bij het conceptualiseren van nieuwe en alternatieve infrastructurele modellen. De overzichtstentoonstelling *De Associaties* van Pauline Curnier Jardin (10.10.2025 – 08.02.2026) bracht twintig jaar praktijk samen met films, tekeningen, sculpturen, scenografische installaties, een nieuwe reeks fotografische portretten en een podium voor live-evenementen.

Het **IN SITU**-programma (zie hoofdstuk 8) is een reeks van middelgrote tentoonstellingen waarbij de productie van nieuw en experimenteel werk door jonge en midcareer kunstenaars vooropstaat. In 2025 werd voor IN SITU afgeweken van het gebruikelijke format: in plaats van drie monografische tentoonstellingen realiseerden we twee monografische tentoonstellingen en één groepstentoonstelling. In het voorjaar presenteerde M HKA *Uit* van Bruno Zhu (25.01 – 11.05.2025) en *MALAISE* van Özgür Kar (24.05 – 07.09.2025). De derde IN SITU-presentatie maakte plaats voor *Homelands and Hinterlands* (20.09.2025 – 11.01.2026), een groepstentoonstelling als verlengstuk van de hoofdtentoonstelling van Kyiv Biennial 2025 in het pas geopende Museum van Moderne Kunst (MSN) in Warschau. Parallel daaraan werd *There Is Nothing Solid About Solidarity* georganiseerd, een tentoonstelling en tweedaags forum in INBOX.

Naast de wisselende tentoonstellingen waren er sterke **collectie-tentoonstellingen** (zie hoofdstuk 7). In 2025 presenteerde het M HKA in het labrynt op de gelijkvloerse verdieping, een hernieuwde en krachtige collectiepresentatie, getiteld *De toestand is vloeibaar*, met een focus op een dertigtal sleutelwerken van Vlaamse kunstenaars. De tentoonstelling *Panamarenko – Reis naar de sterren* (25.01 – 07.09.2025) kaderde in het feestjaar Panamarenko85, een initiatief van de Panamarenko Foundation, in samenwerking met M HKA, KMSKA, S.M.A.K., Port of Antwerp-Bruges en Cultuurcentrum Scharpoord Knokke-Heist. De tentoonstelling *Vaast Colson – CASUS: You Used to Be Part of Something* (20.09.2025 – 11.01.2026) werd begeleid door een onderzoeksproject in samenwerking met de Universiteit Antwerpen en een verdiepend publieksprogramma.

De presentatie *Saodat Ismailova – Chillahona* (20.09.2025 – 11.01.2026) was het resultaat van een langdurige samenwerking tussen M HKA en het Tselinny Center of Contemporary Culture in Almaty (KZ), gericht op hedendaagse kunst uit Centraal-Azië – een regio die recent sterk in de internationale belangstelling staat.

Het M HKA presenteert zijn omvangrijke beeldende kunstarchieven in wisselende **archiefpresentaties** (zie hoofdstuk 7.5) in de ruimte naast het Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen (CKV). Deze vormen niet alleen een belangrijke stap in het bewaren en ontsluiten van nalatenschappen, maar creëren ook ruimte voor nieuw onderzoek. De archiefpresentatie *Today's Place* (14.02 – 11.05.2025) werd opgebouwd in samenwerking met kunstenaar Narcisse Tordoir. De archiefpresentatie *De King Kong: tussen cinefilie en links activisme* (24.05 – 07.09.2025) was een samenwerkingsverband tussen het M HKA en het Onderzoekseminarie Filmgeschiedenis. CKV realiseerde in 2025 de archiefpresentatie *Tegen de onmacht van de kunst: een keuze uit het archief van Ruimte Morguen* (20.09.2025 – 11.01.2026), in samenwerking met kunstenaar Marc Schepers.

Binnen het jaarprogramma **Superhost** (zie hoofdstuk 9) rondde het M HKA in januari 2025 het Superhost-traject 2024 feestelijk af met het slotmoment van *Antje Majewski verbindt met appels*. Hoewel Superhost betekenisvolle artistieke en maatschappelijke verbindingen tot stand bracht, ging het format ook gepaard met uitdagingen op het vlak van ondersteuning, productie en communicatie. In het kader van een duurzame verankering van publiekswerking en gastvrijheid werd daarom beslist het concept te herzien en te integreren in een toekomstgericht en steviger verankerd model voor publieke programmering.

Met **INBOX** op de 5^e verdieping (zie hoofdstuk 10) creëert het M HKA ruimte voor een aantal van de vragen die vaak aan het museum worden gesteld. In 2025 leverde dit negen bijzondere interventies op:

- Janina Fritz – *Can I be in your house* (18.01 – 23.02.2025)
- Ziekenhuisschool – *Showing Off 10* (28.02 – 23.03.2025)
- Leo Reijnders – *De Wolkenbreier* (28.03 – 20.04.2025)
- Sean Peleman – *Art you Still Watching?* (25.04 – 01.06.2025)
- Archipelago of Artistic Practices (Jubilee en M HKA) (13.06 – 13.07.2025)
- Onboards Biennale 23 – *IN Touch/BOX: M HKA Selection* (17.07 – 24.08.2025)
- Luc Deleu & T.O.P. office – *Founder's Choice* (29.08 – 21.09.2025)
- *There Is Nothing Solid About Solidarity* (MOST Magazine & Yulia Krivich) (26.09 – 23.11.2025)
- *S & W & ...* (28.11.2025 – 11.01.2026)

In 2025 vonden tal van **evenementen** plaats (zie hoofdstuk 12). M HKA viert Art's Birthday inmiddels al 17 jaar. Het programma wordt samengesteld door kunstenaars uit de lokale scene. In 2025 verwelkomde FRONT ROW de kunstenaars Bruno Zhu (27.03), Guy Woueté (24.04), Cécile B. Evans (29.05), Iman Issa (26.06), Pauline Curnier Jardin (30.10), Nishat Awan (27.11) en Collectif Faire-Part (18.12) voor artist talks en publieke gesprekken tijdens M HKA Laat. In coproductie met NICC bood het programma een platform voor kritische reflectie en internationale uitwisseling rond kunst, cultuur en maatschappij, en versterkte het de inhoudelijke positionering van het museum.

Het M HKA organiseert daarnaast occasioneel evenementen en speelt ook in op opportuniteiten met een stadsbreed of internationaal karakter, onder meer in het kader van coproducties. In 2025 betrof dit onder andere:

- *Cultuurbeleid en ideologie – in gesprek met Bart Caron* (27.01.2025)
- *Antwerp Art Weekend 2025* (29.05 – 01.06.2025)
- *Archipelago of Artistic Practices. Research Summit (Jubilee & M HKA)* (12.06 – 21.06.2025)
- *FORUM: There Is Nothing Solid About Solidarity* (24.10 – 26.10.2025)

In 2025 werden de voorbereidingen opgestart voor een nieuwe **publicatie**, de eerste monografie over het werk van Pauline Curnier Jardin, in samenwerking met het Palais de Tokyo (Parijs) en het Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (Madrid). Het M HKA blijft inzetten op eigenzinnige publicaties die het tentoonstellingsprogramma inhoudelijk flankeren, met aandacht voor sterke auteurs, kunstenaarsteksten en het boek als autonome drager van reflectie en documentatie. Ook werd de samenwerking met het internationale kunsttijdschrift *Afterall*, waarvan het M HKA mede-uitgever is, voortgezet.

2.1.2 Productie

Met een gevarieerd programma en productieve samenwerkingen zet het M HKA zijn missie voort om beeldende kunst te stimuleren en toegankelijk te maken voor een breed en divers publiek. In 2025 zette het productieteam zich opnieuw in voor een efficiënte en kwalitatieve realisatie van tentoonstellingen en evenementen. Er werd nauw samengewerkt met externe technici en stagiairs, die waardevolle praktijkervaring opdeden binnen de museumwereld. Opleiding en professionele ontwikkeling blijven speerpunten binnen het team.

Teamgeest staat hoog in het vaandel binnen de afdeling Productie. Regelmatige overlegmomenten, waarbij ook collega's van andere afdelingen worden betrokken, dragen bij aan een betere interne communicatie, efficiëntere planning en ruimte voor feedback. Door continue analyse en optimalisatie van interne processen streeft het team naar verdere professionalisering. In dit kader worden opleidingen en vormingsmomenten actief aangemoedigd. De diversiteit aan projecten draagt bovendien bij aan de verdere uitbouw van de expertise binnen het team.

Tijdelijke medewerkers

In 2025 waren de volgende tijdelijke medewerkers betrokken bij de werking van het M HKA:

- De functie van Technisch Projectleider Presentaties werd waargenomen door Bart Prinsen.
- De functie van Productieleider (80%) werd ingevuld door Zuzanna Rachowska (2 mei 2024 – 30 juni 2025).
- Nastya Stefanyuk (Oekraïne) werd als interimkracht ingezet als medewerker Productie en verleende assistentie bij de voorbereidingen van Art's Birthday 2025.

Stages en praktijkervaring

Al meer dan tien jaar biedt de productiecel stagiairs de kans om praktijkervaring op te doen bij de voorbereiding en uitvoering van diverse projecten. De mogelijkheid tot stage bij het M HKA werd opgenomen in het stageaanbod voor de academiejaren 2024–2025 en 2025–2026.

- Noemie Brakema (Master Cultuurmanagement, Université Libre de Bruxelles)
 - Stageperiode: 26.08.2024 – 31.03.2025
 - Projecten: Bruno Zhu – *Out*; Hugo Roelandt – *Het einde is een nieuw begin*
- Maria Pomortseva (Master Kunst, Museologie en Curatorschap, Universiteit van Bologna)
 - Stageperiode: 07.11.2024 – 06.02.2025
 - Project: Hugo Roelandt – *Het einde is een nieuw begin*
- Emma Crombé (Master in Schone Kunsten, KASK & Conservatorium Gent)
 - Stageperiode: 29.04 – 10.10.2025
 - Project: *De Associaties van Pauline Curnier Jardin*

- Abel Hartooni (Curatorial Studies KASK)
 - Stageperiode: voorjaar 2025
 - Project: Archipelago of Artistic Practice seminar

Hun werkzaamheden omvatten onder meer:

- het verzamelen van informatie over kunstenaars en kunstwerken;
- correspondentie met kunstenaars en bruikleengevers;
- het regelen van verblijf en transport voor kunstenaars;
- ondersteuning bij publicaties;
- onderzoek naar en ontwikkeling van museale processen;
- het notuleren van projectvergaderingen;
- het opstellen van plannings;
- het opvragen van offertes;
- het voorbereiden en beheren van klein materiaal.

De stagiairs ontwikkelen hun organisatorische en communicatieve vaardigheden verder, met bijzondere aandacht voor samenwerking en het gelijktijdig beheren van diverse taken. Daarnaast verwerven zij inzicht in de productieprocessen die aan een tentoonstelling voorafgaan, evenals in de interne communicatiestromen en de interdepartementale samenwerking met onder meer bemiddeling, communicatie en financiën bij de realisatie van projecten.

Het M HKA hecht veel waarde aan de praktijkervaring van stagiairs. Als ambassadeurs in het (inter)nationale kunstenveld worden zij nauw betrokken bij de werking van het museum en krijgen zij een aanzienlijke verantwoordelijkheid. Doorgaans ronden zij hun stage met tevredenheid af.

2.1.3 De Cinema – Filmmuseale werking van M HKA

De Cinema is de structurele filmwerking van M HKA en functioneert als een toegankelijke en inhoudelijk gedreven ontmoetingsplek voor cinefielen, makers en diverse publieken. Met twee zalen, een uitgebreid filmarchief en projectie in 35mm en 4K presenteert De Cinema een scherp gecureerd programma waarin filmgeschiedenis, hedendaagse auteurscinema, documentaire, cultfilm en experimenteel werk samenkomen. De programmatie bestrijkt continenten, periodes en genres en vertrekt vanuit een duidelijke opdracht: film tonen, contextualiseren en in dialoog brengen met maatschappelijke, historische en artistieke vraagstukken. Vertoningen worden structureel omkaderd met lezingen, inleidingen, Q&A's, panelgesprekken, filmconcerten en participatieve formats.

In 2025 werd de foyer van Cinema 2 heringericht door Athos Burez en Jens Burez en ontwikkeld tot een uitgesproken filmische ontmoetingsruimte die de publieksbeleving en artistieke identiteit van De Cinema versterkt.

Programmatieformats

Binnen **Classics** ontsluit De Cinema de internationale filmgeschiedenis via stille film, restauraties en moderne klassiekers, bij voorkeur op 35mm en met live muziek of duiding. **Cinema Now** presenteert recente nationale en internationale films, van onderbelichte releases en debuten tot nieuw werk van gevestigde makers, met ruimte voor tweede vertoningskansen. **Documentaire** focust op actuele, gerestaureerde en ondergewaardeerde documentaires, met bijzondere aandacht voor muziek en sociaal-politieke thema's. Binnen **Familie** wordt tijdens schoolvakanties een gericht aanbod ontwikkeld voor kinderen en jongeren in samenwerking met JEF en De Studio. **Muziekfilms & Rescored** omvat filmconcerten in coproductie met De Studio, zowel in de cinemazaal als in de concertzaal. Binnen **Cult** programmeert De Cinema underground, camp, exploitation en cultklassiekers met aandacht voor subculturen en publieksgemeenschappen.

Focusprogrammatie en thematische reeksen

De Cinema ontwikkelt langerlopende focusprogramma's waarin klassiekers en nieuwe releases met elkaar in dialoog worden gebracht. In 2025 omvatte dit onder meer reeksen rond cinematograaf Robbie Müller en *Queer Voices*, samenwerkingen met het MAS rond empathie en met DIVA en Fokke Vandermeulen (Fokcast), de voortzetting van Studiodrome en een samenwerking met VAI. In samenwerking met Bozar werd een Dogma 95-programma gerealiseerd, inclusief een masterclass met Albert Serra.

Het zomerprogramma *Eternal Summer, Endless Nights* bundelde seizoensprogrammatie en openluchtvertoningen. In samenwerking met Europalia, het Spaans Filminstituut en MoMu werd *Resolución (Female Gestures in Cinema)* gerealiseerd, met een audiovisuele installatie in MoMu en een filmprogramma in De Cinema. De tweede editie van Sch/ouders, in samenwerking met De Studio, resulteerde in een tweedaags festival rond ouderschap, waarvoor het filmprogramma *Monsterlijk Moederschap* werd ontwikkeld. Daarnaast organiseerde De Cinema community screenings in BOS (Antwerpen), het driemaandelijkse horrorconcept *Freaky Friday* en een seizoensgebonden *Christmas Kitsch*-programma.

Kerncijfers 2025

In 2025 realiseerde De Cinema 1.058 vertoningen van 540 verschillende films en bereikte daarmee 44.239 bezoekers. Binnen de reguliere werking vonden 994 vertoningen plaats, goed voor 34.482 bezoekers. De schoolwerking omvatte 50 schoolvertoningen en bereikte 4.224 leerlingen en leerkrachten. Ten opzichte van 2024 is er een lichte stijging in het aantal reguliere vertoningen en een verdubbeling van zowel het aantal schoolvertoningen als het aantal bereikte leerlingen.

Educatie voor filmstudenten en professionals

De Cinema fungeert als structurele leeromgeving voor studenten en professionals. Binnen het traject *Film History*, in samenwerking met KASKA DKO en de Universiteit Antwerpen, werden 20 films geprogrammeerd en 17 vertoningen gerealiseerd, goed voor 1.480 studenten. Wekelijkse filmlessen door academici werden telkens gekoppeld aan een vertoning.

Het *Zomerfilmcollege*, georganiseerd met CINEA en Cinematek, omvatte 19 films en 19 vertoningen en bereikte 996 bezoekers. Gedurende zeven dagen werd ingezoomd op twee filmhistorische thema's, met internationale gast-sprekers en vertoningen op 35mm en digitale restauraties. Het programma-onderdeel *Rites of Passage* trok 664 bezoekers in één week.

Daarnaast ontwikkelde De Cinema *SCRIPTCLUB* in samenwerking met het Scenaristengilde, waarbij een Vlaamse scenarist een film kiest en analyseert vanuit het scenario. De Cinema werkte ook mee aan drie podcasts: de Girls on Film Podcast, Fokcast en de Scriptclub Podcast.

Representatie en toegankelijkheid

Met *Spotlight on Womxn Directors* programmeerde De Cinema voor het tweede jaar op rij een maand gewijd aan vrouwelijke en non-binaire makers als expliciete correctie op structurele ondervertegenwoordiging. Een netwerkmoment met Girls on Film, Studio Sarab, Ursula en WANDA, met 45 aanwezige professionals, leidde tot de oprichting van de *Database of Womxn Film Crew in Belgium*.

De Cinema versterkte haar publiekscommunicatie via wekelijkse Engelstalige nieuwsbrieven en duidelijke taalvermelding bij vertoningen en zette vertoningen met audiodescriptie voort in samenwerking met De Markgrave.

Innovatie en participatie

In 2025 realiseerde De Cinema een eerste volwassen VR-programma met focus op 360°-films. Met *Open Cinema*, *Your Cinema*, georganiseerd in het kader van Open Cinema (initiatief van het Vlaams Audiovisueel Fonds), werden via een open oproep 347 inzendingen verzameld en 418 bezoekers bereikt. Openluchtvertoningen werden georganiseerd in samenwerking met Archipel en Zomer van Antwerpen. De Twin Peaks-marathon was uitverkocht in twee zalen en community screenings in BOS werden voortgezet.

Zakelijk, opleiding en netwerk

In 2025 werd een nieuwe samenwerkingsovereenkomst tussen De Studio en M HKA/De Cinema ondertekend. De overeenkomst trad in werking op 1 september 2025 en heeft een looptijd tot en met 31 december 2027. De zakelijke en administratieve opvolging van De Cinema werd vanaf 1 september 2025 opgenomen door het M HKA.

Sinds september 2024 is De Cinema aangesloten bij Cineville en bereikte zij via dit netwerk 3.799 bezoekers in 2025. Op 17 september 2025 organiseerde De Cinema een introductiedag rond datagedreven werken in samenwerking met VAF en Vlaamse arthouses, met steun van Europa Cinemas. Medewerkers namen daarnaast deel aan een workshop rond datagedreven werken met zeven Vlaamse vertoners.

In 2025 ontving De Cinema € 6.000 van het Vlaams Audiovisueel Fonds voor Vlaamse vertoning en € 14.500 van Europa Cinemas voor niet-Belgische Europese films en jongereninitiatieven.

De Cinema werkte structureel samen met filmcollectieven zoals Girls on Film, Ursula, Studio Sarab, Movie Matters, FC Dollyshots, Recognition en Cinema Soleil, met nadruk op cocuratie en professionalisering van nieuwe curatoren. Daarnaast waren er samenwerkingen met GRONDSTOF, festivals zoals JEF, Breedbeeld, Kinolatino, Antwerp Queer Arts Festival, Graffix, OFFscreen en BAFF, met musea en erfgoedinstellingen zoals MAS, DIVA, MoMu en VAi, en met culturele partners zoals Cosimo Bookshop, Flaneur Uitgeverij en Sabzian.

Met huisartiest Jan Beddegenoot werd rond *Looking for Ludo* een intergenerationeel traject ontwikkeld. Filmvertoningen sloten inhoudelijk aan bij tentoonstellingen van M HKA en werden begeleid door kunstenaars en curatoren. In het kader van de M HKA Kiev Biennale realiseerde De Cinema een filmprogramma en live event in samenwerking met De Studio, en de archiefpresentatie *King Kong* werd gekoppeld aan een aanvullend filmprogramma in De Cinema.

Het programmatieteam was aanwezig op Festival de Cannes, Filmfestival Oostende, Film Fest Gent en Il Cinema Ritrovato in Bologna. Daarnaast participeert De Cinema in het Europese traject *Futura Cinema* (september 2025 – september 2026), gericht op nieuwe multidisciplinaire vormen van filmbeleving, en in de European LUX Young Jury.

2.2.1 Algemeen

In 2024 kende de Vlaamse overheid aan het M HKA bijkomende middelen toe ten belope van 1,6 miljoen euro, bedoeld om structurele uitdagingen aan te pakken en een eerste transitiestap te zetten in de digitale transformatie van het museum. Van dit bedrag was 600.000 euro expliciet bestemd voor de ontwikkeling van een Online Museum, in samenhang met het toen voorziene nieuwbouwtraject.

Begin 2025 werd op organisatieniveau een herstructurering doorgevoerd om deze transitie mogelijk te maken. Binnen de Afdeling Museale Werking leidde dit tot een herijking en hergroepering van teams, met een scherpere inhoudelijke afbakening van verantwoordelijkheden. In totaal werden 18 tijdelijke projectmedewerkers (PW) aangeworven ter versterking van de digitale transformatie, onderzoeksontwikkeling, registratie, digitalisering en backofficewerking. Parallel werd een Programmabureau opgezet om het transitietraject te structureren en inhoudelijke en organisatorische ontwikkelingen via projectbureaus te coördineren.

In oktober 2025 werd het nieuwbouwtraject stopgezet. Deze beslissing had directe gevolgen voor de positionering van het Online Museum als centraal speerpunt binnen de transitie. Hoewel de infrastructuurgebonden horizon wegviel, bleef de nood aan digitale versterking, heldere processen en inhoudelijke samenhang onverminderd bestaan. De focus verschoof van een infrastructuurgedreven model naar een gefaseerde en inhoudelijk onderbouwde digitale ontwikkeling, aangepast aan de gewijzigde context en beschikbare middelen.

Parallel aan deze organisatorische verschuivingen werd in 2024–2025 een belangrijke inhoudelijke basis gelegd. Er werd gewerkt aan een eerste waardering en prioritering van de collectie, de ontwikkeling van een taxonomie van deelcollecties en een inschatting van digitaliserings- en onderzoekstaken. Op basis hiervan werden vijf inhoudelijke werkterreinen afgebakend. In 2025 werd bovendien een structurele samenwerking aangegaan met de UGent-onderzoeksgroep KB45, gericht op de uitbouw van een gedeelde onderzoeksagenda rond de collectie.

De uitbreiding van de Afdeling Museale Werking en de inzet van tijdelijke projectmedewerkers bracht ook ruimtelijke druk met zich mee. Structureel plaatsgebrek had onder meer gevolgen voor de bibliotheekwerking. Een deel van de collectie werd extern ondergebracht, de bibliotheekruimte werd heringericht en medewerkers werkten tijdelijk vanuit de zalen op de bovenverdieping. Deze reorganisatie is nog niet volledig afgerond en onderstreept de nood aan een verdere herijking van de positionering van bibliotheek- en archiefwerking binnen de afdeling.

2.2.2 Beheer kunstcollectie

2.2.2.1 Nieuwe aanwinsten 2025

Eind 2025 telt de museumcollectie meer dan 15.000 werken.

Daaronder vallen alle ‘artistieke items’ die deel uitmaken van de museumverzameling: kunstwerken (catalogus Objecten in Axiell Collections), kunstenaarspublicaties (catalogus Bibliotheek), kunstwerken in archief (catalogus Archieven). Bepaalde clusters, zoals de polaroids van Luc Tuymans en het *Dockers’ Museum* van Alan Sekula, worden op stukniveau geteld, omdat ze als autonome artistieke items kunnen worden gezien. Niet meegeteld in

deze telling zijn gewone boeken, documenten, kunstwerken in niet ontsloten archieven en de cinematografische objecten van de Vrielynck Collectie (cf. Collectiebeids- en beheersplan, september 2021, hoofdstuk 1.3.3, p.27).

De items zijn geïnventariseerd in verschillende systemen. Het aantal records in de catalogus *Objecten* steeg naar 7.727 werken, een toename van **323 records**. In 2025 werden **133 nieuwe werken** verworven voor de collectie, exclusief de verwervingen via het CKV (Centrum Kunstarchieven Vlaanderen) en de bibliotheek. Dit omvat:

- 31 werken via de Vlaamse Gemeenschap
- 21 werken verworven via schenking
- 38 kleinere kunstwerken, edities en multipels, aangekocht met eigen budget
- 21 werken (van 10 kunstenaars) voor de Stadscollectie Antwerpen
- 5 werken in bewaring genomen van de Vlaamse Gemeenschap, waarvan 1 aangekocht door de minister van Cultuur op advies van de aankoopcommissie en 4 op advies van het museum
- 12 werken verworven van het Tselinny Center of Contemporary Culture in Almaty (Kazachstan), via de verwervingslijn structurele samenwerkingen
- 2 werken in bewaring genomen van de Vleeshal Middelburg

Dit jaar werden er geen bijkomende werken in bewaring genomen vanuit private verzamelingen.

In september 2021 formuleerde M HKA een nieuwe collectiebeidsvisie in een nieuw collectiebeidsplan. Deze visie steunt op een kunsthypothese en richt zich tot het verzamelen van rechten en inzichten om deze publiek te maken.

De visie kent 5 uitgangspunten. Het M HKA:

- focust op de verschillende dimensies van diversiteit van vandaag;
- streeft niet naar encyclopedische volledigheid, maar maakt scherpe keuzes;
- heeft een internationaal, maar gelokaliseerd collectieprofiel, in een havenstad die Azië als toekomstperspectief ziet;
- heeft een collectie die vertrekt van de internationale naoorlogse avant-garde in Antwerpen en Vlaanderen;
- legt in de collectie de klemtoon op de multipolaire wereld van vandaag en van de toekomst.

Thematisch omvat de collectie drie invalshoeken: de triade van **beeld**, **actie** en **maatschappij**, die al in het eerdere collectiebeidsplan van 2013 werden gethematiseerd. In het nieuwe collectiebeidsplan blijven deze leidend voor de samenstelling van de collectie. Verder hanteert het museum een aantal algemene principes bij zijn verwervingsbeleid. Ze leiden ertoe dat elke verwerving getoetst wordt en inhoudelijk bijdraagt tot de collectievisie. Ze bieden handvatten om het verwervingsbeleid te operationaliseren en maken het mogelijk om verwervingsbeslissingen te optimaliseren. (cf. *Collectiebeids- en beheersplan, september 2021, hoofdstuk 4.2, p.44-45*).

Het nieuwe collectiebeidsplan schept eveneens klaarheid in de verschillende verwervingslijnen:

- aankopen via de Vlaamse Gemeenschap;
- aankopen via de Stad Antwerpen;
- eigen aankopen;
- aanwinsten uit structurele samenwerkingen en partnerschappen;
- langdurige bruiklenen;
- schenkingen kunstwerken;
- schenkingen archieven.

Voor alle verwervingen worden procedures nagestreefd die haalbaarheid paren aan transparantie. De mate van formalisering hangt af van het gewicht van de beslissing. De procedures zorgen voor een zorgvuldig besluitvormingsproces en omvatten een jaarlijkse evaluatie (cf. *Collectiebeidsplan- en beheersplan, september 2021, bijlage 6: Verwervings- en beslissingslijnen*, p.95). De verwervingen worden opgevolgd door de collectieregistrator, met als uitgangspunt dat de processen van verwerving en registratie nauw op elkaar aansluiten. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met het afdelingshoofd, die de werkgroep Verwervingen voorziet en eindbeslissend is voor het budget 'Eigen aankopen'. In de werkgroep Verwervingen worden alle aankoop- en schenkingsvoorstellen besproken en worden de eigen aankopen toegelicht.

Verwervingslijn Vlaamse Gemeenschap (jaarlijks budget: 200.000 euro)

De verwervingen van het museum, die binnen het ecosysteem van M HKA traditioneel als 'aanwinsten' worden beschouwd, zijn in feite permanente bruiklenen. Deze werken worden namelijk aangekocht door de Vlaamse Gemeenschap, zij het op voordracht van het museum, dat ook de onderhandelingen voert en de aankopen realiseert.

De Vlaamse administratie stelt jaarlijks een aankoopbudget van 200.000 euro beschikbaar, waardoor het museum noodgedwongen slechts een casuïstisch aankoopbeleid kan voeren. In plaats van de gangbare marktprijzen als uitgangspunt te nemen, streeft het museum, gelet op het beperkte aankoopbudget, naar quasi-schenken of aankopen binnen een symbolisch prijskader. De afgelopen twintig jaar lag de bovengrens hiervoor op 17.500 euro. Dit is het maximale bedrag waarvoor de algemeen directeur een mandaat van het bestuursorgaan heeft.

Deze aanpak blijft wenselijk, maar dient te worden aangepast. De kloof tussen commerciële prijzen en het symbolische aankoopbedrag is soms te groot. Daarnaast zijn er historische werken die binnen dit budget niet verworven kunnen worden, terwijl deze essentieel zijn voor de collectieopbouw. De Vlaamse aankoopcommissie hedendaagse kunst richt zich met een eigen en gelijkaardig budget vooral op levende en lokale kunstenaars. Daarom is het logisch dat het M HKA de representativiteitsvraag voor kunst uit Vlaanderen in zijn voorstellen niet meer zal meenemen en bij deze verwervingslijn de focus zal verleggen naar de andere strategische dimensies: diversiteit, internationale kunst, en historische inhaalbewegingen. Aangekochte Vlaamse werken, op voorstel van de adviescommissie van de minister van Cultuur, die nadien als langdurige bewaargevingen worden aangeboden aan het museum, worden gerangschikt onder de verwervingslijn 'Bewaarnemingen'. Hierdoor kan het M HKA zijn collectie complementair verrijken met kunst uit Vlaanderen, zij het minder gericht.

In 2025 werd de collectie uitgebreid met werken van internationale kunstenaars die aansluiten bij de multipolaire wereld van vandaag.

Van de Mexicaanse kunstenaar Gabriel Orozco (°1962) werden vroege beeldhouwwerken aangekocht, die stammen uit een Belgische episode binnen zijn kunstenaarsoeuvr. Orozco verbleef in 1993 vier maanden ten huize van curator Catherine de Zegher in Kortrijk (België), die hem als directeur van de Kunststichting Kanaal had uitgenodigd om een tentoonstelling te maken. De werken werden verworven uit de verzameling van de Zegher en kaderen binnen een ruimere focus op internationale kunst die van invloed was op de Belgisch-Europese kunst in de jaren '90.

Een hele reeks andere kunstwerken werd verworven vanuit de Euraziatische focus van de museumcollectie. In dat kader werd curatorieel onderzoek verricht naar de kunstscenariën van de Arabische wereld, Oost-Azië en Zuidoost-Azië, wat resulteerde in verwervingen van de volgende kunstenaars: Basir Mahmood, Iman Issa, Lala Rukh, Sojung Jun, Shahana Rajani, Tekla Aslanishvili en Robert Zhao Renhui.

Tenslotte werd er een werk verworven van de in België wonende kunstenaar Nástio Mosquito.

De meeste verworven werken werden al getoond in M HKA-tentoonstellingen. Verschillende van de ‘Euraziatische’ werken in de tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure* (13 juni–21 september 2025). Het werk van Issa in *IN SITU: Kyiv Biennial 2025 – Homelands and Hinterlands* (20 september 2025–11 januari 2026). Het werk van Mosquito in de monografische tentoonstelling *Nástio Mosquito – King of Klowns* (11 oktober 2024–26 januari 2025). Het werk van Zhao Renhui tenslotte zal worden getoond in een collectiepresentatie in september.

Verwervingslijn De Stadscollectie Antwerpen (jaarlijks budget: 200.000 euro)

Met de stad Antwerpen is er een overeenkomst sinds eind 2020 en een gestructureerd verwervingsbeleid waarbij de stad optreedt als publieke bruikleengever. De stad Antwerpen wil hands-on steun geven aan M HKA en startte daarom met de uitbouw van een stadscollectie hedendaagse beeldende kunst. In het verleden werden de ontwikkelingen op het gebied van hedendaagse kunst in Antwerpen slechts zeer fragmentarisch vertaald in patrimoniumopbouw. De stad wil met de uitbouw van een stadscollectie dit historisch deficit inhalen. Ze maakt daarbij gebruik van de expertise en capaciteit van het M HKA en versterkt deze zo ook. De doelstellingen zijn:

- Het ondersteunen van het M HKA, gericht op de Antwerpse verankering ervan, met name met het oog op de collectiewerking in het nieuwe museum. Het opbouwen van een patrimonium waardoor de historische ontwikkeling van de kunstscene in Antwerpen in haar internationale verwevenheid publiek kan worden gepresenteerd via een stedelijk patrimonium, aanvullend op de collectie Vlaanderen.
- Het waarderen en ondersteunen van kunstenaars die met Antwerpen verbonden zijn, die in Antwerpen werken of die er worden getoond.
- Het waarderen en ondersteunen van galeries en publieke initiatieven die hedendaagse kunst in Antwerpen publiek maken, door hun engagementen een duurzame plaats te geven.
- Het waarderen en ondersteunen van kunstenaars die met Antwerpen verbonden zijn, die in Antwerpen werken of die er worden getoond.

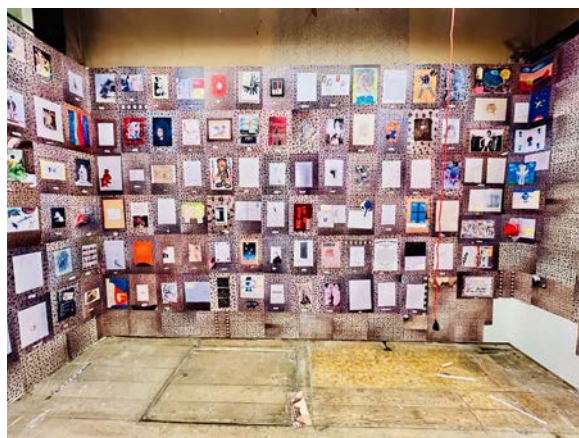
Bij de profilering van de stadscollectie beeldende kunst wordt er niet gestreefd naar een zo uitgebreid of volledig mogelijke collectie, maar naar beperkte, gerichte keuzes van werken of ensembles van museaal niveau, die het bredere landschap indiceren. Alle aankopen worden telkens eveneens getoetst aan het collectiebeleid van M HKA, niet enkel om de stadscollectie optimaal effectief te maken als ondersteuning van M HKA, maar ook als kwaliteitsnorm. De Stadscollectie Antwerpen heeft als specifieke lijn het tonen van de historische ontwikkeling van de kunstscene in Antwerpen in haar internationale verwevenheid, aanvullend op de collectie Vlaanderen.

Tijdens het laatste jaar dat het M HKA dit budget besteedde, werd er in de eerste plaats gefocust op kunstenaars die de internationale dimensie van Antwerpen indiceren. Met name werden er werken aangekocht van David Lamelas, Martin Maloney (1938–2003) en Tshibumba Kanda Matulu. Van in Antwerpen verankerde kunstenaars werd er in 2025 verworven van Elen Braga, Stéphane Schraenen en Leon Vranken.

Als een logisch vervolg op de scan van de Antwerpse galerijen, die in de voorbije jaren gebeurde, werd er in 2025 gekeken naar de alternatieve kunstuimtes in Antwerpen. Dit gebeurde met hetzelfde doel, namelijk om vorm te geven aan een levendige en representatieve stedelijke kunstcollectie die de diversiteit en vitaliteit van het Antwerpse hedendaagse kunstenveld weerspiegelt. Naast de galerijen vervullen ook de kunstuimtes een essentiële rol in het ondersteunen en zichtbaar maken van vernieuwende artistieke praktijken binnen de stad.

Concreet werden zes kunstuimtes uitgenodigd om een aankoopvoorstel in te dienen. Op basis hiervan werden de volgende kunstenaars opgenomen in De Stadscollectie Antwerpen:

- Frederic Geurts & Ilse Van Roy (SECONDRoom)
- Stijn ter Braak (Lichtekooi)
- Marie-Sophie Beinke (LLS Paleis)
- Sine Van Menxel (Violet)
- Liesbet Gruppig (Violet)
- 200-tal verschillende kunstenaars (AAIMACHINE)
- Karsten Krogh-Hansen (Forbidden City)
- Meriton Maloku (Forbidden City)

Salon de la Muse (2025), De Stadscollectie Antwerpen

Verwervingslijn eigen aankopen

Het denken in ensembles van het M HKA, dat de eigenheid van oeuvres benadert vanuit hun specifieke dynamiek, leidt tot een grote aandacht voor uiteenlopende uitingen van kunst die door de marktwerking vaak als secundair worden beschouwd. Vaak doen zich unieke, eenmalige opportuniteiten voor die relatief beperkte middelen vergen, maar een snel beslissingstraject en onmiddellijke betaling vereisen, bijvoorbeeld bij veilingen. Dit kan worden gefinancierd via de eigen aankoopbudgetten, het bibliotheekbudget – dat in belangrijke mate wordt ingezet voor kunstenaarsboeken – en het daarvan afgesplitste budget voor tussenwerken, zoals edities. Deze aankopen kunnen als opportunistisch worden bestempeld: wanneer zich waardevolle kansen voordoen, worden zij benut.

In de komende jaren zullen hierin geleidelijk prioriteiten worden bepaald, naarmate het historiografisch onderzoek de strategische lijnen voor de verwervingen scherper in kaart brengt en gerichtere keuzes mogelijk maakt binnen specifieke ensembles en objecten.

Onder deze verwervingslijn gebeurden in 2025 enkele substantiële aankopen. Er werd een reeks foto's van de Kazachse kunstenaar Said Atabekov gekocht, naast een archief van de historische galerij Elsa von Loringhoven-Honolulu en een archief van de Antwerpse kunstuimte Montevideo. Ook via veiling werden enkele grotere aankopen gedaan, meer bepaald van vroeg grafisch

werk van Jan Vercruyse, drie chocoladesculpturen van Dieter Roth en een beeldhouwwerk in oplage van Joseph Beuys. Wat hedendaagse uitgaven betreft, werd een portfolio van MOREpublishers verworven en een multiple van Jos De Gruyter en Harald Thys.

Structurele samenwerkingen

Schenkeningen vormden de voorbije decennia een belangrijke bron voor de versterking van de collectie. Dankzij deze schenkingen konden bepaalde verwervingslijnen structureel worden uitgebouwd, waardoor strategische aandachtsvelden binnen het verzamelbeleid duurzaam konden worden ontwikkeld, ondanks de beperkte financiële middelen.

Dankzij deze ontwikkelingen kan het M HKA zijn missie beter realiseren binnen het door de Vlaamse overheid vooropgestelde ambitieniveau van internationale excellentie.

Een belangrijke nieuwe strategische lijn is de samenwerking met het Tselinny Centre of Contemporary Culture in Almaty, dat op 5 september 2025 zijn deuren opende op een nieuwe permanente locatie. Deze samenwerking focust op hedendaagse kunst uit Centraal-Azië, een regio die recent sterk in de internationale belangstelling staat. Het M HKA beschikt op dit domein over de meest toonaangevende collectie in West-Europa.

Dergelijke verwervingsdeellijnen worden structureel goedgekeurd door het bestuursorgaan, met vervolgens een delegatie aan de algemeen directeur. Het is de intentie om de volgende jaren prospecties door te voeren en indien mogelijk deze aanpak verder uit te rollen, met structurele samenwerkingsafspraken omtrent gerichte, kwalitatieve verwervingsstrategieën samen met partners, sponsors of overheden.

Deze aanpak sluit aan bij de notie van een *constituent museum*, waarbij externe partners mee vormgeven aan het museum. Het uitgangspunt is een inhoudelijk partnerschap: de partner brengt veldexpertise in en formuleert voorstellen, die worden afgestemd op de collectievisie van het M HKA. Beslissingen worden daarbij in overleg genomen.

Dit kan uitgroeien tot een win-winsituatie: de partner kan zijn betrokkenheid bij een specifiek aandachtsveld duurzaam profileren binnen een toonaangevend museum in het hart van de Europese Unie, terwijl kunstenaars zowel financieel als symbolisch worden ondersteund.

Binnen de context van deze innovatieve samenwerking ontwikkelen M HKA en Tselinny Center of Contemporary Art gezamenlijk een collectie kunst uit Kazachstan en de bredere regio van Centraal-Azië. De verwerving voor 2025 binnen de zogeheten Shagyls-collectie betreft een monumentaal werk van Saule Suleimanova. Daarnaast werden in 2025 diverse steunwerken gerealiseerd met het oog op een mogelijke tentoonstelling.

Schenkeningen

Schenkeningen vormen een belangrijke bron van versterking van de collectie en zijn, gelet op het beperkte aankoopbudget, van vitaal belang. Zij dienen inhoudelijk aan te sluiten bij de collectievisie van het museum en worden in dat kader zorgvuldig beoordeeld en afgewogen.

Tegelijk houden schenkingen het risico in van een verlies aan focus op de eigenlijke prioriteiten. Sommige werken zijn op zichzelf waardevol, maar bieden slechts beperkte structurele meerwaarde voor het collectiepotentieel. Daarbij dient er ook bijzondere aandacht te zijn voor de beheerkost. In sommige gevallen worden werken geschonken juist omdat deze kosten aanzienlijk zijn, bijvoorbeeld wegens hun omvang of specifieke conserveringsvereisten. M HKA neemt deze beheerkost bij alle verwervingen expliciet mee in de afweging en past dit principe ook hier strikt toe. Aangezien schenkingen niet altijd eenvoudig te weigeren zijn, is het essentieel om duidelijke buffers en controlemechanismen in het

besluitvormingsproces in te bouwen. Daarom worden schenkingen niet alleen grondig besproken binnen de werkgroep, maar zijn alle incidentele schenkingen van kunstwerken eveneens onderworpen aan een beslissing van het bestuursorgaan.

Er was een grote schenking, qua volume en aantal, van werken van Marcel van Maele.

Door de Vrienden van het M HKA werd een substantieel werk geschonken van Nico Dockx.

Bewaarnemingen

In 2024 werden er vijf werken in bewaring gegeven door de Collectie Vlaamse Gemeenschap. Het gaat om kunstwerken die door de adviescommissie van de minister van Cultuur werden geselecteerd en aangekocht. Eén daarvan, een video van Thomas Verstraeten, werd in bewaring genomen in het M HKA.

Net als vorig jaar diende het museum opnieuw een aankoopvoorstel in bij de adviescommissie, ditmaal voor werken van Vedran Kopljar. Dit leidde tot de verwerving van een reeks van vier schilderijen.

2.2.2.2 Bruikleenverkeer

De doelstelling van het bruikleenverkeer is de zichtbaarheid van de collectie te maximaliseren door een beleid van collectie-inzet complementair aan de collectiepresentaties, zonder evenwel deze te hinderen.

In 2025 gaf het M HKA twaalf werken van de collectie in langdurige bruikleen aan twee publieke en/of semi-publieke instellingen. **Het totaal aantal langdurige bruiklenen bedraagt 141.** In totaal maken 22 publieke en semi-publieke instellingen gebruik van langdurige bruiklenen.

Er werden **in totaal 64 werken uit de M HKA-collectie in bruikleen gegeven voor tijdelijke tentoonstellingen**, waarvan 32 werken ingezet werden in 17 internationale tentoonstellingen, en 32 werken in 17 lokale tentoonstellingen.

Een volledig overzicht van het bruikleenverkeer is opgenomen in hoofdstuk 4.4.

2.2.2.3 Preventieve conservatie – depotbeheer

Grondwaterproblematiek kelderdepot

In 2023 en 2024 stelde het museum problemen met grondwater vast in het kelderdepot en de aangrenzende ruimten. In 2024 werd daarom een deel van de meest waardevolle en kwetsbare werken tijdelijk ondergebracht in het depot van de Vlaamse Gemeenschap in Vilvoorde en in het duplexdepot van het M HKA.

Aanvankelijk werd voorzien dat deze werken, na het uitvoeren van remediërende ingrepen, in 2025 zouden kunnen terugkeren naar het kelderdepot. In 2025 werden echter geen bijkomende structurele werkzaamheden uitgevoerd, met uitzondering van het verwijderen van de vloerbedekking. De betrokken kunstwerken bevinden zich bijgevolg nog steeds op de tijdelijke locaties.

Dankzij de eerder aangebrachte vochtwerende maatregelen bleef de situatie in 2025 stabiel en breidden de vochtplekken zich niet verder uit. De klimaatwaarden in het kelderdepot bleven binnen aanvaardbare marges. De problematiek is daarmee voorlopig onder controle, maar verdere opvolging blijft noodzakelijk.

Verbetering rollenopslag

In 2024 werd gestart met de optimalisatie en uitbreiding van de rollenopslag in het duplexdepot, met het oog op een betere bewaring van werken die opgerold worden opgeslagen, in het bijzonder textielwerken en grootschalige werken op papier of doek.

In 2025 werd deze actie tijdens meerdere werkmomenten voortgezet. De werkzaamheden omvatten een systematische toestandscontrole, het (her)verpakken van de kunstwerken en het correct bevestigen ervan aan het rollenrek. In totaal voorzag het museum circa veertig werken van een verbeterde verpakking en standplaats.

In 2026 zet het museum de optimalisatie van de rollenopslag voort. Nieuwe verwervingen die in aanmerking komen voor opslag op rol, kunnen voortaan onmiddellijk volgens deze aangepaste methodiek worden verpakt. Door het aanzienlijke aantal werken dat op deze wijze wordt bewaard en de beperkte beschikbare ruimte, bereikt het rollenrek naar verwachting in het voorjaar van 2026 zijn maximale capaciteit. Het museum onderzoekt daarom hoe de opslagcapaciteit kan worden uitgebreid en welke alternatieve opslagmethoden (bijvoorbeeld kisten) of externe opslagmogelijkheden, zoals bij Katoen Natie, aangewezen zijn.

Nieuw depotmeubilair

In 2025 investeerde het museum in bijkomend depotmeubilair voor het duplexdepot. Daarmee werd de overbelasting van het bestaande meubilair verminderd, de bewaring van specifieke werkcategory's verbeterd en de verdere groei van de collectie opgevangen.

Het museum kocht drie gecombineerde depotmeubelen met laden en legplanken aan voor onder meer portfolio's en kleine sculpturen. Een eerste reeks van circa 25 portfolio's werd reeds overgebracht; verdere herschikkingen volgen in 2026.

Daarnaast werd een grote ladekast aangekocht voor de vlakke bewaring van middelgrote tweedimensionale werken (tot ca. 150 × 100 cm), waardoor verschillende voorheen rechtopstaand bewaarde werken een meer geschikte standplaats kregen.

Standplaatscontrole

De standplaatscontrole is een terugkerende actie die actuele en betrouwbare locatiegegevens in het collectiebeheersysteem waarborgt. Na eerdere controles in het kelderdepot startte het museum in 2025 met de systematische controle van het duplexdepot.

Elke standplaats werd gecontroleerd om te bepalen of de geregistreerde locatie overeenstemt met de fysieke aanwezigheid van het werk. Indien nodig werden werken gecontroleerd, herverpakt en gelabeld, en werden vervolgacties vastgelegd (zoals verder onderzoek of aangepaste verpakking).

De controle vond verspreid over acht werkdagen plaats en werd telkens uitgevoerd door twee tot vier collectiemedewerkers. Daarbij werden verschillende werken of onderdelen gelokaliseerd waarvan de standplaats voordien niet correct was geregistreerd. Daarnaast werden 46 niet-geregistreerde en/of niet-geïdentificeerde objecten aangetroffen. Deze worden in een vervolgfase nader onderzocht en, indien nodig, geregistreerd.

De standplaatscontrole wordt in 2026 voortgezet.

Verpakkingen

Naast talrijke nieuwe verpakkingen in het kader van conditiecontroles (softpack en karton) werden ook nieuwe kisten aangekocht voor langdurige opslag bij Katoen Natie.

- Soo24: Jean Pincemin – *Zonder Titel*
- SCA0056: Leendert Van Accoleyen – *Kortom, De kenmerken van de Gotiek.*
- SCA0054: Sam Druant – *We Weave*
- BK009539: Anthea Hamilton – *Let's Go (Yellow)*

- SCA0066: Jonathan Meese – *THE THIRD MAN’S SOLDIERS! (KNALLBONBONS “X”)* – 1 –
- BK009207: Bjarne Melgaard – *Untitled*
- BK007810: Rinus Van De Velde – *“It’s as if someone is observing us with a sense of overview we seem to lack, some-one who knows better than us what exactly it is we’re doing here”*

Samenwerking en uitwisseling met Middelheimmuseum

Naar aanleiding van de conferentie *Museum Storage* in Parijs (2024) werd een structurele kennisuitwisseling opgezet met collega’s van het Middelheimmuseum. Deze samenwerking beoogt kennisdeling en wederzijdse ondersteuning inzake depotbeheer en conservatie. Medewerkers van beide instellingen assisteren elkaar tweemaal per jaar bij depotwerkzaamheden.

In 2025 kwamen medewerkers van het Middelheimmuseum tweemaal naar het M HKA (18.03 en 21.11), waar zij meewerkten aan de optimalisatie van de rollenopslag en de herschikking naar het nieuwe depotmeubilair. Christine Lambrechts en Anthe Heyninck ondersteunden het Middelheimmuseum bij standplaatscontroles en interne verhuisbewegingen (20.05). De uitwisseling wordt in 2026 voortgezet.

Samenwerking met de Universiteit Antwerpen – conservatie en restauratie

In het kader van het vak *Depot en Museum* binnen de bacheloropleiding Conservatie en Restauratie werd een praktijkgericht practicum georganiseerd in het extern depot bij Katoen Natie. Veertig studenten werkten in kleine groepen aan conditierapportering en herverpakking van collectieonderdelen. In totaal werden 43 verpakkingen geopend en systematisch gecontroleerd volgens een vooraf opgesteld rapporteringsformat. Na inspectie werden de objecten opnieuw verpakt, met waar nodig verbeteringen voor een duurzamere bewaring. Het practicum werd inhoudelijk en praktisch begeleid door twee collectiemedewerkers van het M HKA.

Dankzij deze samenwerking konden op één dag 43 controles worden uitgevoerd, tegenover gemiddeld tien per dag in de reguliere werking. Dit leverde een aanzienlijke efficiëntiewinst op en bood de studenten waardevolle praktijkervaring in een professionele depotcontext.

Begeleiding doctoraat Margaux De Greef

In het kader van het doctoraatsonderzoek van Margaux De Greef (*Kunststoffen in Moderne en Hedendaagse Kunst: Een holistische aanpak binnen conservatie*) ondersteunt het M HKA het onderzoek door werken uit de collectie, vervaardigd uit zogenaamde probleemplastics, ter beschikking te stellen. Het betreft werken van Berlinde De Bruyckere (*Spreken*, BK007198), Ibrahim Mahama (*On Monumental Silences*, BK008362), Panamarenko (*Bing of the Ferro Lusto*) en Vaast Colson (*You Used To Be Part of Something*, BK007610).

Naar aanleiding van een collectiepresentatie waarbij alle originele onderdelen van Colsons werk opnieuw werden samengebracht, werd het onderzoek uitgebreid met een vergelijking van de bewaaromstandigheden bij verschillende eigenaars van de editie. Doel is de invloed van omgevingsfactoren op de degradatie van kunststoffen in kaart te brengen.

Op 3 december 2025 organiseerden het M HKA en de onderzoeksgroep ARCHES (Universiteit Antwerpen) een besloten Expert Panel Meeting rond het thema *PUR in kunst – You Used To Be Part of Something*. Specialisten bespraken de degradatie van polyurethaan onder uiteenlopende bewaaromstandigheden, de spanningen tussen materiaal en vormtaal, en mogelijke conservatiestrategieën voor PUR in hedendaagse kunst. Een gesprek tussen kunstenaar Vaast Colson en de eigenaars van het werk verbond de materieel-technische inzichten met praktijkervaringen.

2.2.2.4 Restauraties

Restauraties

- Moo250: Nikita Kadan – *The Possessed Can Witness in a Court*
Het beeldje van een vogel, dat in 2023 tijdens een bruikleen was gebroken, werd in 2025 behandeld door steenrestaurator Stefanie Beauvois. De breuken werden verlijmd en licht geretoucheerd.
- BK005618: Ria Pacquee – *The Girl Who Was Never Asked to Marry*
De jurken en het trouwboekje vertoonden vergeling en sterke plooivorming. Het textiel werd gereinigd en door textielrestaurator Anja Smets met behulp van stoom opnieuw in vorm gebracht.
- Moo566: Jörg Immendorff – *Lidl-Baby 'Gute Besserung'*
Na verwerving werd in de witte zone van het werk een opvallende bruine vlek vastgesteld. Deze werd door papierrestaurator Femke Seghers verwijderd.
- BK009370: Oussama Tabti – *Parlophones*
Een aanhoudend technisch probleem met de verbindingen werd verholpen. De printplaat werd hersteld en opnieuw vastgesoldeerd door een elektricien.
- Soo67: Panamarenko – *100.000 Revoluties/Minute Jet Turbine*
De metalen tunnel was losgekomen van het houten onderwerk, vermoedelijk door veroudering van de lijm. Het element werd intern opnieuw bevestigd met hotmelt.

Schade en restauraties inkomende bruiklenen

- Panamarenko – *Reis naar de sterren*
Vijf werken uit de tentoonstelling *Panamarenko – Reis naar de sterren* werden met schade terugontvangen. Drie schades werden, met goedkeuring van de bruikleengevers, behandeld door textielrestaurator Anja Smets. De schade aan *Magnetische Velden* werd intern hersteld.
- *Magnetische velden*
Meerdere colsonbandjes waren gebarsten en deels losgekomen van de ondergrond. Deze werden opnieuw bevestigd met hotmelt. Ontbrekende vilten onderdelen die de spoelen ondersteunen, werden vervangen door gelijkaardige elementen, visueel aangepast om het oorspronkelijke uitzicht niet te verstoren.
- *The Flying Cigar Called Flying Tiger* (1980)
Een breuk in een van de touwen werd verlijmd. Een eerdere restauratie werd verwijderd en opnieuw uitgevoerd met een nieuw stuk touw.
- *De gyro-efflux* (Type S, magnetisch ruimteschip)
Meerdere touwtjes in het bovenraster waren gebroken. Deze werden opnieuw verlijmd en waar nodig aangevuld met nieuw touw.
- *Magnetisch veld "B" [Magnetic Field "B"]*
Gebroken touwtjes in het bovenraster werden opnieuw bevestigd.
- Panamarenko – *Bing 2*
Tijdens transport brak een steunpunt onderaan het werk af. Het werk bevindt zich momenteel in een metaalatelier voor restauratie; de behandeling wordt in 2026 afgerond.
- Vaast Colson – *You Used to Be Part of Something*
Tijdens manipulatie van de schuimrubberen onderdelen trad schade op aan twee elementen. Deze schade is onherstelbaar. Het verzekeringsdossier wordt in 2026 verder afgehandeld. Het betreft bruiklenen van Boni Renfrum en Francis Van Hoonacker.

Diefstal en vandalisme – permanente collectiepresentatie

Op 22 juni 2025 hebben twee bezoekers tijdens hun bezoek aan de permanente collectiepresentatie onderdelen van kunstwerken onvreemd en andere werken beschadigd of van de muur gehaald. Op 3 juli 2025 werd hiervan aangifte gedaan bij de politie. Er werd een proces-verbaal opgesteld (nr. AN.18. LB.070179/2025-GF).

Bij *Oozewald* van Cady Noland (BK005884) werd de Amerikaanse vlag ontvreemd. Deze werd vervangen door een exemplaar met identieke afmetingen en materialen. Bij *Sheela Na Gig At Home* van Nancy Spero (M00543) werd een BH gestolen; dit element werd conform de installatievoorschriften vervangen.

De overige betrokken kunstwerken konden intern worden gereinigd en opnieuw gemonteerd.

2.2.2.5 Objectregistratie

Er werden 133 nieuwe kunstwerken verworven in 2025. Nochtans werden er in hetzelfde jaar **338 nieuwe records ingevoerd in Axiell Collections**. Dit is het gevolg van het steeds vaker uitsplitsen van meervoudige stukken en het feit dat de registratie van de volledige collectie retroactief wordt aangepakt via inhaalbewegingen. Eind 2025 bedraagt het totaal aantal geregistreerde kunstwerken in het collectieregistratiesysteem Axiell Collections 7.727 records. De collectieregistratie wordt uitgevoerd door collectieregistrator Bart De Block en medewerker collectiebeheer Anthe Heyninck.

Wat de manier van registreren betreft, wordt er minimaal gemikt op basisregistratie. De basisregistratie omvat een twintigtal velden, zoals gedefinieerd door meemoo (Vlaams instituut voor het archief) op hun kennisplatform CEST. Speciale aandacht gaat naar ‘materiaal’, ‘toestand’ en ‘gebruik’, velden die in het verleden vaak niet ingevuld werden. Ook ‘waarde’ wordt geschoond en waar nodig aangevuld met een geactualiseerde financiële waarde. De velden ‘fysieke beschrijving’ en ‘afmetingen bijzonderheden’ dienen om deze gegevens in een voor mensen leesbare vorm vast te leggen. Verder bouwend op de basisregistratie, wordt er meer uitgebreide aandacht besteed aan de verwervingscontext en de tentoonstellingsgeschiedenis van de werken.

Er wordt gestreefd naar een zo correct mogelijk gebruik van velden en termen bij het registreren, zodat vervuiling van de data wordt voorkomen. Bijvoorbeeld bij ‘objectcategorie’ en ‘objectnaam’ leidt dit tot een correcter gebruik van namen en gestandaardiseerde termen – aan de hand van de AAT (Art and Architecture Thesaurus). Hetzelfde geldt voor ‘vervaardiger’ en ‘verwervingsbron’, aan de hand van o.a. RKD Artists en ULAN (Union List of Artist Names).

In 2025 werden twee nieuwe inhaalbewegingen opgestart, als vervolg op de voorbije inhaalbewegingen (werken van de Vlaamse Gemeenschap, werken verworven via schenking, beschrijvingsmodel hedendaagse kunst).

Projectmedewerker Johan Van der Veken voerde een inhaalbeweging uit op de werken verworven via eigen middelen van het museum, waarvan het inventarisnummer begint met ‘M’. Het project liep in 2024, met een duurtijd van twaalf maanden. Doel van het project was om de registratieachterstand weg te werken, zodat de werken van de deelcollectie minimaal zouden voldoen aan de normen van basisregistratie. Concreet betekent dit dat de projectmedewerker een fysieke controle uitvoerde van de werken, dat hij lege velden behorend tot de basisregistratie aanvulde, bestaande velden opschoonde en ook niet-geregistreerde kunstwerken controleerde en registreerde. Er werd ook verwacht dat hij, voor zover mogelijk, de relaties tussen verschillende werken, verwervingscontext en tentoonstellingsgeschiedenis van de werken in kaart zou brengen. Van de medewerkers collectieregistratie en van de medewerker contentmanagement werd verwacht dat ze het project zouden begeleiden en dat ze de data zouden controleren op juistheid en volledigheid. Het project wordt begin januari 2026 afgerond.

Vanaf augustus 2025 startte Laura Kollwelter, eveneens in de rol als projectmedewerker, met een inhaalbeweging uitgebreide registratie. Doel van het project was het versterken van de onderlinge verbanden tussen objecten, tentoonstellingen, bruiklenen en publicaties in Axiell Collections, waarbij zowel werd gewerkt met reeds bestaande data als met nieuw toegevoegde informatie. Het project is van toepassing op de volledige kunstcollectie (catalogus Objecten) van het museum en spitst zich toe op centrale punten:

- Tentoonstellingen van het object vóór de aanwinst door het museum. Dit om buiten het bereik te blijven van een project binnen het Team Onderzoek, waarin de eigen museumtentoonstellingen worden bekeken.
- Uitgaande bruiklenen van het object nadat het werd opgenomen in de museumcollectie.
- Documentatie van publicaties, waaronder monografieën, tentoonstellingscatalogi, tijdschriften en andere relevante uitgaven, waarin het object is opgenomen of wordt besproken.

Concreet onderzoekt de projectmedewerker de verwervingsmappen (digitaal klassement) en het bruikleenarchief van het museum, evenals de relevante publicaties in de bibliotheekcollectie van het museum. Tot op heden werden al aanzienlijke stappen gezet. Zo werd de deelcollectie met werken in bezit van de stad Antwerpen behandeld: hierbij werden 84 koppelingen gerealiseerd in het collectieregistratiesysteem en 22 documenten toegevoegd aan het digitale collectieklassement. Ook de deelcollectie eigen aankopen werd al aangepakt. Daar ging het om 223 koppelingen in Axiell en 21 documenten die aan het collectieklassement werden toegevoegd. Het project loopt door in 2026 en zal uiteindelijk leiden tot een uitbreiding en verdieping van de collectieregistratie, waarbij zowel de historische context van de objecten als de interne samenhang van het collectieregistratiesysteem substantieel worden versterkt.

Fotografie collectiewerken

Het vervaardigen en beheren van objectafbeeldingen is een essentiële procedure binnen het collectiebeheer. Afbeeldingen maken deel uit van de basisinformatie van een object (cf. Spectrum, procedure 'reproductie') en zijn noodzakelijk voor identificatie, documentatie, conservatie, onderzoek en publicatie. Met het oog op de implementatie van een Digital Asset Management System (DAMS) en de digitale ontsluiting van de collectie via website en andere platformen is de beschikbaarheid van kwalitatief beeldmateriaal cruciaal.

Bij de start van het project, uitgevoerd door medewerker collectiebeheer Anthe Heyninck, was voor slechts 44% van de collectiewerken een afbeelding beschikbaar. Bovendien voldeden veel bestaande foto's niet aan de heden-daagse erfgoedstandaarden. Daarom startte het museum een inhaalbeweging, met prioriteit voor tweedimensionale werken van beperkte omvang waarvoor nog geen beeld beschikbaar was. Het doel was het aandeel gefotografeerde werken te verhogen tot minstens 55%.

Sinds december 2024 vonden 14 opnamedagen plaats in samenwerking met extern fotograaf Steven Decroos. In totaal werden 833 werken gefotografeerd, goed voor 1.248 unieke afbeeldingen. Het aantal werken met beeld steeg van 2.714 naar minstens 3.547, of iets meer dan 55% van de totale collectie (tegenover 44% bij aanvang). Dit ondanks een toename van meer dan 200 geregistreerde werken in 2025.

De beelden werden opgeleverd, gecontroleerd en waar nodig gecorrigeerd op volledigheid, bestandsnaam en kwaliteit. Begin 2026 worden de bestanden, na ordening en toekenning van metadata, overgebracht naar de beeldenserver. De opnamedagen worden in 2026 voortgezet.

Onderzoeksproject 'Atypische fotografie' FOMU

In aansluiting op het *Beschrijvingsmodel Hedendaagse Kunst* (Sofie Frederix, 2024), dat door het M HKA werd begeleid in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap, startte FOMU in 2024 een onderzoeksproject rond atypische fotografische werken in de eigen collectie.

In dit kader werd samengewerkt met het M HKA, met bijzondere aandacht voor de werken van David Claerbout in beide collecties. Op 16 april 2025 vond in FOMU een kunstenaarsinterview met Claerbout plaats, waarbij Anthe Heyninck en Christine Lambrechts het M HKA vertegenwoordigden.

Registrars.be

Tijdens de European Registrar Conference in Rome (6–8 november 2024) werd het initiatief genomen om een Belgische registrargroep op te richten, naar analogie met gelijkaardige netwerken in andere landen (o.a. NRG, AFROA, UKRG en Registrarte).

Eind 2024 vond een eerste bijeenkomst plaats, waarbij de naam *Registrars.be* werd vastgelegd. Vervolgens werd een enquête verspreid om het profiel en de noden van registrars en collectiebeheerders in België in kaart te brengen. Op 12 december 2025 werd een tweede bijeenkomst georganiseerd met een dertigtal professionals uit het veld.

Anthe Heyninck vertegenwoordigt het M HKA in de informele werkgroep van Registrars.be.

2.2.2.6 Vrielynck Collectie

Door het wegvallen van de collectiemedewerker die instond voor het beheer en de ontsluiting van de Vrielynck Collectie, werd de actieve werking rond deze deelcollectie tijdelijk stopgezet. Deze situatie bleef in 2025 ongewijzigd.

Het resterende deel van de collectie, dat sinds 2019 in de binnendepots van het M HKA wordt bewaard (na overbrenging vanuit FOMU), blijft correct geregistreerd in Axiell Collections, inclusief standplaatsgegevens. In 2025 vonden geen inhoudelijke ontsluitings- of onderzoeksactiviteiten plaats met betrekking tot deze deelcollectie.

2.2.2.7 Panamarenkohuis in de Biekorfstraat

Na de voorlopige bescherming in augustus 2024 werd het Panamarenkohuis in Antwerpen in 2025 definitief erkend als beschermd monument. Met deze beslissing bevestigt de Vlaamse overheid de hoge erfgoedwaarde van het pand en het belang van duurzaam behoud voor toekomstige generaties.

De bescherming heeft betrekking op het gebouw en de vaste onderdelen ervan. Voor de roerende goederen koos het M HKA, overeenkomstig het advies van de Vlaamse overheid, voor een gerichte bescherming: niet de volledige inboedel, maar een selectie van objecten met een hoge beeld- en erfgoedwaarde kreeg het statuut van beschermd cultuurgoed.

In het kader van deze monumentenstatus werden bijkomende trajecten opgestart om zowel het gebouw als het interieur duurzaam te conserveren en beter te ontsluiten. Er werd een abonnement afgesloten bij Monumentenwacht Vlaanderen ter ondersteuning van het bouwkundig beheer. In november 2025 vond een eerste inspectie plaats, waarbij het volledige pand werd onderzocht op gebreken en risico's. Het daaropvolgende rapport bevat aanbevelingen inzake onderhoud, preventieve maatregelen en kleine herstellingen, telkens voorzien van prioritering en voorgestelde opvolgfrequentie. Deze

aanbevelingen worden verder afgestemd met de facility manager om een structureel onderhoudsplan te verankeren. Ook de voorbereiding van een inspectie van het interieur werd opgestart.

Daarnaast werd de aanpak van de knaagdierenproblematiek versterkt. Aangezien de eerdere IPM-aanpak onvoldoende resultaat opleverde, werd een nieuw contract afgesloten met Anticimex, dat eveneens instaat voor inspectie en bestrijding binnen het M HKA. In juni werd het interieur grondig gereinigd door interne medewerkers. Door aanhoudende vervuiling waren bijkomende interventies noodzakelijk. Na structurele beheersing van het probleem zal in 2026 een verdere grondige sanering van het interieur worden voorzien.

Samenwerking met de Universiteit Antwerpen – Panamarenkohuis Biekorfstraat

In samenwerking met UAntwerpen werd de kunstenaarswoning geïntegreerd in het onderwijsprogramma van de internationale *Heritage Master*.

Binnen het vak *Basic Principles of Storage and Museum Management* stelden twintig studenten (major Museum Studies) een uitgebreid conditierapport op van diverse interieurobjecten, aangevuld met voorstellen voor toekomstige conserveringsmaatregelen. Het traject werd academisch begeleid door de universiteit en vanuit het M HKA opgevolgd door Christine Lambrechts, verantwoordelijk voor het beheer van het pand.

Daarnaast werd de kunstenaarswoning geselecteerd als casus voor het vak *Transdisciplinair Georiënteerd Onderzoeksproject*, een jaartraject over meerdere majors heen. Negen studentengroepen ontwikkelden elk een eigen onderzoeksvraag op basis van een shortlist opgesteld door Piet Van Hecke en Christine Lambrechts. De resultaten werden gepresenteerd in de vorm van posters en artikels, die aanknopingspunten bieden voor verdere interne opvolging met het oog op verbetering van beheer en ontsluiting.

De academische begeleiding werd verzorgd door Ulrike Muller, Bhumi Vanderheyden en Philippe Lemineur.

Vanuit het M HKA werden inhoudelijke feedbackmomenten georganiseerd door Piet Van Hecke en Christine Lambrechts, met bijkomende ondersteuning door Bart Cornel voor onderzoek in het Panamarenko-archief.

2.2.2.8 Rechtenbeheer

In 2025 volgde het M HKA de ontwikkelingen in de Belgische en Europese auteurswetgeving verder op, onder meer via deelname aan de Gebruikersgroep Cultureel Erfgoed en Auteursrecht (FARO en meemoo). Deze opvolging is essentieel in het licht van de toenemende digitale ontsluiting van collecties, archieven en onderzoeksoutput.

Het museum bouwt reeds meer dan vijftien jaar expertise op inzake intellectuele en fysieke eigendomsrechten met betrekking tot kunst en erfgoed. In 2025 nam het Team Informatiebeheer, in samenwerking met Collecties, een versterkte faciliterende rol op als intern aanspreekpunt voor vragen rond rechten, licenties en gebruiksvoorwaarden bij registratie, digitalisering en publicatie.

Daarnaast werd het CKV ondersteund bij auteursrechtelijke vraagstukken in archiefcontext.

Rechtenbeheer vormt daarmee een structureel onderdeel van de museale en digitale werking van het M HKA.

In 2025 werd binnen de Afdeling Museale Werking een traject uitgewerkt om te komen tot een heldere taxonomie van de collecties en deelcollecties van het M HKA. Dit kadert in de optimalisering van het planningsproces voor het Online Museum en in de nood aan een systematisch overzicht van het inhoudelijke en organisatorische potentieel van de collectie.

De diversiteit van de collectie – kunstwerken, archieven, bibliotheekcollecties, audiovisuele bestanden en digitale assets – vroeg om een eenduidig kader om deelcollecties consistent te benoemen en te positioneren, hun fysieke en digitale status te objectiveren, prioriteiten vast te leggen inzake registratie, digitalisering en waardering, en werkterreinen en perspectieven te koppelen aan de gewenste beeldvorming van het museum. De taxonomie werd opgevat als een instrument dat collectiebeheer, onderzoek en digitale ontsluiting met elkaar verbindt.

Het traject werd uitgewerkt door een interne werkgroep uit Team Collecties, Team Informatiebeheer en Team Onderzoek, met externe begeleiding van Bart Caron. Dit resulteerde in drie samenhangende instrumenten. Ten eerste de “Lijst der Lijsten”, een referentiekader met relevante standaarden, thesauri en richtlijnen (o.a. AAT, ULAN, Wikidata, Spectrum, CIDOC CRM, ISAD(G)), dat de kwaliteitsborging van registratie, waardering en digitalisering ondersteunt. Ten tweede een taxonomisch model waarin de verschillende verzamelingen en deelverzamelingen hiërarchisch worden geordend en eenduidig gepositioneerd. Ten derde een gestandaardiseerde fiche voor deelcollecties, waarin per deelcollectie systematisch omvang, beheer, registratieniveau, digitaliseringsgraad, waardering, prioriteiten en benodigde middelen worden vastgelegd.

De testfiche voor de deelcollectie *Stichting Beeldende Kunst Middelburg (De Vleeshal)* fungeerde als piloot. Daarbij werd expliciet onderscheid gemaakt tussen basisregistratie en diepteregistratie, gekoppeld aan concrete acties, prioriteitsniveaus en personeelsinzet.

Het traject leverde een samenhangend kader op voor de structureren en benoeming van deelcollecties, het koppelen van waardering aan prioritering en het vertalen van inhoudelijke ambities naar projectfiches met personele en financiële parameters. De taxonomie vormt daarmee een brug tussen collectiebeleid, onderzoeksontwikkeling en digitale transformatie en creëert de voorwaarden om registratie, digitalisering en ontsluiting planmatig en onderbouwd te organiseren.

Eind 2025 waren de kerninstrumenten uitgewerkt en getest. De ontwikkelde documenten vormen een structurele basis voor het ficheboek van (deel)collecties, toekomstige waarderingstrajecten en de verdere implementatie van het Digitaliseringsbeleid vanaf 2026. Het taxonomietraject kan worden beschouwd als een belangrijke stap in de professionalisering en systematisering van de collectie- en informatiehuishouding van het M HKA.

2.2.3 Bibliotheek

2.2.3.1 Algemeen

In 2025 werd de bibliotheekwerking geïntegreerd in het Team Collecties, samen met Archief en Collectie. Deze herstructurering kadert binnen de bredere reorganisatie van de Afdeling Museale Werking en beoogt een nauwere inhoudelijke afstemming tussen collectiebeheer, archiefontsluiting en kennisopbouw.

De bibliotheek wordt gedragen door twee vaste medewerkers (kunst- en filmbibliotheek, elk 60%), ondersteund door vrijwilligers en tijdelijke medewerkers. Deze inzet maakt het mogelijk om naast de dagelijkse dienstverlening ook gerichte inhaalbewegingen te realiseren op het vlak van registratie, inventarisatie en herverpakking.

Axiell Collections

De bibliotheekcollectie wordt geregistreerd in Axiell Collections. In 2025 werd ingezet op het verbeteren van registratiekwaliteit en thesaurusbeheer. Uniformiteit en dataconsistentie blijven aandachtspunten, mede in functie van toekomstige digitale integratie.

Er werd een gerichte inhaalbeweging opgestart om onvolledige records aan te vullen en vervuiling in de thesaurus Personen en Instellingen te corrigeren. Registratiepraktijken werden geëvalueerd en bijgesteld met het oog op een meer duurzame en consistente werkwijze.

2.2.3.2 Dienstverlening

Door reorganisatie van de bibliotheek- en kantoorruimtes op de tweede verdieping was fysieke raadpleging tijdelijk beperkt. De dienstverlening werd aangepast en georganiseerd op afspraak of via digitale ondersteuning.

In 2025 ontving de bibliotheek ongeveer 40 fysieke bezoekers; daarnaast werden een twintigtal studenten en onderzoekers digitaal verder geholpen of doorverwezen. De meeste vragen hadden betrekking op kernkunstenaars uit de collectie, kunstenaarsboeken en het ICC-archief.

Er werd tevens ingezet op zichtbaarheid van de collectie via thematische leesplanken in de leeszaal, gekoppeld aan lopende tentoonstellingen en collectiepresentaties (o.a. Hugo Roelandt, Pauline Curnier Jardin, Panamarenko, Vaast Colson en Saodat Ismailova). Ook naar aanleiding van het overlijden van kernkunstenaars werden gerichte selecties gepresenteerd.

2.2.3.3 Kunst – omvang en (ver)werking

Eind 2025 telt de kunstbibliotheek 40.056 boektitels. De registratie van bestaande titels wordt systematisch vervolledigd.

De deelcollectie *artist's novels* groeide in 2025 met 36 titels tot een totaal van 672 publicaties. De collectie wordt actief opgevolgd en geregistreerd in Axiell Collections en ensembles.org. In 2025 werd deze deelcollectie tweemaal internationaal in bruikleen gegeven (Polytechnic University of Valencia en Huis van het Boek, Den Haag).

De deelcollectie kunstenaarsboeken en -publicaties omvat 2.224 items en kent een groeiende belangstelling van gebruikers. De huidige fysieke opstelling bemoeilijkt het integraal consulteren van deze deelcollectie, wat in de komende jaren vraagt om een gerichte ontsluitingsstrategie.

De deelcollectie tijdschriften omvat 1.034 titels, waaronder 27 lopende abonnementen. In 2025 werden 718 nieuwe relevante artikels toegevoegd in Axiell, na een gerichtere excerpteerstrategie.

De audiovisuele deelcollectie is volledig geregistreerd in Axiell en omvat onder meer: 482 videotapes; 91 audio-CD's; 19 mini DV-tapes; 389 CD-R; 467 DVD's; 92 audiocassettes; 39 LP's; 11 singles; en 11.826 dia's.

In 2025 werd de volledige diacollectie gedigitaliseerd. De deelcollectie tussenwerken omvat 122 geregistreerde items.

Het documentatiecentrum bevat mappen van 47.589 kunstenaars. De inventarisatie werd in 2025 afgerond. De fysieke overbelasting van deze mappenstructuur vraagt om een herziening van het selectie- en aanvulbeleid.

2.2.3.4 Film – omvang en (ver)werking

De filmbibliotheek omvat meer dan 10.000 boeken en catalogi en 796 tijdschrifttitels, met 17 lopende abonnementen. De collectie is geïntegreerd in Axiell Collections en wordt systematisch aangevuld en opgeschoond.

In 2025 werd verder gewerkt aan het aanvullen van ontbrekende metadata, waaronder brontitels van geëxcerpeerde tijdschriften die bij eerdere migraties niet waren overgenomen. Meer dan 42.000 artikels bleken zonder brontitel geregistreerd; deze lacune wordt stelselmatig weggewerkt. Ook de thesaurus werd verder opgeschoond.

De filmbibliotheek is historisch verbonden met De Cinema (voorheen Cinema Zuid / Centrum Voor Beeldcultuur / De Andere Film), vandaag gevestigd in De Studio. In 2025 werden de leestafels in De Studio maandelijks aangevuld met recente tijdschriften uit de collectie, wat de zichtbaarheid en doorstroming van het materiaal versterkt.

In het kader van reorganisatiewerken werd de filmbibliotheek tijdelijk verhuisd naar een externe locatie op de site van het Zuiderpershuis. Door plaatsgebrek is de collectie momenteel nog niet volledig toegankelijk. Deze situatie onderstreept de nood aan een structurele oplossing die duurzame bewaring en optimale raadpleegbaarheid kan garanderen.

2.2.3.5 Aandachtspunten

De bibliotheekwerking bevindt zich op het kruispunt van collectiebeheer, onderzoek en digitale transformatie. De belangrijkste aandachtspunten voor de komende jaren zijn:

- verdere professionalisering van registratie en datakwaliteit in Axiell;
- duurzame ruimtelijke verankering van de kunstbibliotheek;
- gerichte ontsluiting van kunstenaarsboeken;
- structurele oplossing voor de tijdelijke huisvesting van de filmbibliotheek;
- verdere digitale integratie binnen de museale backoffice.

De ambitie blijft om de bibliotheek te positioneren als volwaardige kennisinfrastructuur binnen het museum, in nauwe samenhang met collectie, archief en onderzoek.

2.2.4 Beheer archieven

2.2.4.1 Beheer kunstarchieven

In 2025 werd een duidelijke scheidingslijn gelegd tussen de archiefwerking van het CKV en die van het M HKA. De verworven kunstarchieven maken integraal deel uit van de archiefcollectie van het M HKA en worden beheerd door archivariissen Bart Cornel en Els Dierick. Het borgen, zichtbaar maken, valoriseren en ontsluiten van archieven behoort tot de kerntaken van het archiefbeheer.

Archiefbeleid

Door een structureel gebrek aan depotruimte werd in 2025 beslist om geen bibliotheken in de archieven te bewaren. Met de Bibliotheek werd de afspraak gemaakt om bibliotheken uit de archieven af te stoten en op te nemen in de bibliotheekcollectie, indien ze overeenstemmen met het collectieprofiel. Een digitale overzichtslijst van aanwezig bibliotheekmateriaal wordt in de archieven bewaard.

Om intern en extern onderzoek een duidelijk kader aan te bieden werd in 2025 een archiefreglement voor het M HKA en een leeszaalreglement voor bezoekers opgesteld. In een samenwerking met CKV, met Bart De Block en met het afdelingshoofd Museale Werking, werd nagedacht over een verweringsmatrix en werden de eerste stappen gezet naar een archiefprofiel. Een eerste verwervingscriterium werd bepaald, meer bepaald om zich te richten op archieven van Antwerpse kunstruimtes.

Beheer institutioneel archief

In 2025 werd het project van Els Dierick rond het institutioneel archief van het M HKA voortgezet. De focus lag op sanering, basisontsluiting, selectie en in kaart brengen van archiefmateriaal, dat immers verspreid bewaard wordt in het museum en in externe opslag. In 2025 werden verwerkt: 78 verhuisdozen, 5 archiefdozen, meer dan 24 ringmappen en 4 rijen hangmappen. Alle stukken werden geschoond, zuurvrij verpakt, op basisniveau beschreven en voorzien van plaatsingsnummers. Het archiefmateriaal is afkomstig van onder meer de domeinen tentoonstellingen en productie, boekhouding, bemiddeling en communicatie, directiesecretariaat, langdurige bruiklenen en ICC. Zes paletten met archief werden uit de externe opslag bij Katoen Natie overgebracht en verwerkt. Els Dierick is ook lid van een werkgroep rond het ontwikkelen van een procedure voor het borgen van tentoonstellingsdossiers.

Depotbeheer

Het interne archiefdepot is eind 2025 tot ongeveer 95% van de totale capaciteit gevuld. In 2026 moet er ingegrepen worden om ruimte te creëren voor bestaande en eventuele nieuw te verwerven archieven. In de ruimte voor het institutioneel archief op de tweede verdieping werden bijkomende rekken geplaatst, goed voor 15 strekkende meter extra opslagruimte. Het archiefmateriaal in externe opslag bij Katoen Natie werd in 2025 in kaart gebracht. In totaal werden 20 paletten geïdentificeerd met instellingsarchief (waarvan al 6 verwerkt), 4 paletten met ICC-archief, 3 paletten met stock van tentoonstellingscatalogi en 2 paletten met videobanden die eerder al door meemoo (het Vlaams instituut voor het archief) gedigitaliseerd werden.

Ontsluiting kunstarchieven

In 2025 werden vier kunstarchieven ontsloten, voor een totaal van ongeveer 45 strekkende meter. In de eerste plaats de archieven Panamarenko in de archiefcollectie (schenking Paul Morrens, schenking Ronny Van de Velde en persoonlijk archief Panamarenko). De archieven Panamarenko omvatten circa 8,5 strekkende meter en 1.411 records in Axiell Collections.

Ook het conglomerataarchief De Andere Film en Centrum voor Beeldcultuur werd geregistreerd en ontsloten, voor een totaal van 15 strekkende meter en 1.748 geregistreerd records. Verder het archief van NICC vzw, voor 20 strekkende meter; hiervan worden de records begin 2026 ingevoerd. Tenslotte het archief van Montevideo vzw, dat circa twee strekkende meter omvat en 131 geregistreerde records.

Deze archieven zijn via de website online raadpleegbaar vanuit het collectieregistratiesysteem. De items kunnen mits naleving van wet- en regelgeving, ook fysiek worden geraadpleegd en opgevraagd. Ondertussen zijn er 17.772 records in Axiell geregistreerd, wat een stijging betekent in 2025 met zo'n 3.000 records.

Begeleiding van jobstudenten, stagiairs, vrijwilligers

In 2025 waren de volgende jobstudenten betrokken bij de werking van het M HKA: Cecilia Van de Velde, Joana Arlauskas en Luka Arlauskas boden ondersteuning bij de (her)verpakking, beschrijving en digitalisering van archiefstukken en archieven die bewaard worden in het M HKA. Voor het academiejaar 2025–2026 boden verschillende studenten zich aan voor een stage. Zij vatten een stage aan bij M HKA, met werkzaamheden van ondersteuning in schonen, verpakken en digitaliseren tot het integraal inventariseren van een archief of (deel)reeksen. De volgende studenten beëindigden of startten een stage in 2025. Hanna Julia Erdosi, postgraduaat Curatorial Studies, KASK Gent. Olimpia Di Domenico, doctoraatstudente, Universiteit van Salerno [Italië]. Olimpia doet onderzoek naar *Mail-Art*, in het bijzonder naar het werk van Guy Schraenen en Johan Van Geluwe. Gustav Verbraecken, Master Geschiedenis, KU Leuven. Stage ManaMa: Archivistiek Erfgoed- en Informatiebeheer. Naast jobstudenten, waren er in 2025 ook drie

vrijwilligers werkzaam in het archief, met name Maurits Brandts, Edward Puncher en Marc Schepers.

In 2025 rondde Els Dierick haar stage voor de Master na Master in de Archivistiek Erfgoed- en Informatiebeheer aan de V.U.B. af. Haar scriptie *Te zijner tijd uit te sorteren. Het bestand van het Internationaal Cultureel Centrum in het Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen. Een onderzoek naar de ontsluiting van een gemengd archief-documentatiebestand binnen een museale context* werd succesvol met hoge onderscheiding afgerond en zal als basis dienen om het I.C.C.-archief verder te ontsluiten.

Leeszaalwerking en faciliteren van onderzoek

De archiefvragen zijn divers en komen doorgaans van studenten, onderzoekers, academici en professionals uit het veld van de beeldende kunst. In 2025 ontving het museum in totaal 56 bezoekers en vragen naar archief of advies betreffende een archief. De meest geraadpleegde archieven waren die van Panamarenko, Serge Largot, De Andere Film-Centrum voor Beeldcultuur en Nicole Van Goethem. Van deze talrijke vragen en gesprekken alsook de antwoorden en verdere opvolging wordt de e-mailcorrespondentie bewaard op de mappenstructuur.

In 2025 werd binnen de Afdeling Museale Werking het Team Onderzoek opgericht. Dit team werd door Archief ondersteund door inleidende presentaties van de bestaande archiefcollectie(s) en het ter beschikking stellen van archiefmateriaal. Zo werd bijvoorbeeld in het kader van onderzoek een vraag naar de Belgische provo's gesteld. Er kwamen nog diverse vragen naar advies inzake archieven. Ook deze e-mailcorrespondenties werden op de mappenstructuur bewaard.

Selectie en vernietiging

In het kader van de uitbouw van een selectiebeleid van het institutioneel archief werd in 2025 een formele vernietigingscyclus uitgevoerd. In april 2025 werd een volume van 6 rolcontainers vernietigd, in september 2025 een volume van 4 rolcontainers (440 kg). De vernietigingen gebeurden telkens op basis van goedgekeurde vernietigingslijsten. In deze context wordt verder gewerkt aan een selectielijst die in 2026 als richtlijn zal dienen voor de verschillende afdelingen en diensten. Bij de kunstarchieven werd, in overleg met de archiefvormers en conform de wet- en regelgeving, een vernietiging uitgevoerd van een gedeelte van het archief Ercola vzw, van ongeveer 6 strekkende meter.

Presentaties

De archieven van Today's Place werden als basis gebruikt voor de archiefpresentatie *Today's Place* (14 februari – 11 mei 2025). De tentoonstelling werd opgebouwd i.s.m. kunstenaar Narcisse Tordoir.

De archiefpresentatie *De King Kong: tussen cinefilie en links activisme* (24 mei – 7 september 2025) was een samenwerkingsverband tussen het M HKA en het Onderzoekseminarie Filmgeschiedenis, o.l.v. dra. Liesje Balthussen en prof. dr. Steven Jacobs. De studenten onderzochten aan de hand van het conglomerataarchief De Andere Film – Centrum voor Beeldcultuur de film-programmatie van het cultuurhuis King Kong, gelegen aan de Keizerstraat 38, Antwerpen (1974–1982). Met aanvullende archiefmateriaal van onder meer het Felixarchief, het AMSAB-ISG, de VRT, Liberas en privé-personen realiseerden de studenten van de Master Theater- en Filmwetenschap, Universiteit Antwerpen, onder begeleiding van de archiefbeheerder, de archiefpresentatie.

De archiefpresentatie *Tegen de onmacht van de kunst* (20 september 2025 – 11 januari 2026) tenslotte werd gecureerd door kunstenaar Marc Schepers en maakte gebruik van het uitgebreide archief van Ruimte Morguen vzw, bewaard in het M HKA.

De archieven van Panamarenko werden gebruikt in de collectietentoonstelling *Panamarenko – Reis naar de sterren* (25 januari – 7 september 2025). Deze tentoonstelling vond plaats naar aanleiding van het feestjaar *Panamarenko* 85,

een initiatief van de Panamarenko Foundation, i.s.m. het M HKA, KMSKA, S.M.A.K., Port of Antwerp-Bruges en het Cultuurcentrum Scharpoord Knokke-Heist. Op de website van Archiefpunt verscheen op 17 februari het artikel *Het Archief van Panamarenko – Een Verjaardagsjaar* i.s.m. CKV en het team Archief.

Het archief van Hugo Roelandt werd uitvoerig geraadpleegd en gebruikt bij de tentoonstelling *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin* (14 februari – 1 juni 2025). Deze retrospectieve was de eerste keer dat een geschonken kunstarchief een essentieel onderdeel vormde voor de tentoonstelling. In kader van deze tentoonstelling werd op 24 maart een rondleiding en introductie in het archief van Hugo Roelandt gegeven aan studenten van het KASKA met de opdracht om heropvoeringen van performances uit te voeren.

Participatie en duurzaamheid

In 2025 ontwikkelde Bart Cornel, in samenwerking met de dienst Bemiddeling (Sofie Gregoor), de formule van de 'Archiefduik': een inleidende rondleiding achter de schermen die bezoekers inzicht biedt in de werking, uitdagingen en mogelijkheden van kunstarchieven. Op 24 april vonden twee rondleidingen plaats voor kunstenaars (8 deelnemers) en op 26 april drie rondleidingen voor het brede publiek (17 deelnemers). Gezien de positieve respons werd beslist om de Archiefduik jaarlijks te organiseren.

Op 27 juli werden twee bijkomende rondleidingen in het archiefdepot georganiseerd voor de Vrienden van het M HKA. Deze activiteit kwam tot stand in samenwerking met de dienst Communicatie en de collega's van Collectie.

In het kader van duurzaam en circulair archiefbeheer werden 150 afgeschreven ringmappen overgedragen aan kunstenaar Idris Sevenans, die het materiaal inzet in artistieke projecten. In totaal werden in 2025 drie reeksen ringmappen herbestemd in plaats van vernietigd.

Adviesverlening rond archiefzorg blijft een belangrijke pijler van de dienstverlening. Deze ondersteuning gebeurt doorgaans naar aanleiding van concrete vragen van archiefvormers of in het kader van het lokaliseren van verwante archieven, en omvat kennismakingsgesprekken en plaatsbezoeken.

Netwerken

In het kader van kwaliteitszorg en kennisuitwisseling neemt het M HKA actief deel aan relevante netwerken binnen het veld van kunstarchieven en informatiebeheer.

Bart Cornel is lid van de Werkgroep Privaatrechtelijke Archieven (WPA) van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie (VVBAD, Berchem). Deze werkgroep fungeert als platform voor archivariissen en documentbeheerders met bijzondere aandacht voor privaatrechtelijk archiefmateriaal. In 2025 engageerden de leden zich om specifieke thema's en cases op te volgen en hierover periodiek te rapporteren binnen de werkgroep. Bart Cornel behartigt daarbij de thema's kunstarchieven en de relatie tussen archief en (kunst)collectie. Andere behandelde onderwerpen omvatten onder meer nalatenschappen, depotbeheer, calamiteiten zorg, sociale media en vrijwilligerswerking.

Els Dierick is lid van de KIA-groep Samenwerking Museumarchieven, voortgekomen uit de Taskforce Museumarchieven (TMFA). KIA (Kenniscommunity Informatie en Archief) is een Nederlands netwerk voor professionals in informatie- en archiefbeheer. Binnen deze werkgroep wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw Basisselectiedocument (BSD) voor Nederlandse musea. In dat kader nam Els Dierick op 13 november deel aan een online werksessie.

2.2.5 Informatiebeheer

2.2.5.1 Algemeen

Op het vlak van informatiebeheer waren de belangrijkste acties in 2025:

- het structureren van (digitale) documentatie in verband met de collecties en de kwaliteitsborging van collectiedata: het opschonen van fileservers en optimaliseren van mappenstructuren; het (her)ordenen van bestaande en nieuwe verwervingsdossiers en van beeld- of mediabestanden; het beheren, standaardiseren en verrijken van data in het collectiebeheersysteem;
- het digitaliseren en borgen van tentoonstellingen^{JHJHH}: het uitwerken van een raamwerk voor het borgen; het digitaliseren van analoog beeldmateriaal; het compileren, structureren, benoemen en metadateren van bronnenmateriaal en mediabestanden;
- het voorbereiden van een DAMS (Digital Asset Management System) voor mediabestanden: het opzetten van een testomgeving en het uitwerken van een eerste proefconfiguratie; het voorbereiden van de gegevensuitwisseling tussen het DAMS en het collectieregistratiesysteem;
- het beheren en verder ontwikkelen van digitale platformen en publicaties: het onderhouden en uitwerken van ensembles.org en andere gerelateerde webplatforms; het actualiseren van publieke content; het vernieuwen van de front-end in termen van visuele aantrekkingskracht en gebruiksvriendelijkheid.

In 2025 lag de klemtoon, net als in voorgaande jaren, op duurzame digitale ontwikkeling en op het systematisch borgen van kennis en informatie in verband met de collecties en tentoonstellingen. In 2026 zet het Team Informatiebeheer deze lijn voort. Het zal onder meer de ingebruikname van het DAMS begeleiden en de richtlijnen met betrekking tot documentbeheer en digitale ontsluiting verder uitwerken en implementeren.

2.2.5.2 Digitaal museum: ontwikkeling en projectwerking

Projectbureau 'Klant- en ervaringsgericht online museum'

Het projectbureau 'Klant- en ervaringsgericht online museum', dat in 2024 werd opgericht met het oog op het nieuwe museumgebouw, had de opdracht een online bezoekersportaal te ontwikkelen dat de dialoog met het publiek en specifieke doelgroepen aangaat. Het M HKA koesterde hoge ambities op dit vlak en wilde zijn digitale werking daarom grondig innoveren. Op basis van een offerteaanvraag ging het museum op zoek naar een partner die niet alleen kon helpen om de visie op de nieuwe digitale ecologie te definiëren, maar ook het online museum mee kon bouwen. Na het afwegen van de verschillende kandidaturen adviseerde een beoordelingscommissie – samengesteld uit eigen medewerkers en collega-experts van partnermusea – om de opdracht toe te kennen aan het Brusselse bureau Base Design.

Begin oktober besliste minister Gennez om het Vlaamse museumlandschap te hertekenen en de nieuwbouw voor het M HKA te schrappen. Als gevolg daarvan kwam dit traject op de helling te staan. Het museum neemt zich voor om in 2026–2027 een nieuw transitieplan uit te werken waarin de noodzaak van het online museum en de bijbehorende transformatie van de digitale werking opnieuw worden bepleit. In dat verband onderzoekt het museum hoe het zijn digitale focus op een efficiënte en realistische manier verder kan ontwikkelen.

Documentbeheer

Begin 2025 startte Saraya Richter als projectmedewerker documentbeheer binnen het Team Informatiebeheer. Haar opdracht bestond uit het opschonen van de digitale mappen en bestanden in verband met de collectie. Dit project kadert in de omslag die het museum wil maken naar een duurzamere documenthuishouding en een performanter databeheer.

Saraya volgde voor het opschonen de methodiek en structuur die het Team Contentmanagement in 2020 had opgezet. Deze structuur beantwoordt aan geldende digitale archiefstandaarden. Het proces van opschonen bestond voornamelijk uit het aanpassen van de naamgeving, het ontdebellen van bestanden op de fileserver, versiebeheer, het zoveel mogelijk omzetten naar duurzamere bestandsformaten en het overbrengen van bestanden naar de juiste plaats op de server.

De mappenstructuur heeft een totale capaciteit van 2,09 TB, waarvan begin 2025 ongeveer 290 GB gebruikt werd voor collectiebeheer. Op een jaar tijd kon dit worden herleid tot 245 GB.

In 2025 ging de aandacht naar '2_6_01_Aankopen_en_schenken' en '2_6_11_Procedures', twee omvangrijke deelmappen die in hoofdzaak verwervingsdossiers omvatten. Bij aanvang van de opdracht werd overlegd met het Team Collecties over de naamgeving van de mappen en bestanden. Het doel was om de informatie niet alleen overzichtelijk en duurzaam te bewaren, maar ook op een voor het team logische en efficiënte manier toegankelijk te maken.

Binnen '2_6_01_Aankopen_en_schenken' lag de nadruk op de grote submappen '2_6_1_03_Aankopen_per_jaar' (jaartallen 2019 t.e.m. 2024) en '2_6_1_05_Per_kunstenaar'. In deze mappen werden in totaal 11.561 bestanden gecontroleerd, goed voor 29,9 GB. Na grondige screening werd dit teruggebracht tot 9.677 bestanden (18,7 GB). Dit betekent een reductie van 16,3% op bestandsniveau of 37,4% op capaciteitsniveau.

Met behulp van de software FileList bracht Saraya de volledige mappenstructuur van de fileserver in kaart. Zo kon sneller op mapniveau gezocht worden op basis van de naamgeving. Dit vergemakkelijkte ook het opsporen van dubbele of foutief geplaatste bestanden. Op die manier werd een bijna volledige kopie van de map '2_6_1_03_Aankopen_per_jaar' geïdentificeerd. Omdat het hier niet ging om een geldige back-up of relevante kopie, werd de map verwijderd. De totale omvang van deze map bedroeg 29,8 GB (15.155 bestanden).

Beeldbeheer en DAMS

DAMS

Met de ingebruikname van een Digital Asset Management System (DAMS) wil het museum verdere stappen zetten in het professionaliseren van zijn beeldbeheer. Het M HKA wil met een DAMS in de eerste plaats zijn museale werking efficiënter ondersteunen. Een belangrijke meerwaarde van een DAMS is de verbeterde samenwerking tussen gebruikers bij het samenstellen van een verzameling beeldbestanden voor een bepaald project. Gebruikers kunnen zelf een 'collectie' aanmaken en deze vervolgens delen met anderen. Daarnaast biedt een DAMS een antwoord op de groeiende omvang van digitale collecties en de exponentiële toename van digitaal beeldmateriaal. Het systeem draagt bij aan een betere vindbaarheid via geoptimaliseerde zoekfuncties en ondersteunt een duurzaam beleid inzake dataopslag, back-up en archivering.

ResourceSpace is een open source digital asset management system, ontwikkeld door het Britse bedrijf Montala Limited. ResourceSpace is onder BSD-licentie vrijgegeven. Het vereist PHP, MySQL en de GD Graphics Library en werkt met de meeste webserversoftware, zoals Apache.

In 2025 startten de digitaal strateeg en een medewerker van het Team Informatiebeheer met de configuratie van een DAMS binnen ResourceSpace. Concreet werden er tien resourcetypes ('object', 'institution', 'marketing', 'exhibition'...) gedefinieerd, evenals een 70-tal metadatatelden ('object title', 'object number', 'image creator', 'copyright line'...), die op hun beurt gegroepeerd en gestructureerd werden op zgn. tabs ('General Information', 'File information', 'Object information'...). Deze configuratie was bij het vertrek van de digitaal strateeg in de zomer van 2025 niet volledig afgerond. Om de configuratie en implementatie van het DAMS voort te zetten, ging het museum op zoek naar een nieuwe partner. Sinds oktober neemt Luc Truyens van Datable deze taak mee op zich. Na afronding van de configuratie- en testfase plant het museum in 2026 het DAMS in gebruik te nemen en de eerste beeldbestanden op te laden.

Beeldbeheer

Begin mei startte Fikri Zarioh als projectmedewerker beeldbeheer. Hij focuste op het beeldmateriaal van de tentoonstellingen die het museum heeft georganiseerd. Fikri verwerkte de digital-born fotobestanden, waaronder het grote aantal zaalgezichten en zgn. *installation views*. Ook was hij betrokken bij het digitaliseren van analoog beeldmateriaal: hij voerde mee de communicatie met het bedrijf dat instond voor het scannen van de dia's en stond in voor de technische kwaliteitscontrole van het opgeleverde proefmateriaal. Deze acties op het vlak van digitalisering en beeldbeheer zijn essentieel in functie van de DAMS die het museum in 2026 in gebruik wil nemen.

Concreet legde Fikri zich in 2025 toe op het digital-born fotomateriaal van de tentoonstellingsreeksen 'Lonely At The Top', 'INBOX', 'IN SITU', 'LODGERS' en 'SUPERHOST'. Hij groepeerde de beelden per tentoonstelling in afzonderlijke mappen, die hij consistent benoemde. Ook voor de bestanden zelf voorzag hij een methodische naamgeving. Dubbels en al te redundant fotomateriaal werden verwijderd. Alleen de behouden selectie werd in TIFF-formaat klaargezet om te worden opgeladen in het DAMS.

Deze actie zorgde voor een duidelijkere structuur en extra opslagruimte:

- IN SITU: van 565 GB naar 484 GB (-81 GB oftewel 14,4%)
- INBOX: van 791 GB naar 731 GB (-60 GB oftewel 13,6%)
- Lonely At The Top (LATT): van 66 GB naar 57 GB (-9GB oftewel 13,6%)
- LODGERS: van 114 GB naar 111 GB (-3 GB oftewel 2,6%)
- SUPERHOST: van 187 GB naar 172 GB (-15 GB oftewel 8%)
- Totaal: van 1.723 GB naar 1.555 GB (-168 GB oftewel 9,8%)

Fikri Zarioh zal deze werkwijze in 2026 ook toepassen op het digital-born materiaal van de overige tentoonstellingen. Het komende jaar zal hij ook op dezelfde manier de verzameling van ongeveer 10.000 scans van dia's verwerken.

Door langdurige afwezigheid van de vaste medewerker beeldbeheer kon er slechts beperkt vooruitgang geboekt worden wat het structureren en metadateren van de foto's van collectiestukken betreft.

Videobeheer

In augustus 2025 werd de opdracht van Frits Vandeweghe als projectmedewerker videobeheer met een jaar verlengd. In de eerste fase van zijn opdracht richtte hij zich op het schonen van de map 'Collectie' op de videoserver en focuste hij op het structureren en benoemen van mappen en bestanden. Met de

hoofdmappen ‘Evenementen’ en ‘Tentoonstellingen’ op de videoserver ging hij op een vergelijkbare manier te werk.

De genoemde drie mappen vertegenwoordigen ruim 70% van de totale data op de videoserver. Voorts zette de projectmedewerker zich ook aan de resterende 30% van de data op de videoserver:

- hij startte met het opschonen en verwijderen van overbodige data en mappen;
- per map bekeek hij in overleg met de hoofdgebruikers hoe de structuur het best kan worden ingericht, met aandacht voor zowel consistentie in aanpak als gebruiksgemak. (Onder meer de beheerder van de socials en de informatiebeheerder van het CKV beschikken over schrijfrechten in hun resp. mappen op de videoserver.)

Behalve de opschoningsopdracht nam de projectmedewerker kleinere, ondersteunende taken op zich. Zo werden audiovisuele kunstwerken of footage van tentoonstellingen en evenementen juist benoemd en op de correcte plaats gezet.

Een aandachtspunt blijft het verder uitschrijven en formaliseren van de mappenstructuur en naamgevingsafspraken voor alle museummedewerkers. Momenteel zijn de collega’s die de videoserver vaak gebruiken, hier al informeel van op de hoogte en bestaat er reeds documentatie in de vorm van geschreven notities. Deze documentatie zal in 2026 worden uitgewerkt tot een formele handleiding met duidelijke richtlijnen voor alle medewerkers.

De opschoningsactie leidde tegen eind 2025 tot het verwijderen van zo’n 400 submappen en 7.000 bestanden op de videoserver.

2.2.5.3 Axiell Collections

De voorbije jaren heeft het M HKA verschillende acties ondernomen om de kwaliteit van de data in zijn collectiebeheersysteem te verbeteren. Zo organiseerde het meerdere inhaalbewegingen op het vlak van objectregistratie, actualiseerde het zijn richtlijnen wat catalografie betreft en fungeerde het als een van de trekkers bij het ontwikkelen van een beschrijvingsmodel voor hedendaagse kunst. Tegelijk is het museum zich sinds 2021 ook rechtstreeks gaan toeleggen op datastandaardisering, -cleaning en -verrijking.

In dat verband werd er het afgelopen jaar verder gewerkt aan het opschonen van de database ‘Personen en instellingen’ in het collectieregistratiesysteem. In totaal werden er zo’n 1.000 dubbels en zgn. multivalued cells opgespoord en weggewerkt (ca. 1% van het volledige aantal records). Ruim 2.200 records werden verrijkt en gevalideerd (ong. 2% van het totale aantal): de schrijfwijze van namen werd gestandaardiseerd en elke persoon werd geïdentificeerd aan de hand van een reeks personalia (geboortedatum en -plaats, datum en plaats van overlijden, geslacht, nationaliteit, gender en beroep); ook werden relaties met andere personen in de database aangeduid, en werden er door middel van URI’s koppelingen gelegd met externe autoriteiten: ISNI (International Standard Name Identifier), LCNAF (Library of Congress Name Authority File), RKDartists, ULAN (Getty Union List of Artist Names), VIAF (Virtual Internet Authority File) en Wikidata. Waar in 2024 de aandacht ging naar kunstenaars van wie werk in de M HKA-collectie opgenomen is of die prominent in het internationale tentoonstellingscircuit aanwezig zijn, lag in 2025 de focus voornamelijk op Belgische kunstenaars (voor zover nog niet eerder behandeld). Bij het opschonen van de data werd er zo veel mogelijk geautomatiseerd gewerkt en werd er een beroep gedaan op opensourcesoftware voor het reconciliëren en het ophalen van de URI’s van externe autoriteiten. De voortgang van het werkproces werd regelmatig

besproken tijdens overlegmomenten met medewerkers van de teams Informatiebeheer en Collecties. Technische ervaringen en tips & tricks werden gedeeld in de werkgroep 'Thesaurus opschonen', een initiatief van de Vlaams-Nederlandse gebruikersgroep Netwerk Adlib en Axiell Collections.

De gestandaardiseerde en verrijkte data werden nog in 2025 gedeeld met CKV in functie van zijn veldprospecties en dienstverlening, en met meemoo in het kader van de tweede fase van zijn project 'Visual Name Authorities: een gedeeld beheer voor persoonsidentificatie'. Verder verleenden onze medewerkers advies in verband met datamigratie en -opschoning aan resp. het Koninklijk Instituut voor Kunstpatrimonium, Museum De Reede en Oude Kerk Amsterdam. Ook leverden ze via een focusgesprek input aan het 'Onderzoekstraject met betrekking tot een Vlaams termennetwerk', dat georganiseerd wordt door meemoo.

2.2.5.4 Ensembles.org

Sinds 2011 is ensembles.org, een online kennisbank annex digitaal archief, een belangrijk digitaal instrument binnen het M HKA. In 2025 fungeerde de kennisbank onder meer als basistool bij het onderzoek dat binnenshuis werd gevoerd rond tentoonstellingen van zowel het M HKA als het ICC. Zelf werd ensembles.org het voorbije jaar verder gestoffeerd met nieuwe informatie en inzichten omtrent kunst en beeldcultuur. Wat de werken uit de museumcollectie betreft, vond er een update van de basisgegevens plaats.

Met collega's uit andere afdelingen werd samengewerkt om de content in verband met tentoonstellingen op meer publieks- en gebruiksvriendelijkere manieren te presenteren. De samenwerking met studenten van de afdeling Educatieve Master Beeldende Kunsten aan de Academie resulteerde in de interactieve audio- en videotour 'Automatic Audio Tour'. Ter gelegenheid van Museumnacht werd een bijkomende digitale laag toegevoegd aan ensembles.org: via QR-codes konden bezoekers aanvullende informatie raadplegen bij de tentoongestelde werken. Ook werd een afzonderlijk ensemble uitgewerkt naar aanleiding van de tijdelijke presentatie rond kunstenaar Paul Van Hoeydonck, die begin mei overleed.

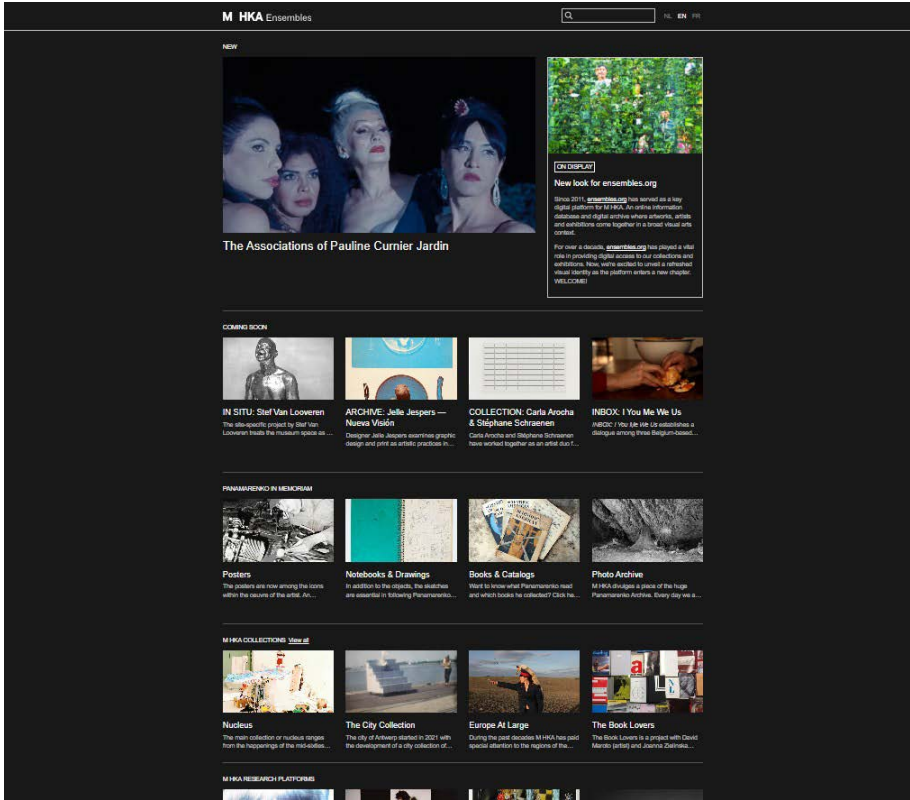
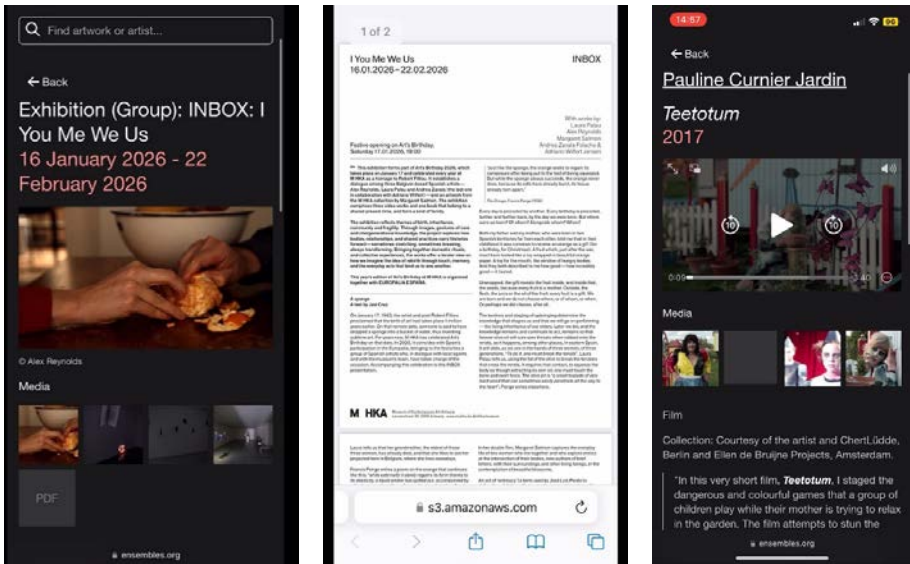
Reskin

Belangrijk is ook de 'reskin' die ensembles.org die dit jaar onderging. Na ruim tien jaar gebruik was het platform visueel toe aan een grondige vernieuwing. De nieuwe vormgeving is het werk van Obra Studio (Johan Ronsse) en kwam tot stand in nauw overleg met medewerkers van verschillende museumafdelingen – in het bijzonder vormgeefster Pauline Scharmann – en Koen Van der Auwera, die instaat voor de technische integratie.

Wat is er veranderd?

- de gebruikersinterface van de mobiele versie, de desktopversie en de thematische webplatformen is geactualiseerd;
- ensembles.org heeft een visueel uniformere uitstraling gekregen, in lijn met de huisstijl, waardoor de digitale aanwezigheid van het museum herkenbaarder en consistent is;
- de lees- en navigatieflow is verbeterd, met meer aandacht voor de mobiele gebruikservaring.

Met de *reskin* willen we het publiek een meer samenhangende en gebruiksvriendelijke digitale ervaring bieden en de kunst, kunstenaars en tentoonstellingen van M HKA nog meer tot hun recht laten komen. In de nabije toekomst willen we nagaan hoe we kunnen zorgen voor gegevensuitwisseling met Axiell Collections (collectiebeheer), ResourceSpace (beeldbeheer) en muhka.be (communicatie).

Platformen

Videowall

In 2025 nam het museum deel aan de vieringen rond Panamarenko (1940–2019). De tentoonstelling *Panamarenko – Reis naar de sterren* op het gelijkvloers bracht hulde aan deze Antwerpse pionier, die ons uitdaagt om grootser te denken en verder te dromen. Aan de hand van 3D-scans van Panamarenko's woning aan de Biekorfstraat en begeleidende teksten dompelde het museum de bezoekers onder in het universum van de kunstenaar. Een applicatie die aangestuurd werd via de touchscreenfunctie op de videowall in de inkomhal stelde de bezoeker in staat om op eigen tempo de speelse wereld van Panamarenko te verkennen.

Online platformen

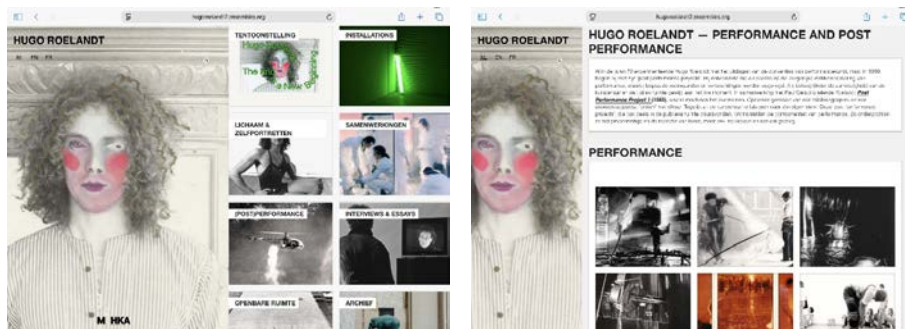
Hans Theys

Hans Theys schreef en ontwierp ruim 70 boeken over het werk van hedendaagse kunstenaars en publiceerde tal van essays, interviews en recensies in boeken, catalogi en tijdschriften. Al zijn publicaties zijn gebaseerd op samenwerkingen of gesprekken met kunstenaars en zijn beschikbaar gemaakt op dit online platform. Verder omvat het platform een overzicht van alle tentoonstellingen die Theys heeft gemaakt, en video's die hij heeft geproduceerd.

Dit platform kwam in 2017 tot stand in samenwerking met de Onderzoeksgroep ArchiVolt van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen en de technische ontwikkelaar Koen Van der Auwera. In 2025 werd het platform geüpdatet: nieuwe teksten, tentoonstellingstitels en video's werden toegevoegd, evenals een link naar de socialemediakanalen van Hans Theys. De bezoekerscijfers van dit en de hierna vermelde platforms zijn opgenomen in hoofdstuk 5.

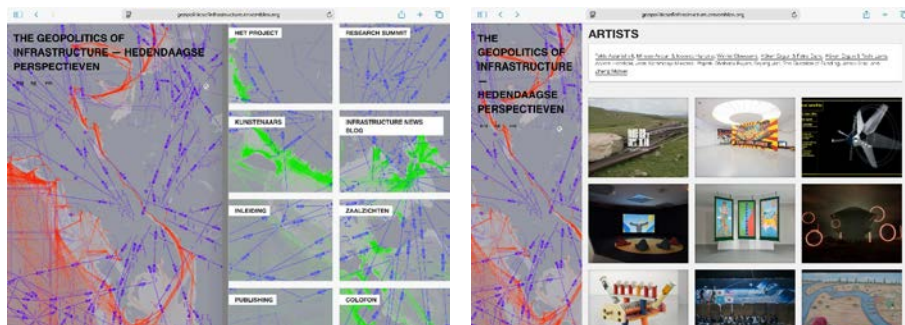
Hugo Roelandt

Dit online platform belicht de praktijk van de Antwerpse kunstenaar en bevat uitgebreide informatie rond de monografische tentoonstelling *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin* uit 2025. Het omvat ook audiovisueel materiaal van performances, toelichting bij individuele werken, en interviews en essays van vrienden en kennissen van de kunstenaar. Het steunt in belangrijke mate op de archiefstukken die Lydia Van Loock met de steun van de Academie aan het museum heeft geschonken.

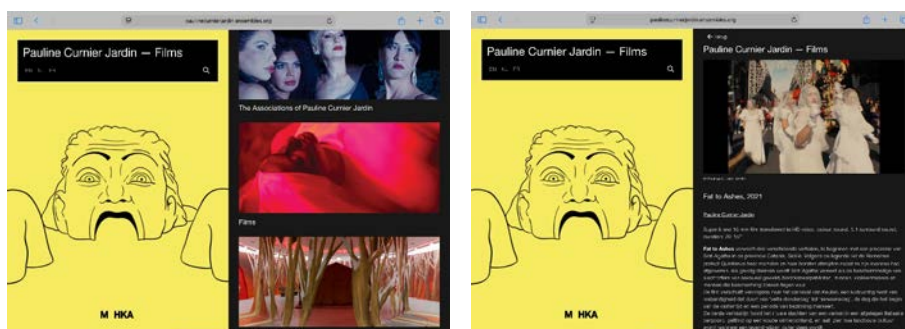
The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven

Dit online platform hangt samen met de thematische tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven*. Redactionele bedragen, toelichting bij tentoonstellingsthema's en tal van teksten over kunstenaars en tentoongestelde werken zijn er beschikbaar. Het platform omvat bovendien audiovisueel materiaal van performances en lezingen die in het kader van het symposium 'Archipelago of Artistic Practices', georganiseerd door Jubilee en het M HKA, plaatsvonden.

Pauline Curnier Jardin

Dit platform kwam er naar aanleiding van de solotentoonstelling *De Associaties van Pauline Curnier Jardin* die tot januari 2026 loopt. In samenwerking met de kunstenaar stelt het museum er alle films ter beschikking die Pauline Curnier Jardin in de periode 2006–2025 heeft gemaakt. Het platform omvat ook twee nieuwe teksten: de eerste onderzoekt de relatie tussen cinema en de artistieke praktijk van Curnier Jardin en de tweede richt zich op de notie van groepen en groeperingen – begrippen die centraal staan in het oeuvre van de kunstenaar. Dit platform werd door de collega's van publiekswerking als bemiddelingsinstrument gebruikt: de museumgidsen bekeken en bespraken deze films met leerlingen tijdens de labo's van het secundair onderwijs.

Gebruikersstatistieken

2021

- 90.085 gebruikers, goed voor 109.468 sessies en 355.304 paginaweergaves
- gemiddelde browsetijd: 1 min. 59 sec.

2022

- 310.115 gebruikers, goed voor 331.200 sessies en 591.835 paginaweergaves
- gemiddelde browsetijd: 41 sec.

2023

- 139.526 gebruikers, goed voor 354.526 paginaweergaves
- gemiddelde browsetijd: 41 sec.

2024

- 60.000 gebruikers, goed voor 257.000 paginaweergaves
- gemiddelde browsetijd: 39 sec.

2025

- 78.667 gebruikers
In Google Analytics zien we dat ensembles.org druk bezocht wordt door geautomatiseerde systemen als bots, crawlers en scrapers. Sinds het najaar registreren we een toestroom van zo'n 4,4 miljoen 'gebruikers', voornamelijk machineverkeer uit China en Singapore. We bekijken momenteel hoe we daar in de toekomst mee kunnen omgaan.

2.2.5.5 Digitalisering

Fotografie en digitalisering

Medewerker Christine Clinckx brengt systematisch de tentoonstellingen in beeld en fotografeert, waar mogelijk, de nieuwe aankopen of schenkingen. In 2025 deed het museum een beroep op freelancer Steven Decroos voor een inhaalbeweging: hij kreeg de opdracht om (oudere) collectiestukken op papier te fotograferen. Het museum streeft ernaar om van elk collectiestuk minstens één digitaal, kwalitatief hoogstaand beeld in hoge resolutie te beschikken.

In het najaar van 2025 vonden verschillende sessies met internationaal beeldexpert Hans van Dormolen plaats. Hans lichtte de Metamorfoze-richtlijnen toe en verduidelijkte hoe een middelgroot museum als het M HKA er in zijn dagelijkse werking mee aan de slag kan gaan. Medewerkers uit de teams Informatiebeheer en Collecties kregen inzicht in parameters en criteria om de technische kwaliteit van beeldmateriaal te meten. Hans verleende ook praktisch advies over het kalibreren om de kwaliteit van de huisscanner gevoelig te verbeteren.

Net als in voorgaande jaren leverde het M HKA bijna op dagelijkse basis beeldmateriaal aan (internationale) kunstorganisaties, kunstenaars, academici en partnermusea, niet alleen voor papieren en digitale publicaties, maar ook voor film- en videoproducties.

Borgen van tentoonstellingen

Het borgen van tentoonstellingen vormt een belangrijk deel van de museumwerking. Het M HKA beschouwt tentoonstellingen niet alleen als presentaties van tijdelijke of fysieke aard, maar ook als complexe projecten waarvan de kennis, processen en resultaten duurzaam moeten worden bewaard en ontsloten.

In 2025 werkte het museum een raamwerk uit voor het borgen van tentoonstellingen. Het betreft een leidraad om documenten in verband met administratie, communicatie, curatorische keuzes, productie... systematisch te compileren, structureren en bewaren. Dit kader definieert onder meer naamgevingsconventies, verantwoordelijkheden en bewaartermijnen, zodat informatie op lange termijn vindbaar, herbruikbaar en institutioneel geborgd blijft. Door toepassing van het raamwerk wordt de geheugenfunctie van het museum versterkt en worden zowel interne kennisdoorstroming als toekomstig onderzoek gefaciliteerd.

In het kader van het borgen wordt sinds enkele jaren ook gebruikgemaakt van IR-scantechnologie om tentoonstellingen te capteren (3D-scan). Van elke presentatie wordt een realistische virtuele omgeving gecreëerd waarin kunstwerken – ook na afloop van de tentoonstelling – vanuit diverse standpunten en op verschillende afstanden kunnen worden bekeken. De interactieve 3D-ruimte laat bovendien aanvullende multimedia-annotaties toe (video, foto's in hoge resolutie...). Via *embedded code* worden de 3D-scans ontsloten op de museumwebsite. De onderliggende bestanden bewaren en archiveren we op onze fileservers, met het oog op verdere verrijking en ontsluiting.

In 2025 werd een 3D-scan gerealiseerd van de volgende tentoonstellingen:

- *There is Nothing Solid About Solidarity*
- *Kyiv Biennial 2025: Homelands and Hinterlands*
- *Saodat Ismailova – Chillahona*
- *Vaast Colson – CASUS: You Used to Be Part of Something*
- *De Associaties van Pauline Curnier Jardin*
- *Özgür Kar – Malaise*
- *The Geopolitics of Infrastructure. Hedendaagse perspectieven*
- *De King Kong: tussen cinefilie en links activisme*
- *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin*
- *Today's Place*
- *Panamarenko85*
- *De toestand is vloeibaar*

Interne samenwerkingen

Het afgelopen jaar stond voor het M HKA in belangrijke mate in het teken van museaal onderzoek. Het museum heeft de ambitie om zijn onderzoeksfunctie uit te bouwen in nauwe dialoog met het digitale ecosysteem (DAMS, SharePoint en aanverwante systemen). Het Team Informatiebeheer neemt in dit verband een faciliterende en coördinerende rol op: het ontwikkelt kaders, processen en infrastructuur om het verzamelen, structureren, bewaren en toegankelijk maken van informatie te ondersteunen, zowel voor intern (her)gebruik als voor externe ontsluiting.

Als rode draad doorheen het jaar liep de aandacht voor de tentoonstellingen die het museum sinds zijn opening heeft georganiseerd. Naast het uitwerken van een kader voor het borgen van tentoonstellingen lag de focus op het verwerken van bestaande tentoonstellingsfoto's en op het digitaliseren van eigen affiches en uitnodigingskaarten. Het Team Onderzoek bereidde een exhaustieve tentoonstellingsgeschiedenis van het M HKA en het ICC voor. Deze zal door de medewerkers van Informatiebeheer geïntegreerd worden in Axiell Collections en toegevoegd worden aan ensembles.org.

De medewerkers van Informatiebeheer fungeerden als intern aanspreekpunt voor vragen over auteursrechtelijke status van kunstobjecten en beeldmateriaal. Ze begeleidden collega's bij het nagaan en documenteren van de rechten die op de diverse 'assets' rusten. Verder werkt het team aan richtlijnen rond auteursrechten, met als doel een uniforme en juridisch correcte omgang met materiaal in onderzoek, publicaties...

te verzekeren. Ook organiseerden medewerkers interne vorming en een sensibiliseringsmoment rond het auteursrecht.

2.2.6 Onderzoek & onderzoekswerking

2.2.6.1 Algemeen

In 2025 werd doelgericht gewerkt aan de verdere uitbouw van onderzoek als structurele kernfunctie van het M HKA. De ambitie is om onderzoek te positioneren als een centraal instrument voor het begrijpen, contextualiseren en duurzaam ontsluiten van kunst, collecties en archieven. Het betreft zowel de ontwikkeling van nieuwe kennis over kunstwerken, tentoonstellingen, technieken en institutionele geschiedenis, als het borgen en toegankelijk maken van die kennis voor intern en extern gebruik.

Waar onderzoek in het verleden voornamelijk projectmatig en in functie van tentoonstellingen of publicaties werd opgezet, werd in 2025 expliciet ingezet op de overgang naar een meer samenhangende en ontwikkelingsgerichte onderzoeksstructuur, aangestuurd vanuit het Projectbureau Onderzoek. Onderzoek wordt daarbij niet langer uitsluitend als ondersteunende activiteit beschouwd, maar als een structurele ontwikkellijn binnen het museum.

Het jaar stond in het teken van het creëren van de noodzakelijke randvoorwaarden. Er werd ingezet op het systematisch inventariseren, structureren en digitaliseren van bronnen en inhoudelijke “assets” (tekst, beeld, audiovisueel materiaal en documentatie), het formuleren van methodologische uitgangspunten en het ontwikkelen van gestandaardiseerde basisdossiers die kunnen uitgroeien tot verdiepende onderzoeksdossiers. Deze werkzaamheden vormen de bouwstenen voor een duurzaam onderzoeks- en ontsluitingsmodel.

Deze ontwikkeling sluit aan bij het meerjarenperspectief van het Online Museum, zoals geformuleerd in de voorbereidende nota van 18 november 2024. Onderzoek wordt binnen dit traject gezien als motor voor kwalitatieve digitale collectieontsluiting richting 2029. De investeringen in mapping, standaardisering, inventarisatie en digitalisering in 2025 moeten worden begrepen als voorbereidende ontwikkelingsfase binnen deze langere termijnvisie.

Daarnaast werd ingezet op een sterkere integratie van onderzoek binnen de museumwerking. De ambitie is om onderzoek explicieter te laten circuleren tussen Collecties & Archieven, Presentatie en Bemiddeling. Tentoonstellingen worden daarbij niet enkel benaderd als eindresultaat, maar ook als mogelijke dragers van onderzoeksvragen en -formats. Hiermee wordt de stap gezet van ad-hoc-samenwerking naar een meer geïntegreerd model.

In 2025 werd tevens gestart met de uitwerking van een expliciet onderzoeks- en waardenkader. Naast de bestaande Ethische Code wordt gewerkt aan een formele Code of Good Research Practice en bijhorende Research Guidelines (voorzien voor 2026). Het afgelopen jaar stond in het teken van het expliciteren en structureren van bestaande praktijken als voorbereiding op deze formalisering.

De ambitie voor de komende jaren is om onderzoek duurzaam te verankeren als ontwikkeltraject: gedragen door een helder waardenkader, ingebed in structurele samenwerkingen en zichtbaar via gerichte publicaties en digitale ontsluiting.

2.2.6.2 Projectbureau Onderzoek – strategische aansturing en afstemming

In 2025 werd de onderzoeksontwikkeling binnen het M HKA niet alleen operationeel gedragen door het onderzoeksteam, maar ook strategisch gekaderd binnen het Projectbureau Onderzoek. Dit projectbureau fungeerde als reflectie- en besluitvormingsruimte waarin de positionering van onderzoek binnen de bredere museumtransitie werd bepaald. Waar het onderzoeksteam instaat voor de inhoudelijke uitwerking van dossiers en publicaties, richt het projectbureau zich op visie, randvoorwaarden, infrastructuur en institutionele samenhang.

Een centrale opdracht was de uitwerking van een expliciete onderzoeksvisie die richting geeft aan de komende jaren en aansluit bij de ontwikkeling van het Online Museum. Doel is begin 2026 een samenhangend visiedocument te finaliseren waarin digitale ecologie, archiefbeleid, contentstrategie en organisatorische processen op elkaar worden afgestemd.

Het Projectbureau Onderzoek opereert binnen het bredere Programmabureau, waar trajecten rond organisatieontwikkeling, publiekswerking, digitale transitie en infrastructuur samenkomen. In 2025 werden de onderlinge afhankelijkheden scherpgesteld: onderzoeksoutput vereist robuuste registratiesystemen en een coherente data-architectuur; digitale ontsluiting vraagt afstemming met communicatie en IT; canonherijking en archiefactivering raken aan curatorische planning en jubileumvoorbereiding.

Daarbij werd vastgesteld dat de huidige digitale infrastructuur onvoldoende aansluit bij de onderzoeksambities. De systeemarchitectuur is gefragmenteerd en een duurzaam archiveringsproces voor digitale output ontbreekt. Daarom werd de aanzet gegeven tot een ontwikkellijn voor museumgerichte backofficesystemen, gebaseerd op gedeelde functionele vereisten voor onderzoek, collectie, bemiddeling en presentatie. Doel is een geïntegreerde digitale omgeving waarin onderzoeksdata, collectiegegevens en publiekscontent duurzaam verbonden zijn.

De strategische reflectie werd gekoppeld aan het jubileumjaar 2027 en de verdere ontwikkeling van het Online Museum. Onderzoek wordt daarbij opgevat als motor voor canonherijking, archiefactivering en nieuwe narratieven rond de institutionele geschiedenis van het M HKA. De ambitie is om de koppeling tussen strategie, infrastructuur en inhoud de komende jaren verder te versterken.

2.2.6.3 Samenstelling team, chronologie en werkterreinen

Uitbouw van Team Onderzoek in 2025

De uitbouw van het onderzoeksteam in 2025 werd aangestuurd door de *Vorbereidende Nota Digitaal Museum: Ontwikkeling Collecties en Onderzoek* (18 november 2024). Deze nota formuleert een meerjarige ontwikkelhorizon (2025–2029) voor een Online Museum als geïntegreerde digitale tegenhanger van de museale werking. Onderzoek wordt daarin opgevat als structurele voorwaarde voor duurzame digitale ontsluiting.

Het onderzoeksteam werd opgebouwd als ontwikkelteam. In de eerste fase (2025–2026) lag de focus op het creëren van basisstructuren: overzichtelijke chronologieën, gestructureerde assets, gestandaardiseerde dossiers, compatibele data, systematische archiefontsluiting en methodologische afstemming. De werkterreinen fungeerden als concrete ontwikkelwerven waarin collecties, archieven en documentatie systematisch werden geijkt, verbonden en voorbereid op latere ontsluiting.

De onderzoekswerking combineerde inhoudelijk onderzoek, datakoppeling en registratie, digitalisering en versterking van de museale backoffice. Daarbij werd verkennend samengewerkt met Collecties & Archieven, Presentatie, Bemiddeling en Informatiebeheer, met het oog op een geïntegreerd toekomstmodel voor onderzoek en ontsluiting.

Gefaseerde opbouw

De samenstelling van het team verliep gefaseerd, in functie van de ontwikkeldoelstellingen. Eind 2024 startte de versterking rond de 'jaren '80-'90' en de 'Tentoonstellingshistoriek'. Begin 2025 volgde de uitbouw rond 'Naoorlogse Avant-garde' en 'ICC (1970-1990)', evenals de opstart van het werkterrein *Multipolaire Wereld 2000+*. Midden 2025 werden transversale functies toegevoegd voor registratie, digitalisering en implementatie van de Metamorfoze-standaard. Tegelijk werd het werkterrein *Werkcollectiekunstenaars* opgezet.

Deze gefaseerde aanpak moest tegen eind 2025 leiden tot een eerste inhoudelijke dekking van de kernwerkterreinen en tot de opbouw van ondersteunende digitaliserings- en registratiestructuren.

Werkterreinen Onderzoek 2025

De onderzoekswerking werd in 2025 georganiseerd rond zes inhoudelijke werkterreinen:

- **1. Tentoonstellingshistoriek**
Systematische inventarisatie en structurering van de volledige tentoonstellingsgeschiedenis van M HKA (intra en extra muros), met ontwikkeling van gestandaardiseerde basisdossiers.
- **2. ICC (1970-1990)**
Onderzoek naar het Internationaal Cultureel Centrum als institutionele voorganger van M HKA, met focus op documentatiecentrum, tentoonstellings- en performancearchief en internationale netwerken. Prioriteit lag bij mapping, inventarisatie en digitalisering.
- **3. Naoorlogse Avant-garde (ca. 1958-1980)**
Focus op experimentele kunstpraktijken en zelforganiserende initiatieven, met identificatie van kernkunstenaars en formulering van prioritaire onderzoeksvragen.
- **4. Jaren '80-'90**
Analyse van een periode van institutionalisering en internationalisering, met nadruk op thematische afbakening, mapping en digitalisering.
- **5. Multipolaire Wereld 2000+**
Onderzoek naar globalisering, postkoloniale perspectieven en transnationale netwerken, met structurering van digitale en audiovisuele bronnen en voorbereiding van internationale samenwerking.
- **6. Werkcollectiekunstenaars**
Basisinventarisatie en digitale borging buiten de kerncollectie, met het oog op volledigheid en toegankelijkheid.

Toewijzing en transversale functies

De 317 kernkunstenaars werden verdeeld over de werkterreinen. Daarnaast werden transversale functies ingericht:

- **Documentatie & digitalisering:** implementatie van de Metamorfoze-standaard, digitalisering en metadatering, versterking van de backoffice.
- **Registratie tentoonstellingshistoriek (M HKA en ICC):** registratie van events, koppeling van kunstenaars, kunstwerken en assets, kwaliteitscontrole van metadata en voorbereiding van ontsluiting binnen het Online Museum.

Structuur van de werking

De onderzoekswerking in 2025 werd georganiseerd volgens drie complementaire assen:

- mapping en structurering van kunstenaarsdocumentatie, tentoonstellingen en protagonisten;
- digitalisering en borging van assets en metadata;
- voorbereiding van onderzoeksoutput en toekomstige digitale ontsluiting.

Deze aanpak versterkte de museale backoffice en legde een duurzame basis voor verdere onderzoeks- en ontsluitingsfases binnen het Online Museum.

2.2.6.4 Koerswijziging, onderzoekskader en netwerkontwikkeling

Na de schrapping van het nieuwbouwproject en de bijsturing van het transitietraject werd de onderzoekswerking in 2025 strategisch herijkt. De eerdere nadruk op infrastructuurgebonden eindpunten maakte plaats voor een focus op afgebakende kennisproductie, zichtbare output en versterkte positionering binnen een nationale en internationale context. Onderzoek werd explicieter opgevat als inhoudelijke ontwikkellijn met concrete, publiceerbare resultaten binnen een haalbare termijn.

Deze heroriëntatie leidde tot de uitwerking van een compacter en samenhangend onderzoekskader. Geen uitgewerkte langetermijnarchitectuur, maar een geconsolideerd raamwerk dat onderzoek positioneert als kernfunctie van het museum en verwachtingen richting interne en externe onderzoekers verduidelijkt. Het kader onderbouwt strategische keuzes rond publicatievormen, samenwerkingen en kennisdeling.

In overleg met de UGent-onderzoeksgroep KB45 werd gekozen voor een meer gefocust en outputgericht model, met de ontwikkeling van een reeks thematische journals als geconcentreerde syntheses van lopende onderzoeklijnen, aangevuld met digitale ontsluiting. Vanaf oktober 2025 lag de nadruk op de inhoudelijke voorbereiding van deze publicaties: het afbakenen van onderzoeksvragen, structureren van bijdragen en uitwerken van een realistische planning. De eerste publicaties zijn voorzien voor eind 2026 – begin 2027.

De samenwerking met KB45 werd in 2025 structureel verankerd via twee formele overeenkomsten inzake wetenschappelijke samenwerking en de oprichting van een Gezamenlijk Lab. Dit kader regelt gezamenlijke onderzoeksactiviteiten, publicatierechten en wederzijdse gebruiksrechten voor digitale en drukontsluiting. Onder begeleiding van prof. dr. Wouter Davidts en dr. Stefaan Vervoort werd een tweewekelijks overlegformat opgezet met het onderzoeksteam, gericht op methodologische aanscherping en strategische afstemming. KB45 fungeert daarmee zowel als academische verankering als methodologische hefboom in de heroriëntatie van de onderzoekswerking.

Parallel werd gewerkt aan de versterking van het bredere onderzoeksnetwerk, met verdiepte contacten met onder meer de Universiteit Antwerpen en de Universiteit Utrecht. Daarnaast werd nagedacht over een explicietere faciliterende rol voor externe onderzoekers, met het oog op wederkerige kennisproductie en duurzame samenwerking.

In 2025 werd tevens gestart met de voorbereiding van een Code of Good Research Practice, die onderzoek binnen het M HKA expliciet moet verankeren in een museumbreed waardenkader. De formele implementatie is voorzien voor 2026.

Tot slot werd de herwerking voorbereid van de onderzoekspagina op muhka.be, met als doel niet alleen onderzoeksoutput zichtbaar te maken, maar ook visie, methodes en partnerschappen helder te communiceren. De vernieuwde structuur en online publicatievormen worden in 2026 verder uitgerold.

2.2.6.5 Onderzoeksprojecten en presentaties

Stageonderzoek: Provo-beweging in België

In 2025 werd binnen de onderzoekswerking een stage uitgevoerd rond de Antwerpse Provobeweging (1965–1966). Het traject resulteerde in een uitgebreide research guide die een systematisch overzicht biedt van beschikbare bronnen binnen en buiten het M HKA.

Het onderzoek vertrok vanuit het archief van Jef Lambrecht (collectie M HKA) en werd aangevuld met raadpleging van externe archieven, waaronder het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam, de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience en het digitale archief van de *Gazet van Antwerpen*. De research guide inventariseert pamfletten, affiches, krantenartikelen, correspondentie en audiovisuele bronnen, en reconstrueert een chronologie van de Antwerpse happenings.

Daarnaast omvatte het traject een kritische analyse van de digitale ontsluiting van het ensemble 'Jef Lambrecht PROVO'. Onjuiste categorisering en historische onnauwkeurigheden werden geïdentificeerd, met aanbevelingen voor een consistente en historiografisch onderbouwde herstructurering. Het project leverde zowel inhoudelijke verdieping binnen het werkkterrein 'Naoorlogse Avant-garde' als methodologische versterking van de digitale archiefwerking.

Archiefpresentatie Today's Place – een multidisciplinaire vrijplaats in Antwerpen

Van 14 februari tot 11 mei 2025 organiseerde het Team Onderzoek de archiefpresentatie *Today's Place*, waarin voor het eerst een geïntegreerd overzicht werd geboden van dit invloedrijke artistieke initiatief uit de late jaren '70.

Today's Place, opgericht in 1977 in de Coppenolstraat in Antwerpen, functioneerde als multidisciplinaire vrijplaats waar kunst, performance, mode, muziek en punkcultuur elkaar kruisten buiten institutionele kaders. De presentatie ontsloot videodocumentatie van performances, fotomateriaal, historisch drukwerk en archiefstukken, en werd gerealiseerd in nauwe samenwerking met kunstenaar Narcisse Tordoir, op basis van diens archief dat aan het M HKA werd overgedragen.

In voorbereiding op de presentatie gingen onderzoekers in gesprek met betrokkenen, waaronder Johan Pas, Thom Puckey, Walter Van Beirendonck en Ronald Stoops. De archiefpresentatie illustreert hoe onderzoekswerk in samenwerking met kunstenaars kan leiden tot historische reconstructies die niet alleen het verleden documenteren, maar ook actuele reflectie stimuleren.

Onderzoeksvoorbereiding tentoonstelling Nicola L. (2026)

In 2025 werd voorbereidend onderzoek verricht voor de geplande tentoonstelling rond Nicola L. in 2026, met bijzondere aandacht voor haar Belgische periode.

Het onderzoek werd uitgevoerd door Annosh Urbanke in samenwerking met Kaat Obbels en Liska Brams. Vanuit het ICC-archief werd literatuur- en archiefonderzoek verricht, aangevuld met consultaties in onder meer het Design Museum Brussel, het Museum van Elsene, AHKB en diverse

galerijarchieven. Doel was de Belgische tentoonstellingsgeschiedenis en netwerkvorming van Nicola L. systematisch te reconstrueren.

Het traject brengt in kaart hoe de kunstenaar zich positioneerde binnen zowel lokale als internationale contexten (Brussel, Parijs, New York, Ibiza) en hoe haar praktijk zich bewoog tussen kunst, design, performativiteit en sociale interactie. De resultaten zullen in 2026 zichtbaar worden in de tentoonstelling via een uitgebreide chronologie, archiefmateriaal en een verdiepend onderzoekssessay.

Deze trajecten tonen hoe de onderzoekswerking in 2025 functioneert als ontwikkelplatform. Onderzoek verbindt archiefontsluiting, historiografische verdieping, presentatiepraktijk en tentoonstellingsvoorbereiding. Daarmee draagt het niet alleen retrospectief bij aan kennisopbouw, maar ook rechtstreeks aan de inhoudelijke en scenografische uitwerking van toekomstige projecten.

2.3 AFDELINGSNIEUWS PUBLIEKSONTWIKKELING EN -BETROKKENHEID

De Afdeling Publiekswerking vormde tot 2025 een essentiële pijler binnen het M HKA en speelde een centrale rol in de bemiddeling, communicatie en toegankelijkheid van het museumaanbod. In 2025 werd intensief gewerkt aan de zichtbaarheid, aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het museum voor een breed en divers publiek, met een uitgebreide reeks aan activiteiten, tentoonstellingen, evenementen en communicatiestrategieën.

Om nog beter te kunnen inspelen op de wensen en noden van pers, publiek en stakeholders werd de Afdeling Publiekswerking in 2025 binnen het nieuwe, tijdelijke, organogram geherpositioneerd onder een nieuwe naam: Publieksontwikkeling en -betrokkenheid. De afdeling is ingedeeld in vier teams. De reeds bestaande Teams Marketing en Communicatie, en Publiekzorg bleven behouden. Het Team M HKAFE werd vanuit de Afdeling Ondersteunende Diensten ingekanteld binnen de Afdeling Publieksontwikkeling en -betrokkenheid, en het Team Evenementen en Relatiebeheer werd eveneens vanuit Ondersteunende Diensten overgeheveld en geïntegreerd binnen het Team Bemiddeling, Evenementen en Relatiebeheer. Elk team kreeg conform het nieuwe, tijdelijke, organogram een teamfacilitator toegewezen, een rol die wordt ingevuld door een bestaand teamlid.

Die herpositionering werd ingegeven door de wens om alle publieksgerelateerde teams samen te voegen in één overkoepelende afdeling om zo de interne samenhang te stroomlijnen en met een eenduidig verhaal naar buiten te komen naar publiek, pers en stakeholders. Met deze aanpak blijft het M HKA inzetten op een innovatieve, verbindende en toegankelijke publiekswerking, waarin kunstbeleving en maatschappelijke betrokkenheid hand in hand gaan.

In verband hiermee zijn er drie in het oog springende ontwikkelingen:

- De ontwikkeling van Zuiderdaken, een groene oase op het dak van het M HKA, in samenwerking met Volle Grond, met onder meer verticale teeltmuren, een vijver om regenwater op te vangen en een kweekserre.
- De aanstelling van Mathieu Pauwels als nieuwe voorzitter van de Vrienden van het M HKA.
- De verdere professionalisering van het M HKAFE, met centraal de modernisering van de operationele infrastructuur en de gewaarborgde

productkwaliteit van het aanbod. Het M HKAFE behaalde in 2025 een recordomzet; de inkomsten stegen van € 133.000 (in 2024) naar € 199.000 (in 2025).

Deze nieuwe werking, nog volop in ontwikkeling, werd vanaf oktober 2025 doorkruist door de berichtgeving rond het nieuwe museum. Hierdoor verschoof de (communicatie)focus voortdurend naar personeel, pers, publiek en stakeholders en diende snel te worden geschakeld.

2.3.1 Crisismanagement en -communicatie

Het afgelopen jaar 2025 diende zich veelbelovend aan met de aanstelling van het Belgisch kantoor **Bovenbouw Architectuur** en het Zwitserse architectenbureau **Christ & Gantenbein** als ontwerpteam voor het ambitieuze nieuwbouwproject van het M HKA. Het nieuwe museum zou een iconisch herkenningspunt vormen in het Antwerpse stadsbeeld, dat hedendaagse kunst op duurzame en innovatieve wijze presenteert. Deze aanstelling volgde op een grondige onderhandelingsprocedure, waarin de kwaliteit van concept, visie en duurzaamheid centraal stonden. Het nieuwe gebouw, dat op de site van het huidige Hof van Beroep zou worden gerealiseerd, moest uitgroeien tot een belangrijke culturele hefboom voor Vlaanderen en het museum verder internationaal op de kaart zetten. Op woensdag 26 februari 2025 werd het ontwerpteam van het bouwproject M HKA onder massale persbelangstelling voorgesteld. Diezelfde dag vond het infomoment plaats voor het voltallige museum personeel. Tijdens dit moment lichtte het ontwerpteam zijn visie en plannen toe en gaf het een eerste inkijk in de ontwerpbenadering.

De bekendmaking van het ontwerpteam stond nationaal en internationaal meteen hoog op de agenda, en de seizoensopening van een week later surfte mee op deze golf van positiviteit en langverwachte doorstart. In de daaropvolgende maanden werd, bovenop de reguliere werking, intern intens gewerkt aan de verdere voorbereiding van het nieuwbouwtraject. Talrijke interne afdelingsoverschrijdende werkgroepen leverden hiervoor input aan de architecten. Tegelijkertijd rijpten er binnen de afdeling embryonale ideeën over de verdere externe uitrol van deze ontwikkelingen, ook al gepaard aan het jubileumjaar 2027, waarin het M HKA zijn veertigjarig bestaan viert.

Als donderslag bij heldere hemel werd die toekomst in oktober overhoop gehaald. De directie en het personeel vernamen op 3 oktober via de pers dat de nieuwbouw werd geschrapt, zonder verdere uitleg. Op maandag 6 oktober vernamen we – opnieuw via de pers – dat het M HKA zijn statuut van museum verloor en omgevormd zou worden tot een internationaal kunstencentrum tegen 2028. De museumfunctie voor hedendaagse kunst in Vlaanderen werd toegewezen aan het S.M.A.K. (Stedelijk Museum voor Actuele Kunst) in Gent. De negatieve berichtgeving kwam amper drie dagen voor de grote najaarsopening op donderdag 9 oktober met *De Associaties van Pauline Curnier Jardin* en *Homelands and Hinterlands* (Kyiv Biennial 2025) als speerpunten. De communicatie moest noodgedwongen in recordtempo worden omgevormd tot crisiscommunicatie en er werd gewerkt volgens een driesporenbeleid: 1) de interne communicatie naar personeel en stakeholders, 2) de externe communicatie naar pers en publiek, en 3) de seizoenscommunicatie volgens reguliere planning naar pers en publiek. In die eerste dagen stond de communicatie vooral ten dienste van de zorg voor het personeel, met regelmatige mailupdates van de directie, interne nieuwsbrieven vanuit het Team Marketing en Communicatie, en live interne overlegmomenten voor alle medewerkers (zogenoemde *bosberaden*).

Ondanks de spanningen en verslagenheid werkte het voltallige M HKA-personeel gedisciplineerd en professioneel verder aan de openingsavond van het najaarsseizoen. Die avond werd een overweldigend succes, met een absolu-

te recordopkomst aan bezoekers, maar ook kunstenaars, journalisten, opinie-makers, stakeholders en het bredere culturele ecosysteem uit Antwerpen en Vlaanderen. De daaropvolgende dagen werkte het M HKA-personeel diverse acties uit – met een in een recordtempo opgebouwde campagne geïnspireerd op het werk *Zij die hier zijn zijn van hier* van Walter Swennen – met de overweldigende steun van pers, publiek en partners. Er verschenen open brieven, opiniestukken en online petitie's. De online M HKA-blog werd snel een centrale verzamelplaats voor dit alles en fungeerde als centrale online hub voor informatie en duiding, met afgeleiden in onze socialmediakanalen en nieuwsbrieven. Alles werd gretig opgepikt door de nationale en internationale pers en partners. Absolute hoogtepunten waren *Solidarity Never Sleeps*, een 24 uur durende bezetting door kunstenaars en andere culturele stemmen, die op zaterdag 25 oktober en zondag 26 oktober onder ruime mediabelangstelling plaatsvond in het M HKA, en *De grote landschaps(her)tekening* op zondag 14 december. Tijdens dit participatieve moment was iedereen welkom om op reuzebanners in de Leuvenstraat te tekenen, schrijven en dromen over wat een plek voor hedendaagse kunst kan zijn voor de stad, de gemeenschap en de bezoeker. Bij de start van 2026 bleven de situatie en de beleidsbeslissingen wijzigen, wat een voortdurende aanpassing van de communicatie naar personeel, pers, publiek en stakeholders noodzakelijk maakte.

De Afdeling Publieksontwikkeling en -betrokkenheid blijft, samen met alle collega's, kritisch en strijdvaardig. We blijven onze missie verdedigen in dialoog met de Vlaamse overheid, het publiek en het ons omringende ecosysteem. We wensen – opnieuw samen met alle collega's – iedereen uitdrukkelijk te bedanken voor de vele steunbetuigingen en het activisme om te strijden voor het M HKA. Samen blijven we werken aan een sterke toekomst voor hedendaagse kunst in Antwerpen en Vlaanderen.

2.3.2 Bemiddeling en communicatie van het programma

De Afdeling Publieksontwikkeling en -betrokkenheid speelde een sleutelrol in de communicatie, marketing, perswerking, het publieksonthaal en de bemiddeling van de drie grote tentoonstellingen: *Het einde is een nieuw begin*, de eerste museale overzichtstentoonstelling van veelzijdige kunstenaar, performer, installatiekunstenaar en fotograaf Hugo Roelandt; de groepstentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven*, een onderzoek naar de betovering en de machtsverhoudingen van infrastructuur; en *De Associaties van Pauline Curnier Jardin*, de eerste overzichtstentoonstelling van deze Franse kunstenares. Elk van deze tentoonstellingen ging gepaard met een hele reeks publieksactiviteiten. Datonttrekkinggold ook voor de IN SITU-presentaties *Out* van Bruno Zhu en *MALAISE* van Özgür Kar. De derde IN SITU-presentatie maakte plaats voor *Homelands and Hinterlands*, een groepstentoonstelling als verlengstuk van de hoofdtentoonstelling van Kyiv Biennial 2025 in het pas geopende Museum van Moderne Kunst (MSN) in Warschau. Parallel daaraan werd *There Is Nothing Solid About Solidarity* georganiseerd, een tentoonstelling en tweedaags forum in INBOX.

In 2025 vierden we ook de Belgische visionaire kunstenaar en ingenieur van dromen Panamarenko, die kunst en wetenschap op ongeziene wijze wist samen te brengen. Het feestjaar *Panamarenko85*, een initiatief van de Panamarenko Foundation, eerde deze pionier, innovator en inspirator met een rijk en divers programma van evenementen en tentoonstellingen in samenwerking met M HKA, KMSKA, S.M.A.K., Port of Antwerp-Bruges en Cultuurcentrum Scharpoord Knokke-Heist, aangevuld met de bijzondere publicatie *Panamarenko Fundamentals*, waarin zijn werk, ideeën en nalatenschap centraal staan. Het M HKA nam niet alleen het voortouw in de ontwikkeling van de overkoepelende nationale campagne en de

website panamarenko85.be, maar hoste ook de exclusieve preview van de Canvas-documentaire *Een nacht in het museum* die integraal in het M HKA werd gedraaid. Daarin trakteerde presentator Thomas Vanderveken acteur, presentator en muzikant Wim Opbrouck op een nacht in de ronde zaal onder *Bing of the Ferro Lusto* van Panamarenko. De documentaire bracht verder ook nog bijdragen van Rinus Van de Velde, Thomas Hertog, Eveline Hoorens, Anny De Decker, Lieven Declerck, en onze M HKA-collega's Bart De Baere en Piet Van Hecke.

Het jaar werd afgesloten met *CASUS: You Used to Be Part of Something* van Vaast Colson. Deze collectiepresentatie ging gepaard met een onderzoeksproject van de Universiteit Antwerpen rond de conservering van kunst in kunststof, en een uitgebreid publieksprogramma dat stemmen van buiten de kunstwereld samenbracht om te reflecteren over de betekenis van de tentoonstellingstitel.

2.3.3 Communicatie

Campagnes

Het M HKA werkte een campagneconcept en communicatieplan op maat uit voor de drie grote tentoonstellingen van 2025: *Het einde is een nieuw begin* van Hugo Roelandt; de groepstentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven*, en *De Associaties van Pauline Curnier Jardin*. De communicatie vertrok steeds vanuit de doelstellingen en doelgroepen van de projecten. Op basis daarvan werden een creatief concept ontwikkeld en een mediamix samengesteld.

Ook voor de collectiepresentatie *Reis naar de sterren* van Panamarenko, naar aanleiding van het feestjaar *Panamarenko85*, werd een campagne op maat ontwikkeld waarbij het M HKA het voortouw nam in de ontwikkeling van de overkoepelende nationale campagne en de dedicated website panamarenko85.be.

Daarnaast werd voor de kunstenaarsgesprekken *FRONT ROW*, in samenwerking met NICC, een communicatieplan opgesteld, net zoals voor *Art's Birthday* en *Museumnacht*. Verder werd er een intensieve samenwerking opgezet met het persbureau Serenai, dat de nationale en internationale PR voor onze tentoonstellingsseizoenen verzorgde, met een verbreding naar het lifestyle- en familiepubliek.

Partnerships

De samenwerking met Museumpas is uitgegroeid tot een vaste waarde en zorgt voor een constante instroom van bezoekers. Ook in 2025 steeg opnieuw het aantal bezoekers met een Museumpas.

De samenwerking met het tv-programma *100% Cultuur* op ATV werd voortgezet, met thematische reportages en advertentieruimte. Daarnaast werden de samenwerkingen met kunstmagazine *GLEAN* (zowel de nationale als de internationale editie), *Different Class* en *Tuigkrant* opnieuw aangegaan. In samenwerking met *Different Class* werd geëxperimenteerd met authentieke contentcreatie door jonge kunstenaars voor sociale media.

Verder werd ingezet op een intensieve samenwerking met agency S1 voor mediacampagnes op sociale platformen, waarbij naast tentoonstellingscommunicatie ook een nadrukkelijke focus lag op het always-on-aanbod en de versterking van de merkidentiteit. Eyes-Screen was dan weer een gewaardeerde partner in de ontwikkeling van videocampagnes.

Seizoenscommunicatie

In 2024 werd de seizoencommunicatie geïntroduceerd, waarbij de focus niet langer lag op de communicatie van individuele projecten, maar op het tentoonstellings- en publieksaanbod per seizoen (voorjaar, zomer en najaar) met de openingen als feestelijk startschot. Die lijn werd in 2025 voortgezet en biedt het publiek een helder en gebald overzicht van het seizoenaanbod, via blogposts, nieuwsbrieven, website en social media, en via een seizoenflyer die intern en extern een gretig publiek vindt.

Online communicatie en community

Digitale communicatie bleef een speerpunt in de communicatiestrategie van het M HKA. De digitale communicatiekanalen – met de meertalige (Nederlands, Engels en Frans) website als centrale spil, aangevuld met de blog, de nieuwsbrieven en een intelligente mix van de socialmediakanalen Instagram, Facebook, TikTok en LinkedIn – groeiden opnieuw in bereik en engagement. Voor de socialmediakanalen werd de gestructureerde aanpak voor het publiceren van content verder aangescherpt, met een focus op het ontwikkelen van nieuwe formats (al dan niet in samenwerking met externe partners) die het M HKA meer zichtbaar en meer herkenbaar maken, en die ervoor zorgen dat het veelzijdige aanbod, van tentoonstellingen tot evenementen, evenveel aandacht krijgt. Er was ook grote aandacht voor beeldproductie en -gebruik, waarbij werd geëxperimenteerd met een poule van externe fotografen. Ook de liaison met de kanalen van De Cinema werd scherpgesteld zodat de communicatie van de twee huizen nauwer bij elkaar aansloot. De Afdeling Publieksonwikkeling en -betrokkenheid engageerde zich in 2025 ook opnieuw binnen L'Internationale, met deelname aan de werkgroep Visibiliteit. Deze werkgroep werkte een communicatiestrategie uit voor L'Internationale en ontwikkelde een nieuwe website en nieuwsbrief voor de confederatie.

2.3.4 Bezoekersaanbod

Evenementen en activiteiten

Het museum organiseerde in 2025 opnieuw talrijke activiteiten, zoals Art's Birthday; drie feestelijke seizoenopeningen voor personeel, stakeholders en publiek; de kunstenaarsgesprekken *FRONT ROW*, in samenwerking met het NICC; vakantie-ateliers en workshops voor kinderen, jongeren en families; diverse filmvertoningen en gesprekken in het museum en in De Cinema; en een reeks experttours en workshops in de tentoonstellingen. Ook organiseerden we opnieuw een Avond van de Leraar, een lerarendag in samenwerking met Klasse en een studentenavond in samenwerking met KdG (Karel de Grote Hogeschool). Verder namen we deel aan tal van lokale en bovenlokale culturele evenementen, zoals Erfgoeddag, Antwerp Art Weekend, Schatten van Vlieg, Museumnacht, Krokuskriebels, Antwerp Academy Art Book Fair, en Kunstendag voor Kinderen. Daarnaast lanceerden we enkele nieuwe publieksformats, zoals een instaprondleiding elke eerste zaterdag van de maand. Verder startten we vanaf maart opnieuw met de avant-gardewandelingen, en uiteraard was er ook onze vaste waarde, het Panamarenkohuis, elke zaterdag om 11.00 uur en 14.00 uur, aangevuld met de nieuwe formule De Kleine Panamarenko, een maandelijkse rondleiding op maat van families in het Panamarenkohuis. We bleven ook in 2025 inzetten op brede toegankelijkheid met initiatieven zoals gratis NT2-rondleidingen tijdens M HKA Laat, Meet Me-rondleidingen voor mensen met dementie, en de samenwerkingen met De Ziekenhuisschool en het Woonzorgcentrum Immaculata in Edegem.

Een paar bijzondere evenementen uit 2025 verdienen extra aandacht:

- Art's Birthday: op 17 januari vierden we de 1.000.062^e verjaardag van de kunst. Dit wereldwijde evenement, oorspronkelijk geïnitieerd door Fluxus-kunstenaar Robert Filliou, werd in 1963 uitgeroepen als de geboortedag van de kunst. Het M HKA verwelkomde onder de noemer *Winter Rituals* het publiek voor een avond vol optredens, activiteiten, muziek en plezier. Het was een feestelijke gelegenheid om de voortdurende evolutie van kunst te vieren, samen met kunstenaars en kunstliefhebbers.
- Zuiderdaken: het dakterras van het M HKA werd omgetoverd tot een groene en eetbare oase in de stad. Bezoekers konden kennismaken met indrukwekkende stadslandbouw, waaronder verticale teeltmuren, een vijver en een kweekserre. Dit initiatief was de eerste fase van een nauwe samenwerking tussen Volle Grond en het M HKA. In een volgende fase wordt ook het dakterras aan de Scheldekant van het M HKA aangepakt.
- Antwerp Art Weekend: ook in 2025 was het M HKA opnieuw de centrale hub van het Antwerp Art Weekend dat plaatsvond in mei. Het was de perfecte gelegenheid om de bloeiende Antwerpse kunstscene te ontdekken. Gedurende het weekend werden diverse activiteiten georganiseerd. Tijdens de kick-off was het museum gratis toegankelijk. Gedurende de rest van het weekend golden reductietarieven voor bezoekers.
- Museumnacht: in augustus nam het M HKA naar goede gewoonte deel aan de 12^e editie van Museumnacht. Het diverse programma werd goed onthaald en zorgde voor volle zalen en lange rijen bij de activiteiten. Met 6.413 bezoekers kende de avond een recordopkomst; slechts met een miniem verschil liet het museum het KMSKA voorgaan.
- Een Verknijpte Kerst: tijdens de kerstvakantie was het M HKA een vaste waarde voor families. Verspreid over meerdere dagen konden gezinnen deelnemen aan een reeks creatieve en eigenzinnige activiteiten voor jong en oud.

Structureel aanbod

- Samenwerking met De Cinema: het M HKA versterkte de samenwerking met De Cinema door films te programmeren die door de kunstenaars zelf waren geselecteerd of gecreëerd. Deze vertoningen gingen vaak gepaard met gesprekken met de kunstenaars, wat een extra dimensie gaf aan zowel de tentoonstelling als de beleving van het publiek.
- Het Salon: in 2025 werd Het Salon verder doorontwikkeld als een dynamische ruimte voor jong en oud, waar nieuwe formats, technieken en materialen werden uitgetest op het ritme van de tentoonstellingen. Het is en blijft een plek voor gevoel, denken en doen, waar bezoekers van alle leeftijden zich kunnen onderdompelen in kunst en interactie.

M HKA Student Pass

In samenwerking met Antwerpse kunstschole brachten we in 2024 een *M HKA Student Pass* uit. Ook in 2025 bleef dit een vaste waarde: studenten konden met deze pas gedurende een volledig academiejaar het M HKA gratis bezoeken.

Samenwerkingen en educatie in 2025

Het M HKA bleef in 2025 sterk inzetten op samenwerkingen met diverse partners en instellingen. Deze samenwerkingen maken het museum niet alleen toegankelijker voor een breed publiek, maar dragen ook bij aan de verrijking van de kunst- en cultuurbeleving. Een aantal bijzondere samenwerkingen uit het afgelopen jaar:

- Avond van de Leraar in samenwerking met Klasse: voor de derde keer op rij organiseerde het M HKA samen met Klasse een Avond van de Leraar. Dit moment bood leerkrachten de gelegenheid om samen met

hun gezin het aanbod van het M HKA voor het onderwijs te ontdekken. Ze konden het educatief aanbod zelf ervaren, en werden geïnspireerd door de kunstwerken en de creatieve benaderingen die het museum biedt voor het onderwijs. Het succes van deze editie benadrukt de belangrijke rol van het M HKA in het versterken van de band tussen kunst en onderwijs.

- Samenwerking met De Ziekenhuisschool/De Leerexpert: naar jaarlijkse gewoonte werd het resultaat van de samenwerking tussen het M HKA en de Ziekenhuisschool De Leerexpert gepresenteerd in de INBOX-ruimte van het museum. Dit project is één van de jaarlijkse initiatieven waarbij kunstenaars kinderen van De Ziekenhuisschool begeleiden in het experimenteren met verschillende materialen en media. Het resultaat van dit gezamenlijke proces werd gepresenteerd als een tastbaar kunstwerk, dat niet alleen de creativiteit van de kinderen weerspiegelde, maar ook de kracht van kunst om te verbinden en te helen.
- Museum E! in samenwerking met Woonzorgcentrum Immaculata in Edegem: het M HKA onderhoudt ook een duurzaam samenwerkingsverband met het woonzorgcentrum Immaculata in Edegem. In het kader van Museum E! selecteren bewoners onder begeleiding van het M HKA kunstwerken uit de museumcollectie voor een presentatie in het Woonzorgcentrum. Dit initiatief biedt de bewoners de kans om actief bezig te zijn met hedendaagse kunst, wat de culturele verrijking binnen de zorgomgeving bevordert. Bewoners en hun begeleiders namen bovendien deel aan rondleidingen op maat in het museum, waardoor ze een diepere band met de kunst en het museum ontwikkelden.
- L'Internationale en de werkgroep Visibility: het M HKA is actief betrokken bij L'Internationale, een internationale confederatie van musea en instellingen voor hedendaagse kunst. Het museum maakt deel uit van de werkgroep Visibility, die zich richt op het delen van kennis en ervaringen op het gebied van marketing en communicatie. Deze samenwerking stelt het M HKA in staat om inzichten en best practices uit te wisselen met andere vooraanstaande musea, en tegelijkertijd zijn eigen communicatie- en zichtbaarheidstrategieën te versterken.

Gidsenwerking

Voor de gidsenwerking werd in 2025 een nieuw competentieprofiel opgesteld, afgestemd op de verscheidenheid in het M HKA-aanbod. Op basis daarvan werden een nieuwe sollicitatieopdracht en een nieuw observatieformulier opgesteld om de bestaande ploeg gericht te kunnen volgen en begeleiden. Daarnaast werd ook het inwerktraject voor nieuwe gidsen aangepast en uitgeschreven, op basis van de feedback van de peters/meters en de nieuwe gidsen die gestart waren in 2024. De gidsenploeg werd uitgebreid met twee nieuwe aanwervingen: Marianne Borremans en Sara Vermeylen. De traditionele vormingsdag in juni was gericht op animatie in het KASKA (DKO van de Academie). De gidsen kregen tijdens de zomer ook een opfrissing in het rondleiden van blinden en slechtzienden, aangeboden door VeBeS (Vereniging voor Blinden en Slechtzienden), een organisatie waarvan onze gidsen nadien ook de leden hebben rondgeleid.

Panamarenkohuis

Het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat in Antwerpen bleef in 2025 een belangrijke pijler voor het M HKA. Het huis, dat het leven en het werk van de iconische Belgische kunstenaar Panamarenko weerspiegelt, bleef elke zaterdag een geliefde bestemming voor bezoekers, aangevuld met de nieuwe formule De Kleine Panamarenko, een maandelijkse rondleiding op maat van families in het Panamarenkohuis. De rondleidingen bleken wederom een groot succes, met alle sessies quasi-meteen volgeboekt. Dit aanbod bood

geïnteresseerden de kans om het erfgoed van Panamarenko te ontdekken, terwijl het M HKA zorgvuldig het evenwicht bewaakt tussen het ontsluiten van het huis en het behouden van dit kwetsbare erfgoed. Daarnaast werd het Panamarenkohuis sinds mei 2025 definitief beschermd als monument. Nu kreeg het huis ook het officiële herkenningsteken aan de gevel: een geel-wit plaatje dat voorbijgangers toont dat deze plek uitzonderlijke waarde heeft. Het is een zichtbaar eerbetoon aan een woning die kunst, techniek en verbeelding samenbrengt. (Zie ook 2.2.2.7)

Museumshop

In 2025 werd het aanbod van de museumshop verder verfijnd en afgestemd op de tentoonstellingen en de artistieke visie van het museum. Per tentoonstelling werd een thematafel uitgewerkt, met een presentatie van producten die nauw verbonden waren met de kunstenaar(s) en de thematiek van de tentoonstelling(en). Deze thematafel bood bezoekers de mogelijkheid om kunstervaringen te verlengen door producten te ontdekken die zowel de tentoonstelling weerspiegelden, als aanvullend waren op het werk van de kunstenaars.

Het M HKA nam in 2025 opnieuw deel aan de Antwerp Academy Art Book Fair met een gecureerde selectie publicaties en merchandise. Het M HKA trok eveneens met een gecureerde selectie naar de Brussels Ass Book Fair; deze beurs gaf een prominente plaats aan LGBTQIA+ personen en projecten, en bracht makers, auteurs, liefhebbers en collectieven samen rond boeken, fanzines en uitgaven die de standaardnorm uitdagen.

2.3.5 Interne werking

In 2025 herpositioneerde de Afdeling Publiekswerking zich in het nieuwe, tijdelijke, organogram onder de naam Publieksontwikkeling en -betrokkenheid. De reeds bestaande Teams Marketing en Communicatie, en Publiekszorg bleven behouden. Het Team M HKAFE werd vanuit de Afdeling Ondersteunende Diensten ingekanteld binnen de Afdeling Publieksontwikkeling en -betrokkenheid, en het Team Evenementen en Relatiebeheer werd eveneens vanuit Ondersteunende Diensten overgeheveld en geïntegreerd binnen het Team Bemiddeling, Evenementen en Relatiebeheer. De vier teams kregen conform het nieuwe, tijdelijke, organogram een teamfacilitator toegewezen, een rol die wordt ingevuld door een bestaand teamlid.

Het Team Marketing en Communicatie verwelkomde met Luna Yer een nieuwe Social Media Manager, maar moest helaas ook afscheid nemen van Mieke Vervoort, medewerker Online Communicatie. Haar vertrek wordt tijdelijk opgevangen door deeltijdse freelancers Katrien Maes en Cédric Raskin, in afwachting van de start van een nieuwe medewerker Online Communicatie in het voorjaar van 2026.

Het Team Bemiddeling werd zoals eerder aangehaald versterkt door Ingrid Schildermans en Alexia Devos als medewerkers Relatiebeheer en Evenementen. Ook het gidsenteam werd uitgebreid met twee nieuwe gidsen. Daarnaast werd er een nieuw competentieprofiel opgesteld, afgestemd op de verscheidenheid van het aanbod.

Op basis daarvan werden een nieuwe sollicitatieopdracht en een nieuw observatieformulier ontwikkeld om het bestaande team gericht te kunnen opvolgen en begeleiden. Het team bleef ook in 2025 investeren in de ontwikkeling van jong talent.

Twee stagiairs van de KdG-bacheloropleiding Kunst- en Cultuurbemiddeling, Hanne Van der Zijp en Daan T'Jong, kregen de kans om binnen het museum praktijkervaring op te doen.

Ook binnen het Team Publiekszorg vonden in 2025 enkele personeelswijzigingen plaats. Er werd afscheid genomen van erfgoedbewaker Olivier Lauwers; hij werd opgevolgd door Diane Brondel. Maia Daley, medewerker Onthaal en Reservaties, neemt tijdelijk een andere rol op binnen de afdeling Presentatie, en wordt in haar functie vervangen door Murra Bossier. Binnen de artikel 60-hosts namen we afscheid van Sibel Deligoz en verwelkomden we Mazen Almeere.

Het Team M HKAFE werd vanuit de Afdeling Ondersteunende Diensten ingekanteld binnen de Afdeling Publieksoontwikkeling en -betrokkenheid. De langdurige afwezigheid van Chantal Van Hauter wordt opgevangen door de aanwerving van twee deeltijdse medewerkers, Ann Van der Auwera (aanwervingsprocedure in september) en Miel Audenaert (aanwervingsprocedure in december). Het team werd verder aangevuld met een enthousiaste ploeg jobstudenten, onder wie twee jobstudent-shiftleaders.

2.4 AFDELING ONDERSTEUNENDE DIENSTEN

2.4.1 Financiën

De begroting voor 2025 werd goedgekeurd door de algemene vergadering op 16 december 2024. Van het resultaat werd 593.000 euro overgedragen naar 2025, bestemd voor het transitietraject, in het bijzonder voor de aanwerving van bijkomend tijdelijk personeel. Deze middelen werden toegewezen aan een bestemd fonds op de balans om de loonkosten, die in 2025 zwaar op de uitgaven zouden wegen, op te vangen.

De plaatsvervangend zakelijk directeur kreeg daarbij een driedelige opdracht: het afronden van de heronderhandeling van de samenwerkingsovereenkomst tussen M HKA/De Cinema en De Studio, het waarborgen van de continuïteit van de werkzaamheden met bijzondere aandacht voor het financieel beheer, en het opnemen van de verantwoordelijkheid voor het beleidsplan dat op 1 april 2025 werd ingediend in het kader van de aanvraagronde binnen het Vlaamse Cultureelerfgoeddecreet voor de subsidieperiode 2026–2030.

Het begrotingsjaar 2025 wordt afgesloten met een negatief resultaat van 579.191 euro. Door de onttrekking van 300.000 euro aan de bestemde fondsen wordt het negatief resultaat voor 2025 beperkt tot 279.191 euro. De totale uitgaven bedroegen 10.734.796 euro. De totale ontvangsten kwamen uit op 10.155.605 euro.

De beleidsbeslissingen van de Vlaamse Regering in 2025 – met name de schrapping van het grootschalige nieuwbouwproject en de aangekondigde hertekening van het museumlandschap – hebben de financiële en strategische vooruitzichten van het M HKA aanzienlijk onder druk gezet. In oktober 2025 werd duidelijk dat het museum vanaf 2028 zijn specifiek museumstatuut zou kunnen verliezen en dat de collectie mogelijk zou worden herbestemd.

De aangekondigde hervormingen creëren niet alleen budgettaire onzekerheid, maar bemoeilijken ook de strategische planning op middellange en lange termijn. Structurele financiering, partnerengagements en meerjarige samenwerkingen komen onder druk te staan, aangezien externe partners zich terughoudender opstellen in een context van institutionele onduidelijkheid. Dit heeft directe gevolgen voor lopende trajecten en toekomstige investeringen in programmatie, personeel en infrastructuur.

In 2025 werden een aantal HR-projecten opgenomen in de reguliere werking, waaronder het ontwikkelingstraject voor leidinggevend, evenals de onderhoudsprocedure van de functiebeschrijvingen en de waarderingscyclus. Het benchmarkproject, het loonhuis en de verdere implementatie van de ethische code kenden geen voortgang.

Op 1 april 2025 werden het nieuwe werkorganogram en de operationele nota over teamwerking geïmplementeerd. Daarnaast werd de visie op de organisatiestructuur en de besluitvormingsprocessen gecommuniceerd en verduidelijkt aan het personeel.

Met betrekking tot de waarderingscyclus werd deze verder geïntegreerd in de continue werking. De concrete uitvoering van de gesprekkencyclus kende enige vertraging door de invoering en implementatie van de teamwerking. Tussen de teamfacilitatoren en de afdelingsverantwoordelijken vonden individuele gesprekken plaats om bevoegdheden, verantwoordelijkheden en rollen af te bakenen. Dit was noodzakelijk om te bepalen welke rol zij dienden op te nemen in het kader van de waarderingscyclus. De meeste teams voerden eind 2025 een vooruitblik- terugblikgesprek. De individuele groei- en waarderingsgesprekken worden ingepland in 2026.

Het ontwikkelingstraject voor leidinggevend werd opgenomen in de reguliere werking. Er werden minder opleidingsdagen georganiseerd dan voorheen. In 2025 lag de focus op de intervisie met de leidinggevend en met de teamfacilitatoren.

In april 2025 werd, met het oog op de transitie naar het nieuwe museum, een tijdelijk werkorganogram (2025–2027) geïmplementeerd. Dit organogram reorganiseerde de afdelingen, waardoor de omvang van sommige afdelingen wijzigde. De afdelingen werden onderverdeeld in teams die – vooral op het vlak van operationele ondersteuning – meer inspraak en verantwoordelijkheden kregen. Elk team wordt aangestuurd door een teamfacilitator. Deze fungeert als verbindingspersoon tussen het team en afdelingsverantwoordelijke en neemt daarnaast volgende taken op zich: het faciliteren van samenwerking en zelforganisatie, het stimuleren van interne communicatie, het coördineren en opvolgen van de teamacties, en het voeren van gesprekken in het kader van de waarderingscyclus, al dan niet samen met de afdelingsverantwoordelijke. Daarnaast ondersteunt en coacht de teamfacilitator de teamleden.

Het team CKV en De Cinema kregen bijkomende bevoegdheden op vlak van budget en evolueren naar meer zelforganiserende teams. Het werkorganogram met teamwerking wordt geëvalueerd eind 2026.

In mei 2025 werd, met het oog op preventie van psychosociale risico's, een tweede personeelsbevraging georganiseerd met ondersteuning van het extern bureau Horizon. De resultaten van zowel de kwantitatieve als kwalitatieve analyse werden in oktober 2025 besproken in het managementteam en gecommuniceerd aan het personeel. Het bestuursorgaan nam in december 2025 kennis van de resultaten. Een plan van aanpak wordt verder uitgewerkt in 2026.

Naar aanleiding van de hertekening van het museumlandschap, met grote gevolgen voor het MHKA, werden in samenwerking met Mensura als externe preventieadviseur een aantal teamssessies rond stressbeheersing en omgaan met verandering georganiseerd.

Door het aantal bijkomende aanwervingen kreeg het team HR extra ondersteuning: er werd een HR-generalist (0,6 VTE) aangeworven en, ter vervanging van een HR-medewerker, een payroll officer (1 VTE).

In 2025 werd het opleidingsplan bijgestuurd en goedgekeurd. HR organiseerde minder organisatiebrede opleidingen dan in 2024 en zette sterker in op individuele opleidingsaanvragen. De herziening van het arbeidsreglement kon in 2025 nog niet volledig worden afgerond. Dit traject wordt verdergezet in 2026.

2.4.3 Veiligheid en welzijn op het werk

Veiligheid is een prioriteit in het M HKA. Er wordt voortdurend gezocht naar manieren om het veiligheidsbeleid verder te versterken. Het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) komt maandelijks samen. De interne preventieadviseur werkt hierbij nauw samen met de externe preventiedienst, met name Mensura. In overleg met de sociale partners worden alle vragen rond veiligheid en welzijn behandeld, zodat gezamenlijk wordt gewaakt over de veiligheid op de werkvloer.

In 2024 lag de nadruk op de veiligheid binnen het gebouw, zowel voor medewerkers als voor bezoekers. Deze prioriteit werd in 2025 voortgezet en verbreed binnen het facilitair management. Zoals toegelicht onder punt 2.4.4 werden in 2025 diverse infrastructuur- en onderhoudsgerelateerde issues aangepakt. De belangrijkste accenten lagen op de veiligheid en conformiteit van het gebouw, de aanpassing van werkplekken en personeelsvoorzieningen, reactief onderhoud en duurzame ingrepen aan daken en technische installaties. In het onderstaande schema wordt meer gedetailleerd ingegaan op de uitgevoerde werken en interventies.

Het digitaal interventieplan werd in 2022 opgestart in samenwerking met de stedelijke brandweerdiensten. Door de cyberaanval die de stadsadministratie trof, gingen echter alle gegevens bij de brandweer verloren. Het plan werd in 2024 opnieuw opgestart en in 2025 verder uitgewerkt.

De organisatie van opleidingen op het gebied van brandveiligheid en VCA, de ontwikkeling van acties voor psychosociaal welzijn en het actualiseren van de inventaris PMGE (producten met gevaarlijke eigenschappen) worden jaarlijks opgevolgd en waar nodig bijgestuurd. In de toekomst zal deze inventaris worden gedigitaliseerd in een online tool.

2.4.4 Facilitair Management

In 2025 werden de volgende facility-werkzaamheden voorbereid of uitgevoerd:

Werkzaamheden	Locatie	Uitvoering	Boekjaar	Kostprijs	Kostprijs	Budget	Opmerking
Vernieuwing sturing liften	liften museum-gebouw	December	2025	€ 163.677,00		DCJM	Voldoet aan veiligheids-normen
Bijwerken bepleistering gevel Verfraaiingswerken rondom het museum	buitenmuren	2025	2025	€ 29.602,65		DCJM	Veiligheid, vallende brokstukken
Plafondtegels bibliotheek	bibliotheek	Augustus	2025	€ 5.521,24			Vernieuwing plafond door uitbreiding werkplekken
Audit gebreken elektrische installatie	ganse museum	December	2025	€ 20.402,69		DCJM	Opsporen + wegwerken gebreken; zal in 2026 worden voortgezet
Interventies en onderhoud DAIKIN	ganse museum	Januari-December	2025	€ 33.659,78		DCJM	Onderhouds-contract
Lek aircoserver	IT/Server-ruimte	Januari	2025	€ 3.234,33		DCJM	Defect aircoserver
Vernieuwing airco	IT/Server-ruimte	Februari	2025	€ 9.538,38		DCJM	Vervanging van de airco's daar deze te veel defecten begonnen te vertonen
Plaatsing koffiehoeck	kantoren 2 ^e verdieping	Januari	2025		€ 12.005,62	M HKA	Verbetering voorzieningen personeel
Vernieuwing keuken	kantoren	Februari – Maart	2025		€ 23.649,45	M HKA	Verbetering voorzieningen personeel
Vervanging groep 1 warmtepomp, chiller (fase 1)	dak	Maart	2025	€ 172.963,00		DCJM	Herstellings-werken
Verhuis filmbibliotheek naar externe locatie (op de site van het Zuiderpershuis) in het kader van reorganisatiewerken		Maart	2025		huurcontract	M HKA	Uitbreiding door te kleine locatie
Verwijderen muur keuken	burelen	Maart	2025		€ 12.005,62	M HKA	Open keuken om een aangename beleving te bekomen
Vervanging recuperatiewiel luchtgroep	luchtgroep	Maart	2025	€ 1.155,67		DCJM	Defect
Tapijttegels	bibliotheek	September	2025	€ 17.914,05		DCJM	Extra werkplekken/vernieuwing
Verwijderen vloerbekleding	kelder	September	2025	€ 1.058,75		DCJM	Verwijderen vloerbekleding na waterschade
Plaatsing tegeldragers	dakterras	Augustus	2025	€ 29.645,00		DCJM	Valgevaar – veiligheid
Vernieuwen dak + koepel traphal M HKA FE	traphal	Augustus	2025	€ 6.357,34		DCJM	Reactief onderhoud

Werkzaamheden	Locatie	Uitvoering	Boekjaar	Kostprijs	Kostprijs	Budget	Opmerking
Plaatsing van een houten vloer kopieer-lokaal	nieuwe ruimte	Juli	2025	€ 23.126,02		DCJM	Veiligheid
Werken in het kader van Zuiderdaken, in samenwerking met Volle Grond, duurzamen moestuin op het dakterras van het M HKA	dak 4 ^e verdieping	Januari-December	2025		€ 22.892,30	M HKA	Duurzaamheid
UITGAVEN:				€ 517.855,90	€ 70.552,99		

De werken werden uitgevoerd met minimale hinder voor bezoekers.

2.4.5 Panamarenkohuis

In het kader van de monumentenstatus werd het bouwkundig beheer verder geprofessionaliseerd. Er werd een abonnement afgesloten bij Monumentenwacht Vlaanderen. In november 2025 vond een eerste inspectie van het volledige pand plaats. Het inspectierapport bevat geprioriteerde aanbevelingen inzake onderhoud, preventieve maatregelen en kleine herstellingen. Deze aanbevelingen vormen de basis voor de uitwerking van een structureel onderhoudsplan (zie 2.2.2.7).

2.4.6 ICT en Digitalisering

In de begroting 2025 was er 472.500 euro voorzien voor het transitieeluk Digitale Ontwikkeling Museum.

ICT-WERKING

In 2025 werd beslist om een overeenkomst af te sluiten met Cloud Group NV (externe partij) voor IT-consultancy en -beheer. Dit bedrijf richt zich onder meer op:

- Cloudmigraties
- IT-beheer en support (managed services)
- Cybersecurity
- Netwerk- en serverinfrastructuur
- Digitale werkplek oplossingen

Dienstverlening:

- Onderhoud van de infrastructuur (firewall, netwerk, server en computerinfrastructuur). Firewall, netwerk en computers in een Hardware as a Service (HaaS/SaaS) model.
- Beveiliging van de IT-infrastructuur (netwerk, e-mail, data, servers, endpoints).
- Volledige integratie IT-support op de infrastructuur en de eind-gebruikers.
- Volledige vernieuwing firewall, netwerk, server en NAS-apparatuur. Upgrades van systemen van on-prem naar O365.

De facility manager volgende in samenspraak met de zakelijk directeur en de coördinator Informatiebeheer de werkzaamheden op. Zij hielden regelmatig IT-overleg.

Belangrijke veranderingen in de IT-omgeving:

In 2025 werd de IT-infrastructuur grondig vernieuwd (firewall, netwerk, servers en opslag). Verschillende systemen werden geüpgraded van een on-premise omgeving naar Microsoft 365 (O365). Daarnaast werden diverse IT-projecten gefaseerd uitgerold, zoals nader beschreven in het *Cloud Communications – IT Services*-document. Deze projecten hadden betrekking op de verdere modernisering, beveiliging en professionalisering van de IT-omgeving. Er werd een nieuwe IT-dienstverlener aangesteld, wat een belangrijke wijziging betekende in het beheer en de ondersteuning van de infrastructuur. Hiermee werd de continuïteit, veiligheid en schaalbaarheid van de IT-omgeving structureel versterkt.

— Internet

Vanaf 2026 zal de internetinfrastructuur worden uitgebreid.

— Telefonie

Voor mobiele telefonie werd in 2025 gekozen voor een samenwerking met Cloud Group en verdwenen de meeste fysieke toestellen.

Medewerkers bellen voortaan via smartphone of laptop. Er kan hierdoor bespaard worden op telefoonkosten en abonnementen.

— Netwerkinfrastructuur en beveiliging

De netwerkinfrastructuur en beveiliging worden nader beschreven in het *Cloud Communications – IT Services*-document, dat werd overgemaakt aan de revisor Moore Audit NV.

— Modern workspace (365)

In 2025 werd implementatie van Microsoft 365 succesvol afgerond.

— Disaster Recovery Test

De jaarlijkse DR-test werd in 2025 anders uitgevoerd zoals ook in detail beschreven in het *Cloud Communications – IT Services*-document.

DIGITALE TRANSFORMATIE – ALGEMEEN

Na een audit van de digitale infrastructuur werd de digitale strategie van M HKA verder vormgegeven. Zeven strategische bewegingen vormen de basis voor een toekomstgerichte digitale transformatie. Deze bewegingen werden bepaald om structurele verbeteringen door te voeren, samenwerking te versterken en de toegankelijkheid van informatie en processen te optimaliseren.

1. Documentbeheer

Het stroomlijnen van hedendaags documentbeheer en archivering door de implementatie van een Document Management Systeem (DMS), digitalisering van analoge dragers en metadata-gebaseerd zoeken. Dit zorgt voor efficiëntere samenwerking en eenvoudiger toegang tot cruciale informatie.

2. ERP (Enterprise Resource Planning)

De optimalisatie en integratie van processen zoals personeelsplanning, inventarisatie en financiële administratie, met als doel een efficiënter beheer en samenwerking tussen afdelingen. Dit helpt bij het verminderen van administratieve lasten en het verbeteren van de workflow.

3. Digitale governance

Het opstellen van duidelijke kaders voor digitaal beleid, beveiliging en IT-infrastructuur. Dit omvat onder andere user management, wachtwoordbeheer en de centralisatie van digitale diensten, wat zorgt voor een robuust en veilig digitaal ecosysteem.

4. Communicatie

De verbetering van zowel interne als externe communicatie door de implementatie van digitale signage, een interne communicatiehub en een marketingplatform dat CRM-data benut voor gerichtere publieksinteractie en betere engagementstrategieën.

5. Verkoop
Het optimaliseren van de commerciële activiteiten van het museum met een geïntegreerde aanpak voor ticketing, kassa's en voorraadbeheer. Dit omvat de invoering van een geavanceerd kassasysteem en een online webshop die bezoekers en klanten een gestroomlijnde ervaring biedt.
6. Online ecosysteem
Het ontwikkelen van een geïntegreerde digitale architectuur waarin collectiedata, contentbeheer en kennisdeling samenkomen. Dit omvat onder andere een vernieuwd publicatieplatform, een ontsluitingslaag voor gegevens en persistente ID's voor digitale duurzaamheid, waardoor informatie consistent en betrouwbaar blijft.
7. Collectieregistratie
Het verbeteren en standaardiseren van collectieregistratieprocessen, inclusief barcode-gebaseerde objectregistratie, een centraal collectie-klassement en de analyse van een mogelijke overstap naar MuseumPlus. Dit helpt bij het nauwkeuriger en efficiënter beheren van collectiedata.

Zoals bepaald in het addendum bij de beheersovereenkomst voor de periode 2019–2023, verlengd tot en met 31 december 2025, werd voor het toekomsttraject jaarlijks 600.000 euro aan recurrente middelen geoormerkt. M HKA vroeg deze middelen expliciet aan ter ondersteuning van de digitale transformatie van de organisatie. In 2025 werden deze middelen ingezet voor het transitieplan Digitale Transformatie. De bijhorende trajecten zijn opgezet als meerjarige ontwikkelprocessen en worden gefaseerd uitgerold over de periode 2025–2026. Dit laat toe om structurele en duurzame implementaties te realiseren. De lijnen werden ontwikkeld binnen het Projectbureau Digitale Transformatie en afgetoetst aan de missie van de organisatie binnen het Programmabureau.

Hoewel het vertrek van de digitaal strateeg in mei 2025 een impact had op het tempo van sommige trajecten, werden belangrijke voorbereidende stappen gezet en inhoudelijke fundamenteen gelegd voor verdere implementatie.

Op basis van een doorlichting van de IT-infrastructuur, datastromen en werkprocessen werden versnipperde toepassingen beter op elkaar afgestemd en werd de basis gelegd voor een organisatiebrede digitale transformatie. Dit zal resulteren in de opzet van een coherente digitale basisinfrastructuur die de interne efficiëntie versterkt, het databeheer professionaliseert en de toegankelijkheid van collectie en kennis voor het publiek duurzaam verbetert.

Onderstaande digitale werven werden prioritair in 2025 aangepakt:

- DAMS (DT-02)
Bij het vertrek van de digitaal strateeg in de zomer van 2025 was de configuratie van het DAMS (Digital Asset Management System) reeds grotendeels voorbereid, maar nog niet volledig afgerond. Om de verdere implementatie te verzekeren, ging het museum proactief op zoek naar een nieuwe gespecialiseerde partner. Hiermee wordt ingezet op een duurzame en kwalitatieve uitrol van het systeem, in lijn met de bredere digitale strategie van het M HKA.
- Microsoft Office 365 (DT-14)
In 2025 werd de implementatie van Microsoft 365 succesvol afgerond.
- DMS SharePoint (DTR-13)
In aansluiting op de implementatie van Microsoft 365 wordt SharePoint als documentmanagementsysteem in 2026 geïmplementeerd.
- Ensemblebank
Zie supra, 2.2.5 Informatiebeheer
- Axiell Collections
Zie supra, 2.2.5 Informatiebeheer
- Digitalisering boekhouding
In 2025 werd de boekhoudapplicatie (Kluwer) gemigreerd naar een cloudomgeving.

- Website
Ook in 2025 werden enkele back-end wijzigingen en updates doorgevoerd om de toegankelijkheid en duurzaamheid te verbeteren, (zie *supra*, 2.3 *Afdelingsnieuws Publieksontwikkeling en -betrokkenheid*).
- Uitbouw CRM
In 2025 werd het traject gedeeld CRM/ERP voor erfgoedinstellingen gevolgd (Departement Cultuur, Jeugd en Media). De implementatie van een gedeeld CRM wordt meegenomen in 2026–2027.
- M HKA Online
Zie *supra*, 2.2.5.2 Projectbureau ‘Klant- en ervaringsgericht online museum’.

Het projectbureau ‘Klant- en ervaringsgericht online museum’, dat in 2024 werd opgericht met het oog op het nieuwe museumgebouw, had de opdracht een online bezoekersportaal te ontwikkelen dat de dialoog met het publiek en specifieke doelgroepen aangaat. Het M HKA koesterde hoge ambities op dit vlak en wilde zijn digitale werking daarom grondig innoveren. Op basis van een offerteaanvraag ging het museum op zoek naar een partner die niet alleen kon helpen om de visie op de nieuwe digitale ecologie te definiëren, maar ook het online museum mee kon bouwen. Na het afwegen van de verschillende kandidaturen adviseerde een beoordelingscommissie – samengesteld uit eigen medewerkers en collega-experts van partnermusea – om de opdracht toe te kennen aan het Brusselse bureau Base Design.

Begin oktober besliste minister Gennez om het Vlaamse museumlandschap te hertekenen en de nieuwbouw voor het M HKA te schrappen. Als gevolg daarvan kwam dit traject op de helling te staan. Het museum neemt zich voor om in 2026–2027 een nieuw transitieplan uit te werken waarin de noodzaak van het online museum en de bijbehorende transformatie van de digitale werking opnieuw worden bepleit. In dat verband onderzoekt het museum hoe het zijn digitale focus op een efficiënte en realistische manier verder kan ontwikkelen.

Onderstaande digitale werven werden in 2025 niet opgestart of verder ontwikkeld. Een heroverweging is voorzien in 2026 of 2027, in functie van de hertekening van het museale landschap en rekening houdend met de financiële en organisatorische randvoorwaarden.

- Ticketing
- Stockbeheer
- Museumshopkassa
- Online Bookshop
- Ontsluitingsplatform
- Planningstool
- Kennisplatform
- Tekstredactieplatform

2.4.7 Duurzaamheid

Ecologie en duurzaamheid zijn urgenties die zich steeds pregnanter aandienen. Niet alleen in de enge zin van de term ‘klimaat’, maar ook als een breder maatschappelijk bewustzijn. Musea staan in de maatschappij, maken er actief deel van uit, en vertalen maatschappelijke tendensen naar een artistiek- en publieksprogramma.

Het M HKA zette in het verleden al een aantal stappen – zowel voor de interne productieprocessen, de backoffice-werking, als voor de omgang met de huidige, beperkende en uitdagende infrastructuur – om bewuster om te gaan

met de groeiende aandacht voor ecologie, klimaat en duurzaamheid. Zo liep het museum specifieke trajecten door deelname aan GreenTrack en liet het een ecoscan uitvoeren.

Het museum streeft ernaar zijn ecologische voetafdruk te verlagen en het publiek te inspireren naar een duurzame samenleving. In 2023 werd de Klimaat Klub, een transversale werkgroep samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende afdelingen, elk met hun eigen expertise, ervaring en inzichten. De werkgroep voegde in een beleidsvoorbereidende nota de verschillende dimensies samen, lijstte de geplande acties op diverse domeinen op en maakte via het overlopen van verschillende *best practice*-voorbeelden een lijst op van wat op korte termijn haalbaar/wenselijk is voor het M HKA, en wat moeilijker radicaal kan worden gevolgd.

In 2025 werden de volgende concrete stappen gezet:

- In samenwerking met stadslandbouwcollectief Volle Grond lanceerde het M HKA in 2025 Zuiderdaken: een innovatieve dakmoestuין op het dakterras van het museum. Bezoekers konden er kennismaken met duurzame teelttechnieken zoals verticale teeltmuren, een kweekserre, een vijver met chinampas (drijvende teelteilanden) en andere vormen van stedelijke landbouw.
Met Zuiderdaken levert het M HKA een bijdrage aan een duurzamer voedselsysteem en een groener stadslandschap. Dit project vormt een eerste fase binnen een mogelijke bredere samenwerking, waarbij ook het dakterras aan de Scheldekant wordt onderzocht.
Het initiatief sluit aan bij de missie van Volle Grond, dat stadslandbouw inzet als hefboom voor duurzaamheid, stadsvernieuwing en gemeenschapsvorming.
- In het kader van een duurzaam tentoonstellingsbeleid zet het M HKA in op hergebruik en circulaire scenografie.
Voor de tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure. Hedendaagse perspectieven* werd gewerkt met flexibele wanden die modulair inzetbaar zijn en nadien opnieuw kunnen worden gebruikt in andere tentoonstellingsopstellingen.
Daarnaast worden ook scenografische elementen systematisch hergebruikt. Zo werden de gordijnen die dienen om werken van elkaar te scheiden eerder ingezet voor de tentoonstelling *Nástio Mosquito* en vervolgens hergebruikt in *De Associaties van Pauline Curnier Jardin*. Deze gordijnen zullen in 2026 opnieuw worden ingezet voor de tentoonstelling *We Refused*.
Op die manier beperkt het museum materiaalverspilling en verlengt het de levensduur van scenografische elementen.
- In het kader van duurzaam en circulair archiefbeheer werden 150 afgeschreven ringmappen overgedragen aan kunstenaar Idris Sevenans, die het materiaal inzet in artistieke projecten. In totaal werden in 2025 drie reeksen ringmappen herbestemd in plaats van vernietigd.

2.4.8 Toekomsthorizon: instellings- en infrastructuurtraject

In 2025 werd het instellings- en infrastructuurtraject verder opgevolgd in samenwerking met de door de Vlaamse overheid aangestelde coördinatoren voor het institutionele traject en het bouwproject.

Lyne Viskens ondersteunde het M HKA bij de realisatie van de transitie, initieerde de nodige samenwerkingen en volgde deze op. Ze werd begeleid door een stuurgroep en aangestuurd door het departement, in samenwerking met de museumdirectie. Emmanuel Van Oost trad op als museaal coördinator voor het bouwproject. Samen begeleidden zij het museumteam in functie van de beoogde uitbouw tot een internationaal toonaangevend museum, met het

online museum (2029) en het nieuwe gebouw (voorzien voor eind 2031) als belangrijke mijlpalen.

Parallel werd het beleidsplan 2026–2030 voorbereid en goedgekeurd door het bestuursorgaan in het kader van de aanvraag binnen het Cultureelerfgoeddecreet.

Het nieuwbouwproject, waarvoor in februari 2025 een ontwerpteam werd aangesteld, werd in oktober 2025 door de Vlaamse Regering stopgezet. Dit had een aanzienlijke impact op het lopende transitietraject en de daaraan gekoppelde voorbereidingen binnen de organisatie.

2.4.9 Internationale werking

L'Internationale

M HKA is lid van de museumconfederatie L'Internationale, die een werkbare juridische structuur heeft als IVZW (internationale vereniging zonder winstoogmerk naar Belgisch recht). Het belangeloos doel van de IVZW L'Internationale wordt als volgt omschreven:

- een platform zijn voor onderzoek naar internationale kunstpraktijken en het ontwikkelen van alternatieve modellen en ideeën om institutionele protocollen te verbeteren;
- de hedendaagse kunst versterken als ruimte voor kritisch debat over de relatie tussen cultuur en samenleving;
- een autonome internationale ruimte creëren en een gemeenschappelijke ruimte ondersteunen, waarbij allianties worden gevormd met partners van verschillende omvang binnen en buiten Europa;
- functioneren op basis van een economie van solidariteit tussen de betrokken medewerkers.

Artistieke moderne en hedendaagse instellingen, onderzoekers, curatoren, kunstenaars en wetenschappers die zich willen engageren in het debat over artistieke praktijken en een internationalistische ruimte van actie en reflectie willen vormen, gebaseerd op de waarden van vrijheid en solidariteit, kunnen lid worden.

M HKA werkt binnen het Creative Europe-programma samen aan het vierjarige project *Museum of Commons, Towards a Healthier Arts Ecosystem* (2023–2026). Dit project verenigt verschillende belangrijke instellingen:

- MSN (Muzeum Sztuki Nowoczesnej W Warszawie) – het nationale museum voor hedendaagse kunst in Polen met de grootste collectie hedendaagse kunst van het land;
- MNCARS (Museo Nacional de Arte Reina Sofía, Spanje) – een toonaangevend nationaal museum voor hedendaagse kunst en een van de belangrijkste Spaanse culturele instellingen;
- MACBA (Museu d'Art Contemporani de Barcelona, Spanje) – internationaal erkend als modelmuseum voor hedendaagse kunst;
- VAM (Van Abbemuseum, Eindhoven, Nederland) – een van de eerste musea voor hedendaagse kunst in Europa;
- MSU (Muzej Suvremene Umjetnosti, Zagreb, Kroatië) – het grootste museum in Kroatië;
- SALT (Istanbul, Turkije) – een centrum gespecialiseerd in digitale artistieke archieven.

Deze instellingen worden bijgestaan door drie kunstacademies die bijdragen aan *Museum of Commons*:

- HDK-Valand (Göteborg, Zweden)
- National College of Art and Design (Dublin, Ierland)
- ZRC SAZU (Ljubljana, Slovenië) – het onderzoekscentrum van de Sloveense Academie van Kunsten en Wetenschappen.

Daarnaast zijn er samenwerkingen met organisaties uit de artistieke sector, zoals HKW (Haus der Kulturen der Welt, Berlijn), dat zich richt op sociale inclusie via residenties voor migranten en niet-ingezetenen kunstenaars in Europa. Ook op artistiek onderzoek gebaseerde instellingen maken deel uit van het consortium, waaronder VCRC (Visual Research Centre), de organisator van de Kyiv Biënnale.

Het vierjarige programma streeft naar een breder, gezonder en inclusiever ecosysteem voor de kunsten. De drie centrale thema's zijn:

- klimaat en ecologische duurzaamheid
- de rol van musea als plekken voor diversiteit en inclusie
- erfgoed als instrument voor sociale rechtvaardigheid.

MSN in Warschau coördineert het project en beheert de uitvoering. M HKA brengt expertise in op het vlak van tentoonstellingsorganisatie.

Zie <https://www.internationaleonline.org/>

2.4.10 BESTUUR

Van de vereniging wordt verwacht dat ze de principes toepast overeenkomstig de regelgeving inzake deugdelijk bestuur in de Vlaamse publieke sector en de principes van goed bestuur zoals geformuleerd in de Bestuurscode Cultuur.

In 2023 werden de statuten van het M HKA in overeenstemming gebracht met het Wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV). Deze statutenwijziging omvatte onder meer een gedetailleerde omschrijving van het doel en het voorwerp van de vzw, alsook een bijkomende bepaling over de principes van goed bestuur.

In zijn meest eenvoudige vorm ligt de focus van goed bestuur op de werking en de samenstelling van het bestuursorgaan. Daarnaast is er in de relaties tussen de bestuurders en het management en de relaties met diverse stakeholders aandacht voor een brede invulling van het begrip deugdelijk bestuur die een maatschappelijk verantwoorde aanpak vooropstelt.

De toetreding tot de vereniging impliceert de aanvaarding van de statuten, het intern reglement en de ethische code van M HKA.

BESTUURSORGAAN

Het bestuursorgaan is samengesteld uit zeven door de Vlaamse Regering voorgedragen bestuurders en vier onafhankelijke bestuurders.

De samenstelling van het bestuursorgaan dient in overeenstemming te zijn met de wettelijke genderverplichting: leden van elk geslacht moeten minstens een derde van het totale aantal leden uitmaken.

De bestuurders worden benoemd voor een termijn van vijf jaar. Hun mandaat is verlengbaar.

Tussentijdse benoemde bestuurders worden benoemd voor de resterende duur van het mandaat.

De bestuurders oefenen hun mandaat onbezoldigd uit.

De bestuurders zetten hun ervaring, competenties en netwerk in ten dienste van het M HKA.

Het bestuursorgaan is tevens een klankbord voor de werking van het museum in al zijn facetten, van collectie, presentatie, onderzoek tot publiekswerking. Van de bestuurders wordt verwacht dat ze constructief samenwerken met stakeholders en een draagvlak creëren.

Het bestuursorgaan laat zich bijstaan door twee gespecialiseerde comités. De kerntaken van het auditcomité omvatten het toezicht op de financiële rapporteringen en de opvolging van de interne en externe audit- en organisatieprocessen.

Het benoemings- en remuneratiecomité bepaalt de vereisten waaraan de onafhankelijke bestuurders moeten voldoen op het vlak van bekwaamheden, kennis en ervaring.

Het bestuursorgaan heeft duidelijk afgebakende verantwoordelijkheden en oefent onder meer de volgende bevoegdheden uit:

- het vastleggen van richtlijnen voor de inrichting, de oriëntatie, de organisatie, de coördinatie en de kwaliteitsbewaking van de werking van M HKA en het bewaken van de afstemming van de krachtlijnen hiervan op het cultuurbeleid van de Vlaamse Gemeenschap;
- het vastleggen van de bestuursstructuren;
- het bepalen van de lijnen van het arbeidsreglement;
- de goedkeuring van de beleidsplannen;
- het jaarlijks vastleggen en goedkeuren van de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede het vastleggen van de principes van toewijzing van de middelen;
- het bepalen van de personeelsformatie;
- het toezicht op de uitvoering van het maatschappelijk doel;
- alle aankopen van kunstwerken boven 17.500 euro;
- alle substantiële schenkingen;
- alle andere wettelijk voor het bestuursorgaan voorbehouden bevoegdheden.

Bij de samenstelling van het bestuursorgaan wordt rekening gehouden met de principes van deugdelijk bestuur, en worden er experts aangezocht om naast de politieke vertegenwoordigers in het bestuursorgaan te zetelen die actief geïnteresseerd zijn in hedendaagse beeldende kunst en beeldcultuur.

Gezien de uitdagingen waarvoor het M HKA in 2021 stond, werden voor deze functie naast algemene profielelementen ook bijzondere verwachtingen geformuleerd. Er werd geopteerd om voor twee van de vier posities te gaan voor het profiel van internationale topexperten met artistiek- en cultureel-inhoudelijke ervaring en expertise inzake institutionele en infrastructurele culturele ontwikkelingstrajecten op internationaal niveau. Voor de andere twee posities werd geopteerd voor een verbrede scope van competenties, namelijk in een of meer van de volgende domeinen:

- complexe projectstructurering en aansturing, gezien het door de Vlaamse regering uitgezette traject voor een volwaardige museale infrastructuur in nieuwbouw op de site Zuidersluis in Antwerpen;
- juridische issues m.b.t. openbare instellingen;
- governance;
- HR;
- veranderingsmanagement.

Andere verwachtingen in het profiel van de onafhankelijk bestuurder zijn:

- een helder engagement voor het project van M HKA;
- de competentie om langetermijndoelen uit te zetten in het belang van de beeldende kunsten en de maatschappelijke verankering ervan;
- de capaciteit om de organisatie en het bestuursorgaan op een juiste wijze te bevragen, waarbij de effectiviteit van een institutioneel ontwikkelingstraject centraal staat;
- een inzicht in en sterk gevoel voor sociaal-maatschappelijke opportuniteiten;
- bestuurlijke deskundigheid;
- een vernieuwende en creatieve visie voor de toekomst.

Het bestuursorgaan besteedde gedurende de eerste drie kwartalen van 2025 bijzondere aandacht aan het strategisch beleid van de vzw en aan de beleidskijrtlijnen die door de Vlaams minister van Cultuur werden uitgezet. Daarbij ging specifieke aandacht uit naar het instellingstraject en de nieuwbouw.

De directie zorgde voor de beleidsvoorbereiding en legde verantwoording af over de resultaten. Zoals vastgesteld in het intern reglement delegeert het bestuursorgaan de volgende bevoegdheden aan de algemeen & artistiek directeur en de zakelijk directeur:

- het aanwerven en ontslaan van personeelsleden andere dan de directie en de leden van het managementteam;
- het stellen van daden en het afsluiten van alle overeenkomsten welke voor de dagelijkse werking noodzakelijk zijn binnen de perken van het bestuursorgaan en de door de algemene vergadering goedgekeurde begroting;
- postvolmacht en gemandateerde bij openbare en private bankinstellingen;
- het dagelijks beheer zowel in administratieve als in financiële transacties;
- het ondertekenen van alle akten en verbintenissen van dagelijks bestuur.

De bevoegdheid die aan de algemeen & artistiek directeur werd gedelegeerd om aankopen te verrichten tot 17.500 euro, is sinds maart 2025 ook expliciet opgenomen in het intern reglement.

Naar aanleiding van de gebeurtenissen rond het M HKA sinds 3 oktober 2025, met name de bekendmaking van de stopzetting van het nieuwbouwproject en de conceptnota van Caroline Gennez, Vlaams minister van Welzijn, Armoedebestrijding, Cultuur en Gelijke Kansen, over de hertekening van het museale landschap, besloten vier bestuurders hun mandaat voortijdig neer te leggen.

De voorzitter van het bestuursorgaan, de heer Herman De Bode, maakte zijn beslissing bekend via een open brief. Daarin schreef hij: “Een collectie is niet alleen een hoop werken, maar ook een samenhang die die werken zin geeft. Een museum draait om een profiel, en dat bestaat niet alleen uit een collectie, maar ook uit een verhaal. De avant-garde kun je niet exporteren naar Gent. Het belangrijkste hedendaagse kunstverhaal van Vlaanderen, dat van Antwerpen, zal geen eigen plek krijgen maar een aanhangsel worden.”

De ondervoorzitter nam vervolgens de rol van waarnemend voorzitter op zich.

Mevrouw Katrien Mattelaer was in 2017 benoemd tot bestuurder van het M HKA op basis van haar expertise inzake het opzetten en aansturen van complexe projectstructuren. Gedurende acht jaar zette zij zich als onafhankelijk bestuurder in voor het M HKA, in het bijzonder voor het gebouwtraject. Na de plotse beslissing van de Vlaamse Regering om de nieuwbouw stop te zetten en de daaropvolgende aankondiging van de conceptnota door minister Caroline Gennez, besloot ook zij voortijdig haar mandaat neer te leggen.

De twee internationale bestuurders, de heer Vasif Kortun en de heer Eugene Tan, maakten eveneens in oktober bekend dat zij hun mandaat neerlegden. In een gezamenlijke brief aan de minister-president van Vlaanderen en de minister van Cultuur gaven zij aan dat deze ontwikkelingen een aanzienlijke impact hebben op de strategische positionering, de werking en de internationale uitstraling van het museum.

De algemene vergadering bekrachtigde het ontslag van de vier bestuurders, dat inging op 15 december 2025.

Op 3 november 2025 nam het bestuursorgaan kennis van de brief van de heer Bart De Baere waarin hij zijn mandaat van algemeen en artistiek directeur aanbiedt aan het bestuursorgaan.

Het bestuursorgaan aanvaardde deze beslissing met waardering voor zijn jarenlange inzet, visie en internationale betekenis voor het M HKA en het Vlaamse kunstenveld en onthief hem van zijn functie als algemeen en artistiek directeur. Het bestuursorgaan kende aan de heer Bart De Baere een adviserende rol toe in specifieke dossiers en op expliciete vraag van het bestuursorgaan.

Het bestuursorgaan stelde zakelijk directeur Dieter Vankeirsbilck aan als waarnemend algemeen directeur, die de operationele leiding van het M HKA opnam.

Op 5 november 2025 lanceerde het bestuursorgaan een open oproep tot kandidaatstelling voor een mandaat van onafhankelijk bestuurder. De onafhankelijke bestuurders werden door de algemene vergadering benoemd uit lijsten van twee kandidaten per te begeven mandaat, op voordracht van het bestuursorgaan.

Vanaf 15 december 2025 werd het bestuursorgaan versterkt met drie nieuwe onafhankelijke leden: mevrouw Annemie Van de Casteele, de heer Jonas Vogels en de heer Philippe Pirotte. Met hun aanstelling haalde het museum bijkomende expertise binnen op vlak van bestuurskunde, museale samenwerking, internationale hedendaagse kunst en complexe transitieprocessen. En dat op een moment waarop het institutionele en juridische kader van het M HKA onder druk stond.

Op 15 december 2025 deelde mevrouw Kim De Weerdt mee dat ze haar mandaat als lid van het bestuursorgaan neerlegde, aangezien persoonlijke en professionele omstandigheden het haar niet langer mogelijk maakten de vereiste tijd en inzet aan deze functie te wijden.

De algemene vergadering van 15 december 2025 besliste om de heer Pierre Van Diest te benoemen tot bestuurder en dit ter vervanging van mevrouw Annelies Thoelen die in 2024 haar mandaat had neergelegd.

Samenstelling bestuursorgaan op 31 december 2025:

Waarnemend voorzitter, Ondervoorzitter:

— mevrouw Yolande Avontroodt

Bestuurders:

— mevrouw Annick Garmyn

— de heer Filip Marsboom

— de heer Pierre Van Diest

— de heer Toon Wassenberg

Onafhankelijk bestuurders:

— de heer Geert Bouckaert

— de heer Philippe Pirotte

— mevrouw Annemie Van de Casteele

— de heer Jonas Vogels

De mandaatperiode van de bestuurders loopt tot en met 31 oktober 2026.

Samenstelling auditcomité op 31 december 2025:

— mevrouw Annick Garmyn

— de heer Filip Marsboom

— de heer Koen Derkinderen (regeringscommissaris voor Financiën & Begroting)

— de heer Dieter Vankeirsbilck (zakelijk directeur)

Het bestuursorgaan vergadert minimaal viermaal per jaar op uitnodiging van de voorzitter.

In 2025 kwam het bestuursorgaan samen op 24 maart, 23 juni, 7 oktober, 3 november, 19 november (informatievergadering), 5 december, 9 december en 15 december.

Het auditcomité vergaderde digitaal op 10 maart, 26 mei, 14 oktober en 2 december.

Het bestuursorgaan mandateerde de waarnemend voorzitter om het bestuursorgaan te vertegenwoordigen tijdens overlegmomenten met de minister, het kabinet en de administratie. Er werd tussentijds steeds op open en transparante wijze gecommuniceerd met de leden van het bestuursorgaan.

De Vlaamse Regering stelt twee regeringscommissarissen aan om toezicht uit te oefenen op de werking en de financiële situatie van het M HKA. De regeringscommissarissen worden uitgenodigd voor alle formele vergaderingen. Beide afgevaardigden nemen met raadgevende stem deel aan de vergaderingen van het bestuursorgaan.

Mevrouw Karin Heremans werd in 2015 benoemd als regeringscommissaris namens de minister bevoegd voor Financiën en Begroting. In het tweede kwartaal van 2025 werd ze in deze hoedanigheid opgevolgd door de heer Koen Derkinderen.

De heer Koen Derkinderen werd in 2021 benoemd als regeringscommissaris namens de minister bevoegd voor Cultuur. In het tweede kwartaal van 2025 werd hij opgevolgd door mevrouw Yasmien Naciri.

In 2025 behandelde het bestuursorgaan de volgende punten:

Intern reglement	Goedkeuring
Intrekking bijzondere volmachten	Goedkeuring
Toekenning bijzondere volmachten	Goedkeuring
Aanstelling commissaris	Goedkeuring
Kadervereenkomst tussen M HKA/De Cinema en De Studio	Goedkeuring
Beleidsplan M HKA 2026-2030 met het oog op de toekenning van de toelage	Goedkeuring
Beleidsplan CKV 2026-2030 met het oog op de toekenning van de toelage	Goedkeuring
Aanwervingsprocedure van een nieuwe algemeen en artistiek directeur, functieprofiel, en vacaturetekst	Goedkeuring
Verlenging mandaat van de geassocieerd directeur	Goedkeuring
Infrastructuurtraject – nieuwbouw M HKA: toelichting door het ontwerpteam Bovenbouw Architectuur en Christ & Gantenbein	Kennisname
Instellingstraject	Kennisname
Rapportering door het Auditcomité	Kennisname
Beslissing van de Vlaamse Regering van 3 oktober 2025 tot het schrappen van het nieuwbouwproject M HKA	Kennisname / Goedkeuring
Conceptnota Hertekening landschap eigen instellingen en van de beeldende kunsten van Vlaams minister van Cultuur Caroline Gennez	
Vertegenwoordiging bestuursorgaan tijdens overlegvergaderingen met de minister, het kabinet en de administratie	
Ontslag en benoeming bestuurders	Kennisname
Toelichting bij de 'Conceptnota hertekening landschap eigen museale instellingen en van de beeldende kunsten' standpunten bestuursorgaan en open brief aan minister Gennez	Kennisname / Goedkeuring

Bespreking juridisch advies over de conceptnota van de minister van Cultuur juridische begeleiding door A&O Shearman	Kennisname / Goedkeuring
Vaststelling van de procedure voor de aanstelling van de onafhankelijke bestuurders	Goedkeuring
Aanpassing mandaten directie: terbeschikkingstelling van het mandaat van algemeen en artistiek directeur en aanstelling van een waarnemend algemeen directeur	
Toelichting overzicht en structuur van de collectie	Kennisname
Geplande overlegmomenten en terugkoppeling aan het bestuursorgaan	Kennisname
Stand van zaken van het transitietraject – terugkoppeling over het overleg met het kabinet van donderdag 4 december 2025	Kennisname
Bespreking van de kandidaturen voor het mandaat van onafhankelijke bestuurder en voordracht van kandidaten	Goedkeuring
Adviesnota van het bestuursorgaan aan de algemene vergadering betreffende de voordracht van kandidaten voor het mandaat van onafhankelijk bestuurder	Kennisname
Aanwervingsprocedure transitiecoördinator	Goedkeuring
Vastlegging jaarrekening 2024 (balans- en resultatenrekening)	Goedkeuring
Jaarverslag 2024 en de verwervingen 2024	Goedkeuring
Begroting 2025	Goedkeuring
Aankopen 2025 boven de 17.500 euro	Goedkeuring
Schenken 2025	Goedkeuring
Stand van zaken Projectplan 2026 in het kader van de hertekening van het landschap van de eigen museale instellingen en van de beeldende kunsten en de transitieovereenkomst 2026-2027 tussen de Vlaamse Gemeenschap en de VZW Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen over de werking van het M HKA en het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen	Kennisname
Begroting 2026	Goedkeuring
Toelichting bij de resultaten van de welzijnsenquête uitgevoerd in mei 2025 door het M HKA in samenwerking met HR-consultant Horizon gefaseerde aanpak	Kennisname Goedkeuring
Vastlegging van de vergaderdata voor 2026	Goedkeuring
VARIA:	Kennisname
– Rechtsgeding tussen M HKA en Hiscox SA (schadedossier verlies kunstwerk)	
– Brainstormsessie met internationale bestuurders en het onderzoeksteam in het kader van het traject 'Online Museum'	
– Kader governance M HKA opgesteld door Bart De Baere (discussienota)	
– Kennisname negatieve adviezen Inspectie van Financiën inzake de conceptnota en schrapping nieuwbouw	
– Goed bestuur	

ALGEMENE VERGADERING

De algemene vergadering is een sleutelgegeven in de governance van een instelling als M HKA. De volgende bevoegdheden worden uitsluitend door de effectieve leden uitgeoefend:

- het wijzigen van de statutenstatuten behoudens in de gevallen waarin het bestuursorgaan bevoegd is;
- de benoeming en afzetting van bestuurders;
- de goedkeuring van de begroting en de jaarrekening;
- de vrijwillige ontbinding van de vereniging;
- de aanvaarding en uitsluiting van gewone effectieve leden en toegetreden leden;
- het bepalen van de bezoldiging van de commissarissen;
- de kwijting aan de bestuurders en aan de commissarissen;
- de omzetting in een vennootschap met sociaal oogmerk en alle gevallen waarin de statuten een beslissing van de algemene vergadering vereisen;
- de omzetting van de vzw in een ivzw, een coöperatieve vennootschap erkend als sociale onderneming of in een erkende coöperatieve vennootschap sociale onderneming;
- een inbreng om niet van een algemeenheid te doen of te aanvaarden.

Op 31 december 2025 telde de vzw M HKA 33 effectieve leden.

De leden van het bestuursorgaan worden automatisch effectief lid van de vzw M HKA.

Wijzigingen in de samenstelling worden na kennisname ingeschreven in het ledenregister, dat wordt bijgehouden op de zetel van de vzw.

De algemene vergadering komt jaarlijks tweemaal samen: in maart om het jaarverslag en de jaarrekening goed te keuren en kwijting te verlenen aan de leden van het bestuursorgaan en de commissaris-revisor, en in december om de begroting goed te keuren.

In 2025 vond de algemene vergadering plaats op 24 maart en 15 december.

3 Sociaal-economisch verslag van de werking

De cijfermatige gegevens hieronder vermeld, zijn een 'momentopname'.
Het betreft de aantallen en bedragen op 31/12/2025, m.a.w. geen gemiddelde
over het jaar.

3.1 OMZET Uitgaven versus inkomsten

	Totaal uitgaven	Totaal inkomsten	Groei % inkomsten	Resultaat van het boekjaar
2012	6.159.021,00	6.022.780,00	5,03%	-136.241,00
2013	5.984.123,00	6.001.739,00	-0,35%	17.616,00
2014	6.544.419,00	6.631.862,00	10,50%	110.813,00
2015	6.286.962,00	6.479.171,00	-2,30%	192.209,00
2016	5.980.166,00	6.166.035,00	-4,83%	185.869,00
2017	6.600.297,00	6.429.225,00	4,27%	-171.072,00
2018	7.885.546,00	7.729.179,00	20,22%	-156.367,00
2019	7.130.941,43	7.157.048,68	-7,40%	26.107,25
2020	6.099.847,42	6.644.592,49	-7,16%	544.745,07
2021	7.094.780,00	7.162.391,00	7,79%	67.611,00
2022	8.109.158,40	7.551.048,69	5,43%	-558.109,71
2023	8.129.548,75	8.081.583,06	7,03%	-47.965,69
2024	9.131.452,43	9.898.554,19	22,48%	767.101,76
2025	10.734.795,51	10.155.604,63	2,60%	-579.190,88

Door de onttrekking van 300.000 euro uit de bestemde fondsen wordt het
negatief resultaat voor 2025 beperkt tot **279.191 euro**.

3.2 PERSONEEL Aandeel loonkosten in de totale uitgaven

	Totale uitgaven	Loonkost	% tav uitgaven – inv. subsidies
2011	5.740.963,31	3.150.438,61	54,9%
2012	6.159.021,00	3.376.286,00	54,8%
2013	5.984.123,00	3.587.109,00	59,9%
2014	6.586.992,00	3.607.886,00	54,8%
2015	6.286.962,00	3.420.643,00	54,4%
2016	5.980.166,00	3.414.992,00	57,1%
2017	6.600.297,00	3.557.001,00	53,9%
2018	7.885.546,00	3.824.953,00	48,5%
2019	7.130.941,43	3.759.514,84	52,7%
2020	6.099.847,42	3.628.112,00	59,5%
2021	7.094.780,00	4.165.646,00	58,7%
2022	8.109.158,40	4.618.123,83	56,9%
2023	8.129.548,75	4.981.604,11	61,3%
2024	9.131.452,43	5.078.903,13	55,6%
2025	10.734.795,51	6.139.361,55	57,2%

De bezoldigingen van de algemeen directeur, de zakelijk directeur en
de geassocieerd directeur bedragen voor 2025 in totaal **421.751,29 euro**.

3.3 WERKINGSKOSTEN

Presentatie

	Totale uitgaven	Presentatie	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	887.262,00	14,41%
2013	5.984.123,00	683.461,00	11,42%
2014	6.544.419,00	968.469,00	14,80%
2015	6.286.962,00	728.517,00	11,59%
2016	5.980.166,00	885.682,00	14,81%
2017	6.600.297,00	878.377,00	13,31%
2018	7.885.546,00	1.910.611,00	24,23%
2019	7.130.941,43	911.578,74	12,78%
2020	6.099.847,42	763.083,00	12,51%
2021	7.094.780,00	872.087,00	12,29%
2022	8.109.158,40	1.040.192,00	12,83%
2023	8.129.548,75	909.124,00	11,18%
2024	9.131.452,43	902.825,00	9,89%
2025	10.734.795,51	957.300,37	8,93%

ABCD

	Totale uitgaven	ABCD	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	221.695,00	3,60%
2013	5.984.123,00	229.240,00	3,83%
2014	6.544.419,00	266.254,00	4,07%
2015	6.286.962,00	229.240,00	3,65%
2016	5.980.166,00	515.423,00	8,62%
2017	6.600.297,00	596.851,00	9,04%
2018	7.885.546,00	313.619,00	3,98%
2019	7.130.941,43	333.785,49	4,68%
2020	6.099.847,42	330.765,00	5,42%
2021	7.094.780,00	391.346,00	5,52%
2022	8.109.158,40	618.431,00	7,63%
2023	8.129.548,75	433.187,19	5,33%
2024	9.131.452,43	621.653,00	6,81%
2025	10.734.795,51	551.044,30	5,14%

Publiekswerking

	Totale uitgaven	Publiekswerking	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	546.476,00	8,87%
2013	5.984.123,00	434.896,00	7,27%
2014	6.544.419,00	488.787,00	7,47%
2015	6.286.962,00	434.896,00	6,92%
2016	5.980.166,00	207.546,00	3,47%
2017	6.600.297,00	246.223,00	3,73%
2018	7.885.546,00	594.069,00	7,53%
2019	7.130.941,43	603.381,77	8,46%
2020	6.099.847,42	337.352,00	5,53%
2021	7.094.780,00	448.250,00	6,32%
2022	8.109.158,40	530.637,00	6,54%
2023	8.129.548,75	491.418,00	6,04%
2024	9.131.452,43	500.564,00	5,48%
2025	10.734.795,51	419.659,75	3,91%

Infrastructuur

	Huisvesting en onroerende infrastructuur	Qua afschrijving
2012	348.000,00	194.068,00
2013	207.569,00	195.202,00
2014	287.822,00	218.574,00
2015	302.411,00	203.104,00
2016	204.823,00	195.493,00
2017	315.323,00	366.706,00
2018	306.706,00	440.656,00
2019	383.834,62	437.356,22
2020	228.880,00	400.978,13
2021	312.252,00	256.867,00
2022	542.574,00	223.411,30
2023	284.680,00	252.660,45
2024	319.265,00	221.682,00
2025	10.734.795,51	259.193,42

3.4 GROEI SUBSIDIES EN TOELAGEN

	Vl. Gem.	% groei	Provincie	% groei	Stad	% groei
2012	4.645.000,00	1,00%	0,00	-100,00%	118.348,00	73,02%
2013	4.726.000,00	1,74%	0,00		68.349,00	-42,25%
2014	4.727.000,00	0,02%	0,00		224.298,00	228,17%
2015	4.615.000,00	-2,37%	0,00		75.000,00	-66,56%
2016	4.661.000,00	1,00%	0,00		75.000,00	0,00%
2017	4.740.000,00	1,69%	0,00		75.000,00	0,00%
2018	5.006.000,00	5,61%	0,00		75.000,00	0,00%
2019	5.557.000,00	11,01%	0,00		75.000,00	0,00%
2020	5.459.000,00	-1,76%	0,00		0,00	0,00%
2021	5.521.000,00	1,14%	0,00		0,00	0,00%
2022	6.111.000,00	10,69%	0,00		0,00	0,00%
2023	6.213.000,00	1,66%	0,00		0,00	0,00%
2024	8.005.000,00	28,84%	0,00		0,00	0,00%
2025	8.169.000,00	2,05%	0,00		0,00	0,00%

3.5 KUNSTENAARS

Werking met kunstenaars	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Actief ¹	129	162	165	389	358	303	373	339	325	185	307	389	415	439
Passief ²	641	644	997	509	561	503	817	660	490	659	861	652	639	529
Totaal	770	806	1.162	898	919	806	1.190	999	815	844	1.168	1.041	1.054	968

1 productie- en aanpassingen van nieuw werk, lezingen, symposia, voordrachten, kunstenaarsgesprekken, concerten, aankopen, ...

2 louter presentatie van de werken zonder interactie: ophangen kunstwerken, film- en videoprojecties, bruiklenen, ...

4 Verwervingen – Bruiklenen 2025

4.1 AANKOPEN 2025

4.1.1 Aankopen Vlaamse Gemeenschap – M HKA 2025

Orozco, Gabriel

- *At the Cotton Factory (En la fabrica de algodon)*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Yielding Stone*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Pinched Ball*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993
- *Zonder titel*, 1993

Mahmood, Basir

- *Brown Bodies*, 2024

Issa, Iman

- *Colors, Lines, Numbers, Symbols, Shapes and Images*, 2010

Rukh, Lala

- *Beruwela X*, 1993
- *North Sea (A)*, 1994
- *North Sea (Z)*, 1994

Jun, Sojung

- *Syncope*, 2023
- *Clues*, 2023-2024

Rajani, Shahana

- *Four Acts of Recovery*, 2025

Sattar, Abdul; Rajani, Shahana

- *Sea and Shrine Paintings*, 2025

Aslanishvili, Tekla

- *A State in a State*, 2022

Mosquito, Nástio

- *Nástia's Manifesto*, 2008

Zhao, Robert Renhui

- *Seeing Forest*, 2024

Andan, Mirwan; Hartono, Iswanto

- *Alhamdulillah, Our Name Is Ganefo*, 2025

Lamelas, David

- *Quand le ciel bas et lourd*, 1992
- *Book of Trees I*, 1989

Braga, Elen

- *The Adoration of the Earth*, 2023
- *The Sacrifice*, 2023

Maloney, Martin

- *Freud Opened up Mind*, 1998
- *Cast Within to the Blue So as to Be Buried*, 1998
- *An Artist Does What Is Needed*, 2001
- *Lifts a Leg as If a Dog. Up an Alley Barks*, 2001
- *Lifts a Leg as If a Dog*, 1974
- *Empty*, 1998

Schraenen, Stéphane

- *Sleeping Room*, 2024

Matulu, Tshibumba Kanda

- *Zonder titel* [uit de reeks 'Histoire du Zaïre'], s.d.

Vranken, Leon

- *Sunsetters*, 2023

Geurts, Frederic; Van Roy, Ilse

- *Embracing Silent Moments Like This*, 2024

Ter Braak, Stijn

- *Mijn badkamer*, 2021

Beinke, Marie-Sophie

- *Universal Declaration of Human Rights*, 2023

Van Menxel, Sine

- *Lepels en borden*, 2022

Gruppig, Liesbet

- *Blanca*, 2024

Segers, Lieven (e.a., ca. 200 kunstenaars)

- *Salon de la Muse*, 2025

Krogh-Hansen, Karsten

- *Suspect*, 2024

Maloku, Meriton

- *Burning Houses*, 2022

4.13 Eigen aankopen 2025

- Zoernig, Heimo
Zonder titel, 2021
- Barry, Robert
Complicated, 2022
- Monk, Jonathan
Measurements Fit for Purpose, 2022
- Mosset, Olivier
Zonder titel, 2022
- Zoernig, Heimo
Zonder titel, 2022
- Gillick, Liam
Drinking to Abstraction, 2022
- Mullican, Matt
Subject/Sign, 2022
- Ruppersberg, Allen
Nothing Lasts Forever, 2022
- Moulène, Jean-Luc
The Knife, Barneville, 2018-08-28, 2022
- Sasnal, Wilhelm
Zonder titel, 2022
- Raad, Walid
Epilogue V: The Frame, 2022
- Du Pasquier, Nathalie
Benvenuti, 2022
- Tiravanija, Rirkrit
Untitled 2022 (Defend Your Illusions), 2022
- Starling, Simon
Carbon (Hagen-Essen), 2022
- Holmqvist, Karl
One Two Three Four Square, 2022
- François, Michel
Contre nature, 2023
- Lempert, Jochen
Sudden Spring, 2023
- Gander, Ryan
I'd Love to Get Paid for Doing My Hobby (Poster Encounter), 2022
- Nannucci, Maurizio
20737.5 cm² Midnight Blue, 2023

- Armleder, John M.
Hsalps, 2023
- Atabekov, Said
Prayer of a Thousand Horse Riders, 2010-2025
- Köpcke, Arthur
Sie nehmen nur teil, 1969
- *Sie nehmen nur teil*, 1969
- *Sie nehmen nur teil*, 1969
- Filliou, Robert
Maintenant, 1984
- Thys, Harald; De Gruyter, Jos
Kwik & Kwak, 2023
- Diverse kunstenaars
documentatie Elsa von Honolulu Loringhoven, s.d.
- Immendorf, Jörg
Lidl Baby 'Gute Besserung', 1968
- Mees, Guy
Directions, 1969
- Roth, Dieter
Löwenselbst, 1968-1989
- *Selbstporträt*, 1968-1989
- *Löwenselbst*, 1968-1989
- Vercruysse, Jan
Poetry/Mathematics, 1974-1975
- *Artsongs*, 1975-1976
- Diverse kunstenaars
archieffMontevideo, s.d.
- Beuys, Joseph
Rose für direkte Demokratie, 1973
- Charlier, Jacques
Zonder titel, 1969
- Lamelas, David
At Wide White Space, 1970

4.2 SCHENKINGEN 2025

- Roelandt, Hugo
Zonder titel, ca. 1995
schenking van Greet Verlinden
- van Maele, Marcel
Grote groentenbak met papierrollen, s.d.
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce

- *Boekenpers op tafeltje*, s.d.
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce
- *Hommage aan P.P. Rubens*, 1977
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce
- *Totempaal weegschaal*, 1976
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce
- *Totempaal kreeft*, 1976
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce
- *Molen met alfabet A – B – C – D*, s.d.
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce
- *Pas op of ik pik*, 1993
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce
- *Boeken in gewelfde vogelkooi*, s.d.
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce
- *Boek met kruis*, 1977
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce
- *Moeder Oerwoud*, s.d.
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce
- *Stoel met boeken*, 1993
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce
- *Verzegeld II*, 1993
schenking van Jan De Smedt en Monique Van den Cruyce

Horio, Sadaharu

- *Ordinary Things*, 2018
schenking van Sadaharu Horio Memorial Foundation

Charlier, Jacques

- *The Most Wanted Man*, 1999
schenking van Jacques Charlier

Najd, Maryam

- *Blood Stone*, 2024-2025
schenking van Vrienden van het M HKA

Benhelima, Charif

- *Ubiquitas #30*, 2018
schenking van Vrienden van het M HKA

Iannone, Dorothy

- *Jacqueline Kennedy at JFK's Funeral*, 2022
schenking van Air de Paris
- *Pin-up Girl*, 1966-2020
schenking van Air de Paris

Van Overmeir, Johanna

- *Janus*, 2014-2015
schenking van Johanna Van Overmeir

Dockx, Nico

- *Migration Is Normal*, 2025
schenking van Vrienden van het M HKA

4.3 STRUCTURELE SAMENWERKINGEN

Samenwerking met Tselinny Center of Contemporary Culture (Almaty, Kazakhstan)

— Suleimanova, Saule
Sky over Almaty. Qandy Qaŋtar, 2022

— Narymbetov, Moldakul
Untitled, 2010
— *Untitled*, 2010
— *Untitled*, 2010
— *Untitled*, 2000

— Bubikanova, Bakhyt
Metaphysics, 2013

— Shalbayev, Arystanbek
Fishhead, 2010
— *Churn*, 2012-2013
— *Kokpar*, 2012-2013
— *Walkers*, 2012-2013
— *Andijan Polka*, 2006
— *schetsboek*, s.d.

4.4 WERKEN IN BRUIKLEEN AAN HET M HKA

Werken in langdurige bruikleen van De Vlaamse Gemeenschap

— Verstraeten, Thomas
Urbi et orbi, 2024

— Kopljar, Vedran
Ideological Justification (Culture), 2024
— *Ideological Justification (Humanity)*, 2024
— *Ideological Justification (Order)*, 2024
— *Ideological Justification (Terror)*, 2024

Werken in langdurige bruikleen van De Vleeshal – Middelburg

— Vanderheijden, JCI
Zonder titel, s.d.

— Korstanje, Maartje
Untitled, s.d.

Werken in langdurige bruikleen van private verzameling

M HKA ontving in 2025 geen nieuwe werken in langdurige bruikleen van private personen.

4.5 VERWERVINGEN VAN ARCHIEVEN

4.5.1 Aanvullende verwerving van eerder geschonken archieven

- Van Roosmaelen, Frans
1 strekkende meter archiefmateriaal, geschonken door dochter Ruth Van Roosmaelen
- Van Eeckhout, Willy
archiefmateriaal, geschonken door Willy Van Eeckhout
- Roelandt, Hugo
archiefmateriaal, geschonken door weduwe Lydia Van Loock
- King Kong
archiefmateriaal, geschonken door Annie Vermeersch, Marc Bekaert en Eric Taelman

4.5.2 Nieuw verworven archieven

- Today's Place
2 strekkende meter archiefmateriaal
- Montevideo
2 strekkende meter archiefmateriaal
- Ercola vzw; Ercola atelier
60 strekkende meter archiefmateriaal
- Catherine de Zegher
5 strekkende meter archiefmateriaal
- Mark Verstockt
3 strekkende meter archiefmateriaal
- Galerie De Ziener
1 strekkende meter en 119 GB archiefmateriaal

4.5.3 Interne overdrachten van archieven

- Stichting Gordon Matta-Clark
overgedragen van Collectie naar Archief

4.6.1 Langdurige bruiklenen 2025

- Kabinet van de Vice-eersteminister en de Minister van Buitenlandse Zaken Institutionele hervormingen, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking P&O Gebouwen buitenland Roerend Patrimonium – Kunst & Antiek, Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel
- Patrick Van Caekenbergh, *Tekening van Oude Bomen*, winter 2010-2011, 2010, BK7799_M503_1
 - Patrick Van Caekenbergh, *Tekening van Oude Bomen*, winter 2010-2011, 2010, BK7799_M503_2
 - Patrick Van Caekenbergh, *Tekening van Oude Bomen*, winter 2010-2011, 2010, BK7799_M503_3
- EU-Berlaymont – European Commission, Office for infrastructure and logistics, 1049 Brussel
- Marthe Wéry, *Untitled*, 1974, So239
 - Henny Schrijver, *Innerlandscape early day*, 1986, VHo154
 - Henny Schrijver, *Innerlandscape late at night*, 1986, VHo155
- VOKA, Kamer van Koophandel Antwerpen – Waasland, Zetel Antwerpen, Markgravestraat 12, 2000 Antwerpen
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0221
- Universiteit Antwerpen – Campus Drie Eiken, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk
- Hugo Declercq, *Mandala*, 1973, So109
 - Cel Overberghe, *Zonder titel*, 1958, So200
- A&O Shearman, Antwerpen
- Jan en Paul Schietekat, *Herinnering aan een reis*, 1987, BK5575_M57
 - Gert Robijns, *Untitled (replica Frize)*, 2003, BK7521_M360
 - Bernard Frize, *Ouverture (Overture)*, 1998, BK7195_M210
 - Pieter Laurens Mol, *Specific Impulse*, 1985, BK5759_M84
 - Guillaume Bijl, *Sorry*, 2014, Moo228
 - James Casebere, *Cell with Rubble*, 1997, BK6933_M165
 - Manon de Boer, *Untitled (Sylvia & Annemiek)*, 2001, BK7674_M429
 - Bart Stolle, *Debris*, 2011-2012, BK7798_M502
 - Robert Filliou, *7 childlike Uses of Warlike Material*, 1971, BK007439
 - Robert Filliou, *Modern Video Model*, 1984, Moo022
 - Robert Filliou, *Solitude*, 1972, BK007422
 - Robert Filliou, *Cucumberland*, 1976, Moo014
 - Luc Tuymans, *Sunset*, 2003, BK007481
 - Luc Tuymans, *Ballroom Dancing*, 2007, BK007481
- A&O Shearman, Brussel
- David Nash, *Crack and Warp Column*, 1996, BK6934_M166
- Ambassade van België: Algemene Afvaardiging Vlaamse Overheid, Oostenrijk
- Carla Arocha, *Persiana*, 2004, BK7828_M532
 - Hicham Benohoud, *Petites Images coupées*, 2004, BK7623_M391
 - Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160B
 - Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160D
 - Raoul De Keyser, *Maaigem en Kabinet*, 1991, BK5914
 - Jef Geys, *Een dag, een nacht, een dag*, 2002, BKW00009_1
 - Jef Geys, *Zonder titel*, 2002, BKW00009_4
 - Joris Ghekiere, *Zonder titel*, 2007, BK7713_M462

- Walter Swennen, *Popelier + poppermeke*, s.d., BK7688_M440C
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440G
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440K
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440N
- Luc Tuymans, *Shore*, 2005, BK7645_M410
- Luc Tuymans, *Niks*, 2003, UFO35
- Luc Tuymans, *Die Zeit*, 1994, BK6923_M162
- Luc Tuymans, *Het gesprek*, 1995, So286
- Luc Tuymans, *Firewood*, 1994, BK6922_M161
- Koen van den Broek, *190 #2*, 2004, So390

Van Innis & Delarue, Kantoor Antwerpen

- Panamarenko, *Reis naar Egypte I*, 1990, Mo0081
- Panamarenko, *Reis naar Egypte II*, 1990, Mo0082
- Koen van den Broek, *Orange Border*, 2001, BK7658_M420
- Peter Rogiers, *Zonder titel*, 1998-1999, BK7035_M194
- Ben, *C'est le courage qui compte*, 1987, So027

UNAIDS, Zwitserland en Departement Internationaal Vlaanderen, Brussel

- David Nash, *Vessel and Volume*, 1986, BK5493_M46
- Teun Hocks, *Untitled*, 1989, BK5909_M103

Ambassade van België in India, 50-N Shantipath, Chanakyapuri, New Delhi, India

- Boran Hansda, *Kanhu portrait*, 2008, BK7702_M452_C
- Boran Hansda, *Sidhu portrait*, 2008, BK7702_M452_B
- CK Rajan, *Untitled*, 1992-1996, BK7653_M416 (6 collages)

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Overheid, Nederland Koninginnegracht 86, 2514 AJ Den Haag, Nederland

- Nadia Naveau, *Mr. Bunnykins Autumn Days*, 2008-2012, So473
- Jan Cox, *Oh! Those Voices*, Boston, 1972, 1972, So491_25
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_08
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_07
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_14
- Luc Tuymans, *Plant*, 2003, BK7678_M4334
- Paul De Vree, *A Rose*, 1964-1965, U_2002_3
- Paul De Vree, *Coscienza*, 1975, BK7615_M386
- Paul De Vree, *Rose*, 1971-1981, BK7287_M239_10
- Paul De Vree, *Het leven is een baccarat*, 1966-1981, BK7287_M239_02
- Paul De Vree, *Une autre histoire d'O*, 1966-1981, BK7287_M239_01
- Paul De Vree, *Homage to Mrs. Martin Luther King*, 1968-1979, BK7286_M238_04
- Paul De Vree, *Toute prédication*, 1966-1979, BK7286_M238_01
- Wout Vercammen, *Vlaams Landschap*, 1972, So234
- Panamarenko, *Pepto Bismo (studie)*, 1990-1995, P109
- Danny Matthys, *Zonder titel*
- Jan Vercruysse, *Fontaine/Lustre*, 1991, BK6098
- Jan Vercruysse, *Facile à Faire*, 1989, BK 6096
- Hans Op de Beeck, *Merry Go Round*, 2005, UFO_081
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440D
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440I
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440O
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440M

National Museum of Contemporary Art Athens (EMST),
Kallirois Av., 11743, Athene, Griekenland

- Danny Matthys, *Vivre D'Abord*, 1979, BK7573_M368
- Danny Matthys, *Brabantdam* 59, 1975, So324

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging van
de Vlaamse Overheid, Italië

- Luc Tuymans, *The Worshipper*, 2005, BK7641_M406
- Luc Tuymans, *Wiedergutmachung*, 1995, BK7417_M275
- Panamarenko, *Blimp*, 2013, So480
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VH0309_1
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VH0309_2
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VH0309_3
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VH0309_4
- Vaast Colson, *Goofy*, s.d., So564
- Wim Delvoye, *Merchandise producten*, 2008, Mo0061
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0222
- Panamarenko, *A Vinci*, 1999
- Sergey Bratkov, *Army Girls*, 2000, (selectie van 3), BK7492_M344
- Luc Tuymans, *Suspended*, 2007, BK7704_M454
- Danny Matthys, *Beneficio Guatemala*, 2010, So460_01

Europese Rekenkamer, 12, rue Alcide De Gasperi, L-1615 Luxemburg

- Arthur Eranosian, *Dageraad*, 2018, So585
- Melissa Gordon, *Material Evidence* (Wall Cropping I), s.d., VH1004
- Melissa Gordon, *Material Evidence* (Wall Cropping II), s.d., VH1005
- Luc Tuymans, *Surrender*, 2014, BK7827_M531
- Walter Swennen, *Zij die van hier zijn zijn van hier*, 2007, BK7649_M413
- Dirk Braeckman, *R.P.-B.X.-00*, 2000, BK7267
- Fik Van Gestel, *Toscana II*, 1995, BK6967_M176
- Jean-Marie Bytebier, *Zonder titel*, 1997, BK6944_M171
- Fred Bervoets, *Zelfportret in huiskamer*, 1991, BK6121_M121

Rijksdienst voor ziekte-en invaliditeitsverzekering (RIZIV),
Galileelaan 5/1, 1210 Brussel

- Perry Roberts, *KingsCliff*, 2010, SCA0017
- Robert Filliou, *Hand Show*, 1967, Mo0003
- Patrick Van Caeckenbergh, *De Oogst*, 1994, BK6857_M146
- Dirk Braeckman, *Portret van Marleen*, 1989, BK005751
- Jan Cox, *Tweede val*, 1980, BK003376-002

Ambassade van België: Algemene afvaardiging van
de Vlaamse overheid, Polen

- Walter Swennen, *Zonder titel*, 1986, BK007185
- Fred Bervoets, *Zonder titel*, 2015, So525_1
- Fred Bervoets, *Zonder titel*, 2015, So525_2
- Fred Bervoets, *Zonder titel*, 2009, So424_1
- Fred Bervoets, *Zonder titel*, 2009, So424_2
- Fred Bervoets, *Zonder titel*, 2009, So424_3
- Nadia Naveau, *Olympia & Figaro*, 2016, So538
- Jan Cox, *Monostatos*, 1974, So491_29

Provincie Limburg ambtswoning gouverneur
Universiteitslaan 1, 3500 Hasselt

- Fred Bervoets, *Welcome Home*, 1993, BK008045
- Hilde Van den Heuvel, *Het gebroken landschap*, 1991, BK008150
- Roger Raveel, *Een kromming in de Tijd*, 1990, BK008131

Ambassade van België: Algemene afvaardiging van de Vlaamse overheid, Zuid-Afrika

- Suzanne Van Kerckhove, *De Schreeuw*, 1999, BK008158
- Nathalie Delafontaine, *Zonder titel*, 1994, BK008086
- Philip Aguirre y Otegui, *Landschap*, 1995, BK008037
- Ans Nys, *Zonder titel*, 2002, BK008125-001
- Panamarenko, *Monocedo*, 2002, BK008127
- Nick Ervinck, *GNI D GH 40B.tif dec2003*, 2003, BK008095
- Johan Tahon, *Airspike II*, 2001, BK008138
- Stefan Van Doninck, *Zonder titel*, 1993, BK008154-002
- Ellen Augustynen, *Hout*, 1992, BK008041
- Benjamin Demeyere, *La pêche à la baleine*, 2003, BK008089
- Werner Cuvelier, *Art(ss)enede*, 1989, BK008066

Hof van Beroep, Britse Lei 55, 2000 Antwerpen

- Denmark, *Bois de Moniteur belge*, 1987, So119

Herita VZW

- Ingel Vaikla, *Roosenberg*, 2017, BK009185

Kabinet van Viceminister-president van de Vlaamse regering en Vlaams minister van Wonen, Energie en Klimaat, Toerisme en Jeugd, Markieesstraat 1, 1000 Brussel

- Luc Tuymans, *Peaches & Technicolor*, 2013, So478
- Luc Tuymans, *Altar*, 2002, BK007409
- Maryam Najd, *Mediterranean Blanket I*, 2016, BK008222
- Maryam Najd, *Mediterranean Blanket II*, 2016, Moo260
- Jan Vercruysse, *Je*, 1988, BK006089

Kabinet van Vlaams minister van Welzijn en Armoedebestrijding, Cultuur en Gelijke Kansen

Markieesstaat 1, 1000 Brussel

- Charif Benhelima, *Diggings*, 2005, BR07_DB03
- Charif Benhelima, *Playtime*, 2005, BR07_DB11
- Liliane Vertessen, *Crazy Shoes/Shoes Show*, 1996, BK008173-002
- Sergey Bratkov, *Pilots and Stewardesses*, 1999, BK007497
- Mashid Mohadjerin, *# revolution*, 2016, SCA0009-01
- Birde Vanheerswyngheles, *Untitled*, 2020, BK009372-002
- Birde Vanheerswyngheles, *Untitled*, 2020, BK009372-003

4.6.2 Tijdelijke bruiklenen 2025

FOMU, Antwerpen

Cindy Sherman: Anti-Fashion

28.09.2024 – 02.02.2025

- Cindy Sherman, *Untitled # 120*, 1983, BK005798
- Cindy Sherman, *Untitled # 121*, 1983, BK005775

UCCA Center for Contemporary Art, Beijing China

Luc Tuymans: The Past

16.11.2024 – 16.02.2025

- Luc Tuymans, *Antichambre*, 1985, BK005777
- Luc Tuymans, *Vlaams Dorp*, 1995, BK006883
- Luc Tuymans, *La Correspondance*, 1985, BK007270
- Luc Tuymans, *Hotel Room*, 1987, BK005778

- Stad Nieuwpoort
Remain/Remember
09.02.2024 – 05.01.2025
 — David Claerbout, *Ruurlo, Bocurloscheweg 1910*, 1997, BK007026
- KunstHaus Graz, Oostenrijk
Poetics of Power
15.11.2024 – 25.05.2025
 — Anna Zvyagintseva, *The Cage*, 2010, BK009521
- National Museum, Krakow, Polen
Transformations. Modernity in the Third Polish Republic
06.12.2024 – 04.05.2025
 — Goshka Macuga, *On the Nature of the Beast*, 2009, BK007732
- Museum Morsbroich, Duitsland
Gegen den Himmel. Contre le ciel
15.09.2024 – 23.02.2025
 — Jef Verheyen & Paul De Vree, *Essentieel*, 1964, Moo436
- Stad Hasselt
De Research Group, een kunstenaarscollectief
21.09.2024 – 05.01.2025
 — Hélène Keil, *Garden*, 1971, So162
- Wilhelm-Hack-Museum, Ludwigshafen, Duitsland
We Will Go Right Up to the Sun
16.11.2024 – 21.04.2025
 — Marlow Moss, *Composition with double line and blue area*, 1934, VH0092
- Herbert Foundation Gent
Sumptuous Allegories of Nottingjness
27.10.2024 – 27.07.2025
 — Jan Vercruysse, *The Art of Typewriting*, 1990, BK006099
 — Jan Vercruysse, *Extrait de Journal (le 5 avril 1984)*, 1991, BK006097
 — Jan Vercruysse, *Diwan*, 1990, BK006100
- Consortium Museum, Dijon, Frankrijk
Peter Wächtler
25.10.2024 – 23.03.2025
 — Peter Wächtler, *Teddy Boy 2: Goofing Around with Friends: Getting Betty back at the Headquarters of the Pimps "I cannot Do it"*, 2015, BK007949
- Zacheta National Gallery of Art, Warschau, Polen
Potential Histories
25.10.2024 – 23.03.2025
 — Nikita Kadan, *The Chronicle*, 2016, BK007960
- Gemeente Puurs
KIP Kunst in Puurs
15.12.2024 – 28.02.2025
 — Juan Munoz, *Conversation Piece with a Stick*, 1994, BK006887
- M – Museum Leuven
Sigefride Bruna Hautman
14.02.2025 – 31.08.2025
 — Sigefride Bruna Hautman, *Since I know, You cannot Sit on a Cloud*, 1987, BK005490
 — Sigefride Bruna Hautman, *Portret nr. 1*, 1990, BK005858

- Abby, Kortrijk
F**klore
29.03.2025 – 14.09.2025
— Ignace Cami, *Koekenkar*, 2020, SCAoo62
- Castello di Rivoli Museo d' Arte Contemporanea, Turijn, Italië
Enrico David. Domani torno
29.10.2025 – 22.03.2026
— Enrico David, *Untitled (Personified Plugging Gridlock with Aggregates)*, 2009, BKoo7730
- East Quay, represented by Contains ART CIO, Somerset, Groot-Brittannië
The Dockers' Museum/Ship of Fools
25.01.2025 – 05.05.2025
— Allan Sekula, *Good Ship, Bad Ship (Limassol)*, 1999-2010, BKoo9485_o3
— Allan Sekula, *Working (Santos)*, 1999-2010, BKoo9485_o3
— Allan Sekula, *Sugar Gang (Santos)*, 1999-2010, BKoo9485_o3
— Allan Sekula, *The Dockers' Museum*, 1999-2010, BRAS_o8
- Almaty Museum of Arts, Almaty, Kazachstan
Konaktar
24.05.2025 – 15.09.2025
— Moldakul Narymbetov, *Apashka (Shanyrak)*, 1992-1995, So821
— Moldakul Narymbetov, *Untitled*, 2009, So820
- AGB Cultuur, Geel
Er was eens...
04.04.2025 – 01.06.2025
— Floris Van Look, *Gulliver Stranded*, 2024, SCAoo71
— Ben Sledsens, *Two Knights and a Lady*, 2018, BKoo8207
- Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA), Antwerpen
Panamarenko. Oneindige Verbeelding
30.01.2025 – 04.05.2025
— Panamarenko, *12 polaroids in 2 kaders*, NGO
— Panamarenko, *Blimp*, 1967-1969, P114
— Panamarenko, *Blimp*, 1967-1969, P112
— Panamarenko, *Selectie materialen voor Super Pepto Bismo*, NGO
- JAM Factory Art Center, Lviv, Oekraïne
The Stammering Circle
21.06.2025 – 02.11.2025
— Charlotte Posenenske, *Vierkantrohrs Serie DW*, 1967, BKoo7846
- Foundation Plateforme 10 MUDAC, Lausanne, Zwitserland
Facing the Myths – Goshka Macuga and Grayson Perry
06.11.2025 – 01.03.2026
— Goshka Macuga, *On the Nature of the Beast*, 2009, BKoo7732
- Gemeente Knokke-Heist, Knokke-Heist
Panamarenko's zoo aan zee
22.03.2025 – 24.08.2025
— Panamarenko, *Vol des Oiseaux*, PAN-1002
— Panamarenko, *Zonder titel (Papegai)*, PAN-827
— Panamarenko, *Papegaai*, PAN-349
— Panamarenko, *Houten eend*, PAN-467
— Panamarenko, *Bronzen meeuw*, PAN-946
— Panamarenko, *Insectenverzameling*, PAN-519

SALT Beyoglu, Turkije

The Lives of Animals

10.04.2025 – 10.08.2025

- Britta Marakatt-Labba, *En del av historien/A part of the History*, 2020, Moo528
- Britta Marakatt-Labba, *Luossa – sjön som tömdes/Luossa, the Lake that was emptied*, 2023, Moo526
- Britta Marakatt-Labba, *Mardröm/Nightmare*, 2020, Moo527
- Britta Marakatt-Labba, *Nya mål/New Goals*, 2023, Moo525
- Pierre Bismuth, *The Jungle Book Project*, 2002, BK009056

Stad Ieper – Musea Ieper

Merghelynck Op't Gemack

24.05.2025 – 15.09.2025

- Jacques Lizène, *Etre son propre tube de couleur. 1977 Peinture à la manière Fécalle. Peinture analitique (sans y). Remake 1995, En Remake 2010, 2010*, Moo14

Kunstenfestival des Arts, Brussel

Puppet Pavilion

10.05.2025 – 18.05.2025

- Taus Makhacheva, *Way of an Object*, 2013 So504_1

Lille3000, Lille, Frankrijk

The Distorted Party

26.04.2025 – 09.11.2025

- Nadia Naveau, *Deaf Ted*, 2018, SCA0010-02
- Nadia Naveau, *Figaro's Triumph*, 2018, SCA0010-03

Het Huis van Alijn, Gent

Foorwonder

20.06.2025 – 26.04.2026

- Lubin 35mm projector, 1906, RV3_020

LAAC (Lieu d'Art et Action Contemporaine), Duinkerke, Frankrijk

La Marrade

18.10.2025 – 08.03.2026

- Dorothy Iannone, *75 Apologies – 75 Complementary Cards – 75 Uncomplementary Cards*, 1996, BK009489
- Ria Pacquée, *Zes foto's van verschillende performances*, 1982-1986, BK005760_002

MSN Warsaw, Warschau, Polen

Kyiv Biennial

03.10.2025 – 18.01.2026

- Koka Ramishvili, *War from My Window*, 1991-1992, So435_3
- Saule Suleimenova, *Sky over Almaty. Qandi Qantar*, 2022, So851

Ernst Barlach Haus, Hamburg, Duitsland

Lift Not the Painted Veil

29.06.2025 – 02.11.2025

- Berlinde De Bruyckere, *Maria Cossijns*, 1994, BK006867-006
- Berlinde De Bruyckere, *Maria Cossijns*, 1994, BK006867-007

Coppejans Gallery, Antwerpen

5-jarig bestaan Coppejans Galley

29.05.2025 – 30.06.2025

- Paul De Vree, *Eeroo-tic*, 1971-1981, BK007287-008
- Paul De Vree, *Some Like it Hot*, 1976, BK007286-002

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA),
Antwerpen

Fallen Astronaut. Hommage aan Paul Van Hoeydonck

12.09.2025 – 12.10.2025

- Paul Van Hoeydonck, *Embedded Cities*, 1958, So377
- Paul Van Hoeydonck, *City of the Future*, 1969, So376

VZW Elders, Kortrijk

Hippocampus

13.09.2025 – 02.11.2025

- Gordon Matta-Clark, *Splitting*, 1974, BK007766-001

Espace 251 Nord, Luik

We turn in the night and are consumed by fire

27.11.2025 – 29.03.2026

- Ria Pacquée, *The Girl Who Was Never Asked to Marry*, 1988, BK005618

5 Bezoekersaantallen 2025

5.1 BETALENDE BEZOEKERS 2025 – MUSEUM

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museumtickets standaard	11.468	782	899	1.582	1.194	1.259	599	868	1.196	430	734	1.153	772
Standaard inkomticket	8.153	624	613	918	799	733	413	828	1027	262	469	754	713
Betaald aanbod Publiekswerking	3.315	158	286	664	395	526	186	40	169	168	265	399	59
Museumtickets reductie	11.011	662	674	1.083	901	1.064	688	882	1.059	1.436	830	1.076	656
Panamarenkohuis	1.253	80	221	127	81	124	111	72	88	66	105	106	72
Museum – andere bezoekers met return (Museumpas, Antwerp City Card, Vrienden van het M HKA, vouchers)	24.642	1.924	4.125	3.700	2.175	1.910	1.312	1.822	2.467	1.266	1.410	1.350	1.181

Subtotaal Museum betalend (standaard + reductie): **48.374**

5.2 GRATIS BEZOEKERS 2025 – MUSEUM

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museum – gratis toegang	29.514	1.771	2.770	947	1.359	3.490	1.689	556	4.753	621	9.470	1.096	992
Gratis tijdens openingsuren voor gerechtigden	10.809	744	2.087	947	917	669	1.041	556	642	621	1.407	713	465
Gratis voor allen: culturele en artistieke activiteiten	18.705	1.027	683	0	442	2.821	648	0	4.111	0	8.063	383	527
Bezoekers gratis collectiezone	39.827	2.220	3.531	4.504	3.889	4.599	3.418	3.129	3.771	3.087	2.877	2.786	2.016
Museum gratis toegang + bezoekers gratis collectiezone	69.341	3.991	6.301	5.451	5.248	8.089	5.107	3.685	8.524	3.708	12.347	3.882	3.008

Subtotaal Museum gratis (gratis aan kassa + collectiezone): **69.341**

5.3 BEZOEKERS FILMWERKING 2025

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
De Cinema	44.239	3.493	5.020	4.003	3.991	2.269	2.711	1.177	2.114	2.849	4.056	8.717	3.839
Reguliere programmering	34.482	3.281	3.570	3.350	3.018	2.236	2.215	1.165	2.112	2.332	3.498	4.275	3.430
Festivals en evenementen	5.533	125	309	176	365	2	247	12	2	385	69	3.841	0
Bemiddeling (onderwijs)	4.224	87	1.141	477	608	31	249	0	0	132	489	601	409

Totaal bezoekers filmwerking (DE CINEMA): **44.239**

5.4 OVERZICHT

Totaal M HKA gratis: 69.341
Totaal M HKA betalend: 48.374
Totaal M HKA (museale werking + filmwerking): 161.954

5.5 ANALYSE BEZOEKERS

5.5.1 Analyse diversiteit betalende bezoekers (herkomstlanden)

Totaal Targetlanden Toerisme Vlaanderen: **15.163**

Herkomstland	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Belgie	42.199	2.966	6.449	5.995	3.811	3.376	2.324	2.685	3.446	2.361	3.538	3.321	1.927
Nederland	7.905	631	767	628	607	798	481	595	786	586	763	577	686
Duitsland	2.261	111	115	204	193	228	201	168	284	211	276	160	110
Frankrijk	1.815	138	121	127	215	157	154	128	211	75	214	130	145
Verenigd koninkrijk	1.170	81	117	110	96	70	102	109	104	137	84	98	62
Verenigde staten	505	11	15	35	41	37	110	85	38	47	34	31	21
Italie	499	13	22	25	51	25	27	50	171	29	29	26	31
Spanje	216	10	13	25	10	18	13	16	36	26	12	13	24
Polen	174	25	11	11	11	11	17	17	19	26	7	14	5
Canada	125	7	6	3	16	19	20	7	14	15	12	4	2
China	125	2	8	13	6	13	20	11	7	20	12	6	7
Japan	113	8	5	13	5	7	15	9	18	14	7	5	7
Australie	108	8	4	6	7	8	15	17	9	16	8	3	7
Rusland	80	4	7	5	5	4	15	5	9	6	5	6	9
Brazilië	60	9	2	7		4	4	7	8	6	4	8	1
Indië	7			2		1		3	1				

5.5.2 Spreiding bezoekers binnenland

Spreiding bezoekers binnenland	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Provincie Antwerpen 2000-2999 uitgezonderd 2070	27.999	2.017	4.462	4.124	2.385	2.078	1.527	1.643	2.191	1.508	2.697	2.241	1.126
Oost-Vlaanderen 9000-9999 plus 2070	4.408	295	766	655	389	466	257	312	401	216	182	274	195
Brussels Gewest 1000-1299	3.128	326	328	275	243	217	212	182	238	221	235	400	251
Vlaams Brabant 1500-1999 en 3000-3499	2.663	121	393	457	277	213	154	213	219	198	139	173	106
West-Vlaanderen 8000-8999	1.827	84	215	243	246	238	77	151	189	73	119	86	106
Limburg 3500-3990	1.318	74	228	160	167	114	59	135	142	57	58	64	60
Luik 4000-4990	345	18	21	43	27	13	9	11	24	11	76	56	36
Waals Brabant 1300-1495	198	13	9	20	14	17	15	4	17	60	13	10	6
Henegouwen 6000-6599 & 7000-7999	151	11	11	12	10	9	10	16	10	6	11	9	36
Namen 5000-5999	117	4	10	3	53	9	2	10	4	8	6	4	4
Luxemburg 6600-6997	45	3	6	3	0	2	2	8	11	3	2	4	1
Totaal	42.199	2.966	6.449	5.995	3.811	3.376	2.324	2.685	3.446	2.361	3.538	3.321	1.927

Spreiding bezoekers Stad Antwerpen	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Antwerpen 2000	6.689	428	898	569	479	412	280	281	426	580	1.249	766	321
Antwerpen 2018	3.628	317	677	525	247	270	179	231	250	138	433	256	105
Berchem 2600	1.353	115	236	230	122	73	102	80	90	65	67	95	78
Borgerhout 2140	1.159	76	146	145	93	150	106	64	77	73	58	115	56
Deurne 2100	1.027	56	189	193	92	59	32	83	103	45	78	55	42
Antwerpen 2060	1.020	66	135	117	93	42	64	73	160	40	103	76	51
Antwerpen 2020	615	59	111	93	30	25	21	39	65	36	81	34	21
Wilrijk 2610	584	32	117	64	66	74	27	40	28	27	35	36	38
Hoboken 2660	524	14	57	91	69	21	78	16	33	69	33	27	16
Merksem 2170	495	23	122	109	75	24	8	24	19	12	33	21	25
Ekeren 2180	371	23	49	41	15	68	53	22	26	15	26	26	7
Antwerpen 2050	353	21	50	42	16	68	21	20	27	14	22	45	7
Berendrecht Zandvliet 2040	164	92	19	10	6	9	2	6	4	1	7	5	3
Antwerpen 2030	24	4	0	6	2	2	0	0	6	3	0	1	
Totaal	18.006	1.326	2.806	2.235	1.405	1.297	973	979	1.314	1.118	2.225	1.558	770

5.5.3 Leeftijden

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Kind 0 – 6 jaar (Gratis)	1.045	86	158	110	90	95	49	111	126	44	46	98	32
Kind 7 – 11 jaar (Gratis)	1.591	87	158	237	155	154	116	109	140	127	42	167	99
Kinderen 12 – 17 jaar (Gratis)	2.228	122	229	223	427	119	63	135	164	263	247	112	124
Jongeren 18 – 25 jaar	1.880	152	132	184	176	121	102	201	294	78	107	166	167
65plus	2.183	92	173	306	231	207	142	233	268	112	134	157	128

5.6 DIGITALE BEZOEKERSAANTALLEN

5.6.1 Website M HKA.be

Algemeen muhka.be

- Unieke bezoekers per jaar: 328,240 (+47,9%)
- Paginaweergaven per jaar: 882,3 K (+69,7%)
- Sessies per jaar: 361,6 K (+50,2%)
- Bouncepercentage: 63,6%, (-7,7%)
- Sessieduur: 3m49s (91%)

M HKA blog

- Unieke bezoekers per jaar: 1,6 K (=0,5%) (+100,6%)
- Paginaweergaven per jaar: 2,1 K (=0,2%)(+104,2%)
- Sessies per jaar: 1,6 K (+99%)
- Bouncepercentage: 5% (-36,4%)
- Sessieduur: 38-41s (+132,8%)
- Conversieratio: 0,5% (+35,7%)

- HUGO ROELANDT – Het einde is een nieuw begin (14.02 – 25.05.2025)
- Unieke bezoekers pagina tentoonstelling: 11,4 K (=3,5%)
- Weergaven pagina tentoonstelling: 13,4 K (1,5%)
- Duur sessie pagina tentoonstelling: 1m48s
- Bounce rate pagina tentoonstelling: 44,1%

- THE GEOPOLITICS OF INFRASTRUCTURE – Hedendaagse Perspectieven (13.06 – 21.09.2025)
- Unieke bezoekers pagina tentoonstelling: 5,3 K (1,6%)
- Weergaven pagina tentoonstelling: 6,5 K (0,7%)
- Duur sessie pagina tentoonstelling: 2m23s
- Bounce rate pagina tentoonstelling: 61,4%

- De Associaties van Pauline Curnier Jardin (10.10.2025 – 08.02.2026)
- Unieke bezoekers pagina tentoonstelling: 7,8 K (2,4%)
- Weergaven pagina tentoonstelling: 8,9 K (1%)
- Duur sessie pagina tentoonstelling: 2m25s
- Bounce rate pagina tentoonstelling: 57,9%

5.6.2 Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen

- Platform hugoroelandt2.ensembles.org – nieuw in 2025
- Totaal aantal unieke gebruikers: 2.747
- Gemiddelde sessieduur: 0:02:05
- Totaal paginaweergaves platform: 20.010
- 3D-scan- totaal aantal unieke gebruikers: 479

- Platform geopoliticsofinfrastructure.ensembles.org – nieuw in 2025
- Totaal aantal unieke gebruikers: 1.208
- Gemiddelde sessieduur: 0:00:37
- Totaal paginaweergaves platform: 3.366
- 3D-scan- totaal aantal unieke gebruikers: 6

- Platform paulinecurnierjardin.ensembles.org – nieuw in 2025
- Totaal aantal unieke gebruikers: 775
- Gemiddelde sessieduur: 0:02:47
- Totaal paginaweergaves platform: 7.997
- 3D-scan- totaal aantal unieke gebruikers: 10

- Platform hanstheys.ensembles.org
- Totaal aantal unieke gebruikers: 18.048

- Platform dorothyiannone.ensembles.org
- Totaal aantal unieke gebruikers: 1.995

- ckv.muhka.be
- Totaal aantal unieke gebruikers website: 5.381
- Gemiddelde sessieduur: 0:01:24
- Totaal paginaweergaves platform: 20.674

- Ensembles.org
- Totaal aantal unieke gebruikers: 78.667

Panamarenko85 – nieuw in 2025

- Totaal aantal unieke gebruikers website: 24.700
- Paginaweergaven: 53.300
- Aantal sessies: 26.200
- Gemiddelde sessieduur: 3m49
- De website kende een duidelijke piek eind januari en begin februari, samenhangend met de lancering van Panamarenko85 en de opening van de tentoonstellingen.
- De pagina van de tentoonstelling *Panamarenko – Reis naar de sterren* (M HKA, 25 januari – 7 september 2025) trok meer dan 4.600 unieke bezoekers en behoort daarmee tot de meest geraadpleegde tentoonstellingspagina's op de Panamarenko85-website.
- 3D-scan – totaal aantal unieke gebruikers: 1.114

afteridentity.muhka.be

- Totaal aantal unieke gebruikers website: 461
-

6 Tentoonstellingen

6.1 HUGO ROELANDT – HET EINDE IS EEN NIEUW BEGIN 14.02 – 25.05.2025 M HKA, Antwerpen | 2e verdieping

Hugo Roelandt (Aalst, 1950 – Antwerpen, 2015) was een veelzijdig kunstenaar, actief als performer, installatiekunstenaar en fotograaf. Vanaf het midden van de jaren 1970 was hij een belangrijke figuur binnen de naoorlogse avant-garde in Antwerpen. Hij begon zijn artistieke carrière met presentaties in de New Reform Gallery in Aalst, een platform dat bekendstond om zijn focus op performancekunst. In 1981 was Hugo Roelandt, samen met Annie Gentils, medeoprichter van Montevideo, een radicale, alternatieve kunstruimte in Antwerpen. Daarnaast was hij een non-conformistische docent aan de afdeling fotografie van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen, waar hij van 1991 tot 2010 les gaf.

Hugo Roelandt liet zich niet beperken tot een artistiek genre of stijl. Zijn performances, fotoseries en interventies in de openbare ruimte kenmerkten zich door een grote diversiteit en soms tegenstrijdige elementen. Hij werkte samen met een breed scala aan muzikanten, taalkundigen, wetenschappers en kunstenaars, waaronder Anne-Mie Van Kerckhoven, Narcisse Tordoir, Ria Pacquée, Guillaume Bijl, Luc Steels, Danny Devos en zijn jarenlange medewerker Marc Holthof. Deze samenwerkingen contrasteerden met zijn uitgebreide reeks zelfportretten, die zijn veelzijdige werkwijze weerspiegelen. Hoewel hij voornamelijk bekendstond als performancekunstenaar, stond Roelandt kritisch tegenover de veranderende aard van performancekunst.

In de jaren 1970 verschoof de praktijk van Hugo Roelandt van fotografie naar performance. Oorspronkelijk opgeleid als fotograaf, creëerde hij talrijke zelfportretten, waaronder de reeks *Feelings* (1974), waarin hij overdreven gezichtsuitdrukkingen vastlegde voor de camera. De betekenis van deze werken ligt niet alleen in de zelfbeelden zelf, maar ook in het gebruik van het lichaam als instrument tijdens het maakproces. Representatie vormde een terugkerend thema in Roelandts denken. Al vroeg in zijn carrière ontwikkelde hij een afkeer van wat hij 'Photo Photo' noemde, een term waarmee hij verwees naar al te serieuze, clichématige voorstellingen die esthetiek boven experiment stellen. Hij beklemtoonde vaak dat zijn werken niets voorstelden, niet narratief waren en geen realistische weergave van de wereld boden.

Naarmate de carrière van Hugo Roelandt in de jaren 1980 vorderde, richtte hij zich op wat hij 'post-performance' noemde. Deze periode markeerde een verschuiving van actieve performances naar conceptuele projecten waarin machines en technologie een centrale rol speelden, zoals telefoon- en antwoordapparaatdialogen die nieuwe richtingen in theorie en praktijk onthulden. In een periode van ingrijpende ontwikkelingen binnen de postmoderne filosofie en het onderzoek naar kunstmatige intelligentie in België, verschoof 'post-performance' de focus van traditionele performance en individualisme naar een systeembenadering waarin het handelingsvermogen van het lichaam van de kunstenaar enigszins werd losgelaten.

Gedurende zijn hele carrière streefde Roelandt ernaar traditionele opvattingen over kunst te deconstrueren. Hij vond dat kunst de complexiteit van het hedendaagse leven en maatschappelijke kwesties moest weerspiegelen, in plaats van zich te houden aan esthetische orthodoxie. Belangrijke thema's in zijn werk waren lichaamsbeeld en gendernormen, automatisering en de bourgeois aard van het artistieke veld. Een ander belangrijk thema in zijn werk was de stedelijke omgeving, zoals blijkt uit zijn sleutelwerk *Pavimenti* (1987), een interventie op de gevel van het M HKA-gebouw. In zijn latere werken benadrukte hij de rol van het publiek in het beleven van kunst, waarbij hij suggereerde dat kunst een gedeelde, participatieve ervaring kon zijn in plaats van een individuele appreciatie van een afgewerkt product.

Tegelijkertijd evolueerde zijn praktijk naar werken met een meer elementaire kwaliteit, waarin hij gebruikmaakte van water, lucht, licht en vuur.

Het einde is een nieuw begin is Hugo Roelandts eerste overzichtstentoonstelling in een museum, tien jaar na zijn overlijden. Het M HKA en het CKV (Centrum Kunstarchieven Vlaanderen) werden beheerders van het volledige archief van Hugo Roelandt. Het omvat zowel sleutelwerken, als een rijke verzameling materiaal, waaronder documentatie, notities, schetsen en informatie over niet-gerealiseerde projecten, maar ook zijn persoonlijke bibliotheek, die voor deze tentoonstelling als educatieve bron fungeerde. Als kunstenaar die zich verzette tegen de kunstmarkt en de bourgeois normen, was zijn praktijk nooit opgezet met het oog op een nalatenschap. Belangrijker in zijn leven en werk was vrijheid. Toch neemt het M HKA, als beheerder van dit waardevolle culturele patrimonium, de complexe uitdaging aan om de praktijk van Roelandt te onderzoeken en te contextualiseren binnen de belangrijke rol die deze speelt in de geschiedenis van het beeld en de performance in België. Tegelijkertijd streeft het museum ernaar zijn oeuvre onder de aandacht te brengen van een breder publiek en de internationale gemeenschap.

ONLINE PLATFORM

<https://hugoroelandt2.ensembles.org/>

M HKA lanceerde een uitgebreid online platform dat als publieke bron van informatie over de praktijk van Hugo Roelandt fungeert.

De tentoonstelling werd georganiseerd door het M HKA in samenwerking met Marc Holthof en Lydia Van Loock.

ACTIVITEITEN

Hugo Roelandt vond dat kunst de complexiteit van het leven en de maatschappelijke kwesties moest spiegelen, en niet vast moest houden aan esthetische normen. De thema's in zijn werk zijn ook vandaag nog relevant, zoals lichaamsbeeld en genderrollen, automatisering, en de burgerlijkheid van het kunstenveld. Het M HKA nodigde de bezoeker uit om terug te kijken, maar ook om zijn oeuvre te bekijken in een hedendaagse context.

— PUBLIEKSOPENING

Donderdag 13.02.2025, 20.00 – 01.00 uur

(de expo's zijn open tot 23.00 uur)

M HKA

Gratis

Openingsfestiviteiten met een live reconstructie van Hugo Roelandts kunstwerk *Aigua Bellugada / De vorm van water* (1986). Het werk, dat bestaat uit een piramide van plastic zakjes met water, werd door Hugo Roelandt in de jaren 1980 in verschillende constellaties gepresenteerd. De eerste keer was op het panoramische terras van de Fundació Joan Miró in Barcelona in 1986, waar het later in 2025 ook opnieuw zal getoond worden en dat deel uitmaakt van het programma ter ere van het 50-jarig jubileum van Fundació Joan Miró.

- RONDLEIDING DOOR EEN EXPERT
M HKA, 2^e verdieping (tentoonstelling Hugo Roelandt)
 Gratis mits reservatie (inclusief een bezoek aan de tentoonstelling)
Roger D'Hondt
 Zondag 16.02.2025, 14.00 uur
 Taal: Nederlands
 Roger D'Hondt, oprichter van kunstruimte New Reform in Aalst en curator van performancekunst, deelde zijn ervaring over zijn jarenlange samenwerking met Hugo Roelandt, over het Performance Art Festival in Brussel en hun deelname aan Documenta 6 in Kassel.
 Roger D'Hondt richtte in 1970 in Aalst New Reform op, een centrum dat zich specialiseerde in performance-, installatie- en andere experimentele kunstvormen. Hij bood al vroeg een platform aan zijn stadsgenoot Hugo Roelandt, wat resulteerde in een samenwerking die tien jaar zou duren. Hoogtepunten van deze samenwerking waren *Performance Art* in het Stadsarchief te Kassel tijdens Documenta 6 (1977) en het *Performance Art Festival* in de Beursschouwburg te Brussel (1978), beide gecureerd door Roger D'Hondt. Samen droegen ze bij aan de bekendmaking en internationale erkenning van performancekunst in België.

Marc Holthof en Joanna Zielińska – GESPREK

Zondag 01.06.2025, 14.00 – 16.00 uur

Taal: Nederlands en Engels

Het publiek werd uitgenodigd om deel te nemen aan een gesprek over de tentoonstelling en om een onconventioneel perspectief op performancekunst te verkennen, benaderd vanuit het archief en de museumcollectie. Marc Holthof belichtte de historische en lokale context waarin Roelandt zijn werk ontwikkelde, terwijl Joanna Zielińska, curator en performance-expert bij het M HKA, inging op de specifieke uitdagingen die het archiveren van efemere kunst met zich meebrengt.

— M HKA ACADEMIE

M HKA, Auditorium

Lezing in het Nederlands, gratis

Actie in Antwerpen! Bevlogen M HKA-kunsthistoricus en Academie-docent Piet Van Hecke nodigde de bezoeker uit voor een gratis stoomcursus in de Antwerpse geschiedenis van happenings en performances.

Na de lezing was er tijd om samen een aantal gerelateerde werken in het museum te bekijken.

Happenings en acties in de jaren 1960: De kunst in vraag

Zondag 09.03.2025, 14.00 uur

In 1959 presenteerde Yves Klein een immaterieel kunstwerk op de zolder van het Hessenhuis in Antwerpen. Onder impuls van bredere maatschappelijke ontwikkelingen, organiseerden Hugo Heyrman, Panamarenko en Wout Vercammen in de jaren 1960 happenings in de straten van Antwerpen. Vanaf 1966 toonde Wide White Space Gallery achter het KMSKA performatief werk van grote namen uit de naoorlogse avant-garde, met kunstenaars als Joseph Beuys, Marcel Broodthaers en Christo. Vlakbij in de Beelhouwersstraat stelde het kortstondige bestaan van de anti-galerij A379089 de conventies van de kunstwereld in vraag. Op het einde van deze periode stuurden een aantal kunstenaars een brief naar de koning met de vraag om van het Koninklijk Paleis op de Meir een plek te maken voor hedendaagse kunst.

Actie en performance in de jaren 1970: De kunstenaar centraal

Zondag 16.03.2025, 14.00 uur

In de nasleep van het woelige einde van de jaren 1960 organiseert het pas opgerichte Internationaal Cultureel Centrum (ICC) in het Koninklijk Paleis op de Meir in de jaren 1970 acties en performances van kunstenaars uit binnen- en buitenland. Met als een van de hoogtepunten het monumentale *Office Baroque* van Gordon Matta-Clark. Jonge kunstenaars als Ria Pacqué en Jan Fabre zetten hun eerste stappen als performancekunstenaar. Nieuwe kunstenaarsinitiatieven, zoals ERCOLA en Vacuüm, zien het levenslicht in Antwerpen. Het is in deze context dat ook Hugo Roelandt zich ontpopt tot een van de spilfiguren van performance kunst. In 1977 richten Narcisse Tordoir, Jan Janssen en Rudolf Verbesselt *Today's Place* op: een plek waar directe acties, kunst, mode, performance en punk elkaar vinden.

Performance en post-performance in de jaren 1980:

Naar een postmoderne wereld

Zondag 30.03.2025, 14.00 uur

In de jaren 1980 kwamen emotionele en autobiografische aspecten op de voorgrond in het werk van kunstenaars als Marina Abramović en Jan Fabre, en choreografen als Anne Theresa De Keersmaeker en Marc Vanrunxt. Ze zochten in hun performances ook vaak de grenzen van het menselijk lichaam op. Hugo Roelandt reageerde hierop door met mengeling van performance en installatie de fysieke kunstenaar bijna helemaal te laten verdwijnen. Hij bedacht hiervoor het label 'post performance'. Danny Devos en Anne-Mie van Kerckhoven richtten kunstenaarscollectief én noiseband Club Moral op. Met Montevideo wilden Annie Gentils en Stan Peers een nieuwe ontmoetingsplek voor conceptuele en multimediale kunst in Antwerpen creëren. In 1987 maakte Keith Haring een muurschildering vlak voor de officiële opening van het nieuwe Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen...

— ARCHIEFDUIK

Archiefruimte + tentoonstelling Hugo Roelandt

Gratis mits reservatie (inclusief een bezoek aan de tentoonstelling)

Eind april opende het M HKA enkele dagen de deuren voor een archiefduik met zijn expert(en) in huis. Bezoekers en kunstenaars kregen daarbij de gelegenheid om meer te vernemen over de archieven die het museum beheert en om vragen te stellen over het samenstellen van een eigen archief.

Archiefadvies voor kunstenaars

Donderdag 24.04.2025, 14.00 – 15.30 uur en 17.00 – 18.30 uur

Maximaal 5 deelnemers per sessie

In een sessie – op maat van kunstenaars – stond de vraag centraal hoe werk, correspondentie en documentatie ook op lange termijn als waardevolle bron kunnen worden bewaard. De sessie belichtte wat archiveren kan betekenen voor de artistieke praktijk en ging in op de brede waaier aan materialen die deel kunnen uitmaken van een archief, van brieven en foto's tot schetsen en alledaagse objecten.

Archivaris Bart Cornel lichtte toe hoe archieven bijdragen aan kunstenaarsportretten en aan de kunstgeschiedenis, en hoe zij in sommige gevallen ook deel kunnen uitmaken van het artistieke proces. Aan de hand van concrete voorbeelden, waaronder archieven uit de tentoonstelling *Hugo Roelandt – Het eind is een nieuw begin*, werd de wisselwerking tussen kunst en archief verkend.

De sessie bood daarnaast praktische handvatten voor het opbouwen en structureren van een eigen archief en voorzag ruimte voor individuele vragen. Aansluitend kregen deelnemers de gelegenheid om de tentoonstelling te bezoeken.

Een inkijk in de leefwereld van de kunstenaar

Zaterdag 26.04.2025, 11.15 – 12.45 uur, 14.15 – 15.45 uur,
en 16.15 – 17.45 uur

Maximaal 10 deelnemers per sessie

Op zaterdag 26 april organiseerde het M HKA een begeleide inkijk in het archiefdepot. In het kader van de tentoonstelling *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin* kregen deelnemers de gelegenheid om archieven van verschillende kunstenaars van dichtbij te bekijken.

Onder begeleiding van archivaris Bart Cornel maakten zij kennis met de werking van het archief. Speciaal voor deze gelegenheid werden diverse archiefstukken uit de collectie getoond, waaronder brieven, foto's, tekenmaterialen en enkele onverwachte objecten. Daarbij werd ingegaan op de betekenis van deze stukken voor het begrijpen van het leven en werk van kunstenaars en op de rol van archiefmateriaal in het contextualiseren van een tentoonstelling.

Aansluitend volgde een korte gegidste rondleiding door de tentoonstelling van Hugo Roelandt, waarbij het archief als leidraad werd genomen. Deze benadering bood ruimte om verhalen te verkennen, verbanden te leggen en het oeuvre vanuit een ander perspectief te benaderen.

- In mei 2025 organiseerde het M HKA een presentatie van Sean Peleman, laureaat van de HUGO ROELANDT PRIJS 2024, als onderdeel van het INBOX-programma, (zie hoofdstuk 10).

- ANTWERP ART WEEKEND

Donderdag 29.05 – Zondag 01.06.2025

AUTOMATIC AUDIO TOUR – Een Engelstalige audiotour geïnspireerd op het werk van Hugo Roelandt

Donderdag 29.05 – Zondag 01.06.2025, doorlopend

M HKA, 2^e verdieping (tentoonstelling Hugo Roelandt)

Door Bernadette Zdrazil, Tibo Vergote, Noura Marien en Ethan Cannaert, studenten Educatieve Master van de Academie voor Schone Kunsten Antwerpen

In het kader van de tentoonstelling van Hugo Roelandt werd een experimentele audiotour ontwikkeld die bezoekers begeleidde tijdens hun parcours door de tentoonstelling.

Het publiek werd uitgedaagd om zich als 'performer' door de expo te bewegen.

FILM – Van Bezoeker tot Performer: Hugo Roelandt en de Automatic Audio Tour

Donderdag 29.05 – zondag 01.06.2025, doorlopend

M HKA, 1^e verdieping (Het Salon)

De film vertrekt vanuit de tentoonstelling *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin* en focust op de Automatic Audio Tour. Wat begon als een participatieve audiotour groeide uit tot een autonoom werk dat het concept van post-performance tastbaar maakt.

De film toont hoe bezoekers de instructies van de tour volgen en daarbij de rol van toeschouwer loslaten om die van performer op te nemen.

Tegelijk transformeert de kijker van buitenstaander tot deelnemer. Zo ontstond een spel van rollen en perspectieven, volledig in de geest van Roelandts werk.

Re-performance: Hugo Roelandt's *Aeromatic Art Project 1* (1983)

Zondag 01.06, om 11.00 uur (Zuiderpark) en om 16.00 uur
(M HKA, Scheldeterras)

In het kader van Antwerp Art Weekend vond een re-performance plaats van *Aeromatic Art Project 1* (1983) van Hugo Roelandt, zowel in het Zuidpark als op het Scheldeterras van het M HKA. Oorspronkelijk gerealiseerd in 1983, bestond deze performance uit een choreografie waarbij modelhelikopterpiloten trachtten hun toestellen op exact dezelfde positie in de lucht te laten zweven.

Aeromatic Art Project 1 maakte deel uit van een reeks werken over spel, technologie en beweging, en verwees naar de oude menselijke droom om te vliegen, een fascinatie die voortleeft in media en videospelletjes. Hier werd technologie ingezet als artistiek materiaal, zonder symbolische verwijzingen – de techniek stond op zichzelf.

Marc Holthof en Joanna Zielińska

Zondag 01.06.2025, 14.00 – 16.00 uur

Taal: Nederlands en Engels

(*Zie hierboven*)

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Beschrijvende THEMATISCHE MUURTEKSTEN in vinyl
in de tentoonstellingszalen

ESSAY

Essay geschreven naar aanleiding van de
tentoonstelling door Marc Holthof met selectie
archieffoto's, gedrukt in een boekje en vrij
mee te nemen

TITELBORDJES

Titelbordjes en geclusterde bordjes bij de
vitrinetafels met archiefmateriaal

AUDIO-INTERVIEWS

met kunstenaars uit de entourage van Hugo
Roelandt, te beluisteren in de tentoonstel-
lingszaal in Nederlands, Engels en Frans

RONDELEIDING

voor het gidsenteam door Bart Cornel en
Lydia Van Loock.

HET SALON

- Binnen Het Salon werd ruimte gecreëerd voor verdieping en actieve betrokkenheid. Documentatiematerialen en inlevingsopdrachten sloten inhoudelijk aan bij kunstwerken uit de tentoonstelling.
- Verschillende opdrachten vertrokken vanuit onder meer *Feelings / Gevoelens* (1974) en *Self-portrait in Drag / Zelfportretten in travestie* (1974). Bezoekers konden foto's bewerken met gekleurde stiften en folie via een overheadprojector, zich verkleden met reproducties van iconische beelden van Hugo Roelandt, en hun eigen zwart-witportret maken, afdrukken en opnieuw transformeren. Het *Automatic Art Project* werd in de tentoonstellingsruimte gepresenteerd als een statisch performance-overblijfsel, met videodocumentatie en de autootjes als museumobjecten. In Het Salon werd dit werk opnieuw geactiveerd: bezoekers konden met afstandsbedieningen de batterij-aangedreven autootjes besturen en zo de compositie telkens opnieuw hervormen. Spel, toeval en herhaling stonden hierbij centraal. Een derde reeks opdrachten vertrok vanuit *Circulatie* en nodigde bezoekers uit om luchtstromen te onderzoeken. Door papiertjes

in de lucht te werpen, haren te laten wapperen in de wind van een ventilator en bewust tegen de luchtstroom in te ademen, werden de fysieke aspecten van het werk ervaarbaar gemaakt.

- Elke zondag werd de ruimte actief begeleid door een gids, die de activiteiten van 14.00 tot 16.00 uur ondersteunde en activeerde.

ONDERZOEKSPROJECT IN SAMENWERKING MET STUDENTEN

- *What's the Point?* was een onderzoekstraject rond de artistieke praktijk van Hugo Roelandt, gerealiseerd in samenwerking met studenten van Bachelor 3 van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen.
- Hugo Roelandt was niet alleen actief als kunstenaar, maar ook als docent aan de afdeling fotografie van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen. Hij deelde zijn kennis en ervaring met studenten en beschouwde samenwerking als een essentieel onderdeel van zijn praktijk. In diezelfde geest werd een open call gelanceerd voor huidige studenten van de academie, met de uitnodiging om gezamenlijk na te denken over de hedendaagse relevantie van Roelandts werk. Centraal stonden vragen rond de betekenis en het nut van re-performances in de publieke ruimte. De resultaten van dit onderzoekstraject werden gepresenteerd in Het Salon tijdens het Antwerp Art Weekend.

PROGRAMMAFLYER

Aparte A5-kaart voor het bemiddelings-
programma van deze tentoonstelling.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- 100% Cultuur (ATV en Gazet van Antwerpen)
- Pompidou (Klara)
- Knack
- De Morgen
- De Zondag
- Le Soir
- Gazet van Antwerpen
- GLEAN

INTERNATIONAAL

- Frieze
- e-flux
- ArtDaily

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Eventpagina
- Diverse activiteitenpagina's
- Onderzoeksthema's (Hugo Roelandt Research Project): <https://www.muhka.be/onderzoek/onderzoeksthemas/hugo-roelandt/>

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijks mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

TIKTOK

- sfeervideo over de tentoonstelling

FOTOGRAFIE

Opening in beeld gebracht door een externe fotograaf – Evenbeeld

6.2 THE GEOPOLITICS OF INFRASTRUCTURE – HEDENDAAGSE PERSPECTIEVEN

13.06 – 21.09.2025

M HKA, Antwerpen | 2^e verdieping

Tekla Aslanishvili, Mirwan Andan & Iswanto Hartono, Winnie Claessens, Köken Ergun & Fetra Danu, Köken Ergun & Tashi Lama, Assem Hendawi, Jean Katambayi Mukendi, Pejvak, Shahana Rajani, Sojung Jun, The Question of Funding, Jonas Staal en Zheng Mahler.
Tentoonstellingsarchitectuur door Studio PARA~

The Geopolitics of Infrastructure bracht kunstenaars samen die de betovering en machtsverhoudingen van infrastructuur onderzoeken. Ook werden de mogelijkheden van artistieke verbeelding onderzocht bij het conceptualiseren van nieuwe en alternatieve infrastructurele modellen.

Infrastructuur belichaamt grootse ideeën. Haar bestaansreden ligt in het mogelijk maken van stromen van objecten, ideeën en mensen. In al haar uiteenlopende vormen ondersteunt ze de stromen en uitwisselingen die de algemene organisatie van ons leven, ons levensonderhoud en onze beschaving vormgeven – van handel, transport, energie en communicatie tot essentiële pijlers van de publieke sfeer, zoals gezondheidszorg, onderwijs, nutsvoorzieningen en kunst.

Infrastructuur is zowel een object als de relatie – actueel en toekomstgericht – tussen objecten. Ze belichaamt het idee van een wereld in beweging, en reikt vandaag van technologie en big data tot alternatieve energiebronnen, stedelijke automatisering en algoritmisch beheer, onderzeese havens en uitgestrekte spoorwegcorridors zoals het Belt & Road-initiatief. Tegelijkertijd omvat infrastructuur ook oorlog – en dus ook haar eigen vernietiging. Fundamentele elementen als aarde, lucht, water en vuur worden ingezet binnen contexten van overlappende jurisdicties, snelle verstedelijking en een herstructurering van arbeid. Op die manier wordt het landschap blootgesteld aan een complex web van geopolitieke invloeden.

Infrastructuur wordt uitgerold op transnationaal, zelfs mondiaal niveau. Men zou kunnen stellen dat infrastructuur de menselijke wereld vormgeeft – inclusief de productie van kennis en welvaart. Ze zou zelfs als een bron van betovering kunnen worden beschouwd. Infrastructuurprojecten, of ze nu publiek, privaat of een hybride vorm aannemen, zijn in vele delen van de wereld uitgegroeid tot krachtige symbolen van modernisering, ambitie, invloed en macht. Van samenwerking en concurrentie tot afhankelijkheid, milieuschade en ontheemding – infrastructuur is uitgegroeid tot een geopolitieke kracht tussen landen.

Infrastructuur wil tijd en ruimte veroveren. Deze dualiteit – tegelijk zichtbaar en onzichtbaar, tastbaar en ontastbaar, evenzeer gericht op onderhoud als op belofte – maakt infrastructuur tot een complex en zelfs conceptueel gegeven, en dus moeilijk te doorgronden. Echter, infrastructuur laat zich lezen als een ruimtelijk en temporeel spoor van hoe processen verlopen – en precies daarom kan ze worden onderzocht aan de hand van technologische, economische, logistieke, politieke, sociale en biologische overwegingen. Vele kunstenaars onderkennen de urgentie van een dergelijke benadering.

De tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven* bracht werk van een generatie kunstenaars die een hedendaags perspectief bieden op de actuele betekenis van infrastructuur binnen een transnationale geopolitieke context.

Een generatie kunstenaars getuigt van een nieuw transnationaal bewustzijn binnen een multipolaire context. Kunstenaars onderzoeken de politieke implicaties, de verbeelding en de machtsdynamieken van infrastructuur. De tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven* toonde onderzoekende praktijken die reflecteren op hoe dergelijke structuren functioneren als organiserende systemen over grenzen heen, als instrumenten van staatsvorming.

In het besef dat geopolitiek ook de omstandigheden van de artistieke praktijk beïnvloedt, onderzocht *The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven* eveneens de ruimte van de artistieke verbeelding bij het conceptualiseren van nieuwe, alternatieve infrastructuurmodellen.

De tentoonstelling werd georganiseerd in het kader van het lopende L'Internationale-project 'Museum of the Commons'.

Curator: Nav Haq

L'Internationale wordt gefinancierd door de Europese Unie. De opvattingen en meningen in deze publicatie zijn uitsluitend die van de auteur(s) en weerspiegelen niet noodzakelijk het standpunt van de Europese Unie of het Uitvoerend Agentschap voor Onderwijs en Cultuur (EACEA). De Europese Unie en het EACEA kunnen dan ook niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik dat van de informatie in deze publicatie wordt gemaakt.

De nieuwe film van Shahana Rajani werd geproduceerd door de Han Nefkens Foundation in samenwerking met de Prameya Art Foundation (PRAF), Delhi, Indië; Nottingham Contemporary, VK; de Ishara Art Foundation, Dubai, UAE; het Museum of Contemporary Art Tokyo (MOT), Japan; het Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen (Muhka), België; en Para Site, Hong Kong.

De deelname van Sojung Jun werd genereus ondersteund door de SBS Foundation.

De deelname van Jonas Staal werd ondersteund door het Mondriaan Fonds.

ONLINE PLATFORM

<https://geopoliticsofinfrastructure.ensembles.org/>

Ter verdieping van de tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven* werd een online platform ontwikkeld. Dit platform bood aanvullende informatie over de deelnemende kunstenaars en de tentoongestelde werken, evenals redactionele bijdragen, thematische contextualisering en duiding van parallellen met actuele gebeurtenissen. Daarnaast werd via het platform audiovisueel materiaal van performances

en lezingen in het kader van het publieksprogramma bij de tentoonstelling beschikbaar gesteld.

M HKA en E-FLUX ARCHITECTURE, NEW SILK ROADS

<https://www.e-flux.com/architecture/new-silk-roads>

M HKA werkte samen met e-flux Architecture aan een reeks teksten voor hun New Silk Roads-publicatie, in samenhang met de tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven*.

New Silk Roads onderzoekt de sociale, ecologische en geopolitieke gevolgen van grote nieuwe nationale en transnationale infrastructuurprojecten. Acht kunstenaars, onderzoekers en filosofen waren uitgenodigd door M HKA en e-flux Architecture, en de resulterende reeks teksten en interviews werden in de loop van de zomer van 2025 gepubliceerd op *e-flux Architecture*.

New Silk Roads is een project van e-flux Architecture in samenwerking met M HKA (2025), het Critical Media Lab van de Basel Academy of Art and Design FHNW en Noema Magazine (2024), en Aformal Academy met de steun van Design Trust en Digital Earth (2020).

PUBLIEKSPROGRAMMA

Archipelago of Artistic Practices

<https://www.jubilee-art.org/projects/research-summit-archipelago-of-artistic-practices-2025>

was een artistiek en discursief programma dat deel uitmaakte van *Archipel van artistieke praktijken* (juli 2024 – juli 2025), ontwikkeld door Jubilee en M HKA in samenwerking met CKV en nadine. Het project onderzocht duurzame en alternatieve artistieke infrastructuren, met Eavatea als innovatieve digitale onderzoeksinterface.

De Jubilee en M HKA Research Summit combineerde een tentoonstelling met een uitgebreid performatief en discursief programma en vond plaats in M HKA (INBOX en 6^e verdieping) en extra muros bij Out of Sight in Antwerpen. Kunstenaars, onderzoekers, organisaties en collectieven kwamen samen rond thema's als infrastructuur, archieven, coöperatieve modellen en collaboratief onderzoek.

De summit sloot inhoudelijk aan bij de tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure – Hedendaagse perspectieven* en bracht artistiek onderzoek, kennisdeling en collectieve reflectie samen.

ACTIVITEITEN

- Tentoonstelling (13 juni – 13 juli 2025)
- Performances, presentaties en gesprekken: 12, 14, 15, 16, 19, 20 en 21 juni 2025
- Lezingen, leesruimtes, live gesprekken, participatieve events en wandelingen

Zie hoofdstuk 12.2.3

Tijdens MUSEUMNACHT, in het kader van de tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure. Hedendaagse perspectieven*, waaraan kunstenaar Winnie Claessens deelnam, werd in samenwerking met zeefdrukatelier Rombus een popup zeefdrukatelier opgezet. Bezoekers konden experimenteren met glowinthedark inkt en zo hun eigen creaties maken.
(*Zie hoofdstukken 9, 10 en 12*)

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

- Korte inleiding
- NL, EN en FR

BROCHURE

- Boekje met een thematische, uitgebreide inleiding en teksten over alle kunstenaars en alle werken in de tentoonstelling
- NL, EN en FR

TITELBORDJES

RONDLEIDING

- Niwnyhu - Museum in oprichting
01.07-04.07.2025
25.08-29.08.2025
Kasper Demeulemeester en Jakob Van den Broucke zijn twee kunstenaars die vaak samenwerken in hun eigen opgericht Tijdelijk Informatie Centrum. Eerder wilden ze al een Afdeling daarvan aan hun samenwerking met Kunst in Zicht. Beide organisaties bundelden hun krachten voor iets nieuws. Kasper en Jakob willen een museum oprichten! Ze dromen van een museum dat nooit helemaal af is, dat dingen van nu verzamelt, dingen dus uit de wereld van nu, waarin mensen van nu leven, nieuwe dingen dus, net zoals mensen van nu nieuwe mensen zijn en alles wat zij doen en denken nieuw is. Een Museum in oprichting! Samen bedachten we niwnyhu - Museum in oprichting. In het woord niwnyhu kan je - als je heel goed kijkt of luistert - drie andere woorden ontdekken: nieuw, nu en hoe. niwnyhu is een manier om samen met kandidaat-mede-oprichters dingen voor in het museum te verzamelen; een vorm om samen na te denken over wat een museum is of kan zijn.

HET SALON

- Galaxy Express
Elke zondag konden bezoekers mee op de "Galaxy Express" stappen richting de ruimte. In het kader van de tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure - Hedendaagse perspectieven* werd de installatie *Galaxy Express* gerealiseerd, een imaginair treintraject door een maanlandschap van kraters, satellieten en ruimteafval. Winnie Claessens en Kunst in Zicht creëerden een universum van miniaturen dat ruimte bood aan verbeelding, melancholie en verwondering.
De bijhorende workshop sloot inhoudelijk aan bij de thematiek van de tentoonstelling, waarin kunstenaars reflecteerden op de impact van infrastructures, netwerken en technologie op onze wereld. In een kosmische werkplaats werd deze reflectie vertaald naar een fictieve toekomst in de ruimte, waarin bezoekers een toekomst bijeen fantaseerden waarin satellieten minder eenzaam zijn en al het ruimteafval netjes gesorteerd wordt. De workshop vond elke zondag plaats, terwijl de installatie op andere dagen vrij toegankelijk was voor bezoekers.

Concept treintafel door Winnie Claessens, voor de activatie van de tafel kreeg ze hulp van Kunst in Zicht.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Het Laatste Nieuws
- Het Nieuwsblad
- De Standaard
- Le Soir
- Gazet van Antwerpen
- Focus Knack
- L'Art Mème

INTERNATIONAAL

- e-flux
- Dance Voice Magazine
- ARTnews
- Berlin Art Link
- ArtDaily
- Art Africa Magazine
- Holo
- Museumtijdschrift
- Artfacts
- Mousse Magazine
- Stir world
- Il Manifesto

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Eventpagina
- Diverse activiteitenpagina's
- Interview met Nav Haq
Curator Nav Haq over de expo *The Geopolitics of Infrastructure* | M HKA
- Doorverwijzing naar apart platform geopoliticsofinfrastructure.net

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijks mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts
- Facebook stories
- Advertenties met betrekking tot inhoud tentoonstelling + publieksprogramma

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening + publieksprogramma activiteiten
- Advertenties met betrekking tot inhoud tentoonstelling + publieksprogramma
- Instagram posts:
 - Inhoudelijke videoportretten van de deelnemende kunstenaars
 - Inhoudelijke posts met zaalzichten (foto's)
 - Expo teaser (video)

LINKEDIN

- Event pagina 'Archipel van artistieke praktijken. Een Jubileum en M HKA Research Summit 2025'
- Advertentie publieksprogramma
- Inhoudelijke posts over de tentoonstelling
- Publieksprogramma posts

YOUTUBE

- Inhoudelijke videoportretten van de deelnemende kunstenaars
- Expo teaser (video)

TIKTOK

- Sfeervideo's over de tentoonstelling

FOTOGRAFIE

- Opening in beeld gebracht door een externe fotograaf
- Activiteiten die behoren tot publieksprogramma in beeld gebracht door een externe fotograaf, waaronder ook 'Archipel van artistieke praktijken: Een jubileum en M HKA Research Summit 2025'

6.3 DE ASSOCIATIES VAN PAULINE CURNIER JARDIN 10.10.2025 – 08.02.2026 M HKA, Antwerpen | 2^e verdieping

In het najaar presenteerde het M HKA de eerste overzichtstentoonstelling gewijd aan de artistieke praktijk van de Franse kunstenares Pauline Curnier Jardin (°1980, Marseille, Frankrijk). De expo bundelde twintig jaar van haar uitbundige, hybride kunstpraktijk, met films, tekeningen, sculpturen, installaties en een podium voor live-evenementen. Bezoekers werden ondergedompeld in Curnier Jardins unieke wereld, waar cinema, performance en persoonlijke of collectieve verhalen samenvloeien tot een feestelijk en gelaagd geheel.

Verzet en verbeelding in het werk van Pauline Curnier Jardin

Het werk van Pauline Curnier Jardin ontwikkelde zich de afgelopen twintig jaar op het raakvlak van cinema, performance en beeldende kunst, tegen de achtergrond van de landen waar ze woonde en werkte: Nederland, Duitsland, Italië en Frankrijk.

De titel *De Associaties van Pauline Curnier Jardin* kondigt een verhaal aan: dat van de groeperingen die als een rode draad door het werk van de kunstenaar lopen. Het gaat om banden die ze in de loop der tijd heeft opgebouwd, en om een feministisch, maatschappelijk en creatief engagement dat haar praktijk heeft gevormd. De tentoonstelling ontvouwde zich als een samenkomst van mensen en personages, rituelen en plaatsen. Die scheppen een hybride artistieke praktijk, gedreven door een voortdurende zoektocht naar vrijheid, transformatie en emancipatie.

Twee krachtlijnen karakteriseren het werk van Pauline Curnier Jardin. Ze verkent ten eerste culturele praktijken die dienen als uitlaatklep, zoals carnaval, rondreizende bioscopen, circussen, processies en levende kerststallen. Daarnaast gaat haar werk over het samenbrengen van mensen, in collectieven, families, gemeenschappen, verenigingen en gezelschappen. Die groeperingen zijn essentiële instrumenten in haar leven, als vrouw en als kunstenaar.

Een levend archief van twintig jaar kunstenaarschap

Voor het eerst werd een uitgebreide collectie werken uit de periode van 2006 tot 2024 samengebracht: meer dan twintig films, beeldhouwwerken, een reeks tekeningen en een selectie van grote scenografische installaties. Alle dragen ze bij aan de erkenning van Pauline Curnier Jardin.

Over Pauline Curnier Jardin

Pauline Curnier Jardin werkt op het snijvlak van installatie, performance, film en tekenkunst. Haar bijzondere cinematografische installaties creëren onorthodoxe werelden en vertellen verhalen waarmee ze alternatieve narratieven voorstelt. Ze won de Duitse Preis der Nationalgalerie in 2019, de Villa Romana-prijs in Firenze in 2021, en ontving een fellowship aan de Villa Medici in Rome voor 2019-2020.

De afgelopen jaren was haar werk te zien in of in opdracht gemaakt voor: Galeria Municipal do Porto, Porto (2025), Kiasma, Helsinki (2024), MACRO, Rome (2024), Centraal Museum, Utrecht (2023), Kunsthau Pasquart, Biel/Bienne (2023), CRAC Occitanie, Sète (2022); FRAC Corsica (2022); Fondazione Memmo, Rome (2022); Haus der Kulturen der Welt (HKW), Berlijn (2022); LIAF, Venetië en Kabelvåg (2022); Hamburger Bahnhof – Museum für Gegenwart, Berlijn (2021); INDEX – The Swedish Contemporary Art Foundation, Stockholm (2021); Steirischer Herbst Festival, Graz (2020); Manifesta 13, Marseille (2020); Palais de Tokyo, Parijs (2020 en 2013); de Bergen Assembly, Biënnale van Bergen (2019); International Film Festival, Rotterdam (2018); de 57^e Biënnale van Venetië (2017); Tate Modern, Londen (2017); en Performa 15, New York (2015).

De tentoonstelling kwam tot stand met de steun van de Franse Ambassade in België en het Institut Français, en werd samengesteld door Anne-Claire Schmitz, senior curator van M HKA.

PROGRAMMA

- SEIZOENSOPENING najaar:
Zeefdrukatelier: Vaast Colson en Pauline Curnier Jardin
Donderdag 09.10.2025
Tijdens de seizoensopening werden feestelijke activiteiten georganiseerd. Voor Vaast Colson en Pauline Curnier Jardin werd in samenwerking met zeefdrukatelier Rombus een pop-up zeefdrukatelier opgezet, waarin bezoekers een tekening van de kunstenaar konden laten printen op een zelf meegebracht kledingstuk of op een T-shirt dat ter plaatse in het M HKA verkrijgbaar was.

- KUNSTENDAG VOOR KINDEREN
Zaterdag 16.11.2025, 11.00 – 17.00 uur

FAMILIERONDLEIDING Pauline Curnier Jardin (4+)
Om 11.30 uur en 14.30 uur (45 min.)
M HKA, tentoonstelling Pauline Curnier Jardin

In deze bijzondere familierondleiding werd samen gedoken in de kleurrijke en magische wereld van kunstenaar Pauline Curnier Jardin. Verwondering en verbeelding stonden centraal, terwijl samen werd gekeken, gedaan, bewogen en gedacht. De rondleiding omvatte familiejoga, kleine filosofische momenten en verrassende verhalen.

SCHADUWSPEL (4+)
Doorlopend
M HKA, 1^e verdieping (Het Salon)

Bezoekers betraden een magische grot en verkenden de wereld van *De Associaties van Pauline Curnier Jardin*. Zij lieten hun handafdruk achter, ontwierpen fantasiewezens – half mens, half dier of volledig nieuw – en brachten deze creaties tot leven in een schaduwtheater met lampen en projectoren. Daarbij werd zichtbaar hoe de figuren bewogen tussen licht en verhalen.

OPEN PODIUM

In de tentoonstelling stond een podium, waarop een levendig programma werd gepresenteerd dat aansloot bij haar werk. Het omvatte onder meer evenementen van gastorganisaties, performances, filmvertoningen, lezingen en workshops.

- 09.10.2025, 22.00 uur – CONCERT
Niko G × Kali
Vrouwen, Roma en rappers: dit rapduo is een uniek fenomeen in de Roemeense muzieksceen. Nicoleta Ghiță en Mihaela Drăgan zijn vastbesloten om de door seksisme gedomineerde muziekindustrie op zijn kop te zetten. Hun krachtige teksten combineren voodoo-energie en *sisterhood*.

- 30.10.2025, 19.00 uur – KUNSTENAARSGESPREK
 FRONT ROW met Pauline Curnier Jardin
 Een unieke kans om de internationaal gerenommeerde kunstenaar te ontmoeten. Ze vertelde over haar engagementen en haar meest recente projecten.

- 27.11.2025, 18.30–22.00 uur
 UTSOPI, My Wonderful Whorehouse
 De Belgische Unie van Sekswerkers (UTSOPI) organiseerde een avond met een PANELGESPREK, KORTFILMS en PERFORMANCES. Sekswerkers zelf schetsen een veelzijdig beeld van hun sector – die veel heterogener is dan vaak gedacht.
Programma
18.50–19.40 uur | Filmprogramma: kortfilms over sekswerk
 Drie korte films boden verschillende perspectieven:
 - *HOUSE OF WHORESHIP* (Holly Bates, Australië, 2023, 15', Engels met Franse ondertitels)
 Een bordeelwerker keerde terug na een relatiebreuk en ontdekte dat haar ex dezelfde shift draaide. Vermijding of kwetsbaarheid: een keuze die bepalend was voor haar huur.
 - *IRRESISTIBLE* (Barbara Kleinhamplová & Miss Velvet, Mexico, 2021, 20', Engels met Franse ondertitels)
 In BDSM-relaties stond instemming centraal: zowel de dominant als de submissive spraken van tevoren af welke rollen zij op zich namen. Tijdens de rollenspellen volgden de performers een scenario dat gebaseerd was op hun persoonlijke verlangens en grenzen. Samen brachten ze deze fantasieën tot leven, waarbij het spel zowel een moment van escapisme als van zelfonderzoek bood.
 De film riep ook vragen op: beïnvloedden deze korte ontsnappingen aan de dagelijkse realiteit het gedrag en de percepties van de performers in hun gewone leven? Het verhaal van Mistress Velvet toonde hoe BDSM kon fungeren als een subversieve ruimte waarin individuen bredere maatschappelijke veranderingen konden realiseren.
 - *PRIVATE CHAT* (Joe Bowden, Canada, 2020, 12', Engels met Franse ondertitels)
 Een jonge vrouw boekte een één-op-één sessie met een webcammodel, aanvankelijk om haar eigen 'spel' te verbeteren en nieuwe manieren van zelfexpressie te ontdekken. Toen ze haar echte identiteit prijs gaf, ontstond een open gesprek over intimiteit, verlangen en de presentatie van het eigen lichaam. De film bood een scherp en prikkelend venster op de voyeuristische wereld van cammodelling en daagde vooroordelen en stigma's rond sekswerk uit.20.00–21.00 uur | Panelgesprek: Bodies at Work – over sekswerkplekken
 Wat was het ideale bordeel volgens sekswerkers? Waar vond sekswerk plaats in België? En wat was het verschil tussen werken achter een raam, in een massagesalon, een love hostel, een stripclub of ergens anders? UTSOPI, Boys Project en enkele sekswerkers bespraken tijdens het panel de verschillende perspectieven, uitdagingen en dagelijkse realiteit van sekswerk.
21.15–22.05 uur | Live performances
 Olga Kalachnikova, Marianne Chargois, Butchiboux en Javal Lacroix deelden hun werkervaringen, emoties en intimiteit – met humor, kwetsbaarheid en een vleugje kinky filosofie.
 Een avondvullend programma met panelgesprek, kortfilms en performances. Deze avond werd aangeboden door UTSOPI en georganiseerd op uitnodiging van het M HKA, in samenwerking met SNAP Festival.

- 08.01.2026 (TBC) – LEZING
Tímea Junghaus

- 17.01.2026, 19.00 – 23.00 uur – PERFORMANCE
Anna Reutinger, Hats for communal celebration
Vóór de 19^e eeuw waren verjaardagsvieringen in Europa meestal voorbehouden aan de elite. In deze participatieve performance tijdens *Art's Birthday* nodigde kunstenaar Anna Reutinger het publiek uit om eregast te zijn.

- 24.01.2026, 15.00 uur – LEZING
Clara Schulmann

- 25.01.2026, 15.30 – 18.00 uur – TEKENSESSIE
Emma Crombé & Louis Dewitte, CuntY Costumes
Kunstenaars Emma Crombé en Louis Dewitte nodigden de genderqueer dragperformers Haas en Zina Geire uit. Samen met het publiek houden ze een glamoureuze tekensessie naar levend model. Ze denken na over vragen rond het lichaam en vrouwelijkheid.

- 29.01.2026, 19.00 – 22.00 uur – EVENEMENT
Hyster-X, GUT
Het collectief van feministische, vrouwelijke en non-binaire makers, Hyster-X, nam de bezoeker mee op een reis naar de onderbuik: van uiterlijke onzekerheden tot de emotionele lading van ons *gut feeling*. Met verhalen, poëzie, muziek.
GUT! was een literaire avond opgedragen aan de onderbuik. In drie hoofdstukken en een afsluitend panelgesprek maakten we een reis naar binnen: van het zichtbare oppervlak tot het ongrijpbare domein van intuïtie en oergevoel. Onder begeleiding van host Mel Asselmans, onze tourgids voor de avond, verkenden sprekers, performers en gasten alle facetten van de onderbuik: van beachbody tot baarmoeder, van onzekerheid tot instinct.
De eerste halte was de zachte, bolle buitenkant. Hier reflecteerden Emerald Liu, Corinne Heyrman en Adel Aïcha Ben Abid op uiterlijk, lichaam en representatie. Vervolgens daalden we verder af langs de vitale organen – maag, darmen en baarmoeder – met bijdragen van Emerald Liu, Ella Salvador, Tess van Deynse en Dilara Kabak. In het derde deel doken we nog dieper naar binnen, naar een deel van de onderbuik dat niet tastbaar is, ons instinct, intuïtie, ons onderbuikgevoel, onze emoties, met sprekers Dilara Kabak, Emilie Dewitte en Emerald Liu.
Na deze drie delen ging Mel Asselmans in gesprek met een gastspreker over hoe ze haar onderbuikgevoel omzette in actie, en welke rol de buik speelde binnen haar (creatieve) praktijk.
Tussen de acts door verzorgde Knee Deep In Custard muzikale intermezzo's.
Na het gesprek bracht Homa Arkani *Motherland*, een performance waarin rijst fungeert als metafoor voor zorg en moederschap. We sloten de avond af met live muziek en spoken word van Anna Khina in het M HKAFFE – een uitnodiging om buik en billen nog één keer goed los te schudden voor we naar huis gaan.

FILMPLATFORM

<https://paulinecurnierjardin.ensembles.org/>

Vrije toegang tot eind februari

In samenwerking met het atelier van de kunstenaar maakte het M HKA alle films die Pauline Curnier Jardin tussen 2006 en 2024 heeft gemaakt, beschikbaar op een online platform, speciaal ontworpen voor de tentoonstelling.

PUBLICATIE

In 2026 verschijnt de eerste monografie over het werk van Pauline Curnier Jardin, een samenwerking tussen het Palais de Tokyo (Parijs), het Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (Madrid) en het M HKA.

De Associaties van Pauline Curnier Jardin maakte deel uit van een dubbeltentoonstelling rond het werk van Pauline Curnier Jardin, georganiseerd in samenwerking met NW (Netwerk Aalst), Open Huis voor Hedendaagse Kunst. Parallel aan de retrospectieve in het M HKA presenteerde NW de tentoonstelling *Dress to Kill* (31 oktober 2025 – 29 maart 2026) een solotentoonstelling van Pauline Curnier Jardin, met de nieuwe film *Jeanet Film Adulte* (2025).

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Met visueel in de lijn van de grafische campagne bij de tentoonstelling

BROCHURE

Met introductietekst, publiek programma, colofon en een door de kunstenaar zelf geschreven *Brief aan het publiek*, via paperclip in het boekje ingebracht

TEKSTEN

Beschrijvende en contextualiserende teksten bij een selectie van vijftien kunstwerken

TITELBORDJES

Uitgebreide labels (NL/EN/FR)

ONDERTITELING

bij videowerken in het Engels en/of Nederlands

RONDLEIDING

HET SALON

Tijdens de tentoonstelling van Pauline Curnier Jardin konden bezoekers van alle leeftijden experimenteren, tekenen, knutselen en verhalen verzinnen – helemaal in de kleurrijke, magische sfeer van *Pauline's wereld*. In het Salon stond verbeelding centraal. Bezoekers lieten zich inspireren door *Grotta Profunda* en gingen creatief aan de slag: hybride wezens maken, schaduwspel maken met hun eigen creaties, verdwynwoorden schrijven met water of samen met een gids negatieven van hun handen tekenen op een roze “grottenwand”.

LABO VOOR SECUNDAIR ONDERWIJS

Voor jongeren uit het secundair onderwijs werd er een speciaal Labo ontwikkeld in samenwerking met de kunsteducatieve organisatie De Veerman. Leerlingen konden hun eigen stopmotionfilm maken, geïnspireerd op Pauline's verhalen en beelden? Ze leerden hoe beweging, licht en vorm samen een nieuw verhaal vertellen. De resultaten werden getoond op een monitor in het M HKA tijdens de openingsuren van het museum gedurende de looptijd van de tentoonstelling.

KEUZEBOOM

Een interactieve Keuzeboom hielp bezoekers de expo op eigen tempo te ontdekken. Deze werd ontwikkeld en vormgegeven door De Veerman voor de tentoonstelling.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Belga
- De Standaard
- 100% Cultuur (ATV en Gazet van Antwerpen)
- De Morgen
- VRT NWS (online)
- Art Reporter
- Togethermag
- Het Laatste Nieuws
- ATV
- Knack
- Feeling
- Pompidou (Klara)
- De Tijd

INTERNATIONAAL

- Museumtijdschrift
- Frankfurter Allgemeine
- Kinoki
- Art Daily
- BerlinArtLink
- e-flux
- De Volkskrant
- Dance Voice Magazine
- Beaux Art Magazine
- Centre Europe Actuel
- Le Journal des Arts

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Eventpagina
- Diverse activiteitenpagina's

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijkse mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts
- Facebook stories
- Advertenties met betrekking tot inhoud tentoonstelling + publieksprogramma

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening + publieksprogramma activiteiten
- Advertenties met betrekking tot inhoud tentoonstelling + publieksprogramma
- Instagram posts
 - Inhoudelijke videoportretten met de kunstenaar, over inhoud / praktijk
 - Inhoudelijke posts met zaalzichten (foto's)
 - Expo teaser kort (video)
 - Expo trailer lang (video)

LINKEDIN

- Publieksprogramma posts
- Inhoudelijke posts over de tentoonstelling

YOUTUBE

- Inhoudelijke videoportretten van de deelnemende kunstenaar
- Expo teaser kort (video)
- Expo trailer lang (video)

TIKTOK

- Sfeervideo's over de tentoonstelling + opening

FOTOGRAFIE

- Opening in beeld gebracht door een externe fotograaf
 - Publieksprogramma in beeld gebracht door externe fotograaf
-

7 Collectietentoonstellingen

DE COLLECTIE

De permanente collectiepresentatie bevindt zich in de gratis te bezoeken linkervleugel van het museum.

Om de vinger aan de pols te houden van de ontwikkelingen binnen de hedendaagse kunst, in te spelen op de actualiteit en recente aanwinsten te tonen, organiseert het M HKA naast deze permanente presentatie een aanvullend programma van wisselende collectiepresentaties in twee aanpalende zalen.

Daarnaast waaiert de collectie verder uit naar de eveneens gratis toegankelijke leeszaal. Tussen de boeken is werk te zien van onder anderen Koen van den Broek, Luc Deleu, Els Dietvorst en Jacqueline Mesmaeker.

Ook elders in het gebouw zijn kunstwerken te zien die letterlijk onlosmakelijk met het museum verbonden zijn, waaronder werken van Robert Filliou, Hugo Duchateau, Keith Haring, James Turrell, Christophe Terlinden en Enrico David. Daarnaast is er natuurlijk het Panamarenkohuis in de Seefhoek.

7.1 DE TOESTAND IS VLOEIBAAR

25.01.2025 – (03.01.2027)

M HKA, Antwerpen | Collectievleugel, *labyrint*

In 2025 bracht het M HKA in het *labyrint* dat opgetrokken is op de gelijkvloerse verdieping, een hernieuwde, gebalde collectiepresentatie die via een dertigtal topwerken Vlaamse kunstenaars toont, zowel kunstenaars die hier leven en werken (vroeger of nu) – met onder anderen Marcel Broodthaers, Panamarenko, Luc Tuymans, Anne-Mie Van Kerckhoven, Otobong Nkanga en Laure Prouvost – als kunstenaars die een relatie hebben met Vlaanderen, zoals Marlene Dumas, Jimmie Durham, Gordon Matta-Clark en Nicola L. Zij worden in dialoog geplaatst met internationale kunstenaars uit de collectie van de Vlaamse Gemeenschap, zoals Cady Noland, Barbara Kruger, Michelangelo Pistoletto, Taus Makhacheva en Shilpa Gupta. De collectiepresentatie vertrekt van de naoorlogse avant-garde in Antwerpen en gebruikt het verleden als platform om de multipolaire wereld van vandaag en van de toekomst te begrijpen, waarbij de drie collectie-invalshoeken (beeld, actie en maatschappij) als leidraad worden genomen.

De permanentie collectiepresentatie toont werk van Marina Abramović, Chantal Akerman, Hüseyin Bahri Alptekin, Marcel Broodthaers, David Claerbout, Lili Dujourie, Marlene Dumas, Jimmie Durham, Andrea Fraser, Anna Bella Geiger, Craigie Horsfield, Ilya & Emilia Kabakov, Nikita Kadan, Barbara Kruger, Nicola L., Léa Lublin, Taus Makhacheva, Gordon Matta-Clark, Otobong Nkanga, Cady Noland, Panamarenko, Michelangelo Pistoletto, Laure Prouvost, Ayman Ramadan, Chris Reinecke, Oksana Shachko, Nancy Spero, Walter Swennen, Luc Tuymans en Anne-Mie Van Kerckhoven.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Korte muurtekst in drie talen (NL, EN, FR) met uitleg over de kunstenaar en de presentatie

TITELBORDJES

Labels met info van de werken in NL, ENG, FR met QR-codes (info Ensembles)

POSTERS

Posters in drie talen met grondplan en korte tekst bij elk werk

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op <https://ensembles.org>

RONDLEIDING voor het gidsenteam door de kunstenaar

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Eventpagina
- Deelnemende kunstenaars, kunstwerken in deze expo & virtueel bezoek

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijks mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

TIKTOK

- Sfeervideo over de tentoonstelling

FOTOGRAFIE

- Opening in beeld gebracht door een externe fotograaf
- Publieksprogramma in beeld gebracht door externe fotograaf

7.2 PANAMARENKO – REIS NAAR DE STERREN

25.01 – 07.09.2025

M HKA, Antwerpen | Collectievleugel, ronde & rechthoekige zaal

“Sculptors and scholars, who knows anything about the stars? Who can commune with the universe?” Met deze woorden opent Panamarenko zijn allereerste collage uit 1964, samengesteld uit tekst- en beeldfragmenten uit wetenschappelijke Amerikaanse tijdschriften.

Dit vraagstuk loopt veertig jaar lang als een rode draad door het oeuvre van de kunstenaar.

Vanaf de jaren 1970 werkt Panamarenko theoretische modellen voor ‘gesloten systemen’ uit, doet hij empirisch onderzoek naar (elektro)magnetisme, bouwt hij uiteenlopende ruimtetuigen, en komt hij begin jaren 1990 tot zijn alomvattende ruimtetheorie *Toymodel of Space*.

De intieme presentatie *Reis naar de sterren* zoomde in op Panamarenko’s fascinatie voor de kosmos en de zoektocht naar manieren om door het universum te navigeren.

Door grote werken zoals *Bing of the Ferro Lusto*, *Flying Cigar Called Flying Tiger* en *De Grote Plumbiet* voor het eerst samen te tonen en te contextualiseren met prototypes, tekeningen, berekeningen, schetsen, inspiratiebronnen, en foto’s uit het archief en uit zijn voormalig huis en atelier in de Biekorfstraat, werd Panamarenko’s denkproces en verbeelding zichtbaar en beter te doorgronden.

In een combinatie van artistiek inzicht en technologisch experiment, en humor en ernst neemt Panamarenko ons mee in zijn poëtisch universum.

“Ik was daar [ufologie] altijd al graag mee bezig. Als ik die boeken las, begonnen er allemaal hersengestels te werken. Ik begon dan te fantaseren hoe die vliegende schotels zouden kunnen werken. Want als het niet bestond, dan moest het uitgevonden worden, vond ik.”

— Panamarenko

De tentoonstelling ‘Reis naar de sterren’ kaderde in het feestjaar Panamarenko85, een initiatief van de Panamarenko Foundation, in samenwerking met M HKA, KMSKA, S.M.A.K., Port of Antwerp-Bruges en Cultuurcentrum Scharpoord Knokke-Heist.

ACTIVITEITEN

— OPENINGSWEEKEND PANAMARENKO-FEESTJAAR

01.02 – 02.02.2025

Tijdens het Panamarenko-feestjaar vierden we de visionaire kunstenaar Panamarenko. M HKA, KMSKA en het Panamarenkohuis presenteerden een programma dat kunstliefhebbers van alle leeftijden inspireerde.

Programma in het M HKA:

- Het M HKA opende het feestjaar met de presentatie: *Panamarenko – Reis naar de sterren*. Een gids op zaal stond het hele weekend klaar om extra inzichten te geven in het werk en de visie van de kunstenaar.
- De bezoeker kon zelf aan de slag in het *Panamarenko-salon* op de eerste verdieping.
- Op zaterdag 1 februari om 15.00 uur stelde kunsthistoricus Jo Coucke de nieuwe Panamarenko-publicatie *Panamarenko Fundamentals* voor, gevolgd door een signeersessie. *Panamarenko Fundamentals* werpt nieuw licht op de innovatieve kracht en verbeelding van Panamarenko. Dit boek is zowel een perfecte kennismaking met Panamarenko als een frisse blik voor wie zijn visie wil herontdekken.
- In het Panamarenkohuis, de plek waar de kunstenaar leefde en werkte, konden bezoekers op zaterdag terecht voor een korte kennismaking. Individuele bezoekers kregen de kans om de woning van dichtbij te beleven, begeleid door gidsen die de verhalen achter de kunstwerken toelichtten.
- Op zondag 2 februari 2025 vond *De Kleine Panamarenko* plaats, een rondleiding speciaal ontwikkeld voor kinderen. Aan de hand van speelse verhalen en opdrachten maakten jonge bezoekers kennis met Panamarenko's leven en werk.

Bing en de theorie van intergalactische reizen

Voor Panamarenko aan de constructie van zijn monumentale *Bing of the Ferro Lusto X* kon beginnen, werkte hij eerst jarenlang zijn ruimtetheorieën uit in tekeningen, berekeningen en teksten. Voor de presentatie *Reis naar de sterren* vertrok het M HKA van Panamarenko's wetenschappelijke principes om via animatie in de geheimen van zijn meesterwerk *Bing* te duiken. Het resultaat was een visueel en auditief pareltje dat balanceerde op de grens tussen wetenschap en kunst, ernst en humor.

Een aflevering van het programma *Een nacht in het museum*, dat op VRT Canvas werd uitgezonden op 11 februari 2025, was volledig gewijd aan *Bing of the Ferro Lusto*. Op donderdag 30 januari 2025 vond in het M HKA een exclusieve preview plaats van de eerste aflevering van het tweede seizoen van *Een nacht in het museum*. In deze aflevering overnachtte acteur en muzikant Wim Opbrouck samen met presentator Thomas Vanderveken bij Panamarenko's iconische *Bing of the Ferro Lusto*. De avond werd georganiseerd in samenwerking met VRT Canvas en de Panamarenko Foundation.

Wim Opbrouck en Thomas Vanderveken bij Panamarenko's *Bing of the Ferro Lusto* © VRT

- M HKADEE Peutertour
Tijdens de M HKADEE Peutertour maakten onze jongste bezoekers kennis met de figuur van de jonge Henry van de Velde, die leefde en kunst maakte vanuit zijn grootste dromen. Samen met hun ouders en een gids hielden peuters halt op verschillende plekken in de tentoonstelling, met ruimte voor spel, onderzoek en verwondering.

- MUSEUMNACHT 2025
Ook tijdens Museumnacht bleef de stop bij Panamarenko een vast onderdeel van het parcours. De tentoonstelling vormde samen met het collectiewerk *Fallen Astronaut* van Paul Van Hoeydonck de inspiratie voor het M HKA-Museumnachtthema 'De Ruimte'. In dit kader werd de samenwerking aangegaan met de Antwerpse Volkssterrenwacht Urania. Geïnspireerd door 'spacey soundtracks' nodigden we muzikant en podiumkunstenaar Geert Hautekiet uit voor een concert met theremin, naast de epische *Bing of the Ferro Lusto X*. Daarnaast konden bezoekers op vaste tijdstippen aansluiten bij korte rondleidingen, begeleid door een van onze experts-gidsen.

- SEIZOENSOPENING
Donderdag 09.10.2025

- SLOTDAG REIS NAAR DE STERREN
Programma:
11.30 – 14.30 uur
Tijdens een live radiosessie met De Wolkenbreier bouwde gastheer Leo Reijnders, via een combinatie van muziek, woordkunst en interviews, verder aan zijn wonderlijke universum. Met bijdragen van onder meer Marc Schepers, Wild Babies, Monomono, Toon Callier, Ehsan Yadollahi, Michael Brijs, Bert De Meulder en Metafooraap...
13.00 – 17.00 uur
Gids op zaal
Samen met een gids verdiepten bezoekers zich in Panamarenko's fascinatie voor de kosmos. In het kader van *Reis naar de sterren* werden iconische werken vergezeld door berekeningen, schetsen en archieffoto's. De rondleiding bood een bijzondere inkijk in het denkproces van een kunstenaar die altijd het onmogelijke nastreefde.
14.00 – 16.00 uur
Kosmische workshop
Bezoekers stapten aan boord van de *Galaxy Express*, een droomtrein die door een maanlandschap van kraters, satellieten en ruimteafval voerde. Winnie Claessens en Kunst in Zicht bouwden een universum van miniaturen dat ruimte bood aan melancholie en verwondering.
15.00 – 16.00 uur
Boekpresentatie Founder's Choice door Luc Deleu
Op 7 september vond in het M HKA de boekpresentatie *Founder's Choice* plaats door architect en kunstenaar Luc Deleu. In deze tweedelige publicatie presenteerde Deleu een omvangrijk overzicht van meer dan vijftig jaar werk van T.O.P. office. De publicatie bood onder meer inzicht in vroege inspiratiebronnen, waaronder een pamflet van Panamarenko dat Deleu tijdens zijn studententijd beïnvloedde.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTENMUURTEKST

Korte muurtekst in drie talen (NL, EN, FR) met uitleg over de kunstenaar en de presentatie

TITELBORDJES

Labels met info van de werken in NL, ENG, FR met QR-codes (info Ensembles)

BROCHURE

Een vouwbrochure met informatie over de werken, een tijdschrift over de 'space race' en teken- en ontwerp opdrachten

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op <https://ensembles.org>

RONDELEIDING voor het gidsenteam door de kunstenaar

HET SALON

- Binnen Het Salon werd ruimte gecreëerd voor verdieping en actieve betrokkenheid. Documentatiematerialen en inlevingsopdrachten sloten inhoudelijk aan bij de kunstwerken uit de tentoonstelling. Ook in relatie tot de tentoonstelling van Panamarenko werd in Het Salon een participatieve omgeving ingericht.
- Bezoekers konden er aan de slag met een Panamarenko-spel dat uitnodigde tot spelen en construeren, helikoptertjes vouwen, strips en boeken lezen, en op millimeterpapier eigen ontwerpen tekenen voor vliegende, drijvende, zwevende of rijdende objecten. Aansluitend bij de thematiek van magnetisme waren magneetbouwstenen beschikbaar om constructies te verkennen. Daarnaast werd ook Lego met wieljes ingezet om eigen ontwerpen te realiseren.
- Elke zondag werd de ruimte actief begeleid door een gids, die de activiteiten ondersteunde en activeerde tussen 14.00 en 16.00 uur.

DIGITALE COMMUNICATIEWEBSITE

- Homepage
- Eventpagina
- Diverse activiteitenpagina's
- Eigen website: panamarenko85.be
- Diverse blogs

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijkse mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIAFACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

LINKEDIN

- Posts over activiteiten m.b.t. de collectiepresentatie
- Inhoudelijke posts over de tentoonstelling

TIKTOK

- Sfeervideo's over de tentoonstelling

FOTOGRAFIE

- Opening in beeld gebracht door een externe fotograaf
- Publieksprogramma in beeld gebracht door externe fotograaf

7.3 VAAST COLSON – CASUS: YOU USED TO BE PART OF SOMETHING

20.09.2025 – 11.01.2026

MHKA, Antwerpen | Collectievleugel, ronde zaal

In 2005 maakte Vaast Colson een sculptuur in de vorm van een taart uit roze schuimrubber, verdeeld in twaalf stukken. Elk deel kreeg een eigen leven in publieke en private collecties.

Na twintig jaar verenigden de twaalf delen van Colsons taartsculptuur zich opnieuw. Een poëtisch ontmoeting met verdeling, verbondenheid en de circulatie van kunst.

De hereniging is meer dan een visuele ontmoeting. Vaast Colson onderzoekt hoe kunst circuleert tussen verzamelingen, markten en musea. Zijn werk balanceert tussen sculptuur en idee, tussen tastbare aanwezigheid en symbolische waarde. Zelfs de houten transportkist wordt deel van de installatie: tegelijk sokkel, opslag en herinnering aan de mobiliteit van kunst.

Met de vorm van een taart wijst Colson op verdeling, consumptie en verlies. De titel *You Used to Be Part of Something* echoot het gezegde 'You can't have your cake and eat it'. Het werk raakt aan thema's van gemeenschappelijkheid en vergankelijkheid – wat verdwijnt zodra het gedeeld wordt.

De presentatie ging gepaard met een onderzoeksproject van de Universiteit Antwerpen rond de conservering van kunst in kunststof. Het samenbrengen van de twaalf stukken bood een unieke kans om de invloed van tijd en omgeving op identieke werken te onderzoeken. Daarnaast bracht een publieksprogramma stemmen van buiten de kunstwereld samen – van filosoof tot wetenschapper – die reflecteerden op de betekenis van de titel.

ACTIVITEITEN

- Meet Me @ M HKA
06.12.2025, 14.00 uur
Rondleiding voor mensen met dementie en hun mantelzorger vertrekkend van het kunstwerk *You Used To Be Part Of Something*. Door te praten, te denken en te doen onderzochten we samen wat ons als mensen verbindt en vervreemd. Eindigen deden we met een echt stuk taart in het M HKAFE.
- FOCUS: De tekeningen
Zondag 14.12.2025, 14.00 uur
In het kader van een project van kunstencentrum MASEREEL onderzocht kunsthistoricus en auteur Dirk Pültau de positie van de tekeningen binnen het oeuvre van Vaast Colson. Vertrekkend vanuit de originele tekening *You Used to Be Part of Something*, ging hij in gesprek met de kunstenaar over hoe dit werk uitwaaiert in de rest van zijn praktijk.
- FOCUS: De toekomst
Zondag 11.01.2025, 14.00 uur
Maya Van Leemput is onderzoeker bij het kenniscentrum Applied Futures Research – Open Time van de Erasmushogeschool Brussel. Aan het einde van de tentoonstelling werd zij uitgenodigd om de focus te verleggen naar wat de zin ‘You Used to Be Part of Something’ zou kunnen betekenen vanuit haar onderzoek naar de toekomst.
- SEIZOENSOPENING
Tijdens de seizoensopening werden feestelijke activiteiten georganiseerd. Voor Vaast Colson en Pauline Curnier Jardin werd een pop-up zeefdrukatelier opgezet, waarin bezoekers een tekening van de kunstenaar konden laten printen op een zelf meegebracht kledingstuk of op een T-shirt dat ter plaatse in het M HKA verkrijgbaar was.
- M HKADEE Peutertour
Voor deze editie van de peutertour stond het werk van Vaast Colson centraal. Onder de titel *Samen 1 taart* draaide alles om het creëren van samen zijn.
Tijdens deze feestelijke tour ontdekten peuters, samen met hun ouders en een gids, de elementen van een feestje: taart, versiering en alles wat erbij hoort. De tour benadrukte het samen maken van herinneringen en het ervaren van een gezamenlijk geheel, waarbij ieder kind een eigen bijdrage leverde aan het feest.
- KUNSTENDAG VOOR KINDEREN

<u>BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN</u>	DIGITALE NIEUWSBRIEF
MUURTEKST	– Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
Korte muurtekst in drie talen (NL, EN, FR) met uitleg over de kunstenaar en de presentatie	– Opname in maandelijkse mailing
	– Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
TITELBORDJES	<u>SOCIAL MEDIA</u>
Labels met info van de werken in NL, ENG, FR met QR-codes (info Ensembles)	FACEBOOK
	– Facebookevent opening en activiteiten
POSTKAARTEN	– Facebookbanner
Er werden postkaarten gerealiseerd met op de voorzijde een afbeelding van een werk van de kunstenaar en op de achterzijde korte informatie over de presentatie.	– Facebookposts
	INSTAGRAM
DIGITALE BEMIDDELING	– Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op https://ensembles.org	– Instagram posts
RONDLEIDING voor het gidsenteam door de kunstenaar.	LINKEDIN
	– Inhoudelijke posts over de tentoonstelling
<u>DIGITALE COMMUNICATIE</u>	– Publieksprogramma posts
Website	FOTOGRAFIE
– Homepage	– Opening in beeld gebracht door een externe fotograaf
– Eventpagina	– Publieksprogramma in beeld gebracht door externe fotograaf
– Diverse activiteitenpagina's	

7.4 SAODAT ISMAILOVA – CHILLAHONA

20.09.2025 – 11.01.2026

MHKA, Antwerpen | Collectievleugel, rechthoekige zaal

Saodat Ismailova (woont en werkt in Tasjkent en Parijs) is een filmmaker en kunstenaar die persoonlijke en collectieve herinneringen onderzoekt en daarmee de culturele en sociaal-politieke complexiteit van haar geboortestreek in Centraal-Azië weerspiegelt. Haar eigenzinnige filmtaal verweeft documentaire elementen met experimentele benaderingen, waarbij oude rituelen, mythen en recente geschiedenis in gelaagde, doorgaande vertellingen samenvloeien.

Chillahona (2022) reflecteert op het belang van gemarginaliseerde culturele praktijken van voorouders in een tijd van politieke en sociale onrust, kenmerkend voor Centraal-Azië in de jaren tachtig. De radicale economische en politieke hervormingen die kort voor het uiteenvallen van de Sovjet-Unie werden doorgevoerd en bekendstaan als *perestrojka*, brachten een gevoel van desoriëntatie teweeg. Deze drieluikvideo-installatie, gefilmd in Tasjkent, Oezbekistan, verwijst naar een oude architecturale vorm van ondergrondse ruimten (*chillahona*), die in Oezbekistan traditioneel worden gebruikt voor perioden van veertig dagen ascetische afzondering. De film opent met archiefbeelden uit de *perestrojka*-periode en ontvouwt het verhaal van een vrouw die de *chillahona* bezoekt om haar herinneringen aan die roerige tijd te verwerken. Tijdens haar reis wordt ze vergezeld door archetypische dieren, die haar verzoening met voorouderlijke kennis tot uitdrukking brengen.

Parallel aan de film werd een hedendaagse herinterpretatie van het traditionele borduurwerk uit Tasjkent – *falak* – getoond, met voorstellingen van de maancyclus, een baarmoeder en verschillende dieren. Het werk werd geanimeerd met lichtprojecties geïnspireerd op de soefimystiek, die de spirituele ervaring van het personage symbolisch vertalen.

Deze presentatie van haar werk was het resultaat van een langdurige samenwerking tussen M HKA en het Tselinny Center of Contemporary Culture in Almaty, Kazachstan. In de context van dit partnerschap schenkt Tselinny jaarlijks aangekochte werken uit de regio aan het M HKA, een genereus gebaar dat aan de basis ligt van de Şağylys-collectie, wat 'reflectie' betekent in het Kazachs.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Korte muurtekst in drie talen (NL, EN, FR) met uitleg over de kunstenaar en de presentatie

TITELBORDJES

Labels met info van de werken in NL, ENG, FR met QR-codes (info Ensembles)

POSTKAARTEN

Er werden postkaarten gerealiseerd met op de voorzijde een afbeelding van een werk van de kunstenaar en op de achterzijde korte informatie over de presentatie.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op <https://ensembles.org/events>

RONDELEIDING voor het gidsenteam door de kunstenaar

DIGITALE COMMUNICATIE

Website

- Homepage
- Eventpagina
- Diverse activiteitenpagina's

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijkse mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Opening in beeld gebracht door een externe fotograaf

7.5 ARCHIEFPRESENTATIES

Het M HKA presenteert zijn omvangrijke beeldende kunstarchieven in wisselende archiefpresentaties. Deze vormen niet alleen een belangrijke stap in het bewaren en ontsluiten van nalatenschappen, maar creëren ook ruimte voor nieuw onderzoek.

7.5.1 TODAY'S PLACE

25.01 – 11.05.2025

M HKA, Antwerpen | *Archiefpresentatie, gelijkvloers rechts*

In 1977 kraakten de jonge kunstenaars Jan Janssen, Ronald Stoops, Narcisse Tordoir en Rudolf Verbesselt een leegstaand pand in de Antwerpse Coppenolstraat om als atelier en woonruimte te gebruiken. Het pand werd al snel een experimentele ruimte voor tentoonstellingen, een discotheek, performances, filmscreenings, en werk- en woonruimtes. Daarnaast vormde *Today's Place* ook een uitvalsbasis voor happenings en acties in Antwerpen en daarbuiten.

Naast performances onder eigen naam, programmeerden de oprichters ook Antwerpse en internationale kunstenaars, filmmakers, performers, muzikanten en ontwerpers. *Today's Place* kreeg banden met nog steeds tot de verbeelding sprekende collectieven zoals Reindeer Werk (Thom Puckey en Dirk Larsen) en Coum Transmissions (Cosey Fanni Tutti en Genesis P-Orridge) uit Londen, en CEAC uit Toronto, en organiseerde performances van onder anderen Ken McMullen en Bruna Hautman, en optredens van The Kids en Stalag 6.

De aanpak en het publiek van *Today's Place* waren radicaal multidisciplinair: punk, kunst, mode, performance en muziek vonden elkaar in een vlucht uit institutionele kaders. De combinatie van jeugdige energie en verzet leidden tot krachtige en boeiende projecten waarbij ook ontwerpers zoals

Walter Van Beirendonck betrokken waren. Maar de explosieve energie leverde ook spanningen met de buurt op, en in 1978 werd *Today's Place* gesloten na een politierazzia.

De archiefpresentatie in het M HKA toonde voor het eerst een overzicht van de belangrijkste projecten van *Today's Place* – video's van performances en foto's van de tentoonstellingen – aangevuld met een overzicht van historisch drukwerk, magazines en posters.

Dit project kwam tot stand in nauwe samenwerking met kunstenaar Narcisse Tordoir.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Eventpagina
- Diverse activiteitenpagina's

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijkse mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIALE MEDIA

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts – inhoudelijk
- Facebook reels – interview met de kunstenaars

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts – inhoudelijk
- Instagram reels – interview met de kunstenaars

LINKEDIN

- Posts – inhoudelijk

7.5.2 DE KING KONG: TUSSEN CINEFILIE EN LINKS ACTIVISME 24.05 – 07.09.2025

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts, archiefpresentatieruimte

Van 1974 tot 1982 was cultuurhuis de King Kong een levendige plek in Antwerpen waar film, debat en activisme samenkwamen. Naast een breed spectrum van filmklassiekers en recente auteurscinema bood de King Kong ook een platform aan maatschappijkritische documentaires, feministische films, queer cinema en de revolutionaire Third Cinema. De programmatie werd gedragen door de vereniging De Andere Film (DAF), die films vertoonde die buiten het commerciële circuit vielen, vaak met inleidingen en debatten die de actualiteit en de ideologische onderstroom van de films uitdiepten.

Deze archiefpresentatie, een samenwerking tussen het M HKA en de Universiteit Antwerpen (master Theater- en Filmwetenschap), focuste op de unieke rol van de King Kong in het Antwerpse cultuurlandschap. Binnen het vak Onderzoekseminarie filmgeschiedenis reconstrueerden studenten de geschiedenis van de filmwerking van King Kong aan de hand van het rijke archief van DAF, dat in 2023 aan het M HKA werd geschonken. Dit archief, met onder meer een uitgebreide collectie filmaffiches, biedt inzichten in de werking van het filmhuis en toont zijn maatschappelijke invloed.

De archiefpresentatie 'De King Kong: tussen cinefilie en links activisme' werd samengesteld door: Maurits Callewaert, Luna Cortes Osorio, Yana De Gryse, Nora El Sayed, Noortje De Meyere, Willem Luyten, Hannah Matthys, Marie-Julie Van de Sijpe, Amélie Vanhaecht en Marie Wens – studenten MA Theater- en Filmwetenschap, UAntwerpen, onder supervisie van Liesje Baltussen en Steven Jacobs.

BEZOEKERSGIDS

Het M HKA gaf een bezoekersgids uit naar aanleiding van deze archiefpresentatie. De gids biedt een overzicht van alle tentoongestelde documenten en objecten, en is thematisch opgebouwd vanuit verschillende onderzoeksperspectieven:

- De King Kong 1972–1982
- Andere Film (DAF)
- Filmbeurzen
- Fugitive Cinema
- Activisme
- Third Cinema
- Cinefilie en filmgeschiedenis
- Feminisme
- Film & homoseksualiteit

Alle in de bezoekersgids vermelde stukken maken deel uit van het archief van de vereniging DAF uit de collectie van het M HKA, tenzij anders vermeld. De geselecteerde filmstills zijn afkomstig uit de collectie van de filmbibliotheek van het M HKA.

Teksten: Liesje Baltussen, Maurits Callewaert, Luna Cortes Osorio, Yana De Gryse, Nora El Sayed, Noortje De Meyere, Steven Jacobs, Willem Luyten, Hannah Matthys, Marie-Julie Van de Sijpe, Amélie Vanhaecht, Marie Wens

Redactie en coördinatie: Liesje Baltussen, Steven Jacobs

Grafische vormgeving: Pauline Scharmann

Eindredactie: Karen Werkhoven

Vertaling: Isabelle Grynberg (FR), Helen White (EN)

Productie tentoonstelling: Leen Bosch, Hughe Lanoote

Archief en bibliotheek M HKA: Evi Bert, Bart Cornel

Met dank aan: Marc Bekaert, Maurits Brands, Ida Dequeecker, Harry Eysackers, Marc Ruyters, Rik Stallaerts, Guido Totté, John van Gestel, Yanik Van der Borgt, Dieter Vermandere (UAntwerpen), Gertjan Willems (UAntwerpen), Giovanna Visini en Marc Meyvis (Felixarchief Antwerpen), Josine Buggenhout (De Cinema), VRT-archief, AMSAB-ISG Gent, Letterenhuis Antwerpen, Boekentoren Universiteitsbibliotheek Gent, Liberas, Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience Antwerpen en alle bruikleengevers.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Eventpagina
- Diverse activiteitenpagina's

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijkse mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

LINKEDIN

- Inhoudelijke posts over de tentoonstelling

YOUTUBE

- Interview video met studenten van de UAntwerpen

7.5.3 TEGEN DE ONMACHT VAN DE KUNST –
EEN KEUZE UIT HET ARCHIEF VAN RUIMTE MORGUEN
20.09 – 11.01.2026

MHKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts, archiefpresentatieruimte

De archiefpresentatie *Tegen de onmacht van de kunst. Een keuze uit het archief van Ruimte Morguen* bood voor het eerst een overzicht van veertig jaar Ruimte Morguen. Archiefstukken en originele kunstwerken toonden hoe kunstenaars een plek voor artistiek experiment creëerden. Centraal stond een kritisch bewustzijn ten opzichte van beeldvorming in verschillende media, zoals propaganda en reclame. Een houding die vandaag opnieuw urgent aanvoelt.

In 1979 vonden Leen Derks, Marc Schepers, Jacques Sonck, Luc Tuymans en Bob Van Ruyseveldt elkaar in de overtuiging dat kunst en maatschappij onlosmakelijk verbonden zijn. Geïnspireerd door internationale voorbeelden organiseerden ze artistieke projecten in de Bleekhofbuurt in Borgerhout en de Sint-Andriesbuurt in Antwerpen. Hun acties zochten naar manieren om kunst te verbinden met het sociale weefsel van de stad en in het alledaagse leven in een straat of wijk.

Uit deze initiatieven groeide in 1982 Ruimte Morguen: een plek die balanceerde tussen alternatieve ruimte en galerie. Het programma was internationaal georiënteerd, maar gaf ook kansen aan jonge, onbekende Belgische kunstenaars zoals Lode De Clercq, Paul De Vylder, Danny Devos, Nadine Tasseel en Stefaan Vermuyten. Ruimte Morguen vervulde een 'laboratorium-functie': het onderzocht de hedendaagse beeldcultuur en rebelleerde speels tegen de gangbare productie en consumptie van kunst. Niet alleen affiches, foto's en documenten uit het archief, maar ook originele kunstwerken maakten die energie tastbaar.

Deze presentatie nodigde uit om samen stil te staan bij de vraag hoe artistiek experiment, sociale betrokkenheid en verbeelding vandaag opnieuw richting kunnen geven.

Samenstelling archiefpresentatie door Marc Schepers, in samenwerking met CKV en MHKA.

8 IN SITU

Met IN SITU investeert het museum in de hedendaagse kunstscene. Kunstenaars van over de hele wereld worden uitgenodigd om nieuw werk te creëren in de meest atypische zaal van het museum. Experiment staat centraal: hier kunnen de kunstenaars de grenzen van hun praktijk verleggen, ondersteund door het museum. IN SITU toont de pioniersgeest van opkomende en gevestigde talenten.

8.1 #25: BRUNO ZHU – UIT

25.01 – 11.05.2025

M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers rechts – puntzaal*

Bruno Zhu's IN SITU-tentoonstelling bestond uit een imposante reeks draaiende muren, opgehangen aan de twee centrale zuilen in de tentoonstellingsruimte. De door de kunstenaar geïnstalleerde ruimte-specifieke doorgang, die functioneerde als twee in elkaar grijpende tandwielen, doorbrak de open ruimte en creëerde op krachtige wijze twee afzonderlijke zones. Deze zones waren gescheiden, maar bleven toegankelijk. Ze werden met tussenpozen verbonden door het centrale mechanisme dat uitnodigde om handmatig opengeduwd te worden. Wat aanvankelijk leek op een strikte verdeling van de ruimte, bleek eerder een uitnodiging om ermee in interactie te gaan.

Uit markeerde een belangrijke ontwikkeling in het onderzoek van Bruno Zhu naar de politiek van het tentoonstellen. Zhu presenteerde al eerder open bruikbare ruimtes in de context van een opdrachtprogramma en liet een instituut zelfs de vorm aannemen van een juwelendoos. In deze IN SITU-tentoonstelling wendde hij architectuur aan als medium binnen een praktijk die modeontwerp, publicatie en scenografie omvat. De expliciete, confronterende kwaliteit van *Uit* was misleidend in haar ogenschijnlijke eenvoud. In plaats van een binair wereldbeeld te bevestigen, fungeerde het werk als een uitnodiging om de muren te doorbreken en op zoek te gaan naar mogelijke staten van wording. Beweging werd een uitnodiging tot onderhandeling, die op haar beurt uitwisseling en transformatie bevorderde.

Bruno Zhu woont en werkt tussen Portugal en Nederland. In zijn praktijk hanteert hij methoden zoals snijden, naaien en schrijven, die ingaan tegen normatieve structuren van kennisproductie en sociale reproductie. Hij stelde zijn werk tentoon in Chisenhale Gallery in Londen, Para Site in Hongkong, het Stedelijk Museum in Amsterdam, Veronica in Seattle, Kunsthalle Zürich, What Pipeline in Detroit en Haus der Kulturen der Welt in Berlijn. Zhu is lid van A Maior, een curatorieel programma dat plaatsvindt in de gelijknamige winkel voor woninginrichting en kleding in Viseu, Portugal.

De tentoonstelling werd gerealiseerd met de steun van de Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden in België en het Mondriaan Fonds.

ACTIVITEITEN

- FRONT ROW – kunstenaarsgesprek met Bruno Zhu
Donderdag 27.03, 19.00 – 20.00 uur
M HKA, Auditorium
Taal: Engels

Zie hoofdstuk 12.1.2

- Fiction Non Fiction – Panelgesprek & boekpresentatie
Woensdag 23.04, 14.00 – 17.00 uur
M HKA, In Situ-ruimte
Taal: Engels
Gratis

Op 23 april 2025 vond het evenement *Fiction Non Fiction* plaats, een panelgesprek en boekpresentatie rond de wisselwerking tussen literatuur, kritische theorie en maatschappelijke reflectie. Het evenement was gratis toegankelijk en liep van 14.00 tot 17.00 uur. Deelnemende sprekers waren Bambi Ceuppens, Liesbeth Minnaard, Irit Rogoff en Bruno Zhu, de auteurs die ook bijdroegen aan het gelijknamige cahier dat op diezelfde dag werd gelanceerd.

Tijdens het programma werd een reeks publicaties gepresenteerd, geïnitieerd door kunstenaar Bruno Zhu. In deze publicaties wordt literaire kritiek verbonden met de materiële geschiedenis van arbeid, gender en ras. Elke uitgave biedt een diepgaande lezing van fictieve en theoretische werken om te begrijpen hoe identiteitspolitiek door liberale instellingen in tijd en ruimte is verteld.

Cahier I is de tweede publicatie in de *Fiction Non Fiction*-reeks. Dit nummer behandelt de ‘fictionalisering’ van het migrantenbestaan, met een inleiding door Irit Rogoff en heruitgegeven teksten van Liesbeth Minnaard en Bambi Ceuppens. De publicatie vertrekt vanuit de Nederlandstalige context om nationalistische tendensen te analyseren die zijn versterkt door de komst van migranten.

Het inhoudelijke programma verliep als volgt:

- Irit Rogoff opende het programma met een reflectie op het concept *propositionaliteit* als een paradigmaverschuiving binnen kennisproductie en cultuurkritiek.
- Fiction – Liesbeth Minnaard blikte terug op haar onderzoeksartikel *Moving Moroccan Memories: Hafid Bouazza’s Critical Re-Vision of Abdullah’s Feet* (2010). De tekst analyseert de dynamieken die vervat zitten in het schrijven en uitgeven van *De oversteek*, een kortverhaal van de Marokkaans-Nederlandse auteur Hafid Bouazza.
- Non Fiction – Bambi Ceuppens keerde terug naar haar essay *Alloctonen, kolonisten en profiteurs: Exclusionair populisme in België* (2006). Ze ging in op de werking van autochtoniediscoursen in Vlaanderen en hoe die bijdragen aan het weigeren van het delen van welvaartsbronnen met migranten.
- Na een pauze van 30 minuten volgde een panelgesprek van 45 minuten, waarin de sprekers met elkaar en met het publiek in gesprek gingen over de thema’s uit hun bijdragen.

Het programma bood een prikkelende ervaring die de blik op geschiedenis, narratief en maatschappelijke positionering op uitdagende wijze wist te verruimen.

- M HKADEE Peutertour
Voor deze peuterrondleiding diende het werk van Bruno Zhu als inspiratiebron. Samen met hun ouders en een gids ontdekten peuters het museum spelenderwijs. Ze konden spelen met babypakjes (*Whore*) en geluiden opnemen en nabootsen (*You’ve Got Male*). Het werk laat zien hoe wij betekenissen plakken op woorden en vormen, terwijl peuters vooral met klank en vorm experimenteren. Ouders en peuters ervoeren op een zintuiglijke en creatieve manier het idee van het werk, waarbij spel, exploratie en samenwerking centraal stonden.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTENMUURTEKST

Vinyltekst op de muur, met vermelding van: naam kunstenaar, titel tentoonstelling in NL, ENG, FR, duur tentoonstelling, logo IN SITU.

BEZOEKERSBROCHURE

De brochure (NL/ENG/FR) werd opgesteld in samenspraak met de kunstenaar. De publicatie bevat informatie over de tentoonstelling, een biografie van de kunstenaar en het bijbehorende publieksprogramma. Op de achterzijde staat een beeld van een Exitsign, naar het concept van de kunstenaar.

MUSEUMSHOP

- Twee bijzondere publicaties werden aangeboden die aansloten bij het inhoudelijke programma:
- *Retail Vérité* (San Seriffe, 2023), een experimentele novelle van A Maior, ontstaan uit schrijfworkshops met o.a. improvisatie en larping. Het verhaal speelt zich af in een fictief winkelcentrum in Amsterdam en bundelt bijdragen van diverse jonge kunstenaars en schrijvers.
 - *Fiction Non Fiction, deel 1* (Chisenhale Gallery & Mousse Publishing, 2024), samengesteld door Bruno Zhu, brengt literaire kritiek in verband met thema's als arbeid, gender en ras. Deze eerste uitgave focust op ruimtelijke representatie binnen koloniale en postkoloniale contexten.
- Beide publicaties weerspiegelen het streven van M HKA naar kritisch onderzoek en artistieke reflectie binnen en buiten het museumkader.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code linkt naar <http://ensembles.mhka.be>, waar extra context over kunstenaar, werken, expo en publicaties te vinden is; tekst op de website is identiek aan die in de brochure.

PERSAANDACHTINTERNATIONAAL

- Mousse Magazine

DIGITALE COMMUNICATIEWEBSITE

- Homepage
- Eventpagina
- Diverse activiteitenpagina's

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijks mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIAFACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts inhoud tentoonstelling + bijhorende activiteiten

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts inhoud tentoonstelling + bijhorende activiteiten

LINKEDIN

Posts inhoud tentoonstelling + bijhorende activiteiten

FOTOGRAFIE

Opening in beeld gebracht door externe fotograaf.

8.2 #26: ÖZGÜR KAR – MALAISE

24.05 – 07.09.2025

M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers rechts – puntzaal*

Özgür kar is een Turkse kunstenaar, geboren in 1992 in Ankara. Hij woont en werkt in Amsterdam.

MALAISE, de eerste museale solotentoonstelling van Özgür Kar in België, toonde een nieuwe site-specifieke installatie. De presentatie bestond uit een theatrale geluids- en video-installatie die thema's als collectief onbehagen, stagnatie en uithoudingsvermogen onderzoekt.

Kars artistieke praktijk beweegt zich op het snijvlak van theater, geluid, beeldhouwkunst en animatie. Hij creëert immersieve installaties die uitnodigen tot existentiële reflectie over vergankelijkheid, isolement en de cyclische aard van de menselijke ervaring. Zijn kenmerkende beeldtaal verweeft minimalistische animatie met fijnzinnige soundscapes en een ondertoon van donkere humor. Door video te transformeren tot sculpturaal object, stelt Kar de klassieke grenzen tussen bewegend beeld, performance, sculptuur en installatie in vraag.

Zijn werk kan worden gelezen als een hedendaagse herinterpretatie van middeleeuwse allegorieën en traditionele animatietechnieken. Kar laat zich inspireren door een breed spectrum aan bronnen, waaronder middeleeuwse manuscripten, de gotische traditie, minimalistische muziekcomposities en absurdistisch theater. De personages in zijn animaties lijken vaak gevangen in

eindeloze loops, verstrikt in monologen die doordrenkt zijn van existentiële angst en absurditeit. De geluidscomposities, gecreëerd in samenwerking met muzikanten en stemacteurs, voegen extra interpretatielagen toe en verdiepen de immersieve ervaring van zijn installaties.

Voor *MALAISE* ontwikkelde Kar een site-specifieke installatie, opgebouwd rond een grootschalige animatie en een geluidswerk. Dit werk markeerde een belangrijk keerpunt in zijn praktijk. Kar richtte zich hier op de architecturale eigenschappen van de ruimte, net als op het concept van theatraliteit, via scenografische elementen als licht en geluid. Tegelijkertijd verkende hij thema's als verbondenheid en isolement, waarbij emoties van nabijheid en vervreemding in voortdurende spanning tegenover elkaar stonden.

ACTIVITEITEN

— OPENING

Donderdag 12 juni, 20.00–01.00 uur

— M HKADEE Peutertour

Voor deze peuterrondleiding vormde de kakkerlak uit *The Cockroach* van Özgür Kar de inspiratiebron. Peuters maakten kennis met de kakkerlak als grote knuffel en trokken samen met hun ouders en een gids op ontdekkingsstocht door het museum.

Onderweg verkenden ze verschillende gevoelens: wat raakt je, wat vind je plezierig of minder leuk, waarvan ga je weglopen en wat biedt troost? De tour bood een rijke beleving met spel, geuren en vooral het geven van een dikke knuffel aan hun nieuwe beste vriend.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

TEKST OP DE MUUR

Aan de ingang van IN SITU: naam van de kunstenaar, de titel en de duur van de tentoonstelling; onderaan logo's van het format IN SITU en van sponsors.

BEZOEKERSBROCHURE

- Een gevouwen poster A5 naar A3, bedacht in samenspraak met de kunstenaar
- NL, EN, FR
- Voorzijde: info over de tentoonstelling, de biografie van de kunstenaar, het publieksprogramma
- Achterzijde: kleurenposter (video still) van het werk *The Cockroach*

DIGITALE BEMIDDELING

QR-code naar <http://ensembles.mhka.be>, waar aanvullende context over de kunstenaar, de werken, de tentoonstelling en publicaties beschikbaar was. De webtekst was identiek aan die van de brochure.

STICKERS TIJDENS MUSEUMNACHT

Voor Museumnacht werden speciaal stickers ontwikkeld van *The Cockroach*, een filmstill uit het werk van Özgür Kar. Op de sticker stond een QR-code, waarmee bezoekers extra informatie konden bekijken. Tegelijkertijd konden de stickers meegenomen worden, waardoor het beeld zich op speelse wijze door de stad en onder het publiek verspreide.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- De Volkskrant

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Eventpagina
- Diverse activiteitenpagina's

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijkse mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts
- Instagram reels - sfeer van de tentoonstelling

FOTOGRAFIE

Opening in beeld gebracht door externe fotograaf.

8.3 #27: KYIV BIENNIAL 2025: HOMELANDS AND HINTERLANDS 20.09 – 11.01.2026 M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – puntzaal

Kyiv Biennial 2025: Homelands and Hinterlands was een internationale groepstentoonstelling met werk van: Basel Abbas & Ruanne Abou-Rahme, Davyd Chychkan, Giorgi Gago Gagoshidze, Mona Hatoum, Iman Issa, Mashid Mohadjerin, Ala Savashevich, Anna Zvyagintseva

Na de transnationale editie van 2023 streek de Kyiv Biennial in 2025 opnieuw neer op verschillende locaties in Europa. In dat kader presenteerde het M HKA een groepstentoonstelling als verlengstuk van de hoofdtentoonstelling in het pas geopende Museum van Moderne Kunst (MSN) in Warschau.

Vertrekkend vanuit het onrecht en de wreedheden van het hedendaagse imperialisme, reflecteerde Kyiv Biennial 2025 met een historisch bewustzijn over mislukte solidariteit en internationalisme. Dit gebeurde op een as die de curatoren omschreven als 'Midden-Oosten-Europa', een term die Centraal-Oost-Europa, het voormalige Sovjet-Oosten en het Midden-Oosten omvat.

Kyiv Biennial 2025 situeerde zich middenin de realiteit van oorlogsmisdaden, illegale bezettingen, etnische zuiveringen, genocide en de bredere autocratische wendingen in de wereldpolitiek, waaronder de Russische inval in Oekraïne, de brute Israëlische operatie in Gaza, de totalitaire theocratie van Iran en de dictatoriale heerschappij van Belarus.

De titel van de tentoonstelling, *Homelands and Hinterlands* [Thuislanden en Achterlanden], verwijst naar het (post-)koloniale begrip 'achterlanden', want 'het achterland' betekent, en slaat op de omliggende gebieden van voormalige Europese kolonies die worden opgeëist door grootstedelijke machten. Deze opvatting houdt in dat de economische, geografische, culturele en politieke betekenis van achterlanden wordt erkend in relatie tot de koloniale centra die ze bevoorraden.

De parallelle presentaties in het MSN en het M HKA focusten zich op ervaringen, uit het verleden en het heden, met koloniaal geweld, uitwissing en genocide in Midden-Oosten-Europa – gebieden die getuige zijn geweest van meeslepende verhalen over emancipatorische strijd, verhalen die vandaag de dag lijken af te nemen, waardoor het traceren en het reconstrueren ervan in het licht van hernieuwd geweld een urgente taak is.

De tentoonstelling in het M HKA was meer gericht op de notie van 'uitwissing', in het verleden, maar zeker ook in het heden; het uitwissen van mensen door ontmenselijking, moord en misdaden tegen de menselijkheid, het uitwissen van herinneringen, het uitwissen van de normaliteit van het dagelijks leven, het verlangen om de lange schaduw van ideologieën uit de 20^e eeuw uit te wissen, het uitwissen van beelden, het uitwissen van pluraliteit in het politieke spectrum, of zelfs het uitwissen van informatietechnologieën waarvan we afhankelijk zijn geworden. De confrontatie met vernietiging werd daarbij benaderd als een mogelijke aanzet tot het vinden van een emancipatorische uitweg uit de huidige conjunctuur van destructie.

Voor verschillende deelnemende kunstenaars bleef het geweld van oorlog en onderdrukking een bepalende context. Door de koloniale relatie tussen de tanende Europese metropolen en hun zogenaamde periferieën buiten de EU ter discussie te stellen, stelde Kyiv Biennial 2025 dat het lot van 'Groot-Europa' wordt bepaald door parallelle relaties met zijn oostelijke grensgebieden. De tentoonstelling wilde deze 'periferieën' van Europa met elkaar verbinden en de ervaringen van Midden-Oost-Europa, geworteld in politieke complexiteit en historische verwikkelingen, opnieuw aan de orde stellen.

Curatoren:

Vasyl Cherepanyn, Visual Culture Research Center / Kyiv Biennial
Nav Haq, geassocieerd directeur, M HKA

De tentoonstelling in het Museum van Moderne Kunst (MSN) in Warschau werd georganiseerd door een consortium van curatoren van L'Internationale, een confederatie van Europese musea, kunstinstellingen en universiteiten, waarvan het M HKA een van de oprichters is.

De tentoonstellingen in Warschau en Antwerpen werden onmiddellijk gevolgd door twee projecten in Oekraïne, respectievelijk in het Dnipro Center for Contemporary Culture en het Dovzhenko Centre in Kyiv. De laatste tentoonstelling als onderdeel van Kyiv Biennial 2025 vond plaats in het Lentos Kunstmuseum Linz.

Kyiv Biennial, georganiseerd door het Visual Culture Research Center, is een internationaal forum voor kunst, kennis en politiek dat tentoonstellingen en discussieplatforms integreert. Kyiv Biennial maakt deel uit van een breed horizontaal netwerk van culturele instellingen, centra en artistieke praktijken, en heeft als doel kunst en publieke programmering te situeren middenin de huidige transformatie van Europa en de wereld.

2025.kyivbiennial.org

ACTIVITEITEN

— M HKADEE Peutertour

Peuters maakten samen met hun ouders en een gids halt bij de reeks werken *Colours en Ribbons* van Davyd Chychkan. De linten symboliseerden dromen voor de toekomst, en kinderen brachten de kleuren en vormen uit de tekeningen tot leven door ermee te bewegen. Zo konden ze spelenderwijs rituelen, beweging en verbeelding ervaren.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Naam kunstenaar, titel tentoonstelling in NL, ENG, FR, duur tentoonstelling, verwijzing sponsor, logo IN SITU

BEZOEKERSBROCHURE

- De A5-brochure met introductietekst over het thema van de tentoonstelling, geschreven door de betrokken curatoren. Per kunstwerk enkele foto's, met een korte uitleg.
- De tentoonstelling wordt geplaatst in de bredere context van de Kyiv Biënnale, waaronder ook een grote tentoonstelling in Warschau. Daarnaast wordt het project *There Is Nothing Solid About Solidarity*, dat verbonden is met de tentoonstelling, vermeld en belicht, zowel binnen de M HKA-ruimte als in het bijbehorende publieke programma (zie *hoofdstuk 10.8*).
- NL, EN, FR

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op <http://ensembles.mhka.be>

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- 100% Cultuur (ATV en Gazet van Antwerpen)

INTERNATIONAAL

- e-flux
- art-in.de
- ArtDaily
- Il Giornale dell'Arte
- Mousse Magazine
- Art Magazine

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Eventpagina
- Diverse activiteitenpagina's

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling + uitnodiging
- Opname in maandelijks mailing
- Communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

LINKEDIN

- Posts inhoud tentoonstelling + bijbehorende activiteiten

TIKTOK

- Sfeer video tentoonstelling

FOTOGRAFIE

Opening in beeld gebracht door externe fotograaf.

9 Superhost

Superhost is een programma dat investeert in de relatie tussen een kunstenaar of collectief, het museum en de betrokken gemeenschappen. Het loopt over een periode van één jaar en biedt ondersteuning aan de productie van beeldende kunst, performatieve en discursieve creaties. Elk jaar wordt één kunstenaar of collectief uitgenodigd om als Superhost deel uit te maken van M HKA.

Op 9 januari 2025 werd het Superhost-traject van kunstenaar Antje Majewski feestelijk afgerond met het slotmoment van *Antje Majewski verbindt met appels*. Dit project markeerde het Belgische luik van het meerjarige, participatieve kunstproject *Apple. An Introduction (Over and over and once again)*, dat Majewski samen met conceptueel kunstenaar Paweł Freisler ontwikkelde. Wat tien jaar geleden begon in het Museum Sztuki in Łódź (Polen), vond sindsdien doorgang in onder meer Duitsland, Zwitserland, Kazachstan en, in 2024, in België via het M HKA. In Antwerpen werd, net als in de andere steden waar het project neerstreek, nauw samengewerkt met lokale gemeenschappen. Door het gezamenlijke planten van appelbomen in de stad ontstond een duurzaam gebaar van verbondenheid – lokaal én internationaal.

Voor Majewski betekende het Superhost-schap meer dan een tijdelijke residentie. Ze beschrijft het als een “meerjarig verbindend project” waarin participatie, interculturele ontmoeting en gedeeld engagement centraal staan:

“Het interculturele aspect van dit project is cruciaal. Overal waar we komen, nodigen we lokale gemeenschappen uit om samen appelbomen te planten. Zo brengen we een veelheid van mensen en groepen samen. Dit verbindt niet alleen op lokaal vlak, maar ook met de andere steden waar het project eerder plaatsvond. Op die plekken starten we telkens een nieuwe traditie, die samen met de boompjes en de appels groeit, en zo duurzaam aanwezig blijft in de stad.”

“Het was een hele eer om drie seizoenen lang aan dit project te mogen werken in en mét het M HKA. Het hele project draait om verbinding, participatie en het samenbrengen van talent. De actieve rol van het museum en het enthousiasme van de medewerkers waren bepalend voor het succes.”

Het M HKA keek in 2025 met grote waardering terug op deze bijzondere editie van Superhost, die niet alleen artistiek, maar ook sociaal en ecologisch verankerd was in de stad en ver daarbuiten.

In de voorbije vier jaar heeft de Superhost-reeks geleid tot bijzondere, betekenisvolle en verbindende momenten. Tegelijkertijd bracht het programma enkele structurele uitdagingen met zich mee, onder meer op het vlak van ondersteuning, productie en communicatie. De jaarlijks wisselende invulling en scenografie vergden een aanzienlijke mate van flexibiliteit en inzet.

Vanuit de ambitie om te blijven investeren in publiekswerking, gastvrijheid en duurzaamheid, werd besloten het concept van Superhost te herzien. Er werd gekozen voor een meer structurele aanpak van publieke programmering. Het M HKA wil ook in de toekomst publieke programma's beter ondersteunen en een warme, toegankelijke omgeving creëren voor ontmoeting en uitwisseling.

Publieke programmering op de 6^e verdieping

- 17.01.2025: Art's Birthday
- 31.01.2025: Preview *Een nacht in het museum*
- 04.03 – 07.03.2025: Krokuskriebels
- 29.05 – 08.06.2025: Tentoonstellingen laureaten van de Antwerp Art Graduation Prize: Juli Bierich (KASKA) en Julia Tröscher (SLAK). Met deze presentatie ondersteunde het museum jong artistiek talent in een vroeg stadium van hun professionele parcours.

- 13.06–13.07.2025: tentoonstelling *Archipelago of Artistic Practices* (*Jubilee en M HKA*), onderdeel van de Research Summit *Archipelago of Artistic Practices*, georganiseerd door Jubilee en M HKA (zie hoofdstuk 10.5)
- 02.08.2025: Museumnacht
- 07.09.2025: ALTAR Festival
- 08.09.2025: Boekvoorstelling T.O.P. Office Founder's Choice Luc Deleu (HOPPER&FUCHS)
- 14.10.2025: Meeting Afterall
- 17.10.2025: Workshop gidsen
- 21.10.2025: Labo Secundair Onderwijs
- 23.10.2025: Bezetting Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen – Fotografie
- 24.10.2025: FORUM (zie hoofdstuk 12.2.4)
- 16.11.2025: Kunstendag voor Kinderen

In de tweede helft van het jaar kreeg de zesde verdieping tijdelijk ook een andere bestemming. Door de herinrichting van de bibliotheek en het groeiend tekort aan werkplekken en vergaderruimte binnen de organisatie, werd beslist om deze verdieping tijdelijk als kantoorruimte in te richten. Deze beslissing maakte deel uit van een bredere inspanning om de werkomstandigheden voor medewerkers te verbeteren, en tegelijk de publieke functies van het gebouw op lange termijn efficiënter en toekomstbestendiger te organiseren.

De vijfde verdieping van het M HKA wordt bewust gereserveerd voor verrassende interventies en intieme pop-uppresentaties. Deze ruimte, bekend als INBOX, biedt plaats aan initiatieven die inspireren, uitdagen en ons meenemen in het gedachtegoed van bevlogen kunstenaars, denkers en doeners.

Met INBOX creëert het museum een platform waar actuele vragen, experimenten en verkennende praktijken een plek krijgen. Het is een ruimte die rechtstreeks inspeelt op de interactie tussen museum en publiek, en waar regelmatig antwoorden worden geformuleerd op vragen die vaak aan het museum worden gesteld.

10.1 JANINA FRITZ – CAN I BE IN YOUR HOUSE

18.01 – 23.02.2025

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Preview tijdens Art's Birthday, 17.01.2025, 19.00 – 23.00 uur

In de afgelopen jaren heeft Janina Fritz een oeuvre ontwikkeld onder de titel *Lamps, Dreaming of Being a Fire*, bestaande uit verlichte sculpturen van geblazen glas en keramiek. Voor de tentoonstelling *Can I be in your house* in INBOX werd een selectie van deze werken gepresenteerd, samen met keramische reliëfs die doen denken aan architecturale fragmenten.

Janina Fritz, geboren in 1995, woont en werkt in Brussel en Bremen. Ze voltooide haar studies aan het Sandberg Instituut in Amsterdam in 2020. Haar werk richt zich op het creëren van sculpturen en ruimtelijke installaties die de relatie onderzoeken tussen het lichamelijke en de structuren die het omhullen of ermee in wisselwerking staan. Door onderzoek te doen naar hygiënische, gecontroleerde omgevingen die lichamen en hun sporen – zoals vloeistoffen – verwelkomen, accommoderen of beheren, roept Fritz uitbarstingen op die voortkomen uit de leefomgevingen die bedoeld zijn om hen te bevatten.

Haar werk werd getoond op diverse locaties, waaronder Kunsthal Mechelen (2024), Spare Wheel Brussels (2024), W139 (2023), en Laurel Project Space (2021) in Amsterdam. In maart 2025 werd ze bekroond als een van de vier winnaars van de recent opgerichte Hiltrud Schäfer Kunstprijs bij Kunsthalle Osnabrück, een voormalige kerk, waar ze een *in situ*-sculptuur voor de ruimte ontwikkelde.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- muurtekst
- grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
- website eventpagina
- nieuwsbrief
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
- foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.2 ZIEKENHUISCHOOL – SHOWING OFF 10

28.02 – 23.03.2025

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Preview 27.02.2025, 18.00 – 21.00 uur

Showing Off is een jaarlijks kunstproject waarbij de kinderen en jongeren van de Ziekenhuisschool kennis maken met moderne kunst en zelf moderne kunst maken. Het project wordt jaarlijks afgesloten met een tentoonstelling in het M HKA.

Scholen organiseren regelmatig culturele activiteiten zoals toneel- en filmvoorstellingen, workshops en museumbezoeken. Kinderen en jongeren die aan De Leerexpert Ziekenhuisschool les volgen missen deze mogelijkheden vaak. Reden genoeg voor De Leerexpert Ziekenhuisschool en het M HKA

om voor het achtste jaar op rij de handen in elkaar te slaan. Onder begeleiding van professionele kunstenaars experimenteerden de leerlingen in workshops met verschillende materialen en media. Deze tentoonstelling is een verhaal over de verwondering, het experiment, de actie en de creativiteit die ontstaan als kinderen en jongeren worden blootgesteld aan hedendaagse kunst.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- muurtekst
- grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
- website eventpagina
- nieuwsbrief
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
- foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.3 LEO REIJNDERS – DE WOLKENBREIER

28.03 – 20.04.2025

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Preview 27.03.2025, 18.00 – 21.00 uur

De steeds breder uitwaaierende kunstpraktijk van Leo Reijnders omvat naast tekenen, schilderen en animeren ook performen, cureren en radio maken. De artistieke strategieën die hij inzet en de bewust ambigue posities die hij als kunstenaar inneemt, spelen met de conventies van de kunstwereld, met binnen en buiten, met centrum en marge. Een goed voorbeeld is zijn pseudoniem. *De Wolkenbreier* is de titel van een schilderij op de garagepoort van een bevriende muzikant. Reijnders nam deze over voor zijn radioprogramma, en werd hierdoor zelf een figuur uit zijn eigen werk. Hij is ook de curator die van het tentoonstellen van zijn eigen werk en-passant gebruikt maak om een muziek- en performance festival te organiseren in Sint-Petersburg. De gedreven radiomaker die zijn gasten begeleidt om live een mentaal zelfportret neer te zetten. De animator die tientallen muzikanten en bands uitnodigde om de soundtrack van één van zijn animaties te voorzien om zo een internationaal, digitaal festival te creëren. En de performer die samen met muzikanten de klank van de stad wil aflezen als was deze een gigantische pick-up plaat. Slecht één constante: posities verwisselen, rollen vervagen.

Maar de kern van Reijnders' praktijk is de steeds groeiende fantastische wereld van tekeningen en schilderijen. Voormalig directeur van het M HKA Flor Bex liet hierover het volgende optekenen: *“Leo Reijnders verbeeldt met een complexe wereld vol ideeën. Een wereld die verschijnt in kleine dagboektekeningen en notities. Een wereld over natuur, mens en dier, maar dan in verbeelding rijke situaties. Bevreemdende taferelen van leven in het water, op de aarde, in de lucht en in de kosmos. [...] Het oeuvre van Leo Reijnders zit vol verbeelding en met een fijne humor wijst hij ons op menselijke gedragingen en zienswijzen.”*

In het werk van Reijnders delen mensen, monsters en dieren dezelfde leefwereld. Binnen deze vrolijk chaos komen existentiële vragen bovendrijven: Waar komen we vandaan? Waar gaan we heen? En wat kunnen we hier in godsnaam uitvreten in de tussentijd? De toeschouwer raakt verstrikt in het kleurrijke web van Associaties en verbeelding dat hij zorgvuldig weeft op doek of papier. Want is verdwalen niet onnoemelijk veel interessanter dan een wandeling op het geijkte pad?

Radiosessies: 20 jaar Wolkenbreiers
06.04, 13.04 en 20.04.2025, van 11.00 – 14.00 uur
MHKA, Antwerpen | dakterras MHKA FE

06.04.2025, 11.00 – 14.00 uur

- Martijn Vanbuel Trio
- David Shango
- My Name's Jeff
- BFF – Iris Berardocco
- Roos de Buysscher

13.04.2025, 11.00 – 14.00 uur

- Nine and 1/2
- Oriana Dierinck
- Roos De Buysscher
- Sorry For Ruining Tour Party
- Carloz Diaz

20.04.2025, 11.00 – 14.00 uur

- Peter Holvoet-Hansen
- Jean Demey
- Jean Moens
- Newborg
- Petit Robert & Friends

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- muurtekst
- grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
- website eventpagina
- nieuwsbrief
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
- foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.4 SEAN PELEMAN – ART YOU STILL WATCHING?

25.04 – 01.06.2025

MHKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Preview 24.04.2025, 18.00 – 21.00 uur

In 2024 won Sean Peleman de Hugo Roelandt Prijs met zijn afstudeerproject binnen de opleiding Vrije Grafiek en Tekenkunst aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen. Het MHKA nodigde hem uit om tijdens de looptijd van de tentoonstelling *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin* een presentatie te maken voor INBOX. In dit kader gingen we in gesprek met Peleman. Het interview vertrok van zijn zeer vrije interpretatie van het medium grafiek, zijn fascinatie voor cinema en popcultuur, en de verrassende overeenkomsten met het werk van Hugo Roelandt. Vervolgens meanderden we langs luide referenties, silhouetten, performance, surrealisme, menselijke vliegen, de nobele kunst van het zappen en nostalgie voor een tijd die je zelf niet hebt meegemaakt. *Are you still watching?*

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- muurtekst
- grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
- website eventpagina
- nieuwsbrief
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
- foto's gedeeld via Facebook, Instagram en TikTok

10.5 ARCHIPELAGO OF ARTISTIC PRACTICES (JUBILEE EN M HKA)

13.06 – 13.07.2025

M HKA, Antwerpen | 5^e en 6^e verdieping

Preview tijdens de seizoensopening 12.06.2025, 20.00 – 23.00 uur

Deze tentoonstelling maakte deel uit van de Research Summit *Archipelago of Artistic Practices*, georganiseerd door Jubilee en M HKA. *Archipelago of Artistic Practices* is gebaseerd op Eavatea: een digitale infrastructuur voor het in kaart brengen van onderzoek gebaseerde en transdisciplinaire praktijken. Het programma en de tentoonstelling vonden plaats in samenhang met de grote tentoonstelling van M HKA *The Geopolitics of Infrastructure* en omvatten de deelname van vele van de daar tentoongestelde kunstenaars.

De tentoonstelling vond plaats in de INBOX-ruimte en op de 6^e verdieping van M HKA. Ze presenteerde een reeks artistieke onderzoeksnarratieven – objecten, documenten, protocollen enzovoort – en verbeeldde hoe deze uiteenlopende kunstpraktijken met elkaar verbonden kunnen worden op basis van hun specifieke onderzoekstrajecten. Zo werd de tentoonstelling opgevat als een ruimtelijke transpositie van het instrument, met een sterke nadruk op het relationele en narratieve potentieel dat Eavatea belichaamt.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- muurtekst
- grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
- website eventpagina
- nieuwsbrief
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
- Aankondiging programma op Facebook, Instagram en LinkedIn. Foto's na afloop gedeeld op Facebook, Instagram en LinkedIn

10.6 ONBOARDS BIËNNALE 23 – IN TOUCH/BOX:

M HKA SELECTION

17.07 – 24.08.2025

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Opening 19.07.2025, 15.00 – 18.00 uur

In de zomer van 2025 toonde het M HKA in de INBOX-ruimte een selectie van 20 billboard-affiches van internationale kunstenaars. De posters waren afkomstig uit de zevende editie van de Onboards Biënnale, die in de zomer van 2023 het Antwerpse straatbeeld transformeerde met 2 x 100 kunstwerken op reclameborden verspreid door de stad.

De geselecteerde werken toonden de rijkdom en diversiteit van die editie. Elke affiche was een artistieke interventie in de publieke ruimte – poëtisch, maatschappijkritisch, speels of reflectief – en kreeg in het museum een nieuwe context.

De Onboards Biënnale is een internationaal platform voor hedendaagse kunst in de publieke ruimte. De affichedragers op het openbaar domein worden ingezet als medium voor beeld, tekst, activisme en verbeelding – dag en nacht zichtbaar voor iedereen die passeert. De openbare ruimte wordt zo omgevormd tot een plek voor verwondering, confrontatie en reflectie. Door kunst letterlijk op straat te brengen, maakt de Biënnale kunst toegankelijker.

Het thema van de editie 2023 was *IN Touch*. Dit ging niet louter over aanraking, maar ook over het leggen van verbinding – met jezelf, met anderen, met de stedelijke omgeving en met kunst. Kunst werd ingezet als een manier om in gesprek te gaan, om anders naar de wereld te kijken en vaste ideeën in vraag te stellen.

Kunstenaars: Floris Van Opstal, Quinten Clause, Jan Tromp, Victor Verhelst, Arthur Saint-Rémy, Kaat Neyrinck, Angela Xu, Jürgen Addiers, Danielle van Ark, Yuxi Lu, Julia Tröschner, David Boon, Rino Vranken, Emilio de Azevedo, Elvis Borrey, Sven Laurent, Niels Beaufays, David Somers, Eileen Cohen Süssholz, Elise Willems

Tegelijk op straat: Onboards Biennale 2025 toonde van 14 juli tot 28 juli 2025 kunst op reclameborden in het straatbeeld. De editie van 2025 stond in het teken van Relationships en onderzocht hoe we ons verbinden tot elkaar, tot de stad en tot de beelden die ons omringen.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- muurtekst
- grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
- website eventpagina
- nieuwsbrief
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
- aankondiging + inhoud gedeeld op Facebook, Instagram, LinkedIn
- foto's gedeeld via Facebook, Instagram, LinkedIn
- sfeervideo TikTok

10.7 LUC DELEU & T.O.P. OFFICE – FOUNDER'S CHOICE

29.08 – 21.09.2025

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Preview 28.08.2025, 18.00 – 21.00 uur

Naar aanleiding van de oprichting van de T.O.P. office Foundation en de publicatie van het boek *Founder's Choice* – een rijk geïllustreerd overzicht van de activiteiten van T.O.P. office, samengesteld door Luc Deleu en uitgegeven door HOPPER&FUCHS – bracht het M HKA een aantal werken van de kunstenaar samen voor een INBOX-presentatie.

Vanaf 1970 bouwt Deleu samen met T.O.P. office aan een architecturaal en artistiek oeuvre: van kleinschalige ingrepen tot wereldomvattende concepten, en van (nooit uitgevoerde) voorstellen tot gerealiseerde bouwprojecten. Met een kritische blik op de rol van architectuur en stedenbouw, en met radicale verbeelding bekommert Deleu zich over het reilen en zeilen van de wereld.

Boekvoorstelling Founder's Choice, Luc Deleu & T.O.P. Office

07.09.2025, 15.00 – 16.00 uur

M HKA, Antwerpen | 6^e verdieping

Voor deze boekvoorstelling presenteerde architect en kunstenaar Luc Deleu de tweedelige publicatie *Founder's Choice*, een omvangrijk overzicht van meer dan vijftig jaar werk van T.O.P. office, opgericht in 1970.

Het eerste deel, *Founder's Choice*, brengt in tien thematisch en chronologisch opgebouwde hoofdstukken een rijk overzicht van gerealiseerde gebouwen, wedstrijdvoorstellen, kleinschalige interventies en mondiale concepten. Het tweede deel, *Luc Deleu: A Reader*, bundelt voor het eerst de belangrijkste teksten, lezingen en manifesten van Deleu, van het *Orbanistisch Manifest* (1980) tot *Darling Springs: A Call for Beauty* (2024). Het boek opent met een gesprek tussen Hans Ulrich Obrist, Nico Dockx en Luc Deleu.

De publicatie verscheen als tweedelige hardcover-editie in slipcase, uitgegeven door HOPPER&FUCHS, met dank aan Keteleer Gallery.

Luc Deleu ging in gesprek met Bruno Devos, uitgever HOPPER&FUCHS, en Reg Herygers, vormgever, gemodereerd door Piet Van Hecke. Aansluitend was er een signeersessie.

De boekvoorstelling ging samen met een INBOX-presentatie die de visionaire en kritische praktijk tastbaar maakt.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- muurtekst
- grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
- website eventpagina
- nieuwsbrief
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
- aankondiging + inhoud gedeeld op Facebook, Instagram, LinkedIn
- foto's gedeeld via Facebook, Instagram, LinkedIn

10.8 **THERE IS NOTHING SOLID ABOUT SOLIDARITY**

(MOST Magazine & Yulia Krivich)

26.09 – 23.11.2025

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Preview 25.09.2025, 18.00 – 21.00 uur

De tentoonstelling *There Is Nothing Solid About Solidarity* bracht kunstwerken samen die laten zien hoe gemeenschappen zich organiseren buiten instituties en vaste structuren. De werken verbeelden manieren waarop mensen steun vinden, zich verzetten of nieuwe netwerken opbouwen. Zelfs in situaties gekenmerkt door angst, geweld, digitale tegenstellingen of maatschappelijke verdeeldheid.

Door uiteenlopende contexten en historische achtergronden te verbinden, toonde de presentatie hoe solidariteit niet vaststaat, maar telkens opnieuw wordt uitgevonden. Ze maakte zichtbaar hoe empathie en verbondenheid kunnen groeien tussen regio's en tradities die op het eerste gezicht ver uit elkaar liggen.

De expo nodigde uit om stil te staan bij de vraag wat solidariteit vandaag betekent en hoe we daar samen vorm aan kunnen geven.

Een groepstentoonstelling met werk van: Alaa Abu Asad, fantastic little splash, Alevtina Kakhidze, Nikolay Karabinovych, Svitlana Matvienko & Malaka Shwaikh, Ayman Ramadan en Nika Autor

*De INBOX-tentoonstelling was onderdeel van het bredere satellietprogramma *There Is Nothing Solid About Solidarity* van de Kyiv Biennial 2025, ontwikkeld door de redactie van MOST magazine (Ewa Borysiewicz, Vera Zalutskaya en Katie Zazenski) samen met kunstenaar Yulia Krivich.*

Voor meer informatie over het driedaagse forum *There Is Nothing Solid About Solidarity*, zie hoofdstuk 12.2.4.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- muurtekst
- grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
- website eventpagina
- nieuwsbrief
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
- aankondiging + inhoud gedeeld op Facebook, Instagram, LinkedIn
- foto's gedeeld via Facebook, Instagram, LinkedIn
- sfeervideo TikTok
- advertentie i.v.m. publieksprogramma + tentoonstelling gedeeld op Facebook, Instagram, LinkedIn

10.9 S & W &...

28.11.2025 – 11.01.2026

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Preview 27.11.2025, 18.00 – 23.00 uur

Suske en Wiske spreken al 80 jaar tot de collectieve verbeelding. Vele generaties lezers en kijkers groeiden op met hun avonturen en kregen daardoor de meest uiteenlopende beelden, sferen, gevoelens en uitdrukkingen mee. Net zoals hun maker Willy Vandersteen zich liet inspireren door beeldende kunstenaars, zijn ettelijke generaties beeldende kunstenaars bewust of onbewust 'gevormd' door Vandersteens visuele en verbale universum.

Hoe fungeert Vandersteens universum als collectief geheugen? Antwerpse folklore, Vlaams surrealisme, Belgische politiek, lokale en internationale popcultuur, globale conflicten, nieuwe technologie, ecologische uitdagingen, historische storytelling en fantasievolle reenactments: de wereld van Suske en Wiske zoals die zich in zo'n 300 albums aandient, biedt alvast voldoende inspiratie.

Naar aanleiding van 50 jaar Suske en Wiske organiseerde cultuurcentrum De Warande in 1995 een groepstentoonstelling over deze Vlaamse striphelden en hun ambigue relatie tot de hedendaagse Belgische kunst. Precies dertig jaar later pikte het M HKA die draad op met twee tentoonstellingen waarbij we de iconische albums van Suske en Wiske opnieuw lieten resoneren met het werk van beeldende kunstenaars van diverse generaties.

Initiatiefnemers waren stripliefhebber en producent Lode Geens en kunsthistoricus Johan Pas, met medewerking van Standaard Uitgeverij.

Met werk van Guy Van Bossche, Guillaume Bijl, Elen Braga, Fred Bervoets, Adrien Tirtiaux, Dennis Tyfus, Anne-Mie Van Kerckhoven, Walter Swennen en Willy Vandersteen.

Met dank aan familie Vandersteen en De Fameuze Fanclub.

KUNSTENAARSGESPREKKEN

04.01.2026, 14.00 – 15.00 uur

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Suske en Wiske spreken al 80 jaar tot de collectieve verbeelding. Hun maker Willy Vandersteen liet zich inspireren door beeldende kunst. In het kader van de INBOX-presentatie S & W &... nodigde het M HKA een aantal hedendaagse kunstenaars van verschillende generaties uit om te spreken over hoe ze bewust of onbewust 'gevormd' zijn door Vandersteens visuele universum, en door strips in het algemeen.

Gesprek met Elen Braga, Johan Pas, Dennis Tyfus en Anne-Mie Van Kerckhoven, gemodereerd door stripexpert Kurt Morissens.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- muurtekst
- grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
- website eventpagina
- nieuwsbrief
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
- aankondiging + inhoud gedeeld op Facebook, Instagram, LinkedIn
- foto's gedeeld via Facebook, Instagram, LinkedIn

11 Buiten het museum

In 2025 nam het M HKA ook buiten de museummuren actief deel aan tentoonstellingen en evenementen die de dialoog met historische avant-gardes en hedendaagse publicatiepraktijken versterkten, zowel nationaal als internationaal.

11.1 **YOSHIO NAKAJIMA**
UNBEAT!
 25.01 – 16.03.2025
 KIOSK, Gent

Samen met kunstenaars als Hugo Heyrman, Panamarenko en Wout Vercammen organiseerde de Japanse kunstenaar Yoshio Nakajima op 9 juli 1965 “*NU HAPPENING! van een bezette stad III*” in Antwerpen. Deze iconische happening kaartte maatschappelijke kwesties aan zoals verkeersveiligheid, luchtvervuiling, de Vietnamoorlog en de dreiging van de atoombom. *UNBEAT!* wierp licht op de cruciale rol die Yoshio Nakajima speelde in de Antwerpse happenings van de jaren zestig.

De titel van de tentoonstelling verwijst naar ‘unbeat’, de bijnaam die Nakajima onder meer gebruikte tijdens zijn samenwerkingen met Hugo Heyrman (Happy Space Maker), Panamarenko (Multimiljonair) en Wout Vercammen (Nihil) in België. Deze bijnaam vindt zijn oorsprong in de Japanse artistieke groepering, de ‘Tokyo UNBEAT Group’, die hij in 1958 oprichtte samen met Tashiro Minou en Kagami Masayuki. Hun manifesto uit 1961 stelt:

“We do rituals that express our desire to reach absolute freedom ... you must try to read it in the catastrophic and apathetic situation of our generation ... Unbeat Organizers is a collective of independent spirits, and we are witnesses to the temporary insanity prevailing in our century.”

Na verschillende happenings in België werd Nakajima gearresteerd en uitgewezen. Na enkele maanden in West-Duitsland en Kopenhagen te hebben doorgebracht, verhuisde hij naar Zweden. Daar was hij actief binnen diverse internationale avant-gardebewegingen, zoals *The Bauhaus Situationiste – Second Situationist International* en *The International Ubboboda Symposium*. *UNBEAT!* onderzocht Nakajima’s rol in de Antwerpse happenings, zijn connectie met de PROVO-beweging en zijn onderling verbonden activiteiten in Japan, Nederland, Zweden en België.

De tentoonstelling en het bijhorende publieksprogramma, bestaande uit lezingen en performances in KIOSK, zijn ontstaan binnen het project ‘*publieke mediatie als een artistieke praktijk*’. Dit project realiseerde Mercedes Sturm-Lie sinds februari 2024 in KIOSK, en had onder meer als doel nieuwe samenwerkingen en verbindingen te stimuleren, zowel lokaal als internationaal. In het anatomisch theater liep parallel de tentoonstelling *Abstract Entities* van Thomas Hitchcock, waar Belgische kunststudenten de kans kregen om performatief werk te presenteren. Deze samenloop van tentoonstellingen bood een interessante dynamiek, zeker in het licht van een historisch precedent: in 1965 verhuisde Yoshio Nakajima naar Antwerpen waar hij zich inschreef aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. Hier ontmoette hij Panamarenko en Hugo Heyrman, wat al snel leidde tot het uitvoeren van verschillende Happenings.

UNBEAT! werd gecureerd door Mercedes Sturm-Lie en Martin Schibli. De expositie werd samengesteld in samenwerking met het Yoshio Nakajima Archief, M HKA, Stefan Wouters, Roger D’Hondt en Marie-Hélène Van Audenhove (New Reform Archief).

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
 - website eventpagina
 - nieuwsbrief
 - communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
 - foto's gedeeld via Facebook, Instagram, LinkedIn
-

11.2 **BRUSSELS ASS BOOK FAIR 2025**

28 – 30.11.2025

K1, Brussel

De beurs was een initiatief van Paris Ass Book Fair en KANAL-Centre Pompidou, focuste op onafhankelijke artistieke uitgevers en verwelkomde zo'n 55 Belgische en internationale exposanten. De Brussels Ass Book Fair gaf een prominente plaats aan LGBTQIA+ personen en projecten, en bracht makers, auteurs, liefhebbers en collectieven samen rond boeken, fanzines en uitgaven die de standaardnorm uitdagen.

Parallel liep er een publieksprogramma met live-evenementen, muziek, talks en speciale interventies.

M HKA presenteerde een selectie van eigen publicaties binnen deze boekbeurs die werd georganiseerd in K1 in Brussel. M HKA bracht een nieuwe publicatie mee van o.a. Jim Shaw (2024) en Nikola L.

Op zaterdag 29 november van 16.00 tot 18.00 uur signeerde Elen Braga persoonlijk exemplaren van haar monografie, uitgegeven door MER. Books. Het boek is het eerste uitgebreide overzicht van de vijftienjarige carrière van de Belgisch-Braziliaanse kunstenaar en bevat essays van gerenommeerde kunstcritici en curatoren Raphael Fonseca, Laila Melchior, Paulo Miyada, Ilse Roosens en Joanna Zielińska, senior curator M HKA.

Sharon Van Overmeiren signeerde op 30 november van 13.00 tot 15.00 uur. Zij maakte voor Art's Birthday een sculptuur.

DIGITALE BEMIDDELING

- aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- website homepage
 - website eventpagina
 - nieuwsbrief
 - communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)
 - aankondiging + inhoud gedeeld op Facebook, Instagram, LinkedIn
-

12 Evenementen

12.1 STRUCTURELE EVENEMENTEN12.1.1 ART'S BIRTHDAY

17.01.2025

Op vrijdag 17 januari 2025 vierde M HKA Art's Birthday, een feestelijke avond vol winterse rituelen, gedragen door een collectieve geest en verheven door de vreugde van samenzijn. Het evenement bood een welkome ontsnapping aan de winterse kou en bracht bezoekers samen in een sfeer van warmte en verbondenheid.

Het programma, samengesteld door artiesten uit de lokale scene, bestond uit live performances, interactieve activiteiten, drankjes en uiteraard taart. De editie 2025 vond plaats op de bovenste verdiepingen van het museum én op het dakterras, wat zorgde voor een unieke beleving in de hoogte.

M HKA viert Art's Birthday inmiddels al 17 jaar. Deze jaarlijkse traditie vindt haar oorsprong in een idee van Fluxus-kunstenaar Robert Filliou, die in 1963 verklaarde dat zijn eigen geboortedag, 17 januari, tevens de geboortedag van de kunst was. Volgens Filliou begon de kunst precies één miljoen jaar eerder, toen iemand een droge spons in een emmer water liet vallen – een symbolisch en subliem moment.

Art's Birthday is sindsdien uitgegroeid tot een wereldwijd evenement, waarbij het bestaan van de kunst – in al haar vormen – wordt gevierd. Ook in 2025 bood M HKA een rijk en gevarieerd programma met bijdragen van: Sharon van Overmeiren, Kasper Bosmans, Bruno Zhu, Table Dance (Michelle Woods & Roman Hiele), Rave Koor, Maria Muehombo (M I M I), Vieze Meisje, Janina Fritz, Nástio Mosquito & Instituut voor Volkswarmte.

Het programma zag er als volgt uit:

- 19:00
Sculptuur als Ritueel: Voor Art's Birthday 2025 in het M HKA Antwerpen creëerde Sharon Van Overmeiren een vuursculptuur en performance getiteld *Gate of the Kiss*. Dit werk eert de reis van metamorfose, waarbij een kleien figuur in een beestachtige huls werd aangestoken. Productie van metaalwerk: in nauwe samenwerking met Maxime De Cock.
Limited Edition – geschenk van Bruno Zhu
- 19:45
State of the Art door Kasper Bosmans
- 20:00
Zang door Ravekoor
- 20:15
Ye Olde Cake: verjaardagstaart en winterdrankjes verzorgd door Table Dance (Michelle Woods & Roman Hiele). Michelle serveerde de taart, Roman deuntjes, en samen bewogen ze tussen het publiek met taart en klanken.
- 21:15 – 22:00
DJ-set: M I M I draaide een live DJ-set waarin ze haar interesses in geluiden, helende tradities en natuur verweefde. Een delicaat en holistisch moment dat de vele facetten van haar praktijk belichtte.
- 22:00
Onthulling van *Gate of The Kiss* door Sharon Van Overmeiren
- 22:00 – 22:45
° *LIFE IS A VIEZE CIRKEL* ° concert door Vieze Meisje
Vieze Meisje en klankpartner Azertyklavierwerke nodigden de bezoekers uit in de Vieze Cirkel: een louterende, collectieve viering die balanceerde tussen concert, afterparty en cult.

- 22:45 – 23:00
Zang door het Ravekoor
De zangers van Ravekoor begeleidden de bezoekers op weg naar buiten en zorgden voor een zachte terugkeer naar de realiteit dankzij de verbindende kracht van samenzang.

Doorlopend:

- *Can I be in your house*, INBOX-presentatie door Janina Fritz
- Als onderdeel van *King of Klowns*, de grote overzichtstentoonstelling van Nástio Mosquito, nodigde de kunstenaar de bezoeker uit voor korte filosofische gesprekken geleid door Gideon Hakker. Iedereen was welkom: stille luisteraars, babbelaars of doorgewinterde filosofen. De gesprekken daagden uit om na te denken. “Waar ben jij bereid voor te sterven?”
- In Het Salon doken jong en oud samen in het boek *A Santa Story*. Het verhaal, verteld door Nástio Mosquito en geïllustreerd door Ogo Mendonça, bood een frisse kijk op Kerstmis. Los van kolonisatie van de verbeelding wekte het nieuwe visies en dromen op, in elke taal opnieuw verteld.
- Extra's: ‘Warme banken’ voorzien door Instituut voor Volkswarmte

DIGITALE COMMUNICATIE

- WEBSITE
- homepage
 - eventpagina

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- aankondiging + uitnodiging
- opname in maandelijkse mailing
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

12.1.2 FRONT ROW

FRONT ROW is een gratis reeks verrassende kunstenaarsgesprekken en vindt elke laatste donderdag van de maand plaats, tijdens M HKA Laat (behalve in januari, februari, juli, augustus en september 2025).

FRONT ROW biedt enkele van de meest toonaangevende hedendaagse kunstenaars de gelegenheid om samen met het publiek te reflecteren op kunst, cultuur en maatschappij.

FRONT ROW is een coproductie van het M HKA en kunstenaarsplatform NICC vanuit de gedeelde missie om kunstenaars te ondersteunen, internationale ambities te koesteren en gesprekken te faciliteren. In een open format – van lezingen tot performances en het delen van nieuwe ideeën – krijgt de bezoeker inzicht in artistieke praktijken en denkwerelden die reflecteren op kunst, cultuur en maatschappij.

Overzicht FRONT ROW – Artist talks 2025:

- artist Talk met **Bruno Zhu**, 27.03.2025, 19.00 – 20.30 uur
M HKA, Antwerpen | Auditorium
De video van de artist talk is te bekijken via
<https://www.youtube.com/watch?v=M185PZZ2eHA>
- Artist Talk met **Guy Woueté**, 24.04.2025, 19.00 – 20.30 uur
M HKA, Antwerpen | Auditorium
Guy Woueté is een kunstenaar gevestigd in Antwerpen, Douala en Penja. Zijn artistieke praktijk omvat diverse media, waaronder tekenen, sculptuur, installaties, video, fotografie, performance en publicaties. Woueté's werk bevindt zich op het snijvlak van sociale kritiek en activisme, waarbij hij verschillende vormen van protest onderzoekt en bevraagt. Hij bekritiseert de invloed van westerse grootmachten op politieke ontwikkelingen in Afrika en belicht de blijvende en schadelijke gevolgen van hun interventies.

In zijn lezing onderzocht Woueté hoe context een specifieke opvatting van ‘de kunstenaar’ en ‘de artistieke praktijk’ vormgeeft – een opvatting die volgens hem nog steeds gedomineerd wordt door het westerse canon en wereldbeeld. Vanuit zijn werk tussen België en Kameroen observeert en hekelt hij hoe nieuwe vormen van kolonialisme dit wereldbeeld blijven reproduceren.

- Artist Talk met **Cécile B. Evans**, 29.05.2025, 19.00 – 20.30 uur
M HKA / De Cinema, Antwerpen | De Studio
 Vertoning van de filmproductie *Reality or Not* (2023 – 35’, Engels, ondertiteld) van Cécile B. Evans, gevolgd door een gesprek met de kunstenaar over haar nieuwste werk, methodologieën en werkwijzen. *Reality or Not* is een film over de productie van realiteit en de vraag van wie die realiteit eigenlijk is. Het uitgangspunt is een groep uitzonderlijke jongeren die gevraagd worden om deel te nemen aan een realityshow over hoe we op een nieuwe manier samen kunnen leven. Als reactie op het opgelegde narratief van de show beginnen ze aan een praktijk van *reality shifting* – en de film begint zich te bewegen tussen verschillende werelden.
Reality or Not stelt de vraag: hoe zou de realiteit eruitzien als waarden als macht, geschiedenis of tijd  cht zouden verschuiven?
 Cécile B. Evans is een Amerikaans-Belgische kunstenaar die woont en werkt in Saint-Denis. Het werk van Evans onderzoekt de waarde van emotie en de manier waarop deze zich verzet tegen ideologische, fysieke en technologische structuren.
 Het werk van Evans werd onder meer getoond op: Sharjah Biënnale 16 (VAE), Lafayette Anticipations (FR), Whitechapel Gallery (VK), Haus der Kunst (DE), Mito Art Tower (JP), Renaissance Society Chicago (VS), 7  Internationale Moskou Biënnale (RU), 4  Ural Industrial Biënnale (RU), Galerie Kamel Mennour (FR), Louisiana Museum of Modern Art, København (DK), 9  Berlijn Biënnale (DE), 20  Sydney Biënnale (AUS), Fundació Joan Miró, Barcelona (ES), Musée d’Art Moderne de Paris (FR). De films van Evans werden vertoond op festivals zoals het New York Film Festival en het Rotterdam International Film Festival.
 Publieke collecties waarin werk van Evans is opgenomen zijn onder andere: The Museum of Modern Art (MoMA), New York (VS), The Rubell Family Collection, Miami (VS), Whitney Museum of American Art (VS), De Hallen (NL), Castello di Rivoli, Turijn (IT), Louisiana Museum of Modern Art, København (DK), FRAC Auvergne (FR).

- Artist Talk met **Iman Issa**, 26.06.2025, 19.00 – 20.30 uur
M HKA, Antwerpen | Auditorium
Photograph – (Un)Like (M)Any Other(s)
 Iman Issa toonde en besprak een reeks van haar werken die zich richten op vormen met een specifieke functie, zoals monumenten en gedenktekens, historische artefacten, films en foto’s die historische figuren en gebeurtenissen documenteren. Ze reflecteert op de veronderstelde erfenissen van deze vormen en op de posities die ze innemen in hun aanspraak op autoriteit over de figuren, gebeurtenissen en verhalen die ze representeren.
 Iman Issa is kunstenaar en professor aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Wenen. Haar werk was te zien in zowel solo- als groepstentoonstellingen, waaronder het Art Institute in Chicago, Hamburger Bahnhof in Berlijn, MoMA en het Solomon R. Guggenheim Museum in New York, 21  Haus in Wenen, MACBA in Barcelona, het Perez Art Museum in Miami, de Whitney Biennial 2019, de 12  Sharjah Biënnale, de 8  Berlijn Biënnale, M HKA in Antwerpen, Tensta Konsthall in Sp nga, het New Museum in New York en het KW Institute for Contemporary Art in Berlijn.

Haar publicaties omvatten *Book of Facts: A Proposition* (2017), *Common Elements* (2015) en *Thirty-three Stories about Reasonable Characters in Familiar Places* (2011). Ze was DAAD artist in residence in 2017 en ontving onder andere de Ernst Rietschel Prijs voor Beeldhouwkunst (2024), de Vilcek Prize for Creative Promise (2017), de Louis Comfort Tiffany Foundation Award (2015), de HNF-MACBA Award (2012) en de Abraaj Group Art Prize (2013).

- Artist Talk met **Pauline Curnier Jardin**, 30.10.2025, 19.00 – 20.30 uur
M HKA, Antwerpen | Auditorium
Tijdens dit FRONT ROW-gesprek nam Pauline Curnier Jardin de luisteraar mee in haar unieke artistieke universum. Twintig jaar van haar hybride praktijk kwamen samen in films, tekeningen, sculpturen, installaties en een podium voor live-evenementen, zoals te zien in haar eerste overzichtstentoonstelling in het M HKA. (Zie hoofdstuk 6.3)
- Kunstenaarsgesprek met **Nishat Awan**, 27.11.2025, 19.00 – 20.30 uur
M HKA, Antwerpen | Auditorium
Tijdens dit FRONT ROW-gesprek presenteerde Awan haar langlopende artistieke project *Topological Atlas*. Dat project bekijkt migratie als een levend netwerk van kennis en praktijken dat zich over grenzen heen uitstrekt. Het voert van de kusten van de Indische Oceaan, waar eeuwenoude mythen samenkomen met hedendaagse infrastructuren, tot de gefragmenteerde routes van migratie waar dromen, illusies en bedrog van grenzen worden ervaren als een overgangsritueel – vaak ondersteund door de verering van heiligen en symbolen.
In een tijd waarin migratiepolitiek steeds verhitser wordt en feitelijke benaderingen tekortschieten, mobiliseert het project andere vormen van kennis – zintuiglijke, poëtische en affectieve – als een manier om anders te reageren op grenspolitiek. Vertrekend van de Griekse mythe van Atlas bespreekt Awan de tekortkomingen van hedendaagse kaartplatformen en geospatiale technologieën, en de noodzaak om hun totaliserende effecten te weerstaan. Hoe kunnen we het digitale niet enkel begrijpen als een instrument, maar als een ruimte van mogelijkheden waarin bepaalde levens en werelden zichtbaar, betreurenswaardig en aanspreekbaar worden op hun eigen voorwaarden?
Het gesprek werd gemodereerd door Pierre Marchand (Atelier Cartographique), met wie Awan samenwerkte aan de digitale versie van *Topological Atlas*.

Over Nishat Awan

Nishat Awan is een architect die onderzoekt hoe geopolitiek en ruimte met elkaar verweven zijn. Ze is professor Architecture and Visual Culture aan het UCL Urban Lab. Ze onderzoekt hoe architectuur en stedelijkheid kunnen reageren op migratie, diaspora en grenspolitiek. Ze brengt digitale, etnografische en veldgerichte manieren van werken samen in gebieden waar migratie en conflict tastbaar zijn. Haar teksten ontwikkelen het idee van digitaal getuigen als ruimtelijke praktijk, vooral binnen humanitaire reacties op geweld en conflict, en onderzoeken hoe digitale middelen onze waarneming van migratie en ontheemding kunnen documenteren én beïnvloeden. Ze is auteur van *Diasporic Agencies* (Routledge, 2016) en coauteur van *Spatial Agency* (Routledge, 2011) en *Trans-Local-Act* (aaa-peprav, 2011). Haar werk werd internationaal getoond, onder meer in het Nieuwe Instituut, de Biënnale van Istanbul, het Busan Museum of Modern Art en het Yorkshire Sculpture Park.

- Kunstenaarsgesprek met **Collectif Faire Part**, 18.12.2025,
19.00 – 20.30 uur
M HKA, Antwerpen | Auditorium
Collectif Faire-Part, een Belgisch-Congolees kunstenaarscollectief begon jaren geleden met de ambitie om nieuwe verhalen te vertellen over Kinshasa, Brussel en de vele complexe relaties daartussen. De laatste tijd richtte hun werk zich steeds meer op bredere vragen rond machtsstructuren, collectief verzet en samenhangigheid. Het gesprek werd gemodereerd door Ariadna Estalella Alba.

Over Collectif Faire-Part

Collectif Faire-Part ontstond in 2016 toen filmmakers Anne Reijniers, Paul Shemisi, Nizar Saleh en Rob Jacobs samen gingen werken aan hun eerste filmproject. Sindsdien is het collectief geëvolueerd tot een groter netwerk van vaste en wisselende samenwerkingen. Stephanie Collingwoode Williams en Amelia Malfait Lakhtara sloten zich in recente jaren aan als cocurator en cocreator, en hielpen de groep nieuwe richtingen inslaan.

Naast film maken de leden van het collectief ook foto's, cureren ze programma's, organiseren ze festivals en geven ze workshops. Naast hun gezamenlijke praktijk proberen ze elkaar ook te ondersteunen in hun persoonlijk projecten.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- homepage
- eventpagina

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- aankondiging + uitnodiging
- opname in maandelijks mailing
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA STRATEGIE UITGEROLD OP

INSTAGRAM / FACEBOOK / LINKEDIN

- Reeks gesprekken aangekondigd
- Facebook event met banner per talk
- Per talk een aparte post met inhoud + referentie kunstenaars, in collaboration met NICC
- Per talk stories met inhoud van de talk
- Advertenties per talk

12.2 OCCASIONELE EVENEMENTEN

12.2.1 CULTUURBELEID EN IDEOLOGIE – IN GESPREK MET BART CARON

27.01.2025, 10.00 – 12.00 uur

M HKA, Antwerpen | Leeszaal

Hoe verhouden wij ons als culturele instelling tot politieke ontwikkelingen en beleid? Hoe rijmen we de persoonlijke urgenties die we voelen met onze gezamenlijke rol als instelling? Enkele jaren geleden wilden we deze complexe vragen binnen het M HKA al bespreken, maar de coronacrisis gooide toen roet in het eten. In januari 2025 hebben we dit initiatief hernomen.

Om tot antwoorden te komen, was het essentieel te begrijpen hoe cultuurbeleid werkt. Een belangrijke vraag daarbij is hoe cultuurbeleid en ideologie zich tot elkaar verhouden. Of, anders gezegd: in hoeverre wordt het cultuurbeleid bepaald door politieke en ideologische overtuigingen?

Bart Caron, voormalig politicus en cultuurwetenschapper, heeft vanuit diverse rollen bijgedragen aan het Vlaamse cultuurbeleid. Hij heeft deze thematiek uitgebreid onderzocht en er zelfs een doctoraat aan gewijd. Op maandag 27 januari deelde hij, op uitnodiging van het M HKA, zijn inzichten en lichtte hij zijn onderzoek toe. Tijdens de koffiepauze konden deelnemers onderwerpen aandragen die zij graag met hem wilden bespreken. Deze kwamen vervolgens aan bod in het tweede deel van de bijeenkomst.

12.2.2 ANTWERP ART WEEKEND 2025
29.05 – 01.06.2025, 10.00 – 12.00 uur
M HKA, Antwerpen | Leeszaal

De elfde editie van het Antwerp Art Weekend vond plaats van 29 mei tot en met 1 juni 2025. Tijdens dit vierdaagse evenement werd de stad Antwerpen, waaronder het M HKA, overspoeld met hedendaagse kunst. Meer dan 70 locaties namen deel aan een rijk programma met tentoonstellingen, performances en uiteenlopende activiteiten.

Het M HKA nam actief deel aan het stadsbrede kunstprogramma, met een uitgebreid aanbod aan tentoonstellingen en publieksactiviteiten. Als centrale locatie fungeerde het museum bovendien als gastheer van de feestelijke kick-off party op donderdagavond. Ook tijdens de rest van het weekend pakte het M HKA uit met een levendig programma van performances, live events en kunstenaarsgesprekken.

Antwerp Art Weekend viel bovendien samen met het slotweekend van de tentoonstelling *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin*, wat zorgde voor een extra bijzondere afsluiting van deze spraakmakende expo.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- homepage
- eventpagina

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging (uitnodiging NL & EN)
- opname in maandelijks mailing
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA

- Aankondiging post op Facebook, Instagram, LinkedIn
- Programma gedeeld
- Story ter aankondiging

12.2.3 ARCHIPELAGO OF ARTISTIC PRACTICES. EEN SYMPOSIUM VOOR ARTISTIEK ONDERZOEK VAN JUBILEE EN M HKA
12 tot en met 21 juni 2025
M HKA, Antwerpen | 5^e en 6^e verdieping + Out of Sight

In juni 2025 organiseerden Jubilee en het M HKA het symposium *Archipelago of Artistic Practices*: een meerdaagse Research Summit rond artistiek onderzoek, ontwikkeld in het kader van de digitale mapping tool Eavatea. Deze innovatieve infrastructuur stelt zich tot doel praktijkgericht en transdisciplinair onderzoek in kaart te brengen en relationele kennis actief te verbinden, visualiseren en distribueren.

Het programma en de tentoonstelling waren verweven met M HKA's grootschalige tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure* (zie hoofdstuk 6.2), waarin veel deelnemende kunstenaars ook vertegenwoordigd waren.

Het symposium startte met performances en participatieve interventies tijdens de openingsavond van de tentoonstelling en ontvouwde zich vervolgens rond vier thematische dagen: *The Geopolitics of Infrastructure* (14 juni), *The Infrastructure of Archives* (15 juni), *Archipelago of Artistic Practices* (20 juni), en *Mapping and Performing Infrastructure* (21 juni). *Extra muros* waren er een *Reading Room* en een *Live Conversation* bij Out of Sight (16 en 19 juni).

De bijeenkomst vertrok vanuit het principe van “leren door te doen”. Collectieve interventies en reflectieve momenten – waaronder screenings, performances en wandelingen – verkennen de thematieken van de tentoonstelling en bevragen de interface van Eavatea als innovatieve relationele infrastructuur die nieuwe onderzoekstrajecten wilde inspireren, initiëren en ondersteunen.

Eavatea is in ontwikkeling via een samenwerking tussen *nadine* en *Atelier Cartographique*, in het kader van Jubilee's bredere onderzoekspraktijk. De naam is ontleend aan een kaart van de Polynesische navigator Tupaia, die westerse cartografische systemen verweefde met inheemse navigatietechnieken gebaseerd op natuurobservatie en storytelling. *Eavatea* stelt vragen over hoe een digitaal instrument narratieve mogelijkheden kan openen, en hoe het artistieke praktijken die in situ, nomadisch, collectief of transdisciplinair zijn, kan archiveren, visualiseren en distribueren. Het platform wil de relationele kennis die deze praktijken genereren niet enkel registreren, maar ook activeren en onderling verbinden.

Als onderzoekstool voor *commoning* en innovatie, gebouwd met open source-software, beoogt *Eavatea* nieuwe modellen van productie, distributie en financiering te articuleren. De interface maakt hybride relaties mogelijk – digitaal en fysiek – en stelt vragen bij de dominante infrastructuur in de kunstwereld, waarin het model van de solopraciticus nog steeds primeert.

Het discursieve programma verenigde kunstenaars en onderzoekers in een ambitieus netwerk van lezingen, gesprekken en collectieve praktijken, die samen reflecteren op duurzame vormen van artistieke infrastructuur. De conferentie wilde een gedeelde ruimte creëren waar ideeën rond coöperatief onderzoek, collectieve eigenaarschap en gedeelde distributie van artistieke praktijken konden circuleren en evolueren.

De tentoonstelling vond plaats in M HKA's INBOX en op de zesde verdieping, en presenteerde een reeks artistieke onderzoekstrajecten – objecten, documenten, protocollen – die als narratieve constellaties werden geactiveerd. De tentoonstelling was opgevat als een ruimtelijke transpositie van de *Eavatea*-tool, met nadruk op het relationele en narratieve potentieel van deze infrastructuur.

Deelnemende kunstenaars:

Tekla Aslanishvili, Justin Bennett, Köken Ergun, Ciel Grommen, Assem Hendawi, Åsa Lie, Zheng Mahler, Vincent Meessen, Hélène Meyer, Scott William Raby, Shahana Rajani, Pejvak, Maximiliaan Royakkers, Mirwan Andan and Iswanto Hartono (ruangrupa), Mercedes Sturm-Lie, Filip van Dingenen, Stijn van Dorpe, Clémentine Vaultier, Vermeir & Heiremans, Jadran Sturm

Kunstwerkers en -onderzoekers:

Ariadna Estella Alba, Samira Alirezabeigi, Nick Axel, Evi Bert, Louise de Bethune, Sabeth Buchmann, Federico Ferretti, Johannes Grillet, Guy Gypens, Nav Haq, Loes Jacobs, Eleonoor Kenis, Sarah Késenne, Raphael Pirenne, Katrien Reist, Emily Rosamond, Julie Vanderhaegen, Julie van Elslande, Piet Van Hecke, Tobias van Royen, Jesse van Winden, Danielle van Zuijlen

Kunstorganisaties en -collectieven:

Agency, Atelier Cartographique, BARN Core Team of the Brussels Artist-Run Network, Bureau of Analogies, f.eks., Kenniscentrum Coöperatief Ondernemen, Kunsthal Gent, nadine, NICC, Re-Connect Festival, Seasonal Neighbours, State of the Arts (SOTA), Jadran Sturm & Åsa Lie Private Foundation.

Extra muros was er een Reading Room en een Live Conversation bij *Out of Sight* (16.06 en 19.06).

Eavatea wordt sinds 2022 ontwikkeld via een partnerschap tussen Atelier Cartographique, nadine en leden van Jubilee.

Jubilee is een in Brussel gevestigd platform voor artistiek onderzoek, gezamenlijk ontwikkeld en geleid door zijn leden: beeldend kunstenaars en kunstwerkers.

In 2025 werd Jubilee ondersteund via de deelname van M HKA aan het L'Internationale-programma Museum of the Commons en het ontwikkelingsprogramma Permanently Practicing van Kunsthal Gent.

Archipelago of Artistic Practices was een Research Summit geproduceerd door Jubilee en M HKA, in coproductie met Atelier Cartographique (Brussel), het Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen (CKV, Antwerpen), f.e.k.s. (Aalborg), Kunsthal Gent (Gent) en nadine (Brussel).

Het programma werd ondersteund door de Vlaamse Gemeenschap (VG) en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC).

12.2.4 FORUM: THERE IS NOTHING SOLID ABOUT SOLIDARITY 24.10 – 26.10.2025

De Cinema, De Studio en M HKA, Antwerpen

Wat betekent solidariteit vandaag, in een wereld die steeds meer wordt getekend door oorlog, migratie en nationalistische tendensen?

Tijdens dit driedaagse programma, onderdeel van de Kyiv Biennial 2025, verkenden tentoonstellingen, films, gesprekken en performances de kwetsbaarheid én kracht van solidariteit. Bezoekers werden ondergedompeld in een veelzijdige ervaring die nieuwe perspectieven bood op verbondenheid in een veranderende wereld.

Het programma verkende de idee van *Middle East Europe* – een sleutelbegrip binnen deze editie van de Kyiv Biennial – door historische en hedendaagse perspectieven te verbinden.

Uitgangspunt waren de post-socialistische ervaringen: de mislukkingen van modernistische utopieën en de ingrijpende politieke, ideologische en economische transitie, maar ook de culturele uitwisselingen en vriendschapsverbanden die in de 20^e eeuw door staten werden aangemoedigd tussen voormalige socialistische landen en regio's in het Midden-Oosten.

We zien hoe nationalistische en fascistische bewegingen, mensenrechtenschendingen, genocides en oorlogen de kwetsbaarheid van onze democratieën blootleggen. Tegen deze achtergrond nodigde het programma kunstenaars, curatoren, onderzoekers en collectieven uit afkomstig uit Centraal- en Oost-Europa, het Midden-Oosten en Centraal-Azië. Samen onderzochten ze de instituties, netwerken en alternatieve initiatieven die de geopolitieke realiteit vormgeven.

There Is Nothing Solid About Solidarity bracht een breed spectrum aan praktijken samen: van grassroots-initiatieven en buurtcentra tot onderzoeksprojecten die de geschiedenis van solidariteit, vriendschap en bondgenootschap onder de loep namen.

Het programma omvatte:

- Twee dagen van gesprekken en praktijkpresentaties
- Een tentoonstelling in de INBOX-ruimte van M HKA (zie hoofdstuk 6.)
- Een filmvertoning gecureerd in samenwerking met De Cinema
- Een muzikale avond met lokale artiesten in De Studio
- Nieuwe publicaties in MOST Magazine
- Een videoselectie *You Dream Better in the Dark*, CINEMA TICK TACK

Zo ontstond een ecosysteem van ontmoeting en verbeelding, waarin solidariteit werd opgevat als een bereidheid om risico's te delen en naast elkaar te staan.

PROGRAMMA M HKA

- Vrijdag 24 oktober 2025
De Cinema & De Studio, Maarschalk Gérardstraat 4, 2000 Antwerp
 - 18:00 – 18:15: Introductie door de curator op het volledige programma. Het filmprogramma werd op vrijdag, zaterdag en zondag op gezette tijden in een doorlopende lus vertoond.
 - 18:15 – 20:15: Presentaties van praktijk | Beatrice Moumdjian, Driant Zeneli, Tytus Szabelski-Różniak, Katarina Jazbec (*Cinema 1 – gratis toegang*)
 - 20:15 – 21:00: Filmvertoning (*Cinema 1 – gratis toegang*)
 - 20:30 – 23:00: DJ-set / muziekprogramma met Nikolay Karabinovych en Floëmee

- Zaterdag 25 oktober 2025
M HKA, Leuvenstraat 32, 2000 Antwerp
 - 10:00 – 10:15: introductie/welkom door de curatoren
 - 10:15 – 11:30: *Belonging and Surviving*
Alaa Abu Asad, Oleksandra Pogrebnyak, Selma Selman
 - 11:30 – 12:30: *Erasure and Repair*
Dana Kosmina, Nour Shantout
 - 12:30 – 13:30: lunch/koffiepauze (ter plaatse)
 - 13:30 – 14:45: *Resistance and Resilience*
Malaka Shwaikh, Antonina Stebur
 - 15:00 – 15:30: *Circassian Beauty*
performance door Elif Satanaya Özbay
 - 15:45 – 17:30: *The School of Algorithmic Solidarity*
Sessie met eeefff

- Zondag 26 oktober 2025
M HKA, Leuvenstraat 32, 2000 Antwerp
 - 11:00 – 12:00: *As I'm going to bed, I think of the Lange Beeldkensstraat*
Stadswandeling met Nikolay Karabinovych (beginnend bij en eindigend bij M HKA)
 - 12:30 – 13:45: *Extractive Objectivity*
Asia Bazdyrieva, Samah Hijawi, Basyma Saad
 - 13:45 – 14:45: lunch/koffiepauze
 - 14:45 – 16:00: *Misuse as Method*
fantastic little splash, Firas Shehadeh, Kat Zavada
 - 16:00 – 17:15: *On Institutional Becoming*
DAVRA vertegenwoordigd Dilda Ramazan, KRAK
vertegenwoordigd door Irfan Hošić
 - 11:00 – 17:15: *The practice of Social Interaction*
Workshop met Yasia Khomenko

Deelnemers:

Noor Abed, Alaa Abu Asad, Nika Autor, Asia Bazdyrieva, eeefff (Nicolay Spesivtsev, Dzina Zhuk), fantastic little splash (Oleksandr Hants, Lera Malchenko), fantastic little splash, Floëmee, Samah Hijawi, Irfan Hošić, Saodat Ismailova, Katarina Jazbec, Nikolay Karabinovych, Dana Kavelina, Yasia Khomenko, Bogdana Kosmina, Daryna Mamaisur, Svitlana Matviyenko, Petrică Mogoș, Beatrice Moumdjian, Laura Naum, Elif Satanaya Özbay, Alpesh Kantilal Patel, Oleksandra Pogrebnyak, Maxim Poleacov, Dilda Ramazan, Basyma Saad, Selma Selman, Nour Shantout, Firas Shehadeh, Malaka Shwaikh, Antonina Stebur, Tytus Szabelski-Różniak, Asia Tsisar, Kat Zavada, Driant Zeneli

Curatoren en partners:

Het programma *There Is Nothing Solid About Solidarity* werd samengesteld door de redactie van MOST Magazine (Ewa Borysiewicz, Vera Zalutskaya en Katie Zazenski) in samenwerking met kunstenaar Yulia Krivich. MOST is een Engelstalig online tijdschrift en cultureel platform dat focust op kunst, cultuur en politiek in Centraal- en Oost-Europa.

Dit satellietprogramma van de Kyiv Biennial 2025 vond plaats in het kader van de tentoonstelling *Kyiv Biennial 2025 – Homelands and Hinterlands* in het M HKA, en werd georganiseerd door het Adam Mickiewicz Instituut (Warschau), in samenwerking met M HKA, De Cinema en De Studio.

Het project werd mede mogelijk gemaakt met steun van het Poolse Ministerie van Cultuur en Nationaal Erfgoed, in partnerschap met het Pools Instituut in Brussel.

Extra muros:

You Dream Better in the Dark in CINEMA TICK TACK bevatte een gecureerde selectie van videowerken, die binnen de verschuivende geografie van 'Europa in het Midden-Oosten' de verstrengelde erfenissen van socialistische utopieën, hun ineenstorting en de onzekere solidariteit die overblijft, traceerden. *You Dream Better in the Dark* werd dagelijks vertoond van Sunset to Sunrise (CET), live buiten de tentoonstellingsruimte van TICK TACK (Mechelsesteenweg 247, 2018 Antwerpen). De vertoning, met een selectie videowerken van Noor Abed, Daryna Mamaisur, Beatrice Moumdjian, Tytus Szabelski-Różniak en Driant Zeneli, liep van 20 oktober tot en met 13 november 2025.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- homepage
- eventpagina

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging (uitnodiging NL & EN)
- opname in maandelijkse mailing
- communicatie via nieuwsbrieven partners (Antwerp Art)

SOCIAL MEDIA STRATEGIE UITGEROLD OP

INSTAGRAM / FACEBOOK / LINKEDIN

- Inhoudelijk programma gedeeld
- Facebook event met banner
- Stories op Instagram met inhoud van de talks
- Advertentie op Facebook / LinkedIn

12.3 EVENEMENTEN BEMIDDELING

12.3.1 SEIZOENSOPENINGEN (voorjaar, zomer, najaar)

Elk seizoen wordt afgetrapt met een openingsavond. Dit is een feestelijk moment voor het personeel, genodigden en publiek. In 2025: 13 februari, 12 juni, 9 oktober, telkens van 20.00 tot 01.00 uur.

12.3.2 HET SALON

Elke zondag van 14.00 tot 16.00 uur worden begeleide activiteiten aangeboden, waarbij een gids bezoekers begeleidt bij creatieve opdrachten en zo een extra inspirerende ervaring biedt.

12.3.3 BEZOEK HET PANAMARENKOHUIS (wekelijks)

Sinds 15 mei 2025 is het Panamarenkohuis in de Antwerpse Seefhoek definitief beschermd als monument. Aan de gevel prijkt voortaan het officiële herkenningsteken: een geel-wit plaatje dat voorbijgangers erop wijst dat deze plek van uitzonderlijke waarde is. Het vormt een zichtbaar eerbetoon aan een woning die kunst, techniek en verbeelding op unieke wijze samenbrengt.

Nergens anders dan in zijn huis en atelier in de Biekorfstraat is de genialiteit van kunstenaar-uitvinder Panamarenko zo tastbaar aanwezig. In 2025 was het geboortehuis van Panamarenko elke zaterdag toegankelijk voor het publiek (uitgezonderd de zomerperiode en zaterdag 18 oktober om 14.00 uur), met rondleidingen om 11.00 en 14.00 uur. Per tijdslot konden acht bezoekers deelnemen. De rondleiding duurde 1,5 uur en kostte 25 euro per persoon, inclusief een drankje na afloop.

12.3.4 AVANT-GARDEWANDELING (maandelijks)

Elke eerste zaterdag van de maand (van april tot oktober) om 11.00 uur kon je samen met een gids de buurt rond het museum verkennen, en ontdekken hoe de omgeving het museum heeft beïnvloed – en andersom. Tijdens deze avant-gardewandeling vertelde de gids hoe het Antwerpse Zuid sinds de jaren 80 is geëvolueerd onder invloed van verschillende musea en galleries. Het parcours leidde onder meer langs de legendarische Wide White Space Gallery, Ruimte A, en de kunstwerken in de publieke ruimte van Lili Dujourie en Sammy Baloji.

Praktische info: 12 euro per persoon, duur: 2,5 uur, aantal deelnemers: 1 groep van maximaal 15 personen.

12.3.5 INSTAPRONDLEIDING (2^e zaterdag van de maand)

In 2025 organiseerde het M HKA elke tweede zaterdag van de maand een instaprondleiding voor individuele bezoekers. Deze begeleide tours boden een laagdrempelige kennismaking met het museum en zijn collectie, en waren ideaal voor wie het M HKA beter wilde leren kennen. Onder begeleiding van een ervaren gids verkenden bezoekers de hoofdtentoonstelling, de collectie vleugel en enkele verborgen parels op onverwachte plekken in het museum. Tijdens de rondleiding kwamen iconische kunstenaars zoals Panamarenko en Marcel Broodthaers aan bod, naast verrassend en eigenzinnig nieuw talent.

Omdat de tentoonstellingen in het M HKA drie keer per jaar wisselen, kreeg elke instaprondleiding een unieke en actuele invulling. Elke editie bood zo een frisse blik op het museum en zijn context – altijd anders, steeds inspirerend.

Na afloop van de rondleiding was er gelegenheid om iets te drinken of eten in het M HKA FE, of om het museum op eigen tempo verder te verkennen.

12.3.6 FAMILIERONDLEIDING
(om 11.30 en 14.30 uur, vanaf 4 jaar, 45 min.)

Tijdens deze bijzondere familierondleiding doken gezinnen samen in de kleurrijke, magische wereld van Pauline Curnier Jardin. Verwondering en verbeelding stonden centraal, terwijl deelnemers gezamenlijk keken, bewogen, deden en dachten.

De rondleiding combineerde familieyoga, kleine filosofische momenten en verrassende verhalen tot een speelse en verbindende ervaring.

12.3.7 M HKADEE PEUTERTOUR
(2^e zondag van de maand)

Elke tweede zondag van de maand organiseert het M HKA rondleidingen voor peuters. Met hun grijpgrage vingers en gulzige monden hebben peuters het vaak niet gemakkelijk in een museum. Daarom ontwikkelden M HKA een rondleiding op maat. Een gids neemt de allerkleinsten mee op pad tussen de kunstwerken en laat ze voelen, ruiken, horen of bewegen.

12.3.8 RONDLEIDING MET GIDS VOOR NT2
(laatste donderdag van de maand)

Een gegidste rondleiding is een veilige en ongedwongen manier om Nederlands te oefenen buiten de school. Een ervaren gids nam de cursisten NT2 op sleeptouw doorheen het museum en verzorgde een interactieve rondleiding van anderhalf uur. In de rondleiding zaten vele talige oefeningen die aanzetten tot gesprek en reflectie. Interactie staat centraal. We zetten vooral in op het uitwisselen van ideeën.

12.3.9 MEET ME: RONDLEIDINGEN VOOR MENSEN MET DEMENTIE

Meet Me in het M HKA biedt een unieke kans voor mensen met beginnende dementie en hun mantelzorger om op een creatieve en interactieve manier betrokken te blijven bij de samenleving en hun eigen verbeelding te uiten. Op zaterdag 4 oktober, 8 november en 6 december, telkens van 14.00 tot 16.00 uur.

12.3.10 KROKUSKRIEBELS
4 tot en met 09.03.2025

Tijdens Krokuskriebels nodigde het M HKA gezinnen uit om kunst op speelse wijze te verkennen. Gedurende de hele krokusvakantie vonden er dagelijks interactieve activiteiten plaats, gericht op verschillende leeftijden.

- Van 4 tot 9 maart stond het (Speel)Salon open voor creatieve ontdekkingen met opdrachten en materialen geïnspireerd op het werk van Hugo Roelandt en Panamarenko. Tussen 14:00 en 16:00 begeleidde een gids de kinderen bij speelse knutselactiviteiten.
- Van 4 tot 7 maart konden kinderen deelnemen aan de reeks Kunstspelen: vier gratis workshops waarin telkens een andere kunstenaar de spelregels bepaalde. Deze miniworkshops waren

gekoppeld aan het INBOX-project *Showing Off*, ontwikkeld in samenwerking met de Ziekenhuisschool van Antwerpen.

Workshop 1 – Aardwezens (Yasmine Akondo)

Al tekenend en schrijvend onderzochten kinderen wat een aardwezen zou kunnen zijn.

Workshop 2 – Om ter minste (Sanne De Wolf)

Kinderen maakten bowlingkegels van hout en goud, en speelden een spel waarin winnen niet het doel was.

Workshop 3 – Kaartspelspel zonder regels! (Nathan Gotlib)

Samen met zeefdrukkunstenaar Nathan Gotlib ontwierpen kinderen een uniek kaartspel waarin ze zelf de regels bepaalden.

Workshop 4 – De Wolkenbreier (Leo Reijnders)

In een fantasierijk universum vol mensen, dieren en monsters ontstonden tekeningen vol sport en spel.

- Van 7 tot 9 maart vond er een extra editie van de M HKADEE Peutertour plaats. Tijdens deze rondleiding op maat gingen peuters samen met een gids al voelend, luisterend en bewegend op ontdekking in het museum.

De meeste activiteiten waren gratis voor kinderen. Enkel voor tentoonstellingsbezoek kochten volwassenen een ticket. Leden van de Gezinsbond genoten een voordeeltarief, en voor de peutertour was reserveren verplicht.

12.3.11 DE KLEINE PANAMARENKO

Zie hoofdstuk 7.2

12.3.12 DE BING ALS MUSEUMSTUK VAN HET JAAR!

M HKA, Antwerpen | gelijkvloers, ronde zaal

In het voorjaar van 2025 riep Museum pas.be het publiek op om te stemmen op hun favoriete museumstuk. Bezoekers konden kiezen uit bijzondere objecten in verschillende categorieën: van Museumstuk van het Jaar tot museumcuriositeit, kindvriendelijk object en museumgebouw.

Ook het M HKA nam deel, met een sterke kandidaat: Panamarenko's legendarische *Bing of the Ferro Lusto*. Het werk sierde niet alleen een gelimiteerde museum pas (te koop aan de balie), maar was ook genomineerd voor de hoofdprijs. Stemmen kon van 2 april tot en met 18 mei 2025 om 12.00 uur, International Museum Day, waarop de winnaar bekend werd gemaakt. Stemmen loonde: deelnemers maakten kans op een Samsung The Frame TV, een kunstwerkje aan de muur.

12.3.13 MUSEUMNACHT

Tijdens Museumnacht opende het M HKA de deuren naar een universum vol kunst, klank en kosmische verwondering. Bezoekers lieten zich meevoeren langs lichtgevende rituelen, mysterieuze geluidsgolven en speelse installaties. Van zintuiglijke belevingen tot filosofische gesprekken, van verstillend tot dans.

PROGRAMMA

- The Shadow of an Extraterrestrial Man / The Antwerp Giant
Zuidpark, Antwerpen
19:30 – 20:30
Een reus uit tule ontplooidde zich traag op het gras van het Zuidpark. Zijn schaduw landde zacht op de aarde – een stille, gezamenlijke daad van verbinding tussen stad, buurt en musea. Geïnspireerd op Lange Wapper en kosmisch groot in gevoel. Een ritueel dat vertrok vanuit stilte en eindigde in verbondenheid.
Tijdens Museumnacht werd de performance *The Antwerp Giant* van James Lee Byars opnieuw uitgevoerd – bijna vijftig jaar na de oorspronkelijke actie op de Antwerpse Meir in 1976. De reus verscheen na 50 jaar weer even, om nadien opnieuw te verworden tot een berg tule.

- De theremin van Geert Hautekiet
M HKA | Gelijkvloers
20:30 – 20:50 / 21:30 – 21:50 / 23:30 – 23:50 / 00:30 – 00:50
Een instrument zonder snaren of toetsen – en zonder aanraking: de theremin. Geert Hautekiet bracht tijdens zijn performance mysterieuze, magnetische klanken tot leven via elektromagnetische velden.
Van klaagzang tot kosmische soundtrack: het publiek bepaalde mee de sfeer.

- Kosmisch Zelfbeeld: Laat je horoscoop lezen
M HKA | Gelijkvloers
19:00 – 21:30
Wat zeggen de sterren over jou? Geïnspireerd door *Research in Arts and Astrology* (1972) van Robert Filliou, koppelde een astrospecialist de geboortedata van bezoekers aan het sterrenbeeld van het moment.
Een speelse reflectie op identiteit en kosmische energie, met een knipoog naar het galactisch zelfbeeld.

- Space Prints van Winnie Claessens
M HKA | Gelijkvloers
19:00 – 00:00
Bezoekers konden een stukje heelal mee naar huis nemen tijdens het live zeefdrukatelier van kunstenares Winnie Claessens. Op totebags en meegebrachte stoffen verscheen een glow-in-the-dark maan, omcirkeld door satellieten en ruimtepuin – geïnspireerd op Claessens' videowerk *The Great Ballet in Orbit*.
Met witte inkt op donkere stof creëerde elk ontwerp een uniek, kosmisch tafereel.

- Galaxy Express
M HKA | 1^e verdieping
19:00 – 01:00
Samen met Kunst in Zicht bouwde kunstenares Winnie Claessens de *Galaxy Express*: een droomtrein die door een maanlandschap vol kraters, satellieten en ruimteafval reed. Een poëtische installatie vol miniaturen, melancholie en verwondering – waar alles draaide, behalve de verbeelding.

- Moonbootcamp
M HKA | 3^e verdieping
19:00 – 01:00
Zonder astronautenpak toch de maan beleven? *Eau de Luna* bracht een unieke ervaring waarin bezoekers de maan konden ruiken, voelen en verbeelden. Met maanzand onder de vingers en een maanparfum in de lucht werd de ruimte tastbaar dichtbij.

De installatie was een eerbetoon aan *Fallen Astronaut* (1971) van Paul Van Hoeydonck – het eerste kunstwerk op de maan. Waar hij de mens naar de maan bracht, brachten wij de maan naar de mens.

- Een blik in de kosmos met Urania
M HKA | Dakterras
 19:00 – 01:00: 360° planetarium, elke 15 min.
 19:00 – 21:00: zonnevlekken kijken
 21:30 – 01:00: kijk naar maneschijn
 In het mobiele planetarium van Volkssterrenwacht Urania beleefden bezoekers een adembenemende sterrenhemel, geprojecteerd op een koepel van 7 meter breed. Dankzij de full dome-projector verschenen ruim 2500 fonkelende sterren aan het firmament. Onder begeleiding van een gids reisde het publiek langs sterrenbeelden, planeten en verre uithoeken van het universum – alsof je onder een perfecte nachtelijke hemel stond, zonder wolken of lichtvervuiling.

- In beweging met DJ ALL-MAN
M HKA | M HKA FE
 22:00 – 01:00
 Een dansvloer zonder zwaartekracht: met beats uit de eighties, nineties en nillies bracht de DJ een intergalactische mix van sterrenstof, klassiekers en vergeten parels.
 Genres vervaagden, nostalgie botste op nieuwe vondsten, en meezingen voelde even vanzelfsprekend als ademen in een ruimtepak.

- De Complotbank
6^e verdieping
 22:00 – 00:00
 Op de zesde verdieping maakten bezoekers een filosofische ruimtewandeling langs kunstwerken, spiegelportalen en kosmische vragen. Met een knipoog – en soms met een zilverpapieren alienhoedje – begeleidde gespreksleider Gideon Hakker het publiek langs overtuigingen, complottheorieën en buitenaardse denkbeelden. Op de **Complotbank** werd de blik op de wereld, en het universum, subtiel op scherp gezet.

- Rondleiding De ruimtereis
M HKA | Groepslift, gelijkvloers, 2^e en 6^e verdieping
 19:00 – 20:00: Panamarenko
 20:00 – 21:00: Pejvak en Winnie Claessens
 21:00 – 22:00: Paul Van Hoeydonck
 22:00 – 23:00: Panamarenko
 23:00 – 00:00: Pejvak en Winnie Claessens
 00:00 – 01:00: Paul Van Hoeydonck
 Tijdens Museumnacht 2025 nam het M HKA bezoekers mee op een ruimtereis door het museum. Kunstwerken fungeerden als hemellichamen, een sterrenkaart in de lift bood richting, en gidsen verschenen onverwacht om kort bij een werk stil te staan. Bezoekers verkenden op eigen tempo een parcours vol buitenaardse beelden, sterrenstof en kosmische vragen. Niet alles draaide tegelijk, maar alles kreeg zijn moment onder de maan.

12.3.14 TUINIEREN OP HET DAK: WORDT DAKBOER
13.04–01.06.2025

In 2025 lanceerden Volle Grond en het M HKA het project Zuiderdaken: een innovatieve dakmoestuin op het dakterras van het museum. Bezoekers maakten kennis met duurzame stadslandbouw, waaronder verticale teeltmuren, een kweekserre, een vijver met drijvende teelteilandjes (*Chinampas*) en circulaire moestuinbakken.

Het initiatief vormde de eerste fase van een bredere samenwerking tussen Volle Grond en het M HKA, met als doel het hele dakterras om te vormen tot een groene en eetbare ontmoetingsplek. Er vonden verschillende informatiemomenten en publieksinitiatieven plaats waarbij bezoekers zich konden verdiepen in innovatieve landbouwtechnieken en stedelijke ecologie.

Volle Grond bouwde hiermee verder op hun expertise rond stadslandbouw, eerder ontwikkeld op het dak van PAKT in Antwerpen, en blijft actief inzetten op duurzame voedselproductie, gemeenschapsvorming en begeleiding van ecologische projecten in de stad.

Dit initiatief was de eerste fase van een nauwe samenwerking tussen Volle Grond en het M HKA. In de volgende fase wordt ook het dakterras aan de Scheldekant van het M HKA aangepakt.

12.3.15 ZOMERATELIER AUGUSTUS | NIWNYHU –
MUSEUM IN OPRICHTING
01–04.07 & 25–29.08.2025

Vijfdaagse workshop voor kinderen tussen 6 en 12 jaar

Kunstenaars Kasper Demeulemeester en Jakob Van den Broucke hadden een opvallend idee: ze wilden een museum oprichten dat nooit helemaal af was. Een museum dat het *nu* verzamelde – vol nieuwe dingen, voor en door mensen van nu.

Omdat ze niet precies wisten hoe je zo'n museum opricht, riepen ze de hulp in van Kunst in Zicht. Samen ontwikkelden ze *niwnyhu – Museum in oprichting*.

In het woord *niwnyhu* verstopten zich drie kernwoorden: nieuw, nu en hoe. Het M HKA nodigde jonge bezoekers uit om als kandidaat-medeoprichters mee te denken, te maken en te bouwen aan dit bijzondere museum in wording.

12.3.16 ALTAR FESTIVAL
Zaterdag 06.09.2025, 12.00–17.00 uur
Toegankelijk via historiektrap
Voor alle leeftijden

M HKA opende zijn deuren als host voor ALTAR Festival. Als M HKA geven we graag ruimte aan initiatieven van anderen, vanuit de overtuiging dat een museum geen eiland is, maar een levend netwerk van relaties en uitwisseling. Net als ALTAR Festival zet het museum in op het samenbrengen van gevestigde en nieuwe stemmen, en van lokale en internationale kunst, om zo de gemeenschap te verrijken.

Verantwoordelijke M HKA: Ingrid Schildermans

Verantwoordelijken ALTAR Festival: Hiske Van de Wouwer & Pieter Delbaen

PROGRAMMA

- 12.00 – 14.00 uur
Stadsterras (Sky Stage)
Shamanic Breathwork
Workshop ademwerk door Jessie Bettio & Gregory Batens
6^e verdieping
Pendulum
Workshop Pendelen door Saskia Vanhaelewyn
- 15.00 – 17.30 uur
Stadsterras (Sky Stage)
Cacao Ceremony
Cacaoworkshop door Ella-June Henrard
6^e verdieping
The Power of Transmutation
Workshop kinesiologie door Ingrid Van den Steen

12.3.17 ZUIDERZINNEN 21.09.2025, 14.00 – 16.00 uur

Tijdens Zuiderzinnen werd het Antwerpse Zuid, inclusief het M HKA, overspoeld met literaire stemmen, muziek en performance. Meer dan twintig locaties openden hun deuren voor schrijvers, dichters en muzikanten rond het centrale thema: liefde als inspiratie en verbindende kracht.

In het Auditorium van het M HKA vond het programma *Stadscanvas x Zuiderzinnen* plaats, met literaire performances van jonge makers als Nitish Kumar Bhardwaj, Enayatullah Maryani, Meridiane, AE:LIAS en Karin Schuitema. Muzikale omlijsting kwam van Kaspj Ndia, met beeldend werk van Erika Pereyra en Karin Schuitema. Joanna Madclone presenteerde. Op het stadsterras bracht Kibi's Academy een dynamisch spoken word-programma met o.a. Tove Verstrepen, Max Greyson, Hind Eljadid en Nabil Khazzaka.

12.3.18 M HKA LAAT: SPECIALE EDITIE Donderdag 27.11.2025, 11.00 – 23.00 uur

Het M HKA hield een bijzondere gratis nocturne met een avondvullend programma van film, talks, performances en kunstervaringen. Het museum bleef uitzonderlijk geopend tot 23.00 uur (met uitzondering van de collectievleugel en In Situ), en verwelkomde een divers publiek voor een zinderende avond vol uitwisseling en inspiratie.

12.2.19 KUNSTENDAG VOOR KINDEREN: 'ZOT VAN KUNST' 16.11.2025, 11.00 – 18.00 uur

Tijdens Kunstendag voor Kinderen 2025 verwelkomde het M HKA jonge bezoekers en hun families voor een dag vol kunst, ontdekking en creativiteit. Kinderen konden kunst niet alleen bekijken, maar ook voelen, zelf maken en samen beleven. Overal in het museum werd gespeeld, gefantaseerd, gedeeld en herinnerd.

Vier tentoonstellingen vormden het hart van de dag:

- In *De Associaties van Pauline Curnier Jardin* stapten kinderen een kleurrijke wereld binnen vol film, beweging en magie.

- *Kyiv Biennale 2025: Homelands and Hinterlands* en *There Is Nothing Solid About Solidarity* brachten verhalen van verbondenheid, kracht en verlies in tijden van conflict.
- *You Used to Be Part of Something* van Vaast Colson vierde herinnering en samenzijn met een symbolische taart in twaalf stukken.

Tussen de kunstwerken door gingen kinderen creatief aan de slag: brood kneden en zingen, filosoferen, zeefdrukken, of experimenteren met licht en schaduw. Zo lieten ze hun eigen spoor achter in het museum.

- Begeleide activiteiten:
- Workshop Ontvouwende verhalen (8+)
11.00 – 12.00 uur
IN SITU, gelijkvloers
Oekraïens gesproken
Samen maakten we een klein boekje en tekenden we elk een stukje van ons verhaal, we lieten tekeningen veranderen en groeien – een boom kon gaan bloeien, een huis kon een kasteel worden en een vriend kon veranderen in een superheld! Terwijl we de pagina's omsloegen, ontdekten we dat onze verhalen op de meest onverwachte manieren kunnen veranderen, spelen en transformeren! Begeleid door Olha Shyshlova, psycholoog, kunstzinnig therapeut en adjunct-artistiek directeur van het PinchukArtCentre.
 - Peutertour Samen 1 taart! (2-4 jaar)
Om 11.15 en 14.15 uur (duur 60 min.)
Start aan onthaal, gelijkvloers
Samen met hun peuter ontdekten de deelnemers hoe kunst tot leven komt. Tijdens deze speelse rondleiding liet een gids zien hoe kleuren, vormen en verhalen uit de kunstwerken inspiratie werden voor een grote feesttaart. Onderweg werd er gekneed, gedanst, geroken en gelachen, terwijl elk kind een uniek stukje toevoegde.
 - Familierondleiding Pauline Curnier Jardin (4+)
Om 11.30 uur en 14.30 uur (45 min.)
Start aan onthaal, gelijkvloers
Tijdens deze bijzondere familierondleiding doken de deelnemers samen in de kleurrijke, magische wereld van kunstenaar Pauline Curnier Jardin. Verwondering en verbeelding stonden centraal, terwijl er samen werd gekeken, gedaan, bewogen en nagedacht. Het programma omvatte onder meer familieyoga, kleine filosofische momenten en verrassende verhalen.
 - Inloopactiviteit: Schaduwspeel (4+)
11.00 – 18.00 uur
Het Salon, 1^e verdieping
De deelnemers stapten een magische grot binnen en ontdekten de wereld van *De Associaties van Pauline Curnier Jardin*. Ze tekenden hun handafdruk en lieten een klein spoor van zichzelf achter, of verzonnen een fantasiewezen, half mens, half dier of volledig nieuw. Hun creaties brachten ze tot leven in het schaduwtheater met lampen en projectoren, waar hun eigen figuren bewogen tussen licht en verhalen.

- Inloopactiviteit: Rijzende stemmen (4+)
12.00 – 17.00 uur
6^e verdieping
Onder begeleiding van kunstenaar Sanne De Wolf en bakker Sadaf Malyar ontstonden broden die verhalen droegen, woorden die conflicten overstegen en stemmen die verbinding zochten. Zingend en hummend lieten de deelnemers het brood hun stemmen opnemen. Op rituele wijze bedekte de rijzende stem – *Rising Voice* – het brood, als een spoor van hoop en als teken van gemeenschap. Voorafgaand aan het kneden werd besproken wat er gebeurt wanneer gedachten en geheimen samenkomen en weer verdwijnen. Er werd gereflecteerd over wat het betekent om iets te delen en om gehoord te worden. De deelnemers werden uitgenodigd om in de cirkel te stappen, mee te doen, te kneden en te zingen.

- Inloopactiviteit: Droomlinten (6+)
12.15 – 17.00 uur
IN SITU, gelijkvloers
De deelnemers stapten binnen in een wereld van kleur en verbeelding. Ze schreven hun dromen, wensen, gedachten en geheimen op kleurrijke linten en hingen deze op aan een krans die uitgroeide tot een levend kunstwerk van hoop. De workshop werd ontwikkeld door het PinchukArtCentre in Kyiv en werd begeleid in het Nederlands en het Oekraïens.

- Inloopactiviteit: Persoonlijke landschappen (2+)
12.15 – 17.00 uur
IN SITU, gelijkvloers
De deelnemers creëerden samen één grote wereld en voegden hun eigen speciale plek toe aan de gezamenlijke landkaart: een speeltuin, een tuin, een huis of een verborgen plek die aanvoelde als een geheime schat. Stap voor stap kwam de lege landkaart tot leven en groeide zij uit tot een kleurrijke stad vol herinneringen, verbeelding en speelse verrassingen. De workshop werd ontwikkeld door het PinchukArtCentre in Kyiv en werd begeleid in het Nederlands en het Oekraïens.

- Inloopactiviteit: Zeefdrukken (6+)
13.00 – 16.00 uur
Gelijkvloers
De deelnemers maakten een afdruk van een ontwerp van kunstenaar Vaast Colson. Daarbij gebruikten ze een rugzakje van het M HKA of brachten eigen textiel mee. Elke afdruk was uniek en vormde een blijvende herinnering aan het museumbezoek: een klein stukje kunst om mee naar huis te nemen.

- Msemmen-pannenkoeken eten
12.00 – 17.00 uur
M HKA FE, 4^e verdieping
In het M HKA FE konden bezoekers 'Msemmen', een typische Marokkaanse lekkernij, proeven: een heerlijke pannenkoek die werd gevuld met hartig of zoet beleg.

12.3.20 WORKSHOPS

Een kosmische workshop:

Galaxy Express – een droomtrein door het heelal

Zomer 2025, elke zondag van 29 juni tot en met 7 september

Tijdens de zomer van 2025 konden gezinnen deelnemen aan *Galaxy Express*, een speelse workshop bij de tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure*. Kunstenaars Winnie Claessens, in samenwerking met Kunst in Zicht, bouwde een poëtisch miniatuuruniversum vol kraters, satellieten en ruimteafval – een plek waar alles draaide, behalve de verbeelding. Elke zondag stapten bezoekers aan boord van deze denkbeeldige droomtrein om samen een alternatieve toekomst te verbeelden: één waarin satellieten minder eenzaam waren en ruimteafval netjes werd gesorteerd. De interactieve werkplaats was op andere dagen vrij toegankelijk voor museumbezoekers. De workshop was gratis voor wie een ticket had – en kinderen tot 18 jaar genoten gratis toegang.

Rising Voices – brood, stem en solidariteit

Internationale Dag van Solidariteit met het Palestijnse Volk

29.11.2025

Gratis, doorlopend

Voor alle leeftijden

Op 29 november 2025 organiseerde het M HKA *Rising Voices*, een rituele en participatieve activiteit onder begeleiding van kunstenaar Sanne De Wolf en bakker Sadaf Malyar. Samen met het publiek werd brood gebakken met een boodschap: woorden die conflicten overstijgen, stemmen die verbinding zoeken. Al zingend en hummend namen deelnemers hun stem op in het deeg – een symbolische handeling waarbij het rijzende brood fungeerde als drager van hoop en gemeenschap. Tijdens het kneden werd nagedacht en gedeeld over wat het betekent om gehoord te worden en om iets met anderen te delen. De activiteit maakte deel uit van een breder programma in Antwerpen, waaronder *When the Bulbul Stopped Singing* in Stormkop en het Bos, met een vreedzame wandeling tussen beide locaties.

12.3.21 VERKNIPTE KERST

Vrijdag 26.12.2025

Tijdens Verknipte Kerst bood het M HKA een warm en speels programma aan voor families, vol verrassende inloopactiviteiten tussen de kunstwerken. Deelnemers genoten van workshops, performances en creatieve opdrachten, allemaal inbegrepen bij een museumticket.

Hoogtepunten van de dag:

- Verknipte Suske & Wiske
Doorlopende strip- en verhalenhoek in de INBOX, met muziek en humor rond de bekende figuren.
- Het Salon: Schaduwspeel (vanaf 4 jaar)
Kinderen creëerden eigen fantasiewezens en brachten die tot leven in een magisch schaduwtheater.
- Zeefdrukatelier
Bezoekers drukten een ontwerp van Vaast Colson op textiel – een unieke herinnering voor thuis.
- Workshop Blauwdruk (vanaf 6 jaar, met reservatie)
In de daktuin leerden gezinnen cyanotypie toepassen voor kunstzinnige nieuwjaarskaarten met natuurlijke afdrukken.

- Filmpremière 'M HKA Mysterie'
In het auditorium vond een feestelijke première plaats van een film gemaakt door jonge makers uit Merksem.
 - Workshop Stop-motion (vanaf 8 jaar, met reservatie)
Jongeren experimenteerden met animatie en ontdekten spelenderwijs de wereld van beeld en beweging.
-

13 Publicaties

Geen klassieke museale catalogi voor het M HKA, maar eigenzinnige publicaties die het tentoonstellingsprogramma flankeren. Het M HKA is bovendien mede-uitgever van het internationale kunsttijdschrift *Afterall* en publiceert regelmatig bijdragen op het platform *L'Internationale Online*. Daarnaast maakt het M HKA online publicaties over tentoonstellingen, extra-murosprojecten en samenwerkingen met andere organisaties.

13.1 FLANKERENDE PUBLICATIES

13.1.1 Booklet *There is Nothing Solid About Solidarity*

In 2025 verscheen het booklet *There Is Nothing Solid About Solidarity*, een satellietevenement van de Kyiv Biennale, gerealiseerd in het M HKA en De Studio/De Cinema (Antwerpen). De publicatie documenteert een tentoonstelling, forum, videoprogramma en teksten, en werd geproduceerd in samenwerking met MOST Magazine en Yulia Krivich.

13.2 E-PUBS GEPUBLICEERD DOOR L'INTERNATIONALE ONLINE

L'Internationale Online is een gemeenschappelijk onderzoeksplatform voor debat en communicatie van de museumconfederatie L'Internationale en haar partnerinstellingen: MG + MSUM (Ljubljana), Museo Reina Sofia (Madrid), MACBA (Barcelona), M HKA (Antwerpen), SALT (Istanbul & Ankara), Van Abbemuseum (Eindhoven), MSN (Warschau) / NCAD (Dublin), HDK-Valand (Göteborg)

Bijdragen van M HKA in 2025:

- Pirotte, Philippe & Silvrants-Barclay, Els. *The Fifth Estate: On Museums, Public Imagination and the Vanishing Space for Collectivity*. Essay, 18 december 2025.
In dit veelzijdige essay, geschreven naar aanleiding van de aankondiging van de Vlaamse regering om het Vlaamse museale landschap te hertekenen, reflecteren curatoren Philippe Pirotte en Els Silvrants-Barclay over de positie van het museum binnen het huidige politieke klimaat. Zij betreuren de huidige hang naar managerialisme en efficiëntiedenken en pleiten voor erkenning van de vitale en generatieve relaties tussen collecties, hedendaagse kunst, plaats en collectieve verbeelding. Het essay werd geschreven door Pirotte in gesprek met Silvrants-Barclay. De oorspronkelijke Nederlandstalige tekst werd in het Engels vertaald door Charles Esche.

L'Internationale Online. *The Fifth Estate: On Museums, Public Imagination and the Vanishing Space for Collectivity*. Geraadpleegd via: <https://www.internationaleonline.org/contributions/the-fifth-estate-on-museums-public-imagination-and-the-vanishing-space-for-collectivity-a-report-from-flanders/> Zielińska, Joanna. *Reading List: Lives of Animals*. Leeslijst, 29 april 2025. In het kader van het langlopende onderzoeks- en tentoonstellingsproject *Lives of Animals* deelt curator Joanna Zielińska een uitgebreide leeslijst die het project inhoudelijk heeft gevoed. De selectie omvat publicaties uit de voorbije vijftig jaar en bestrijkt uiteenlopende domeinen zoals fictie, nieuw materialistisch denken, feminisme, animal studies en de beeldende kunsten. De leeslijst biedt een theoretisch en artistiek referentiekader voor het project en nodigt uit tot een interdisciplinaire reflectie op de levens en representaties van dieren.

L'Internationale Online, *Reading List: Lives of Animals*. Geraadpleegd via: <https://www.internationaleonline.org/contributions/reading-list-lives-of-animals/>

— Miss, Roberta (aka Nur/Se). *Mix tape: International*. Audiomix, 24 maart 2025.
In het kader van de reeks *Sonic Commons* nodigde L'Internationale Online de in Brussel gevestigde experimentele elektronische dj en kunstenaar Roberta Miss (aka Nur/Se) uit om een mixtape van een uur samen te stellen. De uitnodiging vloeide voort uit haar betrokkenheid bij *ANTENA – Listening to the Walls* (2023), een jaarlang programma bij het M HKA, opgezet door kunstenaar en muzikant Céline Gillain. Dit programma bracht kunstenaars, muzikanten en dj's samen rond het potentieel van klank en luisteren als middel om ideeën, verbondenheid en solidariteit te stimuleren.

L'Internationale Online, *Mix tape: International*. Geraadpleegd via: <https://www.internationaleonline.org/contributions/mix-tape-international/>

13.3 Tijdschriften

13.3.1 AFTERALL

Sinds 2007 is het M HKA mede-uitgever van het viermaandelijks internationale kunsttijdschrift *Afterall*. 'A Journal of Art, Context and Enquiry' luidt de handzame omschrijving, en het daarin weerklinkende enthousiasme voor onderzoek en bevraging sluit naadloos aan bij de kritische kunstvisie die het M HKA sinds lange tijd aankleeft. De ruggengraat van elk *Afterall*-nummer zijn telkens de monografische essays – twee teksten gewijd aan het werk van vier kunstenaars per nummer. Maar elke uitgave van *Afterall* bevat ook twee lijvige essays en een drietal specifiek kunst- en cultuurhistorische beschouwingen die het nodige tegenwicht bieden voor die monografische focus – de individuele artistieke praktijk als het centrale principe van het hedendaagse kunstlandschap. In deze essays, die een breed gamma aan onderwerpen bestrijken, schept *Afterall* ruimte voor een reflexieve benadering van de hedendaagse beeldcultuur in het algemeen.

Winter-Voorjaar 2025 (#58)

Contextuele essays
Kunstenaars
Events, Werken, Tentoonstellingen
Artist Insert

Zomer-Najaar 2025 (#59)

Contextuele essays
Kunstenaars
Events, Werken, Tentoonstellingen
Artist Insert

14 De Cinema

JANUARI

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CINEMA NOW				
	JULIE ZWIJGT	Leonardo Van Dijl	MATINEES	
	BLITZ	Steve McQueen		
	WHEN CHANGING YOUR MIND GETS YOU KILLED	Nastio Mosquito		
	STONE OR WATERFALL	Chloé Op de Beeck	SPECIALS	In het kader van Friday Shorts; Met inleiding door Bjorn Gabriëls
DOCU				
	THE DEVIL AND DANIEL JOHNSTON	Jeff Feuerzeig	CLASSICS	
	DONT LOOK BACK	D.A. Pennebaker	CLASSICS	
	THE VELVET QUEEN	Marie Amiguët & Vincent Munier	CINEMA NOW, SPECIALS	Met yoga-sessie vooraf door Hatha Yoga Surya
	NO OTHER LAND	Basel Adra, Hamdan Ballal, Yuval Abraham & Rachel Szor	CINEMA NOW, MATINEES	
MATINEES				
	THE SEVEN YEAR ITCH	Billy Wilder	CLASSICS	Matinee-focus: Billy Wilder
	SUNSET BOULEVARD	Billy Wilder	CLASSICS	Matinee-focus: Billy Wilder; 4K
	A FOREIGN AFFAIR	Billy Wilder	CLASSICS	Matinee-focus: Billy Wilder
	ACE IN THE HOLE	Billy Wilder	CLASSICS	Matinee-focus: Billy Wilder
FILMLESSEN				
	LA POINTE COURTE	Agnès Varda	CLASSICS, SPECIALS	09.01: Met lezing door Wouter HesseIs
	L'ANNÉE DERNIÈRE À MARIENBAD	Alain Resnais	CLASSICS, SPECIALS	23.01: Met lezing door Wouter HesseIs; 4K
KIDS TIJDENS KERST				
	DE FAMILIE MUIS	Diverse	FAMILIE, CINEMA NOW	
	STOERE FRANS EN DE GESTOLEN JUWELEN	Johannes Schmid	FAMILIE, CINEMA NOW	
	NENEH SUPERSTAR	Ramzi Ben Sliman	FAMILIE, CINEMA NOW	
	CORPSE BRIDE	Tim Burton & Mike Johnson	FAMILIE, CLASSICS	
	DE NIEUWE AVONTUREN VAN CAPELITO	Rodolfo Pastor	FAMILIE	In het kader van poppenfestival Oerf Oerf
	THABO EN DE NEUSHOORNZAAK	Mara Eibl-Eibesfeldt	FAMILIE, CINEMA NOW	
	VOS EN HAAS REDDEN HET BOS	Mascha Halberstad	FAMILIE, CINEMA NOW	In het kader van poppenfestival Oerf Oerf
	THE NIGHTMARE BEFORE CHRISTMAS	Henry Selick	FAMILIE, CLASSICS	
TOP 5 DE CINEMA 2024				
	PERFECT DAYS	Wim Wenders	CINEMA NOW	
	KILLERS OF THE FLOWER MOON	Martin Scorsese	CINEMA NOW	
	SMOKE SAUNA SISTERHOOD	Anna Hints	CINEMA NOW, DOCU	
	FURIOSA: A MAD MAX SAGA	George Miller	CINEMA NOW	
	LA CHIMERA	Alice Rohrwacher	CINEMA NOW	
ARCHITECTURE ON FILM (i.s.m. VAi)				
	27 STOREYS	Bianca Gleissinger	DOCU, CINEMA NOW, SPECIALS	07.01: Met inleiding door Hulya Ertas (VAi)
ROBBY MÜLLER: COMPAGNON DE ROUTE				
	GHOST DOG: THE WAY OF THE SAMURAI	Jim Jarmusch	CLASSICS	4K
	DANCER IN THE DARK	Lars von Trier	CLASSICS	35mm
	ROBBY MÜLLER: LIVING THE LIGHT	Claire Pijman	DOCU, CINEMA NOW	
	TO LIVE AND DIE IN L.A.	William Friedkin	CLASSICS	
	BUENA VISTA SOCIAL CLUB	Wim Wenders	DOCU, CLASSICS	35mm

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
UNBOUND SELVES: QUEER VOICES				
	VIET AND NAM	Truong Minh Quy	CINEMA NOW, MATINEES	
	PARIS IS BURNING	Jennie Livingston	DOCU, CLASSICS, SPECIALS	22.01: Met inleiding
	120 BPM (BATTLEMENTS PAR MINUTE)	Robin Campillo	CINEMA NOW	
	THE WATERMELON WOMAN	Cheryl Dunye	CLASSICS	
	HAPPY TOGETHER	Wong Kar-wai	CLASSICS	
	MILK	Gus Van Sant	CLASSICS	35mm
VOORFILMS GRAFIXX 2025				
	LA BRIDE	Nicolas Pirret		Voorfilm bij THE SEVEN YEAR ITCH, FURIOSA: A MAD MAX SAGA, LA CHIMERA
	STORM	Gijs Kast		Voorfilm bij CORPSE BRIDE, PERFECT DAYS, KILLERS OF THE FLOWER MOON, THE NIGHTMARE BEFORE CHRISTMAS
	FLOWER SHOW	Eli Vuorinen		Voorfilm bij SMOKE SAUNA SISTERHOOD

FEBRUARI

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CLASSICS				
	DONNIE DARKO	Richard Kelly		Met live muziek door BL!NDMAN in zaal De Studio
	GOLD DIGGERS OF 1933	Mervyn LeRoy		
	LE FABULEUX DESTIN D'AMÉLIE POULAIN	Jean-Pierre Jeunet		In het kader van Galentine's Day
	LES AMANTS DU PONT-NEUF	Leos Carax		In het kader van Valentine's Day; 35mm
	TONI	Jean Renoir		
	CITIZEN KANE	Orson Welles		25.02: Met rondleiding in projectiecabine; 35mm
CINEMA NOW				
	VAF WILDCARDS	Diverse		09.02: Met inleiding door filmmakers
	MILANO	Christina Vandekerckhove		Met audiodescriptie
DOCU				
	THE DEVIL AND DANIEL JOHNSTON	Jeff Feuerzeig	CLASSICS	
	DONT LOOK BACK	D.A. Pennebaker	CLASSICS	
	THE VELVET QUEEN	Marie Amiguet & Vincent Munier	CINEMA NOW, SPECIALS, MATINEES	14.02: Met inleiding door Josine Buggenhout; Met yoga-sessie vooraf door Hatha Yoga Surya
MATINEES				
	SOME LIKE IT HOT	Billy Wilder	CLASSICS, SPECIALS	Matinee-focus: Billy Wilder; 4K; 02.02: Met intro en live podcast door Fokke van der Meulen (FOKCAST)
	THE AFRICAN QUEEN	John Huston	CLASSICS	Matinee-focus: The Cinema Goes Boating
	TITANIC	Jean Negulesco	CLASSICS	Matinee-focus: The Cinema Goes Boating
	AN AFFAIR TO REMEMBER	Leo McCarey	CLASSICS	Matinee-focus: The Cinema Goes Boating
	THE LADY EVE	Preson Sturges	CLASSICS	Matinee-focus: The Cinema Goes Boating
FILMLESSEN				
	THE APARTMENT	Billy Wilder	CLASSICS	06.02: Met lezing door Wouter Hessels; 06.02/09.02: Met rondleiding in projectiecabine; 35mm; 'Matinee'-focus: Billy Wilder
	DE CIERTA MANERA	Sara Gomez	CLASSICS	20.02: Met lezing door Wouter Hessels
ARCHITECTURE ON FILM (i.s.m. VAI)				
	IEMAND THUIS	Sudio Orka	DOCU, CINEMA NOW	04.02: Met inleiding door Hulya Ertas (VAi); Double-bill met CINEMA GRATTACIELO
	CINEMA GRATTACIELO	Marco Bertozzi	DOCU, CINEMA NOW	04.02: Met inleiding door Hulya Ertas (VAi); Double-bill met IEMAND THUIS
ANTWERPEN FILMSTAD				
	ANY WAY THE WIND BLOWS	Tom Barman	CLASSICS	01.02: Met inleiding door Tom Barman
GIRLS ON FILM				
	DESERT HEARTS	Donna Deitch	CLASSICS	11.02: Met inleiding door Girls on Film en de Lesbische Liga
STUDIODROME				
	FRIDAY	F. Gary Gray	CLASSICS, SPECIALS	21.02: Met inleiding door Jonas Govaerts en miniconcert na de film

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
UNBOUND SELVES: QUEER VOICES				
	HAPPY TOGETHER	Wong Kar-wai	CLASSICS	
	VIET AND NAM	Truong Minh Quy	CINEMA NOW	
	120 BPM (BATTLEMENTS PAR MINUTE)	Robin Campillo	CINEMA NOW	
	MILK	Gus Van Sant	CLASSICS	35mm
	BLACK IS... BLACK AIN'T	Marlon Riggs	DOCU, CLASSICS	
	GAY USA	Arthur J. Bressan Jr.	CLASSICS, DOCU	
	ANTHEM	Marlon Riggs	CLASSICS, DOCU	Double-bill met TONGUES UNTIED
	TONGUES UNTIED	Marlon Riggs	CLASSICS, DOCU	Double-bill met ANTHEM
	ANY OTHER WAY: THE JACKIE SHANE STORY	Michael Mabbott & Lucah Rosenberg-Lee	CINEMA NOW, DOCU, MATINEES	
	TEACHES OF PEACHES	Philipp Fussenegger & Judy Landkammer	CINEMA NOW	
	TANGERINE	Sean Baker	CINEMA NOW	
	BROKEBACK MOUNTAIN	Ang Lee	CLASSICS	35mm
	FUNERAL PARADE OF ROSES	Toshio Matsumoto	CLASSICS	
MUMBLECORE: CASUAL CONVERSATIONS				
	MATT AND MARA	Kazik Radwanski	CINEMA NOW, MATINEES	
	FRANCES HA	Noah Baumbach	CLASSICS, SPECIALS	07.02: Met inleiding
	FUNNY HA HA	Andrew Bujalski	CLASSICS	
	MA NUIT CHEZ MAUD	Éric Rohmer	CLASSICS	
	HANNAH TAKES THE STAIRS	Joe Swanberg	CLASSICS	
	CHARLIE EN HANNAH GAAN UIT	Bert Scholiers	ANTWERPEN FILMSTAD, CINEMA NOW	28.02: Met inleiding door Bert Scholiers en in aanwezigheid van de cast
ROBBY MÜLLER: COMPAGNON DE ROUTE				
	FALSCHER BEWEGUNG	Wim Wenders	CLASSICS	4K
	IM LAUF DER ZEIT	Wim Wenders	CLASSICS	4K
	ALICE IN DEN STÄDTEN	Wim Wenders	CLASSICS	4K
	BIS ANS ENDE DER WELT	Wim Wenders	CLASSICS	4K; 2-delige director's cut
SWEET DREAMS, DAVID LYNCH				
	ERASERHEAD	David Lynch	CLASSICS, MATINEES	
	THE ELEPHANT MAN	David Lynch	CLASSICS	4K
	WILD AT HEART	David Lynch	CLASSICS	
	BLUE VELVET	David Lynch	CLASSICS, MATINEES	

MAART

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CLASSICS				
	CITIZEN KANE	Orson Welles		35mm
	REAR WINDOW	Alfred Hitchcock		
CINEMA NOW				
	ANORA	Sean Baker		
DOCU				
	DONT LOOK BACK	D.A. Pennebaker	CLASSICS	
MATINEES				
	THE LADY EVE	Preston Sturges	CLASSICS	Matinee-focus: The Cinema Goes Boating
	THE TRUTH ABOUT WOMEN	Muriel Box	WOMXN, CLASSICS	Matinee-focus: Muriel Box
	RATTLE OF A SIMPLE MAN	Muriel Box	WOMXN, CLASSICS	Matinee-focus: Muriel Box
	THE PASSIONATE STRANGER	Muriel Box	WOMXN, CLASSICS	Matinee-focus: Muriel Box
SPOTLIGHT ON WOMXN DIRECTORS				
	SHE-DEVIL	Susan Seidelman	CLASSICS, MATINEES	35mm
	GO FISH	Rose Troche	MUMBLECORE, UNBOUND SELVES, CLASSICS	4K
	CARAMEL	Nadine Labaki	CLASSICS, SPECIALS	08.03: Met inleiding door Malikka Bouaissa en Joyce Palmers, en nagesprek door Angie Obeid; 35mm
	J'AI FAIM, J'AI FROID	Chantal Akerman	CLASSICS	Double-bill met JE, TU, IL, ELLE; 4K
	JE, TU, IL, ELLE	Chantal Akerman	CLASSICS	Double-bill met J'AI FAIM, J'AI FROID
	LES FEMMES AU BALCON	Noemie Merlant	CINEMA NOW, MATINEES	
	BLACK BOX DIARIES	Shiori Itō	DOCU, CINEMA NOW	
	LES DAMES BLANCHES	Camille Ghekiere	DOCU, CINEMA NOW, MATINEES, SPECIALS	14.03: Met inleiding en nagesprek; 23.03: Met inleiding en nagesprek
	LITTLE	Tina Gordon	CINEMA NOW, SPECIALS	12.03: Met inleiding door Soe Nsuki
	WINTER'S BONE	Debra Granik	CLASSICS	
	LEAVE NO TRACE	Debra Granik	CINEMA NOW	
	ET MAINTENANT ON A OÙ?	Nadine Labaki	CLASSICS, SPECIALS	15.03: Met inleiding door Malikka Bouaissa; 35mm
	RED ROAD	Andrea Arnold	CLASSICS	Retrospectief: Andrea Arnold
	UNE FEMME QUI PART	Ellen Vermeulen	DOCU, CINEMA NOW, SPECIALS	18.03: Met inleiding en nagesprek door Ellen Vermeulen
	CAPERNAUM	Nadine Labaki	CINEMA NOW, MATINEES	
	ANA + YEK	Romy Mana & Zohra Benhammou	DOCU, CINEMA NOW	
	FISH TANK	Andrea Arnold	CLASSICS	Retrospectief: Andrea Arnold; 35mm
	PREVENGE	Alice Lowe	CINEMA NOW, SPECIALS	21.03: Met inleiding door Alice Lowe
	WUTHERING HEIGHTS	Andrea Arnold	CLASSICS	Retrospectief: Andrea Arnold
	SOMETHING DIFFERENT	Vera Chytilová	CLASSICS	22.03: Met inleiding door Ursula Collectief
	BIRD	Andrea Arnold	CINEMA NOW, MATINEES	Retrospectief: Andrea Arnold
	GOOD ONE	Indian Donaldson	CINEMA NOW	
	LOTTE REINIGER: THE FAIRY TALE FILMS	Lotte Reiniger	CLASSICS, SPECIALS	Met live muzikale begeleiding
	COW	Andrea Arnold	DOCU, CINEMA NOW	Retrospectief: Andrea Arnold
	YALLA, BABA!	Angie Obeid	DOCU, CINEMA NOW	
FILMLESSEN				
	THE MURDER OF THE MR. DEVIL	Ester Krumbachova	CLASSICS, SPECIALS	13.03: Met lezing door Wouter Hesseis
	GOLDEN EIGHTIES	Chantal Akerman	CLASSICS, SPECIALS	27.03: Met lezing door Wouter Hesseis
GIRLS ON FILM				
	HOW TO HAVE SEX	Molly Manning Walker	WOMXN, CINEMA NOW, SPECIALS	11.03: Met inleiding en nagesprek door Girls on Film en Lul De Podcast

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
UNBOUND SELVES: QUEER VOICES				
	MA VIE EN ROSE	Alain Berliner	CLASSICS, MATINEES	
	HAPPY TOGETHER	Wong Kar-wai	CLASSICS	
	TOMBOY	Céline Sciamma	CLASSICS, FAMILIE	35mm
	SHAKEDOWN	Leilah Weinraub	WOMXN, DOCU, CINEMA NOW	
	THE WATERMELON WOMAN	Cheryl Dunye	WOMXN, CLASSICS, SPECIALS	23.03: Met inleiding door Lyse Ishimwe Nsengiyumva
	LINGUA FRANCA	Isabel Sandoval	WOMXN, CINEMA NOW	
MUMBLECORE: CASUAL CONVERSATIONS				
	MA NUIT CHEZ MAUD	Éric Rohmer	CLASSICS	
	FUNNY HA HA	Andrew Bujalski	CLASSICS	
	FRANCES HA	Noah Baumbach	CLASSICS	
	GIRLFRIENDS	Claudia Weill	WOMXN, CLASSICS	
ARCHITECTURE ON FILM (i.s.m. VAI)				
	E.1027 - EILEEN GRAY AND THE HOUSE BY THE SEA	Beatrice Minger	CINEMA NOW, DOCU, SPECIALS, MATINEES	04.03: Met inleiding en nagesprek met de Beatrice Minger
ANTWERPEN FILMSTAD				
	CARNOTSTRAAT 17	Klara van Es	WOMXN, DOCU, CINEMA NOW	
ROBBY MÜLLER: COMPAGNON DE ROUTE				
	ROBBY MÜLLER: LIVING THE LIGHT	Claire Pijman	CINEMA NOW, DOCU	
SWEET DREAMS, DAVID LYNCH				
	ERASERHEAD	David Lynch	CLASSICS	
VIRTUAL REALITY				
	FLOW	Adriaan Lokman	CINEMA NOW	VR
	8 BILLION SELVES	Tibor de Jong	CINEMA NOW	VR
	FLOATING WITH SPIRITS	Juanita Onzaga	CINEMA NOW, WOMXN	VR
	BODIES OF WATER	Chélanie Beaudin-Quintin	CINEMA NOW, WOMXN	VR
JEUGDFILMFESTIVAL ANTWERPEN				
	ONTDEK SODA ISLAND	Simone Fougner		VR
	TER LAND, TER ZEE EN IN DE LUCHT	Lena Thiele, Sebastian Baurmann & Dirk Hoffman		VR
	HET MOLLETJE	Zdenek Miler		
	WOW! EEN BERICHT UIT DE RUIMTE	Felix Binder		
	HOLA FRIDA!	Karine Vežzina & André Kadi		
	RED DE JUNGLE	Claude Barras		
	VICTOR VLEERMUIS	Patrick Raats		
	A BOAT IN THE GARDEN	Jean-François Laguionie		
	GIRLS WILL BE GIRLS	Shuchi Talati		
	KIKI'S DELIVERY SERVICE	Hayao Miyazaki		
	DE BERIN EN DE VOGEL	diverse		
	BLOK 5	Klemen Dvornik		
	MEMOIR OF A SNAIL	Adam Elliot	CINEMA NOW	
	HANNA EN DE MONSTERVRIENDJES	Lorena Ares		
	HONEY	Sylvia Kocman		
	SOFT LEAVES	Miwako Van Weyenberg	CINEMA NOW	
	TIMESTALKER	Alice Lowe	CINEMA NOW	
VOORFILMS SUPER 8 BREEDBEELD 2024				
	ALDO	Astrid De Haes		Voorfilm bij BLACK BOX DIARIES, LES DAMES BLANCHES, RED ROAD, ANA + YEK
	EVEN WEG VAN MIJ	Laura Fonteyn		Voorfilm bij WINTER'S BONE, GO FISH, GIRLFRIENDS, E.1027 - EILEEN GRAY AND THE HOUSE BY THE SEA, CAPERNAUM
	BLAUW, ZO HEMELSBLAUW	Fien Bergmans		Voorfilm bij LES FEMMES AU BALCON, SHAKEDOWN, CARNOTSTRAAT 17, FISH TANK, WUTHERING HEIGHTS

APRIL

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CLASSICS				
	C'EST ARRIVÉ PRÈS DE CHEZ VOUS	Rémy Belvaux, André Bonzel & Benoît Poelvoorde	CLASSICS, SPECIALS	18.04: met intro door Johannes De Breuker; 35mm
	DAYS AND NIGHTS IN THE FOREST	Satyajit Ray		
	UN CONDAMNÉ A MORT S'EST ECHAPPÉ	Robert Bresson		
	L'AVVENTURA	Michelangelo Antonioni		35mm
	RIO BRAVO	Howard Hawks	MATINEES	
CINEMA NOW				
	DRUNK	Thomas Vinterberg	SPECIALS	I.s.m. Movie Matters; 14.04: Met intro en nagesprek door Movie Matters
	KNEECAP	Rich Peppiatt		
DOCU				
	DONT LOOK BACK	D.A. Pennebaker	CLASSICS	
	THE LAST WALTZ	Martin Scorsese	CLASSICS	4K
	COASTAL	Daryl Hannah	CINEMA NOW	
	LET'S GET LOST	Bruce Weber	CLASSICS	4K
	FIORE MIO	Paolo Cognetti	CINEMA NOW	Met yoga-sessie vooraf door Hatha Yoga Surya
	MADE IN ETHIOPIA	Xinyan Yu & Max Duncan	CINEMA NOW, SPECIALS	30.04: Met nagesprek door verschillende sprekers
MATINEES				
	SIMON AND LAURA	Muriel Box	WOMXN, CLASSICS	Matinee-focus: Muriel Box
	ON THE WATERFRONT	Elia Kazan	CLASSICS	Matinee-focus: 100 jaar Columbia Pictures
	THE TALK OF THE TOWN	George Stevens	CLASSICS	Matinee-focus: 100 jaar Columbia Pictures; 4K
	IT HAPPENED ONE NIGHT	Frank Capra	CLASSICS	Matinee-focus: 100 jaar Columbia Pictures
SPOTLIGHT ON WOMXN DIRECTORS				
	POLITE SOCIETY	Nida Manzoor	CINEMA NOW, MATINEES	
	COW	Andrea Arnold	DOC, CINEMA NOW	Retrospectief: Andrea Arnold
	GOOD ONE	India Donaldson	CINEMA NOW, GIRLS ON FILM, SPECIALS	08.04: Met panelgesprek/live podcast door Girls on Film, Wanda, Ursula, Studio Sarab
	AMERICAN HONEY	Andrea Arnold	CINEMA NOW	Retrospectief: Andrea Arnold
	NAKED ACTS	Bridgett M. Davis	CLASSICS, SPECIALS	05.04: Inleiding door Lyse Recognition; 4K
	ANA + YEK	Romy Mana & Zohra Benhammou	DOC, CINEMA NOW	
	YALLA, BABA!	Angie Obeid	DOC, CINEMA NOW	
(S)HEROES: WOMEN IN ACTION				
	LADY SNOWBLOOD	Toshiya Fujita	CLASSICS	
	LEONOR WILL NEVER DIE	Martika Ramirez Escobar	CINEMA NOW, MATINEES	
	THE HEROIC TRIO	Johnnie To	CLASSICS, CULT	4K
	THE VILLAINESS	Jung Buyng-gil	CINEMA NOW, MATINEES	
	JACKIE BROWN	Quentin Tarantino	CLASSICS	35mm
SPECIALS				
	RUBENS	Henri Storck & Paul Haesaerts	CLASSICS	STUDIODROME: Met live muziek door Johannes is zijn naam
	WHAT A MACHINE! (kortfilmprogramma)	Diverse		16.04: Met intro door Alex Schuurbijs en Ans Mertens (Ursula)
	HH, HITLER À HOLLYWOOD	Frédéric Sojcher		26.04: Met masterclass door Wouter Hessels en Frédéric Sojcher
	BREEDBEELD OPEN SCREEN	Diverse	CINEMA NOW	29.04: Met intro en nagesprek door de filmmakers

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
FILMLESEN				
	PORTRAIT DE LA JEUNE FILLE EN FEU	Céline Sciamma	CINEMA NOW, SPECIALS	24.04: Met lezing door Wouter Hessels
UNBOUND SELVES: QUEER VOICES				
	PARIAH	Dee Rees	WOMXN, CLASSICS	
	TOMBOY	Céline Sciamma	WOMXN, FAMILIE, CLASSICS	35mm
	LINGUA FRANCA	Isabel Sandoval	WOMXN, CINEMA NOW	
MUMBLECORE: CASUAL CONVERSATIONS				
	GO FISH	Rose Troch	UNBOUND SELVES, WOMXN, CLASSICS	4K
	RIGHT NOW, WRONG THEN	Hong Sang-soo	CLASSICS	
ARCHITECTURE ON FILM (i.s.m. VAI)				
	VANUIT DEN GEZICHTSHOEK DER BRUIKBAARHEID	Wilma Kuijnhoven & Magda Augusteijn	DOC, CINEMA NOW, SPECIALS	Double-bill met SIMONE; 01.04: Met inleiding door Apolline Vranken
	SIMONE	Eva Konrad & Aglaia Giolo	DOC, CINEMA NOW, SPECIALS	Double-bill met VANUIT DEN GEZICHTSHOEK DER BRUIKBAARHEID; 01.04: Met inleiding door Apolline Vranken
ANTWERPEN FILMSTAD				
	DIAMANT NOIR	Arthur Harari	CINEMA NOW, SPECIALS	27.04: Met intro door Siska Genbrugge (DIVA)
SWEET DREAMS, DAVID LYNCH				
	ERASERHEAD	David Lynch	CLASSICS, MATINEES, SPECIALS	19.04: Met intro door Tim Maerschand
	WILD AT HEART	David Lynch	CLASSICS	
	THE ELEPHANT MAN	David Lynch	CLASSICS	4K
	BLUE VELVET	David Lynch	CLASSICS	
	TWIN PEAKS: SEASON 1	David Lynch	CLASSICS, SPECIALS	21.04: Met intro door Pieter Dom, merch sale en flash tattoos
	TWIN PEAKS: FIRE WALK WITH ME	David Lynch	CLASSICS	4K
KINOLATINO				
	PACTO DA VIOLA	Guilherme Bacalhao		12.04: Met intro en nagesprek door Guilherme Bacalhao
	REINAS	Klaudia Reynicke		
	FRESA Y CHOCOLATE	Tomas Gutierrez Alea		
	FORMAS DE ATRAVESAR UN TERRITORIO	Gabriela Dominguez Ruvalcaba		13.04: Met intro en nagesprek door Gabriela Dominguez Ruvalcaba
	QUERIDO TROPICO	Ana Endara		
	UNA CANCION PARA MI TIERRA	Mauricio Albornoz Iniesta		
	LA PIEL EN PRIMAVERA	Jennifer Uribe Alzate		
PAASVAKANTIE				
	KLEINE DINGEN	Lucy Izzard	FAMILIE	
	DIKKIE DIK EN DE VERDWENEN KNUFFEL	Joost van den Bosch & Erik Verkerk	FAMILIE	
	KARELTJE KAT EN DE GRUFFALO	Sarah Scrimgeour, Jac Hamman, Max Lang & Jakob Schuh	FAMILIE	
	HET ZAKMES	Ben Sombogaart	FAMILIE, CLASSICS	
	ICARUS	Carlo Vogele	FAMILIE	
	FLOW	Gints Zilbalodis	FAMILIE, CINEMA NOW	

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CLASSICS				
	LE MÉPRIS	Jean-Luc Godard		35mm
	THE GRADUATE	Mike Nichols		
CINEMA NOW				
	NICKEL BOYS	RaMell Ross		
	GRAND TOUR	Miguel Gomes		
	ALL WE IMAGINE AS LIGHT	Payal Kapadia		
	THE JACKET	Mathijs Poppe		
	MANAS	Marianna Brennand		
DOCU				
	FIORE MIO	Paolo Cognetti	CINEMA NOW	Met yoga-sessie vooraf door Hatha Yoga Surya
	UNE FEMME QUI PART	Ellen Vermeulen	CINEMA NOW	Met yoga-sessie vooraf door Hatha Yoga Surya
	HÔTEL MONTEREY	Chantal Akerman	CLASSICS	
	MARCHING IN THE DARK	Kinshuk Surjan	CINEMA NOW	
MATINEES				
	IT HAPPENED ONE NIGHT	Frank Capra	CLASSICS	Matinee-focus: 100 jaar Columbia Pictures
	THE BIG HEAT	Fritz Lang	CLASSICS	Matinee-focus: 100 jaar Columbia Pictures; 4K
(S)HEROES: WOMEN IN ACTION				
	DAREDEVIL OF THE MOVIES	Diverse		Voorfilm bij ANNE OF THE INDIES, KILL BILL VOL. 1, FORTY GUNS
	ANNE OF THE INDIES	Jacques Tourneur	CLASSICS, MATINEES	
	THE ASSASSIN	Hou Hsiao-Hsien	CINEMA NOW	
	DEATH PROOF	Quentin Tarantino	CLASSICS	35mm
	COFFY	Jack Hill	CLASSICS	
	FORTY GUNS	Samuel Fuller	CLASSICS, MATINEES	
	KILL BILL: VOL. 1	Quentin Tarantino	CLASSICS	
	KILL BILL: VOL. 2	Quentin Tarantino	CLASSICS	
	LEONOR WILL NEVER DIE	Martika Ramirez Escobar	CINEMA NOW	
	CAT BALLOU	Elliot Silverstein	CLASSICS, MATINEES	4K
	MULAN	Barry Cook & Tony Bancroft	FAMILIE, CLASSICS, MATINEES	35mm
	TANK GIRL	Rachel Talalay	CULT, CLASSICS	
	MODESTY BLAISE	Joseph Losey	CLASSICS, MATINEES	
	LADY SNOWBLOOD	Toshiya Fujita	CLASSICS	
	GLORIA	John Cassavetes	CLASSICS	
	LA FEMME NIKITA	Luc Besson	CLASSICS	35mm
	THE BAT WOMAN	René Cardona	CULT, CLASSICS	
	THE VILLAINESS	Jung Buyng-gil	CINEMA NOW	
	BLUE STEEL	Kathryn Bigelow	CULT, CLASSICS	35mm
ANTOINE DOINEL				
	LES QUATRE CENTS COUPS	François Truffaut	CLASSICS	4K
	ANTOINE ET COLETTE	François Truffaut	CLASSICS	Double-bill met BAISERS VOLÉS; 4K
	BAISERS VOLÉS	François Truffaut	CLASSICS	Double-bill met ANTOINE ET COLETTE; 4K
	DOMICILE CONJUGAL	François Truffaut	CLASSICS	4K
	L'AMOUR EN FUITE	François Truffaut	CLASSICS	4K

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
SPECIALS				
	1000 & 1000 NIGHTS	Hady Zaccak		12.05: Met inleiding en paneldebat, o.a. met Hady Zaccak; I.h.k.v. Palestine Beyond Reel; Double-bill met REFUGEES FOR LIFE
	REFUGEES FOR LIFE	Hady Zaccak		12.05: Met inleiding en paneldebat, o.a. met Hady Zaccak; I.h.k.v. Palestine Beyond Reel; Double-bill met 1000 & 1000 NIGHTS
	CABARET	Bob Fosse	CLASSICS	16.05: Met live drag performance door Send in the Clowns
	GRAND ME	Atiye Zare Arandi	DOCU, CINEMA NOW	17.05: Met nagesprek door co-regisseur; Antwerpse première
FILMLESSEN				
	SKUNK	Koen Mortier	CINEMA NOW, SPECIALS	08.05: Met nagesprek met Koen Mortier
	PETIT SAMEDI	Paloma Sermon-Daï	CINEMA NOW	
	IL PLEUT DANS LA MAISON	Paloma Sermon-Daï	CINEMA NOW, SPECIALS	22.05: Met inleiding en nagesprek met Paloma Sermon-Daï
COMPASSION IN CINEMA (i.s.m. MAS)				
	HOLD ON TO HER	Robin Vanbesien	CINEMA NOW, SPECIALS, DOCU, AAW	17.05: Met inleiding en nagesprek door Robin Vanbesien en Gideon Hakker; 31.05: Met inleiding en nagesprek door Robin Vanbesien i.s.m. MAS
	EAST OF EDEN	Elia Kazan	CLASSICS, MATINEES	4K
ARCHITECTURE ON FILM (i.s.m. VAI)				
	SUR L'ADAMANT	Nicolas Philibert	DOCU, CINEMA NOW, SPECIALS	06.05: Met inleiding door VAI
SWEET DREAMS, DAVID LYNCH				
	TWIN PEAKS: FIRE WALK WITH ME	David Lynch	CLASSICS	4K
FAMILIE				
	FLOW	Gints Zilbalodis	CINEMA NOW	
STUDIODROME				
	E.T. THE EXTRA-TERRESTRIAL	Steven Spielberg	CLASSICS, SPECIALS	09.05: Met inleiding en mini live show; 4K
GIRLS ON FILM				
	GRAVE	Julia Ducournau	CINEMA NOW, CULT, SPECIALS	13.05: Met inleiding en nagesprek door Girls on Film met Daphne Agten
ANTWERP ART WEEKEND (AAW)				
	ZAPATOS MAGNÉTICOS	Francis Alÿs		

JUNI

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CLASSICS				
	JAWS	Steven Spielberg		35mm
CINEMA NOW				
	VERMIGLIO	Maura Delpero	MATINEES	
	THE BANSHEES OF INISHERIN	Martin McDonagh	SPECIALS	02.06: Met inleiding door Movie Matters
	MANAS	Marianna Brennand	MATINEES	
	BXL	Ish Ait Hamou & Mounnir Ait Hamou		Met audiodescriptie i.s.m. De Markgrave
	MICKEY 17	Bong Joon Ho		
DOCU				
	FIORE MIO	Paolo Cognetti	CINEMA NOW	Met yoga-sessie vooraf door Hatha Yoga Surya
	I AM TRYING TO BREAK YOUR HEART	Sam Jones		
	7X SHORT DOCS	Diverse	CINEMA NOW, SPECIALS	25.06: Met inleiding en nagesprekken met de filmmakers; i.s.m. Universiteit Antwerpen
	SELF-LOVING JEW	Sterre Volders	CINEMA NOW, SPECIALS	27.06: Met inleiding en nagesprek door filmmakers
	OMAR AND CEDRIC: IF THIS EVER GETS WEIRD	Nicolas Jack Davies	CINEMA NOW	
ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS				
	DAZED AND CONFUSED	Richard Linklater	CLASSICS	4K
	THE LAST DAYS OF DISCO	Whit Stillman	CLASSICS	
	VICTORIA	Sebastian Schipper		
	YOUNG SOUL REBELS	Isaac Julien		
	EDEN	Mia Hansen-Løve		
	CLIMAX	Gaspar Noé		
	BEFORE SUNRISE	Richard Linklater	CLASSICS	
	LE RAYON VERT	Eric Rohmer	CLASSICS	
(S)HEROES: WOMEN IN ACTION				
	POLITE SOCIETY	Nida Manzoor	CINEMA NOW	
	THE WOMAN KING	Gina Prince-Bythewood	CINEMA NOW	4K
	DAREDEVIL OF THE MOVIES	Diverse		Voorfilm bij CHARLIE'S ANGELS
	CHARLIE'S ANGELS	McG	CLASSICS	4K
	BLUE STEEL	Kathryn Bigelow	CLASSICS, CULT	35mm
	THE HOUR OF LIBERATION HAS ARRIVED	Heiny Srour	DE KING KONG, DOCU	
	GHOST IN THE SHELL	Mamoru Oshii	CULT	4K
	THE BAT WOMAN	René Cardona	CULT	
	THE HEROIC TRIO	Johnnie To	CULT	4K
	THE ASSASSIN	Hou Hsiao-Hsien		
	LEONOR WILL NEVER DIE	Martika Ramirez Escobar	CINEMA NOW	
SCRIPT CLUB				
	Y TU MAMÁ TAMBIÉN	Alfonso Cuarón	ETERNAL SUMMER/ENDLESS NIGHTS, CLASSICS, SPECIALS	04.06: Met inleiding en nagesprek door de Scenaristengilde
ANTOINE DOINEL				
	LES QUATRE CENTS COUPS	François Truffaut	CLASSICS	4K
	ANTOINE ET COLETTE	François Truffaut	CLASSICS	Double-bill met BAISERS VOLÉS; 4K
	BAISERS VOLÉS	François Truffaut	CLASSICS	Double-bill met ANTOINE ET COLETTE; 4K
	DOMICILE CONJUGAL	François Truffaut	CLASSICS	4K
	L'AMOUR EN FUITE	François Truffaut	CLASSICS	4K

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
SPECIALS				
	ROBE OF GEMS	Natalie López Gallardo	CINEMA NOW	05.06: Met nagesprek door Natalie López Gallardo
	LES GLANEURS ET LA GLANEUSE	Agnès Varda		i.h.k.v. GRONDSTOF; i.s.m. De Studio
	A MOVE	Elahi Esmaili	DOCU, CINEMA NOW	11.06: Met inleiding en nagesprek; double-feature met MY STOLEN PLANET
	MY STOLEN PLANET	Farahnaz Sharifi	DOCU, CINEMA NOW	11.06: Met inleiding en nagesprek; double-feature met MY STOLEN PLANET
	WOMEN & THE WIND	Alizé Jireh, Kiana Weltzien & Lærke Heilmann	DOCU, CINEMA NOW	18.06: Met inleiding door Joyce Palmers
COMPASSION IN CINEMA (i.s.m. MAS)				
	EAST OF EDEN	Elia Kazan	CLASSICS, MATINEES	4K
	HOLD ON TO HER	Robin Vanbesien	CINEMA NOW, SPECIALS, DOCU, AAW	
	HUMAN FLOW	Ai Weiwei	CINEMA NOW, DOCU	
	MAKE WAY FOR TOMORROW	Leo McCarey	CLASSICS, MATINEES	
	A BEAUTIFUL DAY IN THE NEIGHBORHOOD	Marielle Heller	CINEMA NOW, MATINEES	
	LA STRADA	Federico Fellini	CLASSICS, MATINEES	
	RAIN MAN	Barry Levinson	CLASSICS, MATINEES	4K
ARCHITECTURE ON FILM (i.s.m. VAI)				
	ARCHITECTON	Victor Kossakovsky	CINEMA NOW, DOCU, SPECIALS	03.06: Met inleiding door VAI
OPEN AIR CLASSICS (i.s.m. Archipel)				
	THE VIRGIN SUICIDES	Sofia Coppola	ETERNAL SUMMER/ENDLESS NIGHTS, CLASSICS	Buitenfilm bij Cinedocks
	STAND BY ME	Rob Reiner	CLASSICS	Buitenfilm bij Cinedocks
	THE WIZARD OF OZ	Victor Fleming	CLASSICS	Buitenfilm bij Cinedocks
	MY NEIGHBOR TOTORO	Hayao Miyazaki	CLASSICS	Buitenfilm bij Cinedocks
FREAKY FRIDAY				
	CARRIE	Brian De Palma	CULT	4K
	THE CRAFT	Andrew Fleming	CULT	
ANTWERP ART WEEKEND (AAW)				
	ZAPATOS MAGNÉTICOS	Francis Alÿs		

JULI

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CINEMA NOW				
	MICKEY 17	Bong Joon Ho		
	BLACK DOG	Hu Guan		
DOCU				
	OMAR AND CEDRIC: IF THIS EVER GETS WEIRD	Nicolas Jack Davies	CINEMA NOW	
ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS				
	BADLANDS	Terrence Malick	CLASSICS, MATINEES	
	SMOOTH TALK	Joyce Chopra	CLASSICS	
	MONTEREY POP	D.A. Pennebaker	ICONIC MUSIC FESTIVALS, CLASSICS	
	BEFORE SUNSET	Richard Linklater	CLASSICS	
	VICTORIA	Sebastian Schipper		
	NEAR DARK	Kathryn Bigelow	CULT	
	BEFORE MIDNIGHT	Richard Linklater	CLASSICS	
	KOUTÉ VWA	Maxime Jean-Baptiste	CINEMA NOW	
	THE LAST DAYS OF DISCO	Whit Stillman	CLASSICS	
	IN THE HEAT OF THE SUN	Wen Jiang	CLASSICS	
	EDEN	Mia Hansen-Løve		
	YOUNG SOUL REBELS	Isaac Julien		
	BEFORE SUNRISE	Richard Linklater	CLASSICS	
ZOMERFILMCOLLEGE				
	SOMAREN MED MONIKA	Ingmar Bergman	ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS	35mm; Gevolgd door lezing
	TROIS SOUVENIRS DE MA JEUNESSE	Arnaud Desplechin	ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS	Met nagesprek met Arnaud Desplechin
	LOVES OF A BLONDE	Miloš Forman	ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS	35mm; Gevolgd door lezing
	PATHER PANCHALI	Satyajit Ray	ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS	Gevolgd door lezing
	UN CONTE DE NOËL	Arnaud Desplechin		35mm; Met nagesprek met Arnaud Desplechin
	DEEP END	Jerzy Skolimowski	ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS	Gevolgd door lezing
	APARAJITO	Satyajit Ray		Gevolgd door lezing
	DEVI	Satyajit Ray		35mm; Met intro
	I AM YOU, YOU AM ME	Nobuhiko Obayashi	ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS	35mm; Gevolgd door lezing
	MAHANAGAR	Satyajit Ray		Gevolgd door lezing
	CHARULATA	Satyajit Ray		Met intro
	THE LEGEND OF BILLIE JEAN	Matthew Robbins	ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS	Gevolgd door lezing
	KAPURUSH	Satyajit Ray		Gevolgd door lezing
	NAYAK	Satyajit Ray		Met intro
	DE BRUIT ET DE FUREUR	Jean-Claude Brisseau		Gevolgd door lezing
	THE ADVERSARY	Satyajit Ray		35mm; Gevolgd door lezing
	COMPANY LIMITED	Satyajit Ray		35mm; Met intro
	THE HOME AND THE WORLD	Satyajit Ray		Gevolgd door lezing
	LA VIE NE ME FAIT PAS PEUR	Noemie Lvovsky	ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS	35mm; Gevolgd door lezing
	ROSETTA	Jean-Pierre & Luc Dardenne		Met intro en nagesprek door Wouter Hessels, Dorothée Van Den Berghe en Laura Wandel

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
DE KING KONG				
	THE CONVERSATION	Francis Ford Coppola	CLASSICS, MATINEES	
	BELLE DE JOUR	Luis Buñuel	CLASSICS, MATINEES	4K
FAMILIE				
	HOLA FRIDA!	André Kadi & Karin Vézina	CINEMA NOW	
	RED DE JUNGLE	Claude Barras	CINEMA NOW	
	WOEZEL & PIP OP AVONTUUR IN DE TOVERTUIN	Dennis Bots	CINEMA NOW	
(S)HEROES: WOMEN IN ACTION				
	TANK GIRL	Rachel Talalay	CLASSICS, CULT	
	CROUCHING TIGER, HIDDEN DRAGON	Ang Lee	CLASSICS	4K
ARCHITECTURE ON FILM (i.s.m. VAI)				
	ARCHITECTON	Victor Kossakovsky	DOCU, CINEMA NOW	

AUGUSTUS

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CINEMA NOW				
	BLACK DOG	Hu Guan		
	SINNERS	Ryan Coogler		
	THE OUTRUN	Nora Fingscheidt		
MATINEES				
	IN A LONELY PLACE	Nicholas Ray	CLASSICS	4K
	LAWRENCE OF ARABIA	David Lean	CLASSICS	4K
	THE LOST WEEKEND	Billy Wilder	CLASSICS	
SPECIALS				
	CEIBO	Maddie Meddings & Lucy Small	DOCU, CINEMA NOW	27.08: Met intro & nagesprek
	THE TRUTH: LOST AT SEA	Rifat Audeh	DOCU	31.08: Met nagesprek met Astrid Jamar (Global Movement to Gaza)
ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS				
	A BRIGHTER SUMMER DAY	Edward Yang	CLASSICS, MATINEES	
	WILD REEDS	André Téchiné		
	KOUTÉ VWA	Maxime Jean-Baptiste	CINEMA NOW	
	DAZED AND CONFUSED	Richard Linklater	CLASSICS	4K
	NEAR DARK	Kathryn Bigelow	CULT	
	STAND BY ME	Rob Reiner	CLASSICS	
	MILLENNIUM MAMBO	Hou Hsiao-hsien		4K
	TOUTE UNE NUIT	Chantal Akerman	CLASSICS	4K
	Y TU MAMÁ TAMBIÉN	Alfonso Cuarón	CLASSICS	
	U.S. GO HOME	Claire Denis		
	CLIMAX	Gaspar Noé	CINEMA NOW	
	THE VIRGIN SUICIDES	Sofia Coppola	CLASSICS	4K
	BADLANDS	Terrence Malick	CLASSICS	
	LA CIÉNAGA	Lucrecia Martel	CLASSICS	
	MY SUMMER OF LOVE	Paweł Pawlikowski		
	NOWHERE	Gregg Araki		4K
ICONIC SUMMER FESTIVALS				
	MONTEREY POP	D.A. Pennebaker	OPEN AIR CLASSICS, ETERNAL SUMMER/ENDLESS NIGHTS, DOCU, CLASSICS	Buitenfilm bij Cinema Urbana
	WATTSTAX	Mel Stuart	ETERNAL SUMMER/ENDLESS NIGHTS, DOCU, CLASSICS	
	JAZZ ON A SUMMER'S DAY	Bert Stern	ETERNAL SUMMER/ENDLESS NIGHTS, DOCU, CLASSICS	4K
	WOODSTOCK	Michael Wedleigh	ETERNAL SUMMER/ENDLESS NIGHTS, DOCU, CLASSICS	
	SUMMER OF SOUL	Questlove	ETERNAL SUMMER/ENDLESS NIGHTS, DOCU, CLASSICS	
OPEN AIR CLASSICS (i.s.m. Zomer van Antwerpen)				
	THE ADVENTURES OF PRISCILLA, QUEEN OF THE DESERT	Stephan Elliott	CLASSICS	Buitenfilm bij Cinema Urbana
	ASCENSEUR POUR L'ÉCHAFAUD	Louis Malle	CLASSICS	Buitenfilm bij Cinema Urbana
	DO THE RIGHT THING	Spike Lee	CLASSICS	Buitenfilm bij Cinema Urbana
DE KING KONG				
	DEATH IN VENICE	Luchino Visconti	MATINEES, CLASSICS	
	A SWEDISH LOVE STORY	Roy Andersson	ETERNAL SUMMER/ENDLESS NIGHTS, CLASSICS	
	THE CONVERSATION	Francis Ford Coppola	CLASSICS	

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
FAMILIE				
	HOLA FRIDA!	André Kadi & Karin Vézina	CINEMA NOW	
	RED DE JUNGLE	Claude Barras	CINEMA NOW	
	WOEZEL & PIP OP AVONTUUR IN DE TOVERTUIN	Dennis Bots	CINEMA NOW	
ANTWERP QUEER ARTS FESTIVAL				
	AQAF Shorts	Diverse	CINEMA NOW, SPECIALS	o8.o8: Met intro & nagesprek
	SAFE SPACE	Mirelle Borra		Voorfilm bij SHAKEDOWN
	SHAKEDOWN	Leilah Weinraub	ETERNAL SUMMER/ENDLESS NIGHTS, DOCU, CINEMA NOW	
	THE LAST YEAR OF DARKNESS	Ben Mullinkosson	ETERNAL SUMMER/ENDLESS NIGHTS, DOCU, CINEMA NOW	
ARCHITECTURE ON FILM (i.s.m. VAI)				
	ARCHITECTON	Victor Kossakovsky	DOCU, CINEMA NOW	

SEPTEMBER

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CINEMA NOW				
	UNIVERSAL LANGUAGE	Matthew Rankin		
DOCU				
	THE TRUTH: LOST AT SEA	Rifat Audeh		
	ELLIS PARK	Justin Kurzel	CINEMA NOW	
MATINEES				
	DR. NO	Terence Young	CLASSICS	Matinee-focus: 7 x 007 (James Bond)
	FROM RUSSIA WITH LOVE	Terence Young	CLASSICS	Matinee-focus: 7 x 007 (James Bond)
	GOLDFINGER	Guy Hamilton	CLASSICS	Matinee-focus: 7 x 007 (James Bond)
SPECIALS				
	KAPITAL EUROPE	Ben De Raes	DOCU, CINEMA NOW	05.09: Met nagesprek
	THE HOLY MOUNTAIN	Alejandro Jodorowsky	CLASSICS	Met live muziek door Mathias Decraene
	THE FATHER	Florian Zeller	CINEMA NOW	Met intro door Movie Matters
	HIROSHIMA MON AMOUR	Alain Resnais	CLASSICS	4K; Met intro
	UNCLICKABLE	Babis Makridis	DOCU, CINEMA NOW	Met intro en nagesprek
ETERNAL SUMMER, ENDLESS NIGHTS				
	U.S. GO HOME	Claire Denis		
	SUMMER OF SOUL	Questlove		
	NOWHERE	Gregg Araki		4K
	TOO LATE TO DIE YOUNG	Dominga Sotomayor		
	IN THE HEAT OF THE SUN	Wen Jiang	CLASSICS	
	BEFORE SUNRISE	Richard Linklater	CLASSICS, MATINEES	
	BEFORE SUNSET	Richard Linklater	CLASSICS	
	BEFORE MIDNIGHT	Richard Linklater	CLASSICS	
	SAFE SPACE	Mirelle Borra		Voorfilm bij SHAKEDOWN
	SHAKEDOWN	Leilah Weinraub	DOCU, CINEMA NOW	
	TOUTE UNE NUIT	Chantal Akerman	CLASSICS	4K
	LA CIÉNAGA	Lucrecia Martel	CLASSICS	
	MILLENNIUM MAMBO	Hou Hsiao-hsien		4K
	THE LAST YEAR OF DARKNESS	Ben Mullinkosson	DOCU, CINEMA NOW	
	A SWEDISH LOVE STORY	Roy Andersson	DE KING KONG, CLASSICS	
	Y TU MAMÁ TAMBIÉN	Alfonso Cuarón	CLASSICS	
	LE RAYON VERT	Eric Rohmer	CLASSICS	
	WILD REEDS	André Téchiné		
BACK 2 SCHOOL				
	ÊTRE ET AVOIR	Nicholas Philibert	DOCU, CINEMA NOW	35mm; 11.09: Met intro door Nina de Vroome
	FAVORITEN	Ruth Beckermann	DOCU, CINEMA NOW	
	ENTRE LES MURS	Laurent Cantet	SCH/OUDEURS, DOCU	35mm
DOGMA 95				
	ITALIAN FOR BEGINNERS	Lone Scherfig	CLASSICS	
	OPEN HEARTS	Susanne Bier		
	FESTEN	Thomas Vinterberg	CLASSICS	
	MIFUNE	Søren Kragh-Jacobsen		
	THE IDIOTS	Lars Von Trier	CLASSICS	
MOMMIE DEAREST				
	VITTORIA	Alessandro Cassigoli & Casey Kauffman	SCH/OUDEURS, CINEMA NOW	
	JEUNES MÈRES	Jean-Pierre & Luc Dardenne	SCH/OUDEURS, CINEMA NOW	
	PSYCHO	Alfred Hitchcock	SPECIALS, CLASSICS	35mm; Met live podcast

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
GIRLS ON FILM				
	SOFT LEAVES	Miwako Van Weyenberg	CINEMA NOW	Met intro en nagesprek door Girls on Film
FILM CLASS				
	VROEGE FILMPIONIERS: 1896-1909	Diverse	CLASSICS, RE/SCORED	Met lezing door Wouter Hessels; Met live muziek
SCH/LOUDERS				
	BETOVERENDE BEESTJES	Diverse	FAMILIE, CINEMA NOW	i.s.m. Grafxx
	BOOS	Frederike Migom	DOCU, CINEMA NOW	
	VALLEN EN STAAN	Lauranne Van den Heede	BACK 2 SCHOOL, DOCU, CINEMA NOW	27.09: Double-bill met INCLUSIEF, met intro en Q&A
	INCLUSIEF	Ellen Vermeulen	BACK 2 SCHOOL, DOCU, CINEMA NOW	27.09: Double-bill met VALLEN EN STAAN
	TULLY	Jason Reitman	MOMMIE DEAREST, CINEMA NOW	Met intro
	ALIEN	Ridley Scott	MOMMIE DEAREST, SPECIALS, CLASSICS	Met intro
DE KING KONG				
	THE CONVERSATION	Francis Ford Coppola	CLASSICS, MATINEES	

OKTOBER

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CLASSICS				
	APUR SANSAR	Satyajit Ray		
CINEMA NOW				
	OFFSCREEN	Niels Faes		03.10: Met intro
	UNIVERSAL LANGUAGE	Matthew Rankin		
	THE FAREWELL	Lulu Wang		07.10: Met intro door Movie Matters
	MIROIRS NO. 3	Christian Petzold		4K
	HAPPY HOLIDAYS	Scandar Copti		
	SOFT LEAVES	Miwako Van Weyenberg	MATINEES	Met audiodescriptie
	SPINAL TAP II: THE END CONTINUES	Rob Reiner		
DOCU				
	ELLIS PARK	Justin Kurzel	CINEMA NOW	
	LE FILET AMÉRICAIN, OF: BELGIË DOOR DE VLEESMOLEN	Robbe De Hert	DE KING KONG	03.10: Met intro
	ONE TO ONE: JOHN & YOKO	Kevin Macdonald & Sam Rice-Edwards	CINEMA NOW	
	HEARTS OF DARKNESS: A FILMMAKER'S APOCALYPSE	Eleonor Coppola, Fax Bahr & George Hickenlooper		4K
	THE WATCHMAN	Lou du Pontavice & Victoire Bonin Grais	CINEMA NOW	
	WRITING HAWA	Najiba Noori	CINEMA NOW	Vertoning in Het Bos; 24.10: Met intro
MATINEES				
	THUNDERBALL	Terence Young	CLASSICS	Matinee-focus: 7 x 007 (James Bond)
	YOU ONLY LIVE TWICE	Lewis Gilbert	CLASSICS	Matinee-focus: 7 x 007 (James Bond)
	DIAMONDS ARE FOREVER	Guy Hamilton	CLASSICS	Matinee-focus: 7 x 007 (James Bond)
	NEVER SAY NEVER AGAIN	Irvin Kershner	CLASSICS	Matinee-focus: 7 x 007 (James Bond); 35mm
SPECIALS				
	ANDRÉ BRETON ET SES AMIS À SAINT-CIRQ- LAPOPIE	Guillaume Bijl		i.s.m. M HKA; 25.10: Met intro en Q&A
	EVIL DEAD II	Sam Raimi	CLASSICS	31.10: Studiodrome, met intro en mini-concert; 4K
TODO SOBRE ALMODÓVAR				
	MUJERES AL BORDE DE UN ATAQUE DE NERVIOS	Pedro Almodóvar	CLASSICS, RESOLUCIÓN	35mm; 06.10: Met intro
	TODO SOBRE MI MADRE	Pedro Almodóvar	CLASSICS	
	HABLE CON ELLA	Pedro Almodóvar	CLASSICS	35mm
	ENTRE TINIEBLAS	Pedro Almodóvar	CLASSICS	
	LA MALA EDUCACIÓN	Pedro Almodóvar	CLASSICS	35mm
	¿QUÉ HE HECHO YO PARA MERECEER ESTO?	Pedro Almodóvar	CLASSICS	
BACK 2 SCHOOL				
	MR. BACHMANN AND HIS CLASS	Maria Speth	DOCU, CINEMA NOW	
	HIGH SCHOOL	Frederick Wiseman	DOCU	4K
	FAVORITEN	Ruth Beckermann	DOCU, CINEMA NOW	
DOGMA 95				
	FESTEN	Thomas Vinterberg	CLASSICS	
	THE IDIOTS	Lars von Trier	CLASSICS, MATINEES	
	OPEN HEARTS	Susanne Bier		
	MIFUNE	Søren Kragh-Jacobsen		
	THE KING IS ALIVE	Kristian Levring		

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
MOMMIE DEAREST				
	JUNO	Jason Reitman	SPECIALS	02.10: Met nagesprek en podcast
	JEUNES MÈRES	Jean-Pierre & Luc Dardenne	CINEMA NOW	
	VITTORIA	Alessandro Cassigoli & Casey Kauffman	CINEMA NOW	
	GRAND ME	Atiye Zare Arandi	DOCU, CINEMA NOW	
	MAMMA ROMA	Pier Paolo Pasolini	CLASSICS, MATINEES	
ARCHITECTURE ON FILM				
	TAMING THE GARDEN	Salomé Jashi	DOCU, CINEMA NOW	07.10: Met intro door VAI
OPEN CINEMA				
	CINEMA PARADISO	Giuseppe Tornatore	CLASSICS, SPECIALS	
	2001: A SPACE ODYSSEY	Stanley Kubrick	CLASSICS, SPECIALS	
	APOCALYPSE NOW	Francis Ford Coppola	CLASSICS, SPECIALS	
RESOLUCIÓN				
	HIGH HEELS	Pedro Almodóvar		12.10: Met intro
	THE BLOOD SPATTERED BRIDE	Vicente Aranda	CULT	
	LA TÍA TULA	Miguel Picazo		26.10: Met intro
GIRLS ON FILM				
	ON BECOMING A GUINEA FOWL	Rungano Nyoni	CINEMA NOW	14.10: Met intro & nagesprek
RE/SCORED				
	GLI UMTIMI GIORNI DI POMPEI	Mario Caserini	RE/SCORED, CLASSICS	16.10: Met live muziek
	MAN WITH A MOVIE CAMERA	Dziga Vertov	SPECIALS, CLASSICS	30.10: Met live muziek; In concertzaal van De Studio
FILM CLASS				
	SHOES	Lois Weber	RE/SCORED, CLASSICS	09.10: Met lezing door Wouter Hessels en live muziek
	DER MÜDE TOD	Fritz Lang	RE/SCORED, CLASSICS	23.10: Met lezing door Wouter Hessels en live muziek
FREAKY FRIDAY				
	THE FLY	David Cronenberg	CULT	
	SOCIETY	Brian Yuzna	CULT	
HERFSTVAKANTIE IN DE CINEMA				
	SHAUN THE SHEEP: THE FARMER'S LLAMAS	Jay Grace	FAMILIE	Focus: Claymation fun!
	THE WITCHES	Nicolas Roeg	FAMILIE, CLASSICS	Focus: Roald Dahl
	MATILDA	Danny DeVito	FAMILIE, CLASSICS, MATINEES	Focus: Roald Dahl
	JAMES AND THE GIANT PEACH	Henry Selick	FAMILIE, MATINEES	Focus: Roald Dahl
	KLEINE DINGEN	Lucy Izzard	FAMILIE	Focus: Claymation fun!
	THE BFG	Brian Cosgrove	FAMILIE	Focus: Roald Dahl
	FANTASTIC MR. FOX	Wes Anderson	FAMILIE, CLASSICS, MATINEES	Focus: Roald Dahl; 35mm
	WILLY WONKA & THE CHOCOLATE FACTORY	Mel Stuart	FAMILIE, CLASSICS, MATINEES	Focus: Roald Dahl
	TIMMY TIME	Jackie Cockle	FAMILIE	Focus: Claymation fun!

NOVEMBER

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CLASSICS				
	THE ANNIHILATION OF FISH	Charles Burnett		04.11: Met intro
	YI YI	Edward Yang		4K
	LE QUAI DES BRUMES	Marcel Carné	FILM CLASS	
	CHAMELEON STREET	Wendell B. Harris Jr.		4K
CINEMA NOW				
	HAPPY HOLIDAYS	Scandar Copti		
	THE SEED OF THE SACRED FIG	Mohammad Rasoulof		
	EDDINGTON	Ari Aster		4K
	SENTIMENTAL VALUE	Joachim Trier		4K
	LINGUA'S KORTFILMFESTIVAL	diverse		24.11: Met Q&A's
	SPINAL TAP II: THE END CONTINUES	Rob Reiner		
DOCU				
	SWAMP DOGG GETS HIS POOL PAINTED	Isaac Gale, Ryan Olson & David McMurry	DOCU, CINEMA NOW	
	DON'T PUT ME IN A BOX	Romain Girard	CINEMA NOW	
	PAVEMENTS	Alex Ross Perry	CINEMA NOW	
FAMILIE				
	THE WIZARD OF OZ	Victor Fleming	CLASSICS, MATINEES	4K
CULT				
	PATLABOR: THE MOVIE	Mamoru Oshii & Kôji Sawai	CLASSICS	22.11: Met intro
	ANGEL'S EGG	Mamoru Oshii	CLASSICS	4K
SPECIALS				
	PUT YOUR SOUL ON YOUR HAND AND WALK	Sepideh Farsi	DOCU, CINEMA NOW	11.11: Met intro
	GOOD LUCK TO YOU, LEO GRANDE	Sophie Hyde	CINEMA NOW	17.11: Met intro & nagesprek; i.s.m. Movie Matters
	SIX INCHES OF SOIL	Colin Ramsay	DOCU, CINEMA NOW	26.11: Met nagesprek
	LOOKING FOR LUDO	Jan Beddegenoodts	DOCU, CINEMA NOW	30.11: Met intro & nagesprek; i.h.k.v. Knetterende Geesten
TODO SOBRE ALMODÓVAR				
	VOLVER	Pedro Almodóvar	CLASSICS	
	TACONES LEJANOS	Pedro Almodóvar	CLASSICS	
	LA LEY DEL DESEO	Pedro Almodóvar	CLASSICS	
	PEPI, LUCI, BOM Y OTRAS CHICAS DEL MONTÓN	Pedro Almodóvar	CLASSICS	35mm
	¡ÁTAME!	Pedro Almodóvar	CLASSICS	35mm
	CARNE TRÉMULA	Pedro Almodóvar	CLASSICS	35mm
MOMMIE DEAREST				
	GRAND ME	Atiye Zare Arandi	DOCU, CINEMA NOW	
	MAMMA ROMA	Pier Paolo Pasolini	CLASSICS, FILM CLASS, MATINEES	02.11: Met intro
	ALICE DOESN'T LIVE HERE ANYMORE	Martin Scorsese	MATINEES, CLASSICS	16.11: Met intro
	MILDRED PIERCE	Michael Curtiz	MATINEES, CLASSICS	
	KRAMER VS. KRAMER	Robert Benton	CLASSICS	
ARCHITECTURE ON FILM				
	TOUCHER TERRE	Jérémie Basset	DOCU, CINEMA NOW	
RESOLUCIÓN				
	HONEYCOMB	Carols Saura	CLASSICS	
	HIGH HEELS	Pedro Almodóvar	TODO SOBRE ALMODÓVAR, CLASSICS	
	VESTIDA DE AZUL	Antonio Giménez Rico	DOCU, CLASSICS	30.11: Met intro

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
GIRLS ON FILM				
	L'UNE CHANTE, L'AUTRE PAS	Agnès Varda	CLASSICS	12.11: Met intro
	GARY COOPER, WHO ART IN HEAVEN	Pilar Miró	CLASSICS	
RE/SCORED				
	GET YOUR MAN	Dorothy Arzner	FILM CLASS, CLASSICS	05.11: Met live muziek
FILM CLASS				
	MISÈRE AU BORINAGE	Henri Storck & Joris Ivens	CLASSICS	13.11: Met lezing; Double-bill met DÉJÀ S'ENVOLE LA FLEUR MAIGRE
	DÉJÀ S'ENVOLE LA FLEUR MAIGRE	Paul Meyer	CLASSICS	13.11: Met lezing; Double-bill met MISÈRE AU BORINAGE
	STRANGERS ON A TRAIN	Alfred Hitchcock	CLASSICS	27.11: Met lezing; 35mm
HERFSTVAKANTIE IN DE CINEMA				
	KLEINE DINGEN	Lucy Izzard	FAMILIE	Focus: Claymation fun!
	JAMES AND THE GIANT PEACH	Henry Selick	FAMILIE	Focus: Roald Dahl
	THE WITCHES	Nicolas Roeg	FAMILIE, MATINEES	Focus: Roald Dahl
	THE BFG	Brian Cosgrove	FAMILIE	Focus: Roald Dahl
	TIMMY TIME	Jackie Cockle	FAMILIE	Focus: Claymation fun!
	FANTASTIC MR. FROX	Wes Anderson	FAMILIE, MATINEES	Focus: Roald Dahl; 35mm
BREEDBEELD KORTFILMFESTIVAL				
	Diverse	Diverse		06.11 – 09.11

DECEMBER

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
CLASSICS				
	STRANGERS ON A TRAIN	Alfred Hitchcock	MATINEES	35mm; 07.12: Met live podcast
	PATLA			
	ALPHAVILLE	Jean-Luc Godard		
	YI YI	Edward Yang		4K
CINEMA NOW				
	L'ETRANGER	François Ozon		
	PACIFICTION	Albert Serra		4K
	SENTIMENTAL VALUE	Joachim Trier		4K
	NOUVELLE VAGUE	Richard Linklater	MATINEES	
DOCU				
	MEET US WHERE WE'RE AT (compilatie)	diverse	CINEMA NOW	03.12: Met intro; i.s.m. AQAF
	THE DOORS: WHEN YOU'RE STRANGE	Tom DiCillo		
	FLOPHOUSE AMERICA	Monica Strømdahl	CINEMA NOW	
CULT				
	PATLABOR: THE MOVIE	Mamoru Oshii & Kôji Sawai	CLASSICS	05.12: Met intro
SPECIALS				
	THE OLD OAK	Ken Loach	CINEMA NOW	02.12: Met intro & nagesprek; i.s.m. Movie Matters
	TARDES DE SOLEDAD	Albert Serra	DOCU, CINEMA NOW	07.12: Met nagesprek met Albert Serra
	BREEDBEELD OPEN SCREEN	diverse		16.12: Met intro & nagesprek
TODO SOBRE ALMODÓVAR				
	LA FLOR DE MI SECRETO	Pedro Almodóvar	CLASSICS	35mm
	KIKA	Pedro Almodóvar	CLASSICS	35mm
	MADRES PARALELAS	Pedro Almodóvar	CINEMA NOW	
	MATADOR	Pedro Almodóvar	CLASSICS	
	THE ROOM NEXT DOOR	Pedro Almodóvar	CINEMA NOW	
MOMMIE DEAREST				
	TAMPOPO	Jûzô Itami	CLASSICS	4K
	IMITATION OF LIFE	Douglas Sirk	CLASSICS	
	TWO WOMEN	Vittorio De Sica	CLASSICS, MATINEES	
	MOMMIE DEAREST	Frank Perry	CLASSICS	14.12: Met intro
	THE MANCHURIAN CANDIDATE	John Frankenheimer	CLASSICS, MATINEES	
ARCHITECTURE ON FILM				
	AT THE GARDEN'S PACE	Juan Benavides	DOCU, CINEMA NOW, SPECIALS	02.12: Met intro & nagesprek
RESOLUCIÓN				
	UN AMOR	Isabel Coixet	CINEMA NOW	
GIRLS ON FILM				
	WE NEED TO TALK ABOUT KEVIN	Lynne Ramsay	MOMMIE DEAREST, CLASSICS	35mm; 09.12: Met intro
FRIDAY SHORTS				
	THE TREE IN THE WIND SHOULDN'T THINK IT IS DANCING	Sybren Ypma		
FILM CLASS				
	STENDALI	Cecilia Magnini	CLASSICS	11.12: Voorfilm van MAMMA ROMA
	MAMMA ROMA	Pier Paolo Pasolini	MOMMIE DEAREST, CLASSICS	11.12: Met lezing Wouter Hessels
	À BOUT DE SOUFFLE	Jean-Luc Godard	CLASSICS	35mm

Categorie	Titel	Regisseur	Subcategorieën	Toelichting
HET BOS				
	WRITING HAWA	Najiba Noori	DOCU, CINEMA NOW	Vertoning in Het Bos; 05.12: Met intro
	SLAVICARE KINO (double bill)	diverse		Vertoning in Het Bos
FREAKY FRIDAY				
	THE EXORCIST	William Friedkin	CULT, CLASSICS	Double-bill met PRINCE OF DARKNESS
	PRINCE OF DARKNESS	John Carpenter	CULT, CLASSICS	Double-bill met THE EXORCIST
CHRISTMAS KITSCH				
	HOME ALONE	Chris Columbus	CLASSICS, FAMILIE, MATINEES	4K
	IT'S A WONDERFUL LIFE	Frank Capra	CLASSICS, FAMILIE, MATINEES	4K
	2046	Wong Kar-wai	CLASSICS	4K
	GREMLINS	Joe Dante	CLASSICS, MATINEES	
	L.A. CONFIDENTIAL	Curtis Hanson	CLASSICS	35mm
	HOW THE GRINCH STOLE CHRISTMAS	Ron Howard	CLASSICS, FAMILIE, MATINEES	
	ERNEST & CÉLESTINE: WINTERPRET	Julian Chheng & Jean-Christophe Roger	FAMILIE	
	THE SOUND OF MUSIC	Robert Wise	CLASSICS, FAMILIE	
	BLACK CHRISTMAS	Bob Clark	CULT	
	DIEREN VIEREN KERST	diverse	CINEMA NOW, FAMILIE	
	THE SNOWMAN	Dianne Jackson	CLASSICS, FAMILIE	Double-bill met THE SNOWMAN AND THE SNOWDOG
	THE SNOWMAN AND THE SNOWDOG	Hilary Audus	CLASSICS, FAMILIE	Double-bill met THE SNOWMAN
	CAROL	Todd Haynes	CLASSICS	
	RITA & KROKODIL 3	Siri Melchior	FAMILIE	
	THE LONG DAY CLOSES	Terence Davies	CLASSICS	
	ALL THAT HEAVEN ALLOWS	Douglas Sirk	CLASSICS	
	EDWARD SCISSORHAND	Tim Burton	CLASSICS, FAMILIE	4K

15 Externe Waardering

15.1 VRAGEN AAN DE INSTELLING EN MEDEWERKERS

Onderstaande vragen vormen een greep uit de vragen die externen aan de instelling en haar medewerkers stelden.

Optreden als spreker, moderator, panellid of expert tijdens studiedagen, focusgroepen, conferenties, congressen of symposia

Evi Bert

20.03: deelname aan ontmoetingsdag Kunstenerfgoed, werksessie – focus op de toekomstvisie van TRACKS, Brussel
05.11: begeleiding van workshop gebruikersgroep ResourceSpace (DAMS, Antwerpen)

Bart Cornel

06.05: deelname WPA (Werkgroep Privaatrechtelijke Archieven), VVBAD, digitaal
24.09: plaatsbezoek Panamarenkohuis in het kader van monumentenzorg, Antwerpen
02.12: deelname WPA (Werkgroep Privaatrechtelijke Archieven), AMVB, Brussel

Bart De Block

18.03, 17.06, 23.09 en 25.11: lid nederlandsstalige redactie Art & Architecture Thesaurus (AAT), twee digitale en twee fysieke samenkomsten, Universiteit Antwerpen
27.05: deelname aan stakeholdersessies Kunst Op De Campus, Universiteit Antwerpen

Els Dierick

03.11: adviesgesprek over archiefbeheer op vraag van Hadewijch Bal, MoMu, Antwerpen
13.11: deelname aan kennissessie Basisselectielijst Musea, Kenniscommunity Informatie en Archief (Taskforce Museumarchieven), digitaal

Anthe Heyninck

23.09: begeleider workshop hedendaagse kunst, 'Vlaams-Nederlandse workshops Dataprofielen en Invulboeken', meemoo en NDE, Antwerpen
12.12: lid van werkgroep en mede-organisator bijeenkomst, Registrars.be, Brussel

Christine Lambrechts

31.01: lezing 'Materiaal en concept, de grondstoffen van de hedendaagse kunst', voor Art View | Oeuvre & Collectie, post-universitaire opleiding, KU Leuven Kulak
27.05: deelname aan stakeholdersessies Kunst Op De Campus, Universiteit Antwerpen
10.11: adviesgesprek N-VA-fractie i.v.m. hertekening van het museale landschap, Brussel
03.12: spreker en moderator panelgesprek tijdens Expertendag PUR, Arches (Universiteit Antwerpen)
17.12: jurylid transdisciplinair geïntereerd project in de MA2 ERF, Universiteit Antwerpen

Björn Scherlippens

13.03: deelname aan een focusgroep, Werkgroep Rechtenmetadata, meemoo, Gent
23.06: deelname aan een adviesgesprek, 'Termennetwerk voor Vlaanderen?', meemoo, Gent

Ingrid Schildermans

08.05: Platform Cultuur Locaties: voorstelling van het onderzoek naar de toekomstige buurtwerking voor M HKA's nieuwbouwtraject; moderatie van vraagstelling en dialoog over museale nieuwbouwtrajecten, met onder andere Rijksmuseum in Amsterdam (NL) en Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam (NL)
11.12: 'Where do we go from here? Open Conversation on the Reforms of the Flemish museum landscape' (FOMU), op uitnodiging van NICC, feedback vanuit expertise als kunstenaar en als medewerker M HKA

Mandaat in een bestuursorgaan, advies- of beoordelingscommissie

Evi Bert

20.02, 02.07, 14.11: TRACKS, stuurgroep-vergadering (co-voorzitter)

Bart De Baere

Secretaris-generaal van CIMAM
Lid van het Museum Watch Committee van CIMAM
Voorzitter van de adviesraad Tselinny Center of Contemporary Culture (Almaty, KZ)
Lid van de Board of Directors L'Internationale Association
Lid van de stuurgroep Studieopdracht M HKA
Lid van het Overleg Eigen Instellingen van de Vlaamse Gemeenschap
Lid van het Museumoverleg landelijke/internationale musea (FARO)
Lid van het Beheerscomité Park Dok Zuid
Lid van de algemene vergadering WIELS
Lid van de algemene vergadering TouchTime
Lid van het erecomité van BRAFA Art Fair

Ingrid Schildermans

lid van de algemene vergadering van Morpho

Mandaat in een jury

Ingrid Schildermans

13.05: jurylid bachelorproef opleiding Design for Impact, Luca Arts, Gent

Interviews en adviesgesprekken

Bart Cornel

21.01: adviesgesprek over archiefbeheer op vraag van kunstenaar Cel Crabeels, Antwerpen
04.02: adviesgesprek over archiefbeheer op vraag van Ercola vzw, Antwerpen
18.06: adviesgesprek over archiefbeheer op vraag van Gilberte Geladi, Gent

o8.o7: adviesgesprek over publiekswerking op vraag van de Erfgoedbibliotheek Hendrick Conscience, Antwerpen
o5.o8: adviesgesprek over archiefbeheer op vraag van Janik Van der Borgt, Antwerpen

Ingrid Schildermans

22.o5: advies- en expertgesprek op vraag van Bernd Vanderheyden (extern expert voor het Red Starline Museum) over prijszetting M HKA's aanbod aan zaalverhuur
o6.o6: advies- en expertgesprek op vraag van Jeanne Mouffe (projectmanager sponsoring MACS, Grand-Hornu) over ledenwerking Art Circle en de Vrienden van het M HKA

Werkbezoeken en gesprekken in het kader van de werking van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV)

Zie hoofdstuk 21

Evi Bert

24.o1: Agency Archive – kick-off meeting
Juni 2025: Archipelago of Artistic Practices

15.2 INTERNATIONALE (LERENDE) NETWERKEN

L'INTERNATIONALE

L'Internationale verenigt zeven grote Europese kunstinstellingen:

- MSU (Zagreb, Kroatië)
 - Museo Reina Sofía (Madrid, Spanje)
 - MACBA (Barcelona, Spanje)
 - M HKA (Antwerpen, België)
 - MSN (Warschau, Polen)
 - Salt (Istanbul, Turkije)
 - Van Abbemuseum (Eindhoven, Nederland)
- met:
- Institute of Radical Imagination (Venetië, Italië)
 - transit.ro (Boekarest, Cluj en Iasi, Roemenië)
 - HKW (Berlijn, Duitsland)
 - VCRC (Kiev, Oekraïne)

L'Internationale werkt samen met complementaire partners zoals HDK Valand (Göteborg, Zweden), NCAD (Dublin, Ierland) en ZRC SAZU (Ljubljana, Slovenië), en met geassocieerde organisaties uit de academische en artistieke sector zoals IMMA (Dublin, Ierland) en WIELS (Vorst, België). De ethiek van L'Internationale is gebaseerd op de waarden van verschil en antagonisme, solidariteit en gemeenschappelijkheid. L'Internationale verdedigt een concept van gemeenschappelijk erfgoed dat gebaseerd is op onderling verbonden archieven en collecties, en brengt degenen samen die nalatenschappen zien als een actief instrument in de processen van individuele en collectieve emancipatie. Hoewel L'Internationale verankerd is in Europa, is het verbonden met verschillende delen van de wereld door een gedeeld gevoel van urgentie met betrekking tot bepaalde gemeenschappelijke vragen die leiden tot een wereldwijde positieve uitwisseling van kennis, ervaringen, meningen en ideeën. Lees hierover meer op <https://www.internationaleonline.org/>

Binnen het vierjarige programma 'Museum of the Commons (MoC) – Towards a Healthier Art Ecosystem' (2023-2026) stuurt een centrale Board of the Project drie groepen aan: 1) de Editorial Board, 2) de Visibility Group, 3) de Technical Group. MoC verweeft drie cruciale thema's waarmee samenlevingen worden geconfronteerd, en waarmee 'Content Assemblies' aan de slag gaan. De drie hoofdthema's van het programma zijn:

- klimaat en ecologische duurzaamheid;
- de rol van musea als plekken voor diversiteit en inclusie;
- erfgoed als instrument voor sociale rechtvaardigheid.

Binnen dit kader worden er diverse onderzoeks- en onderzoeksopleidingsmogelijkheden aangeboden (vanuit activiteiten, middelen, ervaringen en personeel).

Verschillen t.o.v. vorige programma's:

- grote groep van partners, nieuwe leden
- horizontale projectstructuur
- 4-jarig programma
- minder gericht op tentoonstellingen maken, meer open format, meer focus op *community based* activiteiten, workshops, ...
- coördinatie en coördinatieondersteuning: Joanna Mytkowska en Bogna Stefańska van Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie
- nieuwe visuele identiteit
- besluitvorming via democratische stemming

In de L'Internationale association zetelen directeuren en oud-directeuren van de instellingen in de confederatie. De vereniging zal een belangrijke rol spelen bij de voorbereiding van het volgende programma dat L'Internationale zal implementeren.

Betrokken medewerkers:

- Evi Bert (28.05 en 18.09: content assembly 'past in the present', online)
- Bart De Baere (L'Internationale Association)
- Nav Haq (Board of the Project)
- Sabine Herrygers/Maia Daley (financiële rapportering, algemene ondersteuning)
- Argyri Platsa (rapportering over de projecten)
- Anne-Claire Schmitz (content assembly 'situated organisations')
- Piet Van Hecke (content assembly 'situated organisations')
- Dieter Vankeirsbilck (financiën)
- Karen Werkhoven (werkgroep visibiliteit & werkgroepen nieuwsbrief, website, social advertising)
- Joanna Zielińska (content assembly 'situated organisations')

TSELINNY Center of Contemporary Culture

Bart De Baere werd in 2021 voorzitter van de adviesraad van Tselinny Center of Contemporary Culture, een ambitieus nieuw kunstencentrum in Almaty, de voormalige hoofdstad van Kazachstan. De adviesraad verenigt verder onder anderen een politico-loge uit Oxford, een curatrice uit Parijs en een kunstenaar uit Berlijn. Tselinny startte een aankoopprogramma voor Centraal-Aziatische kunst die wordt geschonken aan het M HKA, naar analogie met het lopende programma met de V-A-C Foundation in Moskou.

M HKA heeft de belangrijkste referentiecollectie in Europa van Centraal-Aziatische kunst – een van de assets voor het Eurazië-verhaal van het museum –, en deze wordt versterkt dankzij de samenwerking met het Tselinny Center of Contemporary Culture.

De adviesraad vergadert op regelmatige tijdstippen op digitale wijze.
08.09-10.09: vergadering adviesraad, Almaty

AFTERALL

M HKA is mede-uitgever van het zesmaandelijks internationale kunsttijdschrift Afterall. Nav Haq zetelt in de redactieraad. Sabine Herrygers beheert de abonnementen in België, met ondersteuning van Maia Daley.

Zie hoofdstuk 13

15.3 OPLEIDINGS- EN VORMINGSACTIVITEITEN

M HKA als lerende organisatie:

Het M HKA beschouwt leren en ontwikkeling als essentieel voor kwalitatieve dienstverlening, duurzame inzetbaarheid en het welzijn van medewerkers. Daarom wordt actief geïnvesteerd in opleiding en vorming, met aandacht voor zowel de professionele groei van medewerkers als de ondersteuning van de strategische doelstellingen van de organisatie.

Als lerende organisatie stimuleert het museum kennisdeling, reflectie en samenwerking over de verschillende afdelingen heen. Medewerkers worden aangemoedigd hun expertise verder te ontwikkelen, ervaringen uit te wisselen en bij te dragen aan een organisatiecultuur waarin leren en ontwikkeling vanzelfsprekend zijn. Binnen de beschikbare middelen zet het M HKA in de eerste plaats in op werkgerelateerde opleidingen die medewerkers ondersteunen in de verdere ontwikkeling van vaardigheden, kennis en expertise die nodig zijn voor de uitoefening van hun functie.

Opleiding	Organisator	Afdeling / Team	Functietitel
Masterclass Leiderschap in Cultuur (LinC Lage)	Antwerp Management School, LinC Lage Landen	Artistieke Presentatie	Coördinator productie & presentaties
Workshop samenwerkingstraject Bemiddeling & Artistieke Presentatie	Ken Veerman (organisatiebegeleider voor missiegedreven teams)	Artistieke Presentatie, Publieksoontwikkeling en -betrokkenheid	Medewerkers bemiddeling & artistieke presentatie
Ondersteuning culturele instellingen bij het bedenken, testen en implementeren van nieuwe technologische, culturele, sociale en duurzame oplossingen	Futura Cinema	Artistieke Presentatie / De Cinema	Coördinator-programmator De Cinema
SketchUp	Syntra	Artistieke Presentatie	AV-specialist, technisch projectleider presentaties
Taalcursus Nederlands voor anderstaligen	Universiteit Antwerpen	Artistieke Presentatie	Projectleider presentaties
27th ICOM General Conference (Dubai) – The Future of Museums in Rapidly Changing Communities	ICOM	Artistieke Presentatie / Productie	Coördinator productie & presentaties
Netwerkdag archieven	FARO	CKV	Coördinator CVK, consulent archieven en estates
Internationaal congres over archieven	INT-SDM Conference Marketing and Events SL	CKV	Coördinator CKV, consulent archieven en estates
Opleiding leidinggevend	Key-consult	CKV	Coördinator CKV
Informatie aan ZOO – congres voor informatieprofessionals in Vlaanderen	VVBAD	CKV	Junior archivaris CKV, consulent archieven en estates
Ontmoetingsdag Kunstenerfgoed – werksessie Hybride organisaties: Kunsten en erfgoed in één organisatie, hoe gaat dat in zijn werk?	DCJM – VAI	Directie	Algemeen directeur
Opleidingstraject leidinggevend	Key-consult	Managementteam	Afdelingsverantwoordelijke
Werkbezoek	Museum of Modern Art, Warschau	Managementteam	Afdelingsverantwoordelijke publieksoontwikkeling en -betrokkenheid, algemeen directeur
Netwerkdag archieven	FARO	Museale Werking / Collecties	Projectmedewerker institutioneel archiefbeheer
Taalcursus Nederlands voor anderstaligen	Universiteit Antwerpen	Museale Werking / Onderzoek	Documentalist
Collegagroep Digitale Collectieregistratie	FARO en meemoo	Museale Werking / Collecties	Collectiemedewerker
Vlaams-Nederlandse Studiedag dataprofielen en invulboeken	meemoo en NDE	Museale Werking / Collecties	Collectiemedewerker
Registrar Day	Möbull	Museale Werking / Collecties	Collectiemedewerker
Symposium Project Fotografie extended	SBMK en FOMU	Museale Werking / Collecties	Collectiemedewerker
Sectormoment Kunsten	Stad Antwerpen	Museale Werking / Collecties	Collectiemedewerker
AI voor informatieprofessionals: een verkenning	VVBAD	Museale Werking / Collecties	Medewerker bibliotheek-catalograaf
Studiedag vrijwilligerswerking	VVBAD	Museale Werking / Collecties	Archiefbeheerder
Training Metamorfoze Guidelines	Hans Van Dormolen Imaging & Preservation Imaging	Museale Werking / Collecties / Informatiebeheer	Documentalist, projectmedewerker videobeheer
AI Deep Dive: Enrich your Collections with Axiell AI Confirmation (webinar)	Axiell Collections	Museale Werking / Informatiebeheer	Senior contentmanager
Digitale Identificatie en terminologie in Axiell Collections	Axiell Collections	Museale Werking / Informatiebeheer	Senior contentmanager

Opleiding	Organisator	Afdeling / Team	Functietitel
Datagedreven Werken	De Studio, Antwerpen	Museale Werking / Informatiebeheer	Coördinator informatiebeheer en contentmanagement
DEN Conferentie 2025	DEN Academie, Utrecht	Museale Werking / Informatiebeheer	Coördinator informatiebeheer en contentmanagement, senior contentmanager
Opleiding Zeuschel Scanner – digitalisering	Hans Van Dormolen Imaging & Preservation Imaging	Museale Werking / Informatiebeheer	Teamactiviteit
Digitalisering in KBR	Koninklijke Bibliotheek van België	Museale Werking / Informatiebeheer	Senior contentmanager
MuseumNext Digital Collections Summit (online) – organisatieticket	MuseumNext	Museale Werking / Informatiebeheer	Coördinator informatiebeheer en contentmanagement
Archiving in Belgium, Building our collective memory in a digital society	Rijksarchief, Brussel	Museale Werking / Informatiebeheer	Teamactiviteit
Archiving in Times of Data	Rijksarchief, Brussel	Museale Werking / Informatiebeheer	Coördinator informatiebeheer en contentmanagement
Outplacement	Agilitas	Ondersteunende Diensten	HR-medewerker
Basiscursus sociale wetgeving	Sociare	Ondersteunende Diensten	HR-medewerker
E-facturatie (online)	The VAT House	Ondersteunende Diensten	Medewerker boekhouding
DEN Conferentie 2025 – Masterclass Verandermanagement: Leiderschap bij digitale veranderingen	DEN Academie, Utrecht	Ondersteunende Diensten, Museale Werking / Informatiebeheer	Zakelijk directeur, coördinator informatiebeheer en contentmanagement
Verzorgen van opleidingen in het kader van de organisatieontwikkeling	Key-consult	Organisatiebreed	
EHBO-basiscursus en bijscholing Bedrijfseerstehulp	Rode Kruis Vlaanderen	Organisatiebreed	
Inclusieve communicatie door Hamza Quamari	Cultuurmarketing	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid	Teamactiviteit
IMCC Copenhagen 2025 – The International Museum Construction Congress	IMCC	nvt	Museaal-coördinator bouwproject M HKA
Training relatiemanagement	Institute of Strategic Relationship Management	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid	Medewerker relatiebeheer en evenementen
Internationale conferentie voor museumprofessionals met focus op innovatie, digitalisering, publiekswerking en toekomststrategieën in musea	MuseumNext	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid	Afdelingsverantwoordelijke, medewerker pers & communicatie, medewerker relatiebeheer en evenementen
VormingmuseumCONNECTmusées 2025 over de toekomst van de museumsector	MuseumPASSmusées	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid	Afdelingsverantwoordelijke
Designconferentie	Playpass	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid	Socialmediamanager, grafische vormgever
Bijscholing bewakingsagent	Seris Security	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid	Medewerker onthaal, erfgoedbewaker
Opleiding verbindend onderhandelen	Syntra	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid	Medewerker publieksbemiddeling
Brand Management	Vlerick Business School	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid	Afdelingsverantwoordelijke
Coaching over de gidsenwerking	Bemiddelingsbureau De Derde Verdieping	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid / Bemiddeling	Medewerker publieksbemiddeling
Leertraject Kroniek Publiek – Beeldende Kunst 1: missie en visie; Wie is ons publiek? Wie bereiken we vandaag? En wie niet? Welke plaats en rol heeft ons publiek binnen onze organisatie? En hoe betrekken we kunstenaars bij onze publiekswerking?	Kunstenpunt	Publieksontwikkeling en -betrokkenheid / Bemiddeling	Medewerker publieksbemiddeling

Opleiding	Organisator	Afdeling / Team	Functietitel
Where Do We Go From Here? An Open Conversation on the Reform of the Flemish Museums	NICC	Publiekswerving en -betrokkenheid / Bemiddeling	Medewerker publiekswerving
Cultuur voor de allerjongsten	Publiq vzw en Lasso	Publiekswerving en -betrokkenheid / Bemiddeling	Medewerker publiekswerving
Lessen Nederlands	CVO, Antwerpen	Publiekswerving en -betrokkenheid / Publiekswerving	Host
Management Assistant Day – studiedag over o.a. bemiddeling en duurzame geschil- oplossing, GenAI: de ultieme toolkit voor elke assistent, transmedia storytelling	NCOI Learning	Stafmedewerker	Directiesecretaresse
Opleidingstraject leidinggevend	Key-consult		Teamfacilitator (rol)
Opleidingstraject facilitatoren	Key-consult		Teamfacilitator (rol)
Opleiding vertrouwenspersoon	Mensura EDPB vzw		Collectiemedewerker, coördinator CKV
Vervolgssessie verandermanagement (online)	DEN Academie, Utrecht	Museale Werking / Informatiebeheer	Coördinator informatiebeheer en contentmanagement
Netwerkdag archieven: Hoe bouw je een publiekswerving uit?	FARO	Museale Werking / Collecties	Archiefbeheerder
Congres Informatie aan ZOO 2025	VVBAD	Museale Werking / Collecties	Archiefbeheerder, project- medewerker institutioneel archiefbeheer, medewerker bibliotheek-catalograaf
Opleiding Metamorfoze standaarden digitalisering		Museale Werking / Collecties	Archiefbeheerder
Archiving in Belgium. Bouwen aan ons collectief geheugen in een digitale samenleving.	Rijksarchief België	Museale Werking / Collecties	Archiefbeheerder
Studiedag informatieveiligheid	FAAD	Museale Werking / Collecties	Projectmedewerker institutioneel archiefbeheer
Netwerkdag archieven 'Hoe bouw je een publiekswerving uit'	FARO	Museale Werking / Collecties	Projectmedewerker institutioneel archiefbeheer
Inspiratiesessie 'Hoe versterken collectie en archieven elkaar?'	Kenniscommunity Informatie en Archief (Taskforce Museumarchieven)	Museale Werking / Collecties	Projectmedewerker institutioneel archiefbeheer
Studiedag vrijwilligerswerking	VVBAD	Museale Werking / Collecties	Medewerker bibliotheek-catalograaf

16 Organogram

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal personeelsleden dat op 31 december 2025 in dienst was, verdeeld over de verschillende afdelingen binnen het M HKA.

Op 1 april 2025 trad een nieuw tijdelijk werkorganogram (2025–2027) in werking, met het oog op de transitie naar het nieuwe museum. In dit tijdelijk werkorganogram kregen de afdelingen Publiekswerking en Museale Werking een andere samenstelling. Ook werden de afdelingen gereorganiseerd en werden afzonderlijke teams bepaald. Voor elk team werd een teamfacilitator aangeduid (rol).

Op 31 oktober 2025 heeft Bart De Baere zijn mandaat als algemeen directeur neergelegd.

Dit werd door het bestuursorgaan aanvaard in de zitting van 3 november 2025. Dieter Vankeirsbilck werd aangeduid als waarnemend algemeen directeur.

Naast de cel directie en het directiesecretariaat zijn er nog vier andere afdelingen, namelijk de afdeling Artistieke Presentatie, afdeling Publieksontwikkeling en -betrokkenheid (vroeger Publiekswerking), afdeling Museale Werking en afdeling Ondersteunende Diensten.

Het Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) vormt sedert 2019 een afzonderlijke entiteit binnen het M HKA, maar wordt opgevolgd vanuit de afdeling Museale Werking.

- Binnen de afdelingen werden volgende teams bepaald:
- Afdeling Ondersteunende diensten: Team HR en Financiën, Team Facility, Team IT
 - Afdeling Publieksontwikkeling en -betrokkenheid: Team Marketing en Communicatie, Team Publiekszorg, Team M HKAFE, Team Bemiddeling, Evenementen en Relatiebeheer.
 - Afdeling Museale Werking: Team Collecties, Team Informatiebeheer, Team Onderzoek, Team CKV
 - Afdeling Artistieke Presentatie: Team Presentatie, Team Productie, De Cinema

Dit maakt een vergelijking met voorgaande jaar (2024) moeilijk. Daarom wordt enkel de personeelsbezetting per 31 december 2025 weergegeven.

Functie	Contract	VTE
Algemeen directeur	onbepaalde duur	0
Zakelijk directeur + waarnemend algemeen directeur	onbepaalde duur	1
Medewerker directiesecretariaat	onbepaalde duur	1
Totaal directie en directiesecretariaat		2
Geassocieerd directeur	onbepaalde duur	1
<i>Team Presentatie</i>		
Senior curator (teamfacilitator)	onbepaalde duur	1
Senior curator	onbepaalde duur	1
Administratief medewerker presentatie	onbepaalde duur	1

Functie	Contract	VTE
<i>De Cinema</i>		
Coördinator-programmator De Cinema (teamfacilitator)	onbepaalde duur	1
Medewerker programmering, communicatie, evenementen	bepaalde duur	1,8
Medewerker programmering en communicatie	onbepaalde duur	0,8
Administratief medewerker De Cinema	onbepaalde duur	0,4
Medewerker communicatie – grafische vormgeving	onbepaalde duur	0,6
Hoofdprojectionist	onbepaalde duur	1
Projectionist	bepaalde duur	0,6
<i>Team Productie</i>		
Coördinator productie (teamfacilitator)	onbepaalde duur	1
Projectleider productie	onbepaalde duur	1,8
Medewerker digitale borging evenementen en performantie	onbepaalde duur	1
Technisch projectleider	bepaalde duur	0,8
Technicus	onbepaalde duur	3
Totaal Artistieke Presentatie		17,8
Afdelingsverantwoordelijke Publieksontwikkeling en -betrokkenheid	onbepaalde duur	1
<i>Team Marketing en Communicatie</i>		
Medewerker pers en communicatie (teamfacilitator)	onbepaalde duur	1
Medewerker grafische vormgeving	onbepaalde duur	0,8
Medewerker online communicatie	onbepaalde duur	0,6
Socialmediamanager	onbepaalde duur	1
<i>Team Bemiddeling, Evenementen en Relatiebeheer</i>		
Medewerker bemiddeling (teamfacilitator)	onbepaalde duur	1
Medewerker bemiddeling	onbepaalde duur	1,8
Medewerker relatiebeheer en fondsenwerving	onbepaalde duur	2
<i>Team Publiekszorg</i>		
Teamcoach publiekszorg (teamfacilitator)	onbepaalde duur	1
Medewerker onthaal	onbepaalde duur	2,8
Medewerker onthaal en reservaties	onbepaalde duur	1
Erfgoedbewaker	onbepaalde duur	4,8
Host	onbepaalde duur	1
<i>Team M HKAFE</i>		
Teamcoach M HKAFE (teamfacilitator)	onbepaalde duur	0,74
Medewerker M HKAFE	onbepaalde duur	0,5
Totaal Publieksontwikkeling en -betrokkenheid		21,04
Afdelingsverantwoordelijke Museale Werking	onbepaalde duur	1
<i>Team Collecties</i>		
Collectieregistrator (teamfacilitator)	onbepaalde duur	1
Medewerker behoud	onbepaalde duur	0,8
Medewerker beheer	onbepaalde duur	1
Collectie- en depotregistrator	onbepaalde duur	1

Functie	Contract	VTE
Archiefbeheerder	onbepaalde duur	0,8
Projectmedewerker institutioneel archiefbeheer	bepaalde duur	1
Medewerker bibliotheek – catalograaf	onbepaalde duur	1,2
Projectmedewerker collectie – documentalist	bepaalde duur	1
Projectmedewerker documentalist	bepaalde duur	1
<i>Team informatiebeheer</i>		
Coördinator contentmanagement (teamfacilitator)	onbepaalde duur	1
Expert contentmanagement	onbepaalde duur	1
Medewerker contentmanagement	onbepaalde duur	1
Medewerker fotoarchief	onbepaalde duur	0,33
Medewerker fotodocumentalist	onbepaalde duur	0,2
Medewerker fotodocumentalist	bepaalde duur	1
Projectmedewerkers videodocumentalist	bepaalde duur	1
Projectmedewerker documentalist digitaal klasement	bepaalde duur	1
<i>Team Onderzoek</i>		
Medewerker museaal onderzoek	onbepaalde duur	1
Medewerker contentmanagement	onbepaalde duur	1
Projectmedewerker historiek	bepaalde duur	1
Projectmedewerker thematische ensembles	bepaalde duur	1
Projectmedewerker tentoonstellingshistoriek	bepaalde duur	1
Projectmedewerker onderzoek digitaal museum	bepaalde duur	5
Projectmedewerker documentalist	bepaalde duur	1
<i>Centrum voor Kunstarchieven (CKV)</i>		
Archivaris (teamfacilitator)	onbepaalde duur	1
Consulent archieven en estates	onbepaalde duur	2
Informatiebeheerder	onbepaalde duur	1
Junior archivaris	onbepaalde duur	1
Projectmedewerker CKV	bepaalde duur	1,8
Totaal Museale Werking		34,13
Medewerker IT	onbepaalde duur	0
Digitaal expert	onbepaalde duur	0
Medewerker facility	onbepaalde duur	1
Medewerker onderhoud	onbepaalde duur	2,8
Boekhouder	onbepaalde duur	2,8
Medewerker HR	onbepaalde duur	0,8
HR-generalist	onbepaalde duur	0,6
Payroll Officer	onbepaalde duur	1
Totaal Ondersteunende Diensten		9

Functie	Contract	VTE
Totaal directie en directiesecretariaat		2
Totaal Artistieke Presentatie		17,8
Totaal Publieksontwikkeling en -betrokkenheid		21,04
Totaal Museale Werking		34,13
Totaal Ondersteunende Diensten		9
TOTAAL PERSONEELSBESTAND per 31 december 2025		
IN VTE		83,25
AANTAL		99

17 Semi-vaste medewerkers

M HKA

- 17.1 JOBSTUDENTEN
- Aantal studenten in 2025
47
- Aantal opgemaakte contracten in 2025
1.751
- Aantal werkuren / maand / functie in 2025

Functie-omschrijving	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sep	okt	nov	dec	Totaal
Bediende Balie M HKA	33	62	113	67	109	118	245	107	77	0	0	0	931
Bediende M HKAFE	299	278	321	358	377	314	424	318	382	379	334	176	3.960
Host	247	322	493	537	550	439	490	525	416	601	503	465	5.588
HR Ondersteuning	31	32	31	57	32	40	16	55	34	0	0	0	328
Medewerker Bemiddeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	5
Ondersteuning bibliotheek	33	49	67	47	56	122	197	118	96	30	0	0	815
Ondersteuning De Cinema	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	136	136
Ondersteuning CKV	0	0	17	34	32	26	90	11	119	64	40	57	490
Ondersteuning Museale Werking	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	15	19
Totaal	643	743	1.042	1.100	1.156	1.059	1.462	1.134	1.124	1.074	886	849	12.272

- Aantal dagen jobstudenten / functie in 2025

Functieomschrijving	Totaal aantal dagen
Bediende Balie M HKA	134
Bediende M HKAFE	565
Host	821
HR Ondersteuning	42
Medewerker Bemiddeling	1
Ondersteuning Bibliotheek	102
Ondersteuning De Cinema	20
Ondersteuning CKV	62
Ondersteuning Museale Werking	4
Eindtotaal	1.751

17.2 ARTIKEL 6o

Het OCMW Antwerpen geeft mensen uit kansengroepen een duwtje in de rug door hen werkervaringstrajecten aan te bieden in samenwerking met ondernemers en diverse organisaties. Zo kunnen ze ervaring opdoen en competenties opbouwen die hen helpen om een job te vinden op de reguliere arbeidsmarkt.

M HKA stelt al enkele jaren medewerkers onder dit statuut te werk in samenwerking met het OCMW Antwerpen.

— Aantal medewerkers onder statuut artikel 6o
1

— Frequentie van tewerkstelling
38u per week gedurende 5 maanden

— Functie
Host

17.3 VRIJWILLIGERS

— Frequentie inzet vrijwilligers
Vrijwilligers zetten zich in voor het M HKA, variërend van enkele uren, een halve tot een hele dag.

— Vrijwilligerstaken
Vrijwilligers worden op diverse terreinen ingezet in de werking van het M HKA. Voor de volgende taken werden vrijwilligers op regelmatige basis geëngageerd:

1. Bibliotheek

Het archiveren van artikelen, het invoeren van gegevens in de computer en het herstructureren van het archief worden uitgevoerd door een toegewijd en betrouwbaar team. Zij zijn een onmisbare schakel in de bibliotheekwerking.

- Frequentie: 4 keer per week
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per week per persoon
- Aantal uur: 3 tot 7 uur
- Gemiddeld aantal vrijwilligers per week: 3

2. Evenementen

Vrijwilligers werden ook ingezet bij diverse evenementen, waarbij zij verschillende taken vervulden.

a. Grote opening, Art's birthday, museumnacht

- Frequentie: 5 keer per jaar
- Frequentie inzet vrijwilliger: 5 keer per jaar
- Duur per evenement: 3 tot 7 uur
- Aantal vrijwilligers: 6

b. Host in de museumzalen (t.e.m. 01.09.2025)

- Frequentie: 235 dagen per jaar
- Frequentie inzet vrijwilliger: 5 keer per week
- Aantal uur: 7 uur
- Aantal vrijwilligers: 1

3. **Panamarenkohuis**

In het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat worden rondleidingen gegeven. In 2025 waren dit er 143. De vrijwilliger is verantwoordelijk voor het onthaal, de begeleiding en de receptie achteraf, en ondersteunt de gids indien nodig.

- Frequentie: 143 keer per jaar
- Duur per rondleiding: 2 uur
- Aantal vrijwilligers: 7

18 Bedrijvenclub en sponsorwerving

De Bedrijvenclub van het M HKA werd in 1993-1994 opgericht met als doel bedrijfsleiders en managers enerzijds, en kunstenaars en het museum anderzijds, gemakkelijker met elkaar in contact te brengen. Daarbij vertrekt men van het idee dat er een basis van wederzijdse belangstelling bestaat en dat die, door het organiseren van gerichte activiteiten, verder kan worden verdiept.

De formule van de Bedrijvenclub is bijzonder geschikt omdat bedrijfsleiders via hun contacten met hedendaagse kunst in dialoog en interactie kunnen treden met collega-ondernemers, waarbij het artistieke als stimulans fungeert.

Aan haar leden biedt de Bedrijvenclub een bevoorrechte inkijk in en toegang tot hedendaagse kunst – een bron van verbeelding, inspiratie en verwondering – een ontmoetingsplaats en forum om collega's uit de zakenwereld te leren kennen.

De Bedrijvenclub stond tussen 2018-2021 op non-actief. Deze periode gaf de mogelijkheid om de visie, de lidmaatschap-formules en de interne werking te herbekijken. M HKA werkte in 2020 een plan uit om de Bedrijvenclub in 2021 opnieuw op te starten. Omwille van de coronapandemie werd dit uitgesteld. In 2022 werd er actiever ingezet op prospectie en ledenbinding en werden een aantal nieuwe leden aangetrokken.

De werking binnen het M HKA werd in het jaar 2025 verzekerd door een kernteam bestaande uit de heer Herman De Bode (van januari tot oktober), mevrouw Yolande Avontroodt, ondervoorzitter van het M HKA, de heer Mathieu Pauwels, nieuwe voorzitter van de Vrienden van het M HKA, en de heer Dieter Vankeirsbilck, Zakelijk Directeur. Een medewerker vanuit het M HKA ondersteunt de bedrijvenwerking.

18.1 ACTIVITEITEN

Oud-leden en leden van de Bedrijvenclub worden blijvend uitgenodigd voor de openingen van de grote tentoonstellingen van het M HKA, evenals voor activiteiten georganiseerd door de Vrienden van het M HKA. Daarnaast voorziet het M HKA in ondersteuning bij persoonlijke bezoeken en evenementen op maat.

18.2 LEDENAANTAL

De verdere uitwerking van het structurele plan voor de ontwikkeling van de bedrijvenclub en de prospectie inzake ledenwerving werd in 2025 vertraagd door een tekort aan capaciteit om dit adequaat op te volgen.

18.3 SPECIFIEKE SPONSORING

Het M HKA genereert inkomsten uit ticketverkoop, project sponsoring en evenementen. Om het aandeel van de eigen inkomsten te verhogen, is een versterkte fondsenwerving cruciaal. Sommige bedrijven steunen specifieke tentoonstellingen of projecten, waarbij de relatie met de Bedrijvenclub van het M HKA een secundaire rol speelt. Dit geldt bijvoorbeeld voor de samenwerking tussen het M HKA en Co & Delarue (kantoor Antwerpen), en A&O. Deze bedrijven ondersteunen het M HKA in ruil voor een tegenprestatiepakket op basis van bruikleen.

18.4 M HKART CIRCLE

De M HKArt Circle werd opgericht in 2014 met als doel verzamelaars en kunstliefhebbers samen te brengen binnen een exclusief netwerk. Het ledenaantal is beperkt en toetreding gebeurt uitsluitend op uitnodiging.

Jaarlijks worden minstens drie exclusieve kunstevenementen georganiseerd, waaronder minimaal één buitenlandse reis. Centraal staan bijzondere kunstontmoetingen en inspirerende connecties met kunstenaars en andere prominente figuren op prestigieuze locaties, zowel in binnen- als buitenland. Leden komen daarbij rechtstreeks in contact met hedendaagse kunst en kunstenaars.

Daarnaast biedt de M HKArt Circle een platform voor uitwisseling van ideeën, het delen van een gemeenschappelijke passie voor kunst, het ontdekken van uitzonderlijke collecties en het uitbreiden van het netwerk, met ruimte voor potentiële samenwerkingen. De groep heeft een participatief karakter: leden hebben inspraak in de activiteiten en de koers van het netwerk. Hun inbreng en betrokkenheid kan bovendien inspirerend werken voor de verdere ontwikkeling van de visie op Vlaamse hedendaagse kunstinstellingen.

De M HKArt Circle richt zich op een beperkt gezelschap en hanteert een jaarlijkse bijdrage van € 2.500. In ruil daarvoor krijgen leden de mogelijkheid om deel te nemen aan minstens drie exclusieve evenementen. Deze morele en financiële steun stelt het M HKA in staat zijn missie als museum verder te realiseren. De werking van M HKArt Circle levert een substantiële bijdrage aan de werking van het museum en draagt bij aan de uitstraling van de instelling. Hierdoor kunnen educatieve projecten worden ontwikkeld, bijzondere kunstaankopen worden gerealiseerd, onderzoekstrajecten worden opgezet en fragiele kunstwerken optimaal worden gerestaureerd.

Binnen het M HKA wordt de werking verzekerd door een team bestaande uit mevrouw Yolande Avontroodt (ondervoorzitter van het M HKA en voorzitter van de M HKArt Circle), Dieter Vankeirsbilck (zakelijk directeur) en Alexia Devos (medewerker relatiebeheer en evenementen). Het team zet in op de verdere activering en optimalisering van de werking.

In 2025 mocht de M HKArt Circle twee nieuw betalende leden ontvangen, wat ons brengt op een totaal van 34 leden. Het streven is om deze groep in de toekomst verder uit te breiden.

ACTIVITEITEN

- 01.02.2025: Rondleiding BRAFA 2025
- 25.04.2025: Rondleiding Art Brussels 2025
- 13.09.2025: Privé-bezoek bij Jacques Verhaegen en galerie Mulier Mulier te Brussel
- 28.09.2025: Privé-bezoek collectie bij Annemie en Dirk De Nul
- 13.12.2025: Rondleiding op Art Antwerp 2025
- 10.10.2025: Atelierbezoek Luc Tuymans

KUNSTREIZEN

- 10.06 – 13.06.2025: Kunstreis Turijn
- 20.11 – 29.11.2025: Kunstreis Brazilië

19 Nocturnes en verhuur accommodatie

Het M HKA biedt bedrijven, organisaties en particulieren de mogelijkheid om (private) nocturnes, evenementen en workshops te organiseren, zowel binnen als buiten de reguliere openingsuren van het museum.

Een nocturne omvat een (begeleid) museumbezoek, met gebruik van de inkomhal en balie voor de ontvangst van genodigden, en de optie om een receptie en/of catering aan te bieden.

Daarnaast kunnen beschikbare museumruimtes, het auditorium en het M HKAFE met aangrenzende dakterrassen worden afgehuurd voor uiteenlopende evenementen, zoals colloquia, workshops, personeelsdagen, diners en dansfeesten. Anders dan bij nocturnes zijn de niet-afgehuurde museumruimtes in een dergelijk geval afgesloten. Daarnaast worden er steeds meer programma's op maat uitgewerkt.

De zaalverhuur van M HKA kent sinds 2024 opnieuw een stijgende trend, in tegenstelling tot het minder aantal aanvragen in 2023 wegens personeelstekort en de strengere normen inzake brandveiligheid.

De zaalverhuur van het M HKA vertoont sinds 2024 opnieuw een licht stijgende trend na een terugval in 2023, die onder meer het gevolg was van personeelstekort en strengere brandveiligheidsnormen.

—	Verhuur accommodatie in 2016:	40.268,11 euro
—	Verhuur accommodatie in 2017:	58.002,29 euro
—	Verhuur accommodatie in 2018:	59.624,77 euro
—	Verhuur accommodatie in 2019:	56.230,69 euro
—	Verhuur accommodatie in 2020:	6.466,16 euro (Covid-19-pandemie)
—	Verhuur accommodatie in 2021:	8.970,45 euro (Covid-19-pandemie)
—	Verhuur accommodatie in 2022:	13.684,00 euro
—	Verhuur accommodatie in 2023:	7.220 euro
—	Verhuur accommodatie in 2024:	10.151,08 euro
—	Verhuur accommodatie in 2025:	7.956,29 euro

20 De Vrienden van het M HKA vzw

LIDMAATSCHAP VAN DE VRIENDEN VAN HET M HKA

De Vrienden van het M HKA brengen mensen samen met een hart voor het museum en hedendaagse kunst. Als Vriend lever je een structurele bijdrage aan de belangstelling voor hedendaagse kunst en aan het optimaal functioneren van het M HKA.

Met je lidmaatschap draag je bij aan de financiële en inhoudelijke ondersteuning die de Vrienden het museum bieden. Zo verbind je je met de doelstellingen van het M HKA en raak je nauwer betrokken bij wat er in het museum leeft.

Als Vriend van het M HKA zit je op de eerste rij voor tal van extra's en activiteiten. Je ontvangt uitnodigingen voor vernissages en vriendendiners en kunt deelnemen aan rondleidingen, dagtrips, boekvoorstellingen, concerten en filmvertoningen.

Er zijn verschillende formules om Vriend te worden:

- Art Friend: € 45
- Art Duo of Art Family: € 65
- Art Lover: € 225
- Art Promotor € 650

De Vrienden van het M HKA werken met een rollend lidmaatschap. Dat betekent dat de lidmaatschappen steeds 12 maanden gelden vanaf de ontvangst van je betaling.

Voor alle formules geldt:

- Gratis toegang tot het M HKA;
- Uitnodiging voor de vernissage van tentoonstellingen;
- Uitnodiging voor een gegidste rondleiding bij tentoonstellingen;
- Uitnodiging voor activiteiten die de Vrienden van het M HKA organiseren;
- 25% korting bij aankoop van het kunsttijdschrift Afterall aan de balie van het M HKA;
- 15% korting op een jaarabonnement van het magazine Glean;
- Korting bij De Cinema in Antwerpen;
- Korting bij de volgende musea op vertoon van de Vrienden-lidkaart: S.M.A.K. in Gent, Kabinetten van de Vleeshal in Middelburg (NL), Het Nieuwe Domein in Sittard (NL), Het Stedelijk Museum in Breda (NL), Z33 in Hasselt
- Gratis toegang bij de musea van de museumconfederatie L'Internationale op vertoon van de Vrienden-lidkaart.

Extra voordelen voor Art Lovers:

- Gratis M HKA-catalogus
- Gratis exemplaar van het halfjaarlijks kunsttijdschrift Afterall Journal
- Gratis origineel kunstwerkje

Extra voordelen voor Art Promotors:

- Art Promotors genieten van alle bovenstaande voordelen. Bovendien krijgen ze hun gratis catalogus en kunstwerkje aan huis geleverd en genieten ze inschrijvingsvoorrang bij alle activiteiten georganiseerd door de Vrienden van het M HKA.

LEDENAANTAL

Het ledenaantal kende in 2025 een lichte stijging ten opzichte van 2024.

ACTIVITEITEN

- De Vrienden openden 2025 traditiegetrouw met een feestelijke nieuwjaarsreceptie, die met 140 aanwezigen het hoogste aantal deelnemers in enkele jaren noteerde.
Gedurende het jaar werd een rijk en gevarieerd cultureel programma aangeboden, met onder meer exclusieve collectiebezoeken, rondleidingen en atelierbezoeken. Bij de opening van elke nieuwe grote tentoonstelling in het M HKA kregen de Vrienden bovendien de gelegenheid om deel te nemen aan een exclusieve rondleiding.
Zo werden zij ondergedompeld in de artistieke werelden van Hugo Roelandt, Panamarenko, Özgür Kar, Vaast Colson en Pauline Curnier Jardin, evenals in de tentoonstellingen *Geopolitics of Infrastructure* en de *Kyiv Biennial*.
Het nieuwe jaar werd ingezet met een bezoek aan onze bureaus van het FOMU, naar aanleiding van de fototentoonstelling van Cindy Sherman. De Vrienden genoten er van een exclusieve rondleiding door een van de curatoren van de tentoonstelling.
De tentoonstelling *Anti-Fashion* ging dieper in op Shermans fascinatie voor mode en onderzocht de relatie tussen haar autonome artistieke praktijk en haar opdrachten binnen de mode-industrie.
Aantal deelnemers: 13
- Op donderdag 30 januari werden de Vrienden van het M HKA uitgenodigd in Galerie De Zwarte Panter voor een afterwork in een unieke setting, naar aanleiding van de lopende tentoonstelling *Actaeon* van kunstenaar Tom Liekens. Het betrof de negende tentoonstelling van de kunstenaar in Galerie De Zwarte Panter.
De Vrienden werden verwelkomd door galeriehouder en raad van bestuur-lid Adriaan Raemdonck, evenals door de kunstenaar zelf.
Aantal deelnemers: 36
- Later in februari besloten de Vrienden van het M HKA en de Vrienden van het KMSKA de handen in elkaar te slaan en beide verenigingen samen te brengen voor een dag rond Panamarenko als centraal thema. De dag startte om 11.00 uur met een lezing door Lisa Van Gerven in de bibliotheek van het KMSKA, waarna het programma werd verdergezet in het M HKA met een begeleide rondleiding in de tentoonstelling *Panamarenko – Reis naar de sterren*.
Aantal deelnemers: 14
- In februari stond eveneens een bezoek aan Callewaert-Vanlangedonck Gallery op het programma. De tentoonstelling *Art Abstrait: The Roots of Formes* belichtte de evolutie van de groep Art Abstrait, opgericht in 1952, en de overgang naar de groep Formes in 1956, die beide van wezenlijk belang waren voor de ontwikkeling van de naoorlogse Europese abstracte kunst.
Aan de hand van een selectie lithografieën, werken op papier en schilderijen werden de betrokken kunstenaars en hun artistieke trajecten uitgelicht.
Aantal deelnemers: 30
- Op zondag 9 maart werden de Vrienden van het M HKA uitgenodigd voor een exclusief bezoek aan een tentoonstelling van kunstenaar Silvia Bonotto, gepresenteerd op een privélocatie. Dit bijzondere bezoek kwam tot stand dankzij Marc Lauwers.
Kunstenaar Silvia Bonotto (1965) wordt door kunstcritici gesitueerd binnen de traditie van het abstract expressionisme uit de naoorlogse periode.
Aantal deelnemers: 25

- Op woensdag 19 maart brachten de Vrienden een exclusief bezoek aan het atelier van kunstenaar Grigorios Liaridis, vertegenwoordigd door Base-Alpha Gallery.
De kunstenaar, geboren in Athene (Griekenland) in 1997, woont en werkt in Antwerpen. Zijn sculpturen balanceren tussen verfijnd detail en monumentale kracht, waarbij historische en mythologische thema's worden vertaald naar hedendaagse visuele en inhoudelijke dialogen.
Aantal deelnemers: 18

- In april genoten de Vrienden een rondleiding in de tentoonstelling van Hans Op De Beeck: *Nachtreis* in het KMSKA. Het mooie weer die dag liet ons toe deze activiteit gezellig en zonnig af te sluiten met een aperitief buiten, aan de zijde van het museum.
Aantal deelnemers: 38

- Op zondag 27 april kregen de Vrienden van het M HKA de unieke gelegenheid een begeleide rondleiding te genieten op de jaarlijkse kunstbeurs Art Brussels in Brussels Expo. Deze uitnodiging was specifiek gericht op de *youngsters* van het M HKA (in de leeftijdscategorie tot 39 jaar) en had als doel kunst onder de aandacht te brengen van een jongere generatie binnen het netwerk. Deze categorie binnen de Vrienden van het M HKA werd opgestart in het najaar van 2024 met oog op verjonging en verdere dynamisering van de vriendenwerking.
Aantal deelnemers: 18

- Op zondag 3 mei werden de Vrienden van het M HKA ontvangen in de galerie van Axel Vervoordt. Naast de permanente installaties van Anish Kapoor en James Turrell konden zij er diverse tentoonstellingen bezoeken, waaronder *Installation* van Kimsooja, *Interconnected Worlds* van Ann Leda Shapiro, presentaties van El Anatsui en Takis, alsook *White Cube* van Otto Piene en werk van Bosco Sodi.
Aantal deelnemers: 33

- Op woensdagavond 28 mei werden de Vrienden van het M HKA uitgenodigd door Marianne Hoet, directeur van het veilinghuis Phillips, voor een exclusief bezoek en een presentatie over de werking en collectie. In de Antwerpse vestiging worden geen veilingen georganiseerd; er worden wel werken samengebracht van Belgische verzamelaars met het oog op verkoop via de internationale veilingen van Phillips in onder meer Londen en New York.
De activiteit kende een mooie opkomst, met deelnemende Vrienden met zowel een brede als een meer beperkte voorkennis van hedendaagse kunst.
Aantal deelnemers: 35

- Begin juni trokken de Vrienden van het M HKA op uitstap naar het Frans Masereel Centrum voor de eerste editie van *RHIZOMA*, de biënnale voor hedendaagse kunst.
Het programma omvatte een kunstenparcours langs vijf binnen- en buitenlocaties, die gezamenlijk al wandelend werden verkend.
Als kunstenaarsgericht initiatief focust *RHIZOMA* op innovatieve en experimentele artistieke praktijken die reflecteren op de essentie van kunst en haar verhouding tot de wereld om ons heen.
Aantal deelnemers: 19

- Later in juni opende de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen haar deuren voor de Masters Expo 2025. Tijdens deze tentoonstelling werden de afstudeerwerken gepresenteerd van 84 masterstudenten in de beeldende kunsten.
Samen met de Vrienden van het M HKA werd een bezoek gebracht aan de opening van de expo. Alle afstudeerprojecten werden op postkaartformaat gebundeld in een doosje en waren tijdens de Masters Expo te koop.
De tentoonstelling bood een eclectisch parcours doorheen de verschillende ruimtes van de Academie en gaf een inkijk in de eerste artistieke stappen van een nieuwe generatie beeldend kunstenaars en ontwerpers.
Aantal deelnemers: 35

- De zomer van 2025 bood de Vrienden een bijzondere gelegenheid om een blik achter de schermen van het M HKA te werpen. De deelnemers kregen inzicht in de dagelijkse werking van het museum, de interne processen en de zorg voor collectie en archief.
Tijdens dit exclusieve bezoek maakten de Vrienden kennis met wat zich doorgaans buiten het publieke zicht afspeelt. De rondleiding werd begeleid door collega's Bart Cornelis en Christine Lambrechts.
Aantal deelnemers: 51

- Op zondag 21 september brachten de Vrienden van het M HKA een bezoek aan het KMSKA voor de tentoonstelling van Paul Van Hoeydonck. De groep werd ontvangen door mevrouw Van Hoeydonck, in aanwezigheid van Ernest Van Buynder, erevoorzitter en goede vriend van Paul Van Hoeydonck, die op 3 mei 2025 op 99-jarige leeftijd overleed.
Aantal deelnemers: 38

- In het najaar van 2025 werden de Vrienden van het M HKA uitgenodigd voor een georganiseerde tweedaagse kunstreis naar Duitsland, met tussenstops in Essen en Neuss.
In Essen genoten zij van een begeleid bezoek aan het Museum Folkwang en Villa Hügel. 's Avonds werd doorgereden naar Neuss voor een overnachting. De volgende dag stond een bezoek aan de kunstsitatie Insel Hombroich op het programma, gevolgd door een afsluitend bezoek aan de Langen Foundation.
De belangstelling voor deze kunstreis bevestigt het enthousiasme van de Vrienden om van dit initiatief opnieuw een jaarlijkse traditie te maken.
Aantal deelnemers: 13

- In oktober woonden de Vrienden van het M HKA een lezing bij, voorgezeten door Adriaan Gonissen. De lezing belichtte het verhaal van kunstenaars Marthe Donas, haar betekenis voor de abstracte kunst en het modernisme, evenals de rol die Alexander Archipenko en de kunstenaarskring *La Section d'Or* in haar leven en carrière hebben gespeeld.
Aantal deelnemers: 25

- Later in november werden de Vrienden uitgenodigd bij Coppejans Gallery voor een exclusief galeriebezoek. In de tentoonstelling *Reconstructing Memories* maakten zij kennis met het oeuvre van kunstenaar Adriaan Rees.
Zijn werk nodigt de toeschouwer uit om deel te nemen aan het persoonlijke reis- en ontdekkingsproces dat zijn artistieke praktijk kenmerkt: een onderzoek naar wat culturen met elkaar verbindt en onderscheidt, met een bijzondere focus op Eurazië.
Aantal deelnemers: 15

- In december kregen de Vrienden van het M HKA de gelegenheid om deel te nemen aan een begeleide rondleiding op de jaarlijkse kunstbeurs in Antwerp Expo.
Er werden twee afzonderlijke rondleidingen georganiseerd: één voor de Vrienden van het M HKA en één voor de youngster-Vrienden.
- Het jaar werd afgesloten met de jaarlijkse Pistoletto-lezing bij VOKA op 16 december, getiteld *De functie van de hedendaagse kunst en haar musea*, gebracht door emeritus prof. dr. Willem Elias Huvenne.
Tijdens de lezing belichtte hij onder meer de *Third Paradise*-filosofie van Michelangelo Pistoletto, die de stad Tongeren inspireerde tot de plaatsing van een kunstwerk in het Pliniuspark. Deze avond werd afgesloten met een receptie, aangeboden door VOKA.
Aantal deelnemers: 46

2025 was een jaar vol inspirerende ontmoetingen en culturele ontdekkingen, waarin de Vrienden van het M HKA hun passie voor kunst en verbinding verder hebben verdiept.

Afgelopen jaar werd de prominente positie van De Vrienden van het M HKA benadrukt in het overeind houden van het museum, onder meer in het licht van de conceptnota van De Vlaamse Overheid (oktober 2025). Naar aanleiding van deze nota mengden de Vrienden van het M HKA en de M HKA Art Circle zich in het publieke debat over de toekomst van het museum. In een gezamenlijke tekst pleitten zij voor het behoud van het M HKA als volwaardig museum voor hedendaagse kunst in Antwerpen en benadrukten ze het belang van de opgebouwde expertise, de collectie en de internationale rol van het museum. Tegelijk riepen ze op tot dialoog met alle betrokkenen en bevestigden ze hun blijvende engagement om het museum actief te ondersteunen en te versterken.

Daarnaast stond 2025 in het teken van een hernieuwde blik op het begin en het ontstaan van de Vrienden van het M HKA, inmiddels zo'n veertig jaar geleden. Vanuit die terugblik werd extra aandacht besteed aan het aantrekken van een jongere generatie kunstliefhebbers. Dit kreeg onder meer vorm in interviews met het dagelijks bestuur van het M HKA naar aanleiding van het veertigjarig bestaan van de vereniging. Daarin benadrukten bestuursleden dat mensen zich niet alleen aansluiten vanwege het aanbod, maar vooral vanuit een sterke betrokkenheid bij de collectie, de kunstenaars en het museum zelf.

Verjonging vormt vandaag een belangrijke uitdaging. Met een nieuwe, jonge voorzitter en gerichte initiatieven voor dertigers wordt actief gewerkt aan het aanspreken en betrekken van nieuwe generaties.

Ondanks de onzekerheden rond de toekomst van het M HKA bleven (en blijven) de Vrienden zich engageren voor het actief ondersteunen van het museum en voor het versterken van de hechte band tussen kunst, publiek en stad. De interviews werden gebundeld in een blog die publiek werd gedeeld, met als doel de werking van de Vrienden breder bekend te maken en mensen blijvend te verbinden rond een gedeelde interesse in hedendaagse kunst.

BESTUURSORGaan EN ALGEMENE VERGADERING

Het bestuursorgaan kwam in 2025 tweemaal bij elkaar om zowel op financieel als organisatorisch vlak beslissingen te nemen, alsook het verdere beleid uit te werken. Deze vergaderingen vonden plaats op 27 februari en 30 september. De leden van de Algemene Vergadering kwamen samen op 27 mei.

21 CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen

Al een decennium lang bestaat er in het M HKA een archief-gestuurde collectievisie en een aanzet tot archiefwerking. Na de realisatie van een archiefinfrastructuur en depot in de zomer van 2017, werd eind dat jaar een beleidsplan ‘dienstverlenende rol’ ingediend onder het erfgoeddecreet opdat een veldondersteuning in 2019 kon starten.

Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) legt zich toe op de zorg voor kunstarchieven in Vlaanderen. Beeldende kunstarchieven en nalatenschappen behoren onlosmakelijk tot ons cultureel erfgoed. CKV richt zich op archiefvormers uit het brede veld van de hedendaagse beeldende kunst: kunstenaars, kunstenaarscollectieven, galleries, kunsthallen, curatoren, verzamelaars, kunstcritici, kunstorganisaties, ... Om dit veld goed te bedienen, hanteert CKV een gedistribueerd model, waarin bewaring, zorg, betekenisgeving en brede ontsluiting in belangrijke mate decentraal gebeuren.

21.1 VERBREDEN EN VERDIEPEN

In 2025 breidde het team substantieel uit: in juni startten junior archivaris Fien Vannieuwenhuysse en informatiebeheerder Charis Verbelen. Voorts engageerde CKV twee projectmedewerkers, in februari vatte Paula Rodríguez Sardiñas haar werkzaamheden aan, in mei Jeroen Staes. In 2025 steeg het aantal CKV-personeelsleden van drie naar zeven, wat maakte dat afgelopen werkingsjaar veel tijd en aandacht ging naar de organisatie van het nieuwe, uitgebreide team. Fien Vannieuwenhuysse legde zich onder meer toe op de ontwikkeling van een archiefbeheersplan voor kunstorganisaties (zie 21.3.5) en ondersteunde M HKA bij de acquisitie van archieven en bij de werkprocessen kunstarchieven (zie 21.4.10) en droeg bij aan de dagelijkse werking van CKV. Charis Verbelen was van augustus tot november met moederschapsrust. Zij richtte zich in 2025 op het interne digitale huishouden van CKV en op een plan van aanpak veldtekening digitale archiefnoden in het veld van de beeldende kunst (zie 21.3.6). Projectmedewerker Paula Rodríguez Sardiñas werkt aan een veldkaart van naoorlogse beeldende kunstorganisaties in Vlaanderen en Brussel, met oog op hoe CKV deze organisaties het beste bij kan staan inzake archiefzorg (zie 21.3.1). Jeroen Staes focust zich op kunstenaarsarchieven vanaf 1970 en ondersteunt deze kunstenaars en erven bij de identificatie, de beschrijving en het duurzaam toegankelijk maken van hun archieven (zie 21.3.2). Naast de dagelijkse werking – die onder meer bestaat uit diverse loket- en onderzoeksvragen, kennismakingsgesprekken en *hands-on* ondersteuning, workshops archiefzorg en extern overleg – legden de twee consultants Archiven & Estates zich ook dit jaar toe op bepaalde (lopende) trajecten en werkdomeinen. Emma Sinnesael presenteerde einde 2025 het kennisdossier ‘EHBA: Eerste Hulp Bij Archiefzorg’ (zie 21.3.4), cureerde de archiefpresentatie *Tegen de onmacht van de kunst* in M HKA (zie 21.3.7) continueerde haar veldanalyse galerij-archieven (zie 21.3.3). Nele Luyts begeleidde ook in 2025 zeven pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed en publiceerde het online kennisdossier nalatenschappen op de website (zie 21.4.8). Dit is een omvangrijke maar handzame bron van kennis, aanbevelingen en *tools* voor eenieder die overweegt om zorg te dragen voor een nalatenschap. Verder onderzocht ze enkele nieuwe domeinen, waaronder museumarchieven (zie 21.3.7) en immaterieel erfgoed (zie 21.4.9), met het oog op de nieuwe beleidsperiode. Wat betreft die nieuwe beleidsperiode diende CKV eind maart een beleidsplan in, dat positief werd beoordeeld door de beoordelingscommissie. De minister volgde het advies met een verhoging van de gevraagde werkingsmiddelen. Vanzelfsprekend ervaart CKV dit als een waardering voor het werk van de afgelopen jaren.

Het mag duidelijk zijn dat afgelopen jaar CKV de werking heeft kunnen verbreden en verdiepen op verschillende vlakken. Het jaar 2025 betekende voor CKV aldus een mooie afronding van een eerste werkingsperiode: een jaar waarin nieuwe stappen werden gezet, de expertise werd versterkt en de rol in het veld werd verbreed. Met die stevige basis kijkt het team ernaar uit om dit werk met evenveel enthousiasme voort te zetten in de nieuwe beleidsperiode.

21.2 VELDKAART

21.2.1 Index

Sinds 2019 werkt CKV gradueel aan een longlist/index van hedendaagse kunstenaars, kunstinstellingen, kunstorganisaties, stichtingen of estates, galeries en reflectieve actoren.

21.2.2 Veldanalyse

Om dienstverlening goed af te stemmen op de realiteit, is er een actueel en breed zicht nodig op deze erfgoedgemeenschappen, hun behoeften en de drempels die ze ervaren. Om noden te detecteren bij beeldende kunstorganisaties en bij de generatie kunstenaars jaren zeventig, engageerde CKV twee projectmedewerkers (*zie 21.3.1 en 21.3.2*). De bevindingen uit deze trajecten stellen CKV in staat om adequaat tegemoet te komen aan deze noden en verwachtingen en daar de komende jaren een proactief beleid rond te ontwikkelen. Dat geldt evenzeer voor de galerie-archieven (*zie 21.3.3*).

21.2.3 Aanmeldformulier

Een manier om verdere gegevens te verzamelen die bijdragen tot de vorming van een veldkaart is het aanmeldformulier. Via dit online formulier, ontwikkeld in 2020, kan eenieder het archief aanmelden van een kunstenaar, een kunstprofessional of een organisatie. Dit kan zowel voor hun eigen archief zijn als voor het archief van iemand anders.

Het aanmeldformulier is toegankelijk via de CKV-website, en wordt doorheen het jaar herhaaldelijk onder de aandacht gebracht via de nieuwsbrief en sociale media. Dit formulier draagt tevens bij tot de dienstverlening. CKV neemt contact op met de betrokkene(n) om in een gesprek te peilen naar mogelijke vragen omtrent het archief.

In 2025 ontving CKV vijf aanmeldingen, met name van:

- kunstenaar Dominique Selen (eigen archief)
 - kunstenaar Karin Verhelst (eigen archief)
 - kunstenaar Philippe Wolputte (eigen archief)
 - kunstenaar Tineke Reijnders (eigen archief)
 - kunstenaar Marc Schepers (eigen archief)
-

21.3.1 Onderzoekstraject Archieven Organisaties Beeldende Kunst

Vanaf februari 2025 verbreedt CKV de omvang van zijn diensten. Naast kunstenaars, nalatenschappen en galeries zullen ook beeldende kunstorganisaties in Vlaanderen en Brussel actief bijgestaan worden inzake archiefzorg. Het lopend onderzoek (Paula Rodríguez Sardiñas) heeft niet enkel tot doel een overzicht te scheppen van welke organisaties die afgelopen 80 jaar bestaan hebben, maar streeft ook de noden van desbetreffende organisaties in kaart te brengen. Deze noden zullen vervolgens in een intern eindrapport gekoppeld worden aan een werkbare methodologie die CKV kan hanteren om deze cruciale actoren beter bij te staan.

Methodologieën

Aangezien het onderzoek een erg uitgestrekte periodisering heeft, worden er meerdere methodologieën gehanteerd die steeds ondersteund worden door literatuuronderzoek. Deze zijn ontwikkeld om elk een ander deel van de periodisering te ondervangen. Zo richt het eerste deel zich op de oudere periode, ofwel '1945–1985'. Aan de hand van bronnenonderzoek wordt er geprobeerd het toenmalige kunstenveld te reconstrueren. Welke beeldende kunstorganisaties bestonden er? Tot welke typologieën behoorden ze? En wie waren de betrokken actoren? Niet enkel helpen deze vragen historisch inzicht te verwerven in een steeds meer vervagende periode, maar ze helpen ook bij het lokaliseren van archieven en, op de lange termijn, ook met advies geven inzake de bewaring van deze archieven. De zogenaamde nieuwe periode beslaat het overige deel van de tijdslijn (1985–heden). Hier ligt de focus niet enkel op reconstructie op basis van bronnenmateriaal, maar op mondelinge geschiedenis en diepte-interviews met diverse kunstorganisaties. Niet alleen worden de noden van deze organisaties vervolgens meegenomen in het onderzoek, maar krijgen deze organisaties ook al een initiële begeleiding bij het uitwerken van een gedegen, archiefvisie, -structuur en -protocol.

Tot nu toe vormde het onderzoek niet alleen de basis voor een eerste, vruchtbare kennismaking met verschillende spelers in de kunstwereld, maar heeft het ook waardevolle inzichten opgeleverd in de verschillen tussen privéarchieven (bijv. van kunstenaars, nalatenschappen, galerie-archieven) en openbare archieven. Daarnaast draagt het ook bij aan de verrijking van de dialoog tussen al deze actoren. Zo zal een betere, symbiotischere ondersteuningscultuur tussen alle verschillende actoren een van de neveneffecten van dit onderzoek zijn.

Focusgesprekken en interviews

Omdat de geschiedenis van kunstorganisaties in Vlaanderen en Brussel nog niet opgeschreven is, zijn mondelinge bronnen een waardevol en onmisbaar onderdeel van dit onderzoek gebleken. Deze gesprekken geven inzicht in de dynamiek van het veld en hebben ook geholpen bij het lokaliseren van erfgenamen en archieven, het vaststellen welke organisaties mogelijk de meeste hulp nodig hebben, en hebben tevens een eerste kader geboden om de uitdagingen in kaart te brengen die organisaties ondervinden bij archiefzorg.

In de focusgesprekken werden verschillende experts uit de kunstwereld samengebracht, rekening houdend met de diversiteit van zowel hun geografische als professionele achtergrond. Door middel van deze groepsgesprekken konden de deelnemers een samengesteld, genuanceerder beeld van het veld schetsen. De deelnemers werden geselecteerd op basis van hun loopbaan, geografische verankering, betrokkenheid bij kunstorganisaties en verankering in het bredere kunstveld.

De individuele interviews hebben een vergelijkbare functie en boden alsook inzicht in de dynamieken, uitdagingen en behoeften van beeldende kunstorganisaties. Vaak werden de geïnterviewden uitgenodigd voor de focusgesprekken, maar gaven ze aan liever individueel geïnterviewd te willen worden of konden ze niet aanwezig zijn bij een van de geplande groepsessies. Hun selectieproces verliep daarom hetzelfde als voor de focusgesprekken.

FOCUSGESPREKKEN

Deelnemers	Datum
Wim Peeters & Ulrike Lindmayr	28.04.2025
Bruno Verbergt & Katrien Reist – van Gelder	19.05.2025
Koen Leemans, Kristof Reulens & Herman Maes	22.05.2025
Stella Lohaus, Valerie Verhack, Yesim Bektas & Christophe Van Gerrewey	26.05.2025

INDIVIDUELE INTERVIEWS

Persoon	Datum
Björn Scherlippens	23.04.2025
Hannah Smets	25.04.2025
Bart de Baere	28.04.2025
Angela Bartholomew	05.05.2025
Manou De Sutter	08.05.2025
Luc Deleu	14.05.2025
Onderzoeksgroep KB45	14.05.2025
Dirk De Wit	22.05.2025
Marc Ruyters	04.06.2025
Wim Van Mulders	04.06.2025
Win Van den Abbeele	05.06.2025
Sofie Frederix	17.06.2025

Plaatsbezoeken

Zoals reeds vermeld, zijn interviews met verschillende organisaties een cruciaal onderdeel van dit onderzoek. Zo houdt CKV de vinger aan de pols bij wat leeft bij kunstorganisaties, onderscheidt het tevens de mogelijke verbanden en vernetwerking en hoopt het meer onderlinge dialoog en kennisuitwisseling te bewerkstelligen. In 2025 vonden reeds 18 plaatsbezoeken plaats, hetzij in persoon of digitaal.

- 23.09.2025
Kennismakingsgesprek Kunst in Zicht, Turnhout
- 16.10.2025
Kennismakingsgesprek Z33, Hasselt (online)
- 23.10.2025
Kennismakingsgesprek TICK TACK, Antwerpen
- 28.10.2025
Kennismakingsgesprek CROXHAPOX, Gent
- 29.10.2025
Kennismakingsgesprek Galerie FRED & FERRY, Antwerpen
- 10.11.2025
Kennismakingsgesprek CAS-CO, Leuven
- 13.11.2025
Kennismakingsgesprek Kunsthal Gent, Gent

- 17.11.2025
Kennismakingsgesprek Kunstenfestival Watou, Poperinge (online)
- 19.11.2025
Kennismakingsgesprek CC De Werft, Geel (online)
- 20.11.2025
Kennismakingsgesprek Kunsthal Mechelen, Mechelen
Kennismakingsgesprek CC Mechelen, Mechelen
- 26.11.2025
Kennismakingsgesprek WARP, Sint-Niklaas
- 27.11.2025
Kennismakingsgesprek La Loge, Brussel
- 03.12.2025
Kennismakingsgesprek MASEREEL, Kasterlee
- 05.12.2025
Kennismakingsgesprek CONVENT, Gent
- 09.12.2025
Kennismakingsgesprek NICC, Brussel
- 17.12.2025
Kennismakingsgesprek Netwerk Aalst, Aalst (online)
- 18.12.2025
Kennismakingsgesprek Argos, Brussel

21.3.2 Onderzoekstraject Nalatenschappen kunstenaars sinds de jaren 1970

Focus

Vanuit de opdracht om kunstenaars en hun erfgenamen te ondersteunen bij de zorg voor archieven is CKV (Jeroen Staes) sinds mei 2025 begonnen aan een voorbeeldtraject dat zich toespitst op kunstenaarsarchieven vanaf 1970. Het onderzoek concentreert zich hoofdzakelijk op de archieven van kunstenaars die op de voorgrond traden in de Belgische kunstscene in de jaren 1970 en 1980. Sommigen onder hen groeiden uit tot vaste waarden met (inter)nationaal invloedrijke oeuvres, anderen bleven onder de radar of zijn intussen deels in de vergetelheid geraakt. Over de staat, de omvang of de toegankelijkheid van hun archieven bestaat vaak weinig tot geen informatie. Het beoogde resultaat van dit onderzoek is een eerste representatieve verkenning van de archieven van deze generatie kunstenaars aan de hand van archiefbeschrijvingen. Aanvullend vormen interviews een essentieel onderdeel van dit traject, waarin de verschillende facetten van de artistieke praktijk en de visie op het eigen archief en nalatenschap aan het licht komen.

Selectie

Raymond Barion (°1946, Valkenburg), Edith Dekyndt (°1960, Ieper), Danny Devos (°1959, Vilvoorde), Peter Downsborough (1940-2024, Brussel), Michel François (°1956, Sint-Truiden), Pélagie Gbaguidi (°1965, Dakar), Paul Gees (°1949, Aalst), Ann Veronica Janssens (°1956, Folkestone), Marie-Jo Lafontaine (°1950, Antwerpen), Bernd Lohaus (1940-2010, Antwerpen), Ria Pacquée (°1954, Merksem), Anne-Mie Van Kerckhoven (°1951, Antwerpen)

De selectie is samengesteld met als doel een zo representatief mogelijk beeld van deze generatie kunstenaars te creëren. Er is hierbij onder andere gekeken naar uiteenlopende praktijken en geografische spreiding. De deelname aan sleuteltentoonstellingen (o.a. *Place Saint-Lambert Investigations*, 1985; *Initiatief d'Amis*, 1986) en exposities in destijds toonaangevende instellingen (o.a. ICC, VMHK) versterkt de onderbouwing van de selectie en de onderlinge samenhang binnen deze generatie. De selectie is daarnaast afhankelijk geweest van de beschikbaarheid en de bereidheid tot samenwerking van de kunstenaars en hun eventuele erfgenamen.

Doel

Het onderzoek zal in de loop van 2026 uitmonden in een rapport dat de noden van kunstenaars en hun erfgenamen in kaart brengt en inzicht biedt in de diverse aard, samenstelling en bewaarcontext van deze kunstenaarsarchieven. Dit rapport zal daarnaast de gehanteerde methodologie documenteren, met reflectie op aanpak, stappen, uitdagingen en gebruikte instrumenten, met het oog op de verdere uitbouw van de dienstverlening rond kunstenaarsarchieven. Op deze manier kan het rapport eveneens als basis dienen voor een toekomstig kennisdossier rond kunstenaarsarchieven of een referentie zijn voor toekomstige trajecten. De opgedane inzichten worden daarnaast actief gedeeld via de communicatiekanalen van CKV (website en sociale media) en in een latere fase idealiter ook via externe publicaties en kennisplatformen, zoals TRACKS. Een eerste moment waarop er inzichten uit dit onderzoek met het publiek gedeeld worden, vindt plaats op 25 maart 2026 in Vandenhove (Gent). Samen met Jakob Deploige van de onderzoeksgroep KB45 (UGent) organiseert CKV projectmedewerker Jeroen Staes het publieksmoment *Sauf Liège: Kunst in Luik in de jaren 1980. Tectonic '84, Place Saint-Lambert Investigations en andere manifestaties*, waarin er onder andere aan de hand van gesprekken gekeken zal worden naar het belang van kunstenaarsarchieven om tentoonstellingsgeschiedenissen te reconstrueren.

Voortgang

Kunstenaar	Archiefbeschrijving	Interview	Publicatie
Raymond Barion	Afgerond	Afgerond	https://ckv.muhka.be/in-de-praktijk/raymond-barion/
Edith Dekyndt	Lopend	Redactie	
Danny Devos	Afgerond	Afgerond	https://ckv.muhka.be/in-de-praktijk/meer-dan-performan-het-veelzijdige-parcours-van-danny-devos/
Peter Downsbrough	Lopend	Nog af te nemen	
Michel François	Afgerond	Nog af te nemen	
Pélagie Gbaguidi	In voorbereiding	Nog af te nemen	
Paul Gees	Afgerond	Nog af te nemen	
Ann Veronica Janssens	Afgerond	Redactie	
Marie-Jo Lafontaine	Lopend	Nog af te nemen	
Bernd Lohaus	Afgerond	Nog af te nemen	
Ria Pacquée	Lopend	Redactie	
Anne-Mie Van Kerckhoven	Lopend	Redactie	

Tussentijdse bevindingen

De voortgang van het onderzoek blijkt in belangrijke mate afhankelijk van de beschikbaarheid van kunstenaars en betrokkenen. In de huidige fase ligt bij veel kunstenaars de prioriteit in de eerste plaats nog bij het artistieke werk en het realiseren van tentoonstellingen, waardoor archiefzorg vaak secundair blijft. Er is bovendien een nood aan toegankelijke richtlijnen voor kunstenaars over hoe zij hun archief kunnen organiseren of duurzaam beheren. Dit vertaalt zich in uiteenlopende vragen, onder meer rond het oprichten van een stichting of foundation met het oog op de toekomstige zorg voor de artistieke nalatenschap. Al biedt CKV een kennisdossier aan rond dit thema van nalatenschappen, er blijkt er nood aan meer persoonlijke begeleiding en maatwerk (zie 21.4.8).

Opvallend is dat kunstenaars doorgaans een goed overzicht hebben van hun archief en weten waar specifieke materialen zich bevinden. Tegelijk zijn er grote verschillen in praktische omkadering: kunstenaars met een studio en medewerkers beschikken vaak over meer ondersteuning, ook al behoort archiefzorg niet noodzakelijk tot de kerntaken van die medewerkers. Dit betekent echter niet dat kunstenaars zonder assistentie minder begaan zijn met hun archief. De omgang met het archief is bovendien vaak vraaggestuurd. Kunstenaars worden meestal gecontacteerd met zeer gerichte vragen – bijvoorbeeld naar beeldmateriaal of correspondentie met betrekking tot een specifieke tentoonstelling. Hierdoor krijgen externe onderzoekers of andere gebruikers zelden zicht op de bredere structuur en samenhang van het archief als geheel. De nood aan een meer systematische ordening met het oog op externe toegankelijkheid bereikt de kunstenaar daardoor niet altijd expliciet.

Overzicht plaatsbezoeken binnen het onderzoekstraject:

- 12.06.2025
Raymond Barion, Antwerpen: eerste kennismaking, toelichting project
- 13.06.2025
Marie-Jo Lafontaine, Brussel: eerste kennismaking, toelichting project
- 23.06.2025
Ann Veronica Janssens, Ukkel: eerste kennismaking, toelichting project
- 30.06.2025
Stella Lohaus (Bernd Lohaus Stichting), Antwerpen: eerste kennismaking, toelichting project
- 01.07.2025
Pélagie Gbaguidie, Brussel: eerste kennismaking, toelichting project
- 04.07.2025
Lili Dujourie, Lovendegem: eerste kennismaking, toelichting project
- 17.07.2025
Raymond Barion, Antwerpen: archiefbeschrijving
- 28.08.2025
Raymond Barion, Antwerpen: Interview
- 03.09.2025
Anne-Mie Van Kerckhoven, Antwerpen: eerste kennismaking, toelichting project
- 10.09.2025
Ann Veronica Janssens, Ukkel: archiefbeschrijving
- 16.09.2025
Danny Devos, Antwerpen: eerste kennismaking, toelichting project
- 17.09.2025
Stella Lohaus / Anny De Decker (Bernd Lohaus Stichting), Antwerpen: archiefbeschrijving
- 19.09.2025
Veerle Wenes (Paul Gees), Antwerpen: eerste kennismaking, toelichting project
- 07.10.2025
Anne-Mie Van Kerckhoven, Antwerpen: archiefbeschrijving
- 08.10.2025
Edith Dekyndt, Vorst: eerste kennismaking, toelichting project
- 15.10.2025
Veerle Wenes, Jelle Gees (Paul Gees), Schoonaarde: archiefbezoek
- 16.10.2025
Danny Devos, Antwerpen: archiefbeschrijving
- 27.10.2025
Marie Jo Lafontaine, Geel: archiefbeschrijving
- 29.10.2025
Jelle Gees (Paul Gees), Schoonaarde: archiefbeschrijving
- 04.11.2025
Michel François, Brussel: eerste kennismaking, toelichting project

- 13.11.2025
Danny Devos, Antwerpen: interview
- 18.11.2025
Anne-Mie Van Kerckhoven, Antwerpen: interview
- 19.11.2025
Ria Pacquée, Antwerpen: eerste kennismaking, toelichting project
- 20.11.2025
Kaatje Cusse (Peter Downsborough), Brussel: eerste kennismaking, toelichting project
- 28.11.2025
Edith Dekyndt, Vorst: archiefbeschrijving + interview
- 01.12.2025
Anne-Mie Van Kerckhoven, Antwerpen: digitaal archief
- 03.12.2025
Ann Veronica Janssens, Ukkel: interview
- 12.12.2025
Danny Devos, Antwerpen: digitaal archief
- 16.12.2025
Michel François, Brussel: archiefbeschrijving
- 17.12.2025
Ria Pacquée, Antwerpen: archiefbeschrijving
- 29.12.2025
Kaatje Cusse (Peter Downsborough), Brussel: archiefbeschrijving
- 08.01.2026
Ria Pacquée, Antwerpen: interview
- 02.02.2026
Kaatje Cusse (Peter Downsborough), Brussel: archiefbeschrijving

21.3.3 Onderzoekstraject Galerie-archieven

Een belangrijke actor in het veld van de hedendaagse beeldende kunst, is de galerie. De dienstverlening van CKV werd vanaf 2024 uitgebreid door het uitrollen van een nieuw traject (Emma Sinnesael) met een focus op galerie-archieven. Deze actor wordt sindsdien proactief benaderd, met als doel om zowel de bestaande expertise als de uitdagingen omtrent de zorg voor deze bijzondere archieven in kaart te brengen. Het project verloopt in verschillende fases, die over een periode van twee jaar gerealiseerd zullen worden.

- In de eerste fase (oktober 2024 – december 2024) werd de *status quaestionis* met betrekking tot galerie-archieven uitgewerkt. Er werd literatuur verzameld waarin galerieën – en bij uitbreiding de kunstmarkt – in een lokale of internationale context worden bestudeerd en gesitueerd. Ook werd er op zoek gegaan naar bestaande initiatieven rond het duurzaam beheren en bewaren van galerie-archieven.
- Vanaf 2025 ging de tweede fase (januari 2025 – september 2025) van het project van start, waarin de focus lag op een *mapping* van galerie-archieven in Vlaanderen en Brussel. Aan de hand van kennismakingsgesprekken (zie 21.4.1), archiefdoorlichtingen (zie 21.4.5) en het toepassen van het waarderingskader, werd er informatie verzameld die de basis vormt voor een veldkaart en methodologie. Daarnaast werd er ook een stagestudent geëngageerd voor een *mapping* van galerie-archieven met een focus op de regio Gent (zie 21.5).
- In de derde fase (september 2025 – december 2025) werd er tijd genomen voor een tussentijdse SWOT-analyse, waarvan de resultaten zijn samengebracht in een intern rapport.
- Met het oog op een adequate dienstverlening inzake archiefzorg voor galerieën, zet CKV zich het aankomende jaar in voor de vierde fase (2026) van het traject: de ontwikkeling van een

kennisdossier of methodologie waarin – onder meer aan de hand van voorbeeldtrajecten – kennis en inzichten gedeeld kunnen worden. Naar analogie met het onderzoek rond nalatenschappen, is de ambitie op langere termijn niet alleen het inzetten op de ontwikkeling van expertise, maar eveneens het zichtbaar maken, waarderen en verbinden van de verschillende actoren binnen het galerielandschap. In het najaar van 2026 poogt CKV deze actor samen te brengen onder de vorm van een Lerend Netwerk of netwerkmoment.

Een overzicht van plaatsbezoeken in het kader van de veldanalyse galerie-archieven in 2025:

- 21.01.2025
Kennismakingsgesprek X-One Gallery, Antwerpen
- 17.03.2025
Kennismakingsgesprek Galerie De Ziener, Asse
- 19.03.2025
Kennismakingsgesprek Galerie Molensloot, Antwerpen
- 09.04.2025
Kennismakingsgesprek Galerie Transit, Mechelen
- 10.04.2025
Kennismakingsgesprek Galerie negenpuntnegen, Roeselare
- 15.04.2025
Archiefdoorlichting X-One Gallery, Antwerpen (zie 21.4.5)
- 16.04.2025
Archiefdoorlichting X-One Gallery, Antwerpen (zie 21.4.5)
- 23.04.2025
Kennismakingsgesprek Uitstalling Gallery, Genk
- 30.04.2025
Kennismakingsgesprek Art and Advice, Hasselt
- 08.05.2025
Kennismakingsgesprek Zeno X Gallery, Antwerpen
- 09.05.2025
Kennismakingsgesprek Galerie Resonans, Gent
- 04.06.2025
Archiefdoorlichting X-One Gallery, Antwerpen (zie 21.4.5)
- 27.06.2025
Kennismakingsgesprek Galerie Fred & Ferry, Antwerpen
- 08.07.2025
Kennismakingsgesprek Galerie Den Heeck – Centrum voor Constructivistische Kunst, Bornhem
- 28.08.2025
Opvolgggesprek Zeno X Gallery, Antwerpen
- 18.11.2025
Kennismakingsgesprek Wide White Space, Antwerpen
- 15.12.2025
Opvolgggesprek X-One Gallery, Antwerpen

21.3.4 EHBA

In december 2025 werd het kennisdossier ‘EHBA: Eerste Hulp Bij Archiefzorg’ gelanceerd op de website van CKV, samengesteld door Emma Sinnesael. Het kennisdossier is gericht op kunstenaars of erfgenamen van kunstenaars die een archief of nalatenschap beheren, en heeft als doel om enkele praktische *tools* aan te bieden waarmee deze archiefvormers snel en adequaat kunnen reageren in geval van calamiteiten. Hoe breng je een archief in veiligheid na brand- of waterschade? Welke stappen onderneem je het best als eerste om een archief dat zich in de gevarenzone bevindt te evacueren? En welke maatregelen kan je nemen om onomkeerbare schade te voorkomen?

Grotere organisaties, zoals musea, beschikken over een calamiteitenplan, maar particulieren weten vaak niet hoe of waar te beginnen. Toch worden er ook in deze archieven erg waardevolle documenten bewaard, die bijzonder kwetsbaar zijn voor uiteenlopende schadefactoren. Met het oog op deze doelgroep, poogt het kennisdossier algemene, laagdrempelige richtlijnen te bieden en rekening te houden met de beperkte middelen van de archiefvormers om het nodige materiaal aan te kopen. Deze *Eerste Hulp Bij Archiefzorg* is met andere woorden een handleiding waarmee het archief preventief beschermd of onmiddellijk beredderd kan worden.

Het kennisdossier bestaat uit vijf onderdelen:

1. Preventieve maatregelen – *Hoe creëer je een veilige bewaaromgeving?*
2. Omgang met archief-specifieke materialen – *Hoe ga je zorgzaam om met documenten en objecten?*
3. Calamiteitenwijzer – *Welke acties kan je zelf ondernemen bij calamiteiten?*
4. Noodkit – *Wat heb je nodig om een archief te beredderen?*
5. Evacueren en registreren – *Hoe behoud je het overzicht in geval van nood?*

De inhoudelijke uitwerking van het kennisdossier gebeurde in nauwe samenwerking met We Conserve, een organisatie met nationale expertise op het vlak van calamiteiten. Ze worden zowel voor kleinschalige als grootschalige reddingsacties ingezet.

Het kennisdossier 'EHBA: Eerste Hulp Bij Archiefzorg' is een open, actuele en dynamische gids, waar nieuwe inzichten en relevante ervaringen steeds in kunnen worden opgenomen. De actualisering van het kennisdossier vertrekt vanuit de vragen en noden uit het veld. Daarnaast is het een instrument waar onder meer in de dagelijkse werking en in de dienstverlening van CKV actief naar verwezen wordt.

21.3.5 Archiefbeheersplan (ABP)

Midden 2025 startte CKV (Fien Vannieuwenhuysse) met het uitwerken van een archiefbeheersplan voor beeldende kunstorganisaties. Dit stappenplan heeft als doel het archiefbeheer, zowel van het dynamische als het statische archief, op een strategische en praktische manier te verankeren. Daarbij wordt rekening gehouden met de specifieke noden, uitdagingen en diversiteit binnen het veld van de hedendaagse beeldende kunst.

Het archiefbeheersplan bundelt processen, procedures, stappen en praktische tips rond informatiebeheer en archiefzorg. Het behandelt onder meer de doorstroom van informatie naar het archief en het beheer ervan op lange termijn. Met dit plan willen we antwoorden formuleren op vragen zoals: Wanneer wordt informatie overgebracht naar het archief? Welke informatie bewaar je? Hoe start je binnen je organisatie het gesprek over informatiebeheer? En welke onderdelen maken integraal deel uit van een doordacht informatie- en archiefbeleid?

Het archiefbeheersplan houdt rekening met de verschillende groottes van organisaties en hun beschikbare middelen. Eveneens wordt het plan gespiegeld aan de basiszorgrichtlijnen van TRACKS die gesubsidieerde kunstorganisaties via het kunstendecreet dienen te volgen (zie 21.5).

Methodologie

De inhoudelijke uitwerking van het archiefbeheersplan vertrekt vanuit theoretische kaders uit de archiefwetenschap, aangevuld met relevante en actuele praktijkvoorbeelden. Daarnaast wordt geput uit inzichten die werden verzameld tijdens plaatsbezoeken, indien nodig afgestemd op

het onderzoekstraject Archieven Organisaties beeldende kunst (zie 21.3.3). Deze plaatsbezoeken fungeerden daarbij als een eerste graadmeter om te onderzoeken hoe informatie- en archiefbeheer binnen kunstorganisaties zowel strategisch als praktisch vorm krijgen.

Het archiefbeheersplan wordt gelanceerd in de zomer van 2026 op de website van CKV en zal vanaf dan een vaste waarde krijgen als instrument binnen de dienstverlening.

21.3.6 Bevraging digitale noden

In 2025 startte CKV (Charis Verbelen) met het in kaart brengen van de noden rond digitale archiefzorg binnen de beeldende kunstensector. Kunstenaars en kunstorganisaties werken steeds vaker digitaal. Dit leidt tot een stijgend aantal hulpvragen rond digitale archiefzorg, voor zowel *born-digital* als gedigitaliseerd archief. Om hierop een antwoord te bieden, wil CKV een duidelijk zicht krijgen op de huidige noden en op de gewenste vormen van ondersteuning.

2025 stond hoofdzakelijk in het teken van projectplanning en deskresearch. Na afbakening van de projectdoelen en de methodiek, werd een planning uitgetekend die loopt tot de zomer van 2026. Door analyse van bestaande literatuur en van eerdere adviesvragen aan CKV, werd een eerste zicht verkregen op mogelijke uitdagingen. Daarnaast werden bestaande initiatieven rond digitale archiefzorg in kaart gebracht, zowel in Vlaanderen (bij partners zoals meemoo, VAI en CEMPER) als internationaal. Ook werden *tools* en software verkend, bijvoorbeeld voor het opruimen van digitaal archief of het archiveren van websites, die relevant kunnen zijn voor de verdere uitbouw van de dienstverlening.

Met de inzichten uit het bronnenonderzoek verschuift de focus in 2026 naar het veldonderzoek. Via gerichte bevragingen gaat CKV rechtstreeks in dialoog met de kunstensector. De verzamelde input vormt de basis voor een rapport met een SWOT-analyse en concrete aanbevelingen, dat in de zomer van 2026 zal worden opgeleverd. Dit rapport vormt het uitgangspunt voor de verdere uitbouw van de dienstverlening van CKV rond digitale archiefzorg voor de komende beleidsperiode.

21.3.7 Museumarchieven

AI is de focus op 'museumarchieven' één van de centrale punten voor de volgende beleidsperiode. In 2025 nam CKV (Nele Luyts) reeds initiatief om met verschillende musea in gesprek te gaan om de noden en vragen in kaart te brengen. CKV ging in gesprek met Nele Coene (collectiebeheerder – Museum Dhondt-Dhaenens), Gwenny Dhaese (archivaris – documentatiebeheerder – Museum Schone Kunsten Gent (MSK)) en Ingrid De Pourq (data & informatiebeheerder (archief) – S.M.A.K.):

- 24.01.2025
Bezoek MSK (Gwenny Dhaese): kennismakingsgesprek, collectieprofiel
- 19.07.2025
Bezoek Museum Dhondt-Dhaenens (Nele Coene): opvolgggesprek archiefbeheersplan
- 25.11.2025
Bezoek MSK (Gwenny Dhaese): opvolgggesprek: voorstel lerend netwerk
Bezoek S.M.A.K. (Ingrid De Pourq): opvolgggesprek: archiefdoorlichting

Uit deze gesprekken ontstond het idee om een lerend netwerk ‘museumarchieven’ op te richten, met als doel om met elkaar in gesprek te gaan, kennis en expertise te delen en samen op zoek te gaan naar oplossingen. In 2026 werkt CKV dit concept verder concreet uit en zal het een eerste bijeenkomst van dit lerend netwerk organiseren.

21.3.8 Vorming

In het licht van expertise-opbouw volgen de medewerkers van CKV diverse opleidingen in binnen- en buitenland:

- 14.03.2025
Conference: The Unexamined Marcel Broodthaers – CIVA, Brussel
- 20.03.2025
Ontmoetingsdag Kunstenerfgoed georganiseerd door Departement Cultuur Jeugd & Media (CJM),
- 01.04.2025 – 04.04.2025
Conference: Born Digital Collections, Archive and Memory georganiseerd door School of Advanced Study, Londen (UK)
- 16.05.2025 & 23.05.2025
Grondslagen van projectmanagement (Syntra)
- 25.05.2025
Platform geërfd goed: Collecties en verzamelingen uit nalatenschappen georganiseerd door Rijkdienst voor Cultureel Erfgoed
- 27.05.2025
Bouw je tweede brein met AI (Syntra)
- 07.06.2025
Symposium Archivorum, Parijs (Frankrijk)
- 10.06.2025
Opleidingsdag voor teamfacilitatoren door M HKA
- 11.06.2025
Sector dag FOMU: Onderzoekstraject beschrijvingsmodel niet-klassieke fotografie, registreren en documenteren van hybride en atypische fotowerken
- 12.06.2025
Afstudeerbeurs Informatiebeheer georganiseerd door Artevelde Hogeschool Gent.
- 12.06.2025 & 13.06.2025
DEN Conferentie 2025 (DEN, Kennisinstituut cultuur & digitale transformatie)
- 15.07.2025 & 16.07.2025
ArkFest Digital Conference for Archiving & Preservation (Arkivum)
- 15.09.2025
Netwerkdag Archieven georganiseerd door FARO
- 16.09.2025
Landschapstekening Kunstenpunt georganiseerd door Kunstenpunt
- 23.09.2025
Dataprofielen en invulboeken georganiseerd door Meemoo
- 09.10.2025 & 10.10.2025
Informatie aan Zoo een twee jaarlijks informatiecongres van Vlaanderen georganiseerd door de VVBAD in samenwerking met KNVI. Thema ‘Informatie in transitie: menselijke waarden in een digitale toekomst’
- 27.10.2025 – 31.10.2025
ICA-congres Barcelona (Spanje) – International Council on Archives
- 06.11.2025
Start2Preserve (praktijknetwerk)
- 13.11.2025
Intervisie Vertrouwenspersoon (Mensura, Antwerpen)

21.4 DIENSTVERLENING

CKV ondersteunt archiefvormers en beheerders van nalatenschappen omtrent ‘basiszorg’. Het aanbod binnen deze dienstverlening is breed, en beoogt steeds een concrete bijdrage aan de basiszorg voor archieven en nalatenschappen. Het gaat daarbij van sensibiliseren of het beantwoorden van (informatie)vragen tot directe ondersteuning. Het aanbod online bestaat onder meer uit praktische *tips & tricks*, instrumenten of *tools* en inspirerende praktijkvoorbeelden; daarnaast zorgt CKV ook actief voor *hands-on* ondersteunen van een archiefvormer.

In 2025 verbreedde de focus van CKV naar verschillende actoren binnen de beeldende kunst, waaronder kunstenaars (zie 21.3.2), nalatenschappen (zie 21.4.8), galleries (zie 21.3.3), kunstorganisaties (zie 21.3.1) en musea (zie 21.3.7).

21.4.1 Instrumenten

Bij bovenstaande trajecten en bij de (dagelijkse) dienstverlening wordt gebruikgemaakt van een vaste set van ‘instrumenten’ zoals ontwikkeld in het eerste werkingsjaar, zoals het waarderingsgrid, een intakegesprek en archiefbeschrijving, het generiek archiefschema kunstenaarsarchief (2020). Leidraad hierbij is het stappenplan archiefzorg (2019).

Het merendeel van deze *tools* zijn beschikbaar op de website van CKV en worden daarnaast onder meer aangeboden aan de deelnemers van de workshops archiefzorg (infra).

21.4.2 Informatievragen

In 2025 verleende CKV meermaals advies inzake archiefzorg door het beantwoorden van diverse verzoeken, gaande van onder meer praktische vragen omtrent verpakking en inventarissen tot het begeleiden, advisering inzake auteursrechten, bijstand in een zoektocht naar de bestemming voor een kunstenaarsarchief, diverse onderzoeksvragen of een doorverwijzing naar een collega uit het erfgoedveld (zie 21.4.6). Enkele voorbeelden illustreren de diversiteit aan vragen:

- 06.01.2025
Onderzoeksvraag van student Cosette Dutry, bachelor
Kunstenwetenschappen UGent – Vraag i.v.m. bachelorproef over
de Galerie Greta Meert en artistieke connecties
- 20.01.2025
Gesprek Annelies Thoelen (Designmuseum, Gent):
Kennismakingsgesprek expertisecentrum design
- 31.01.2025
Onderzoeksvraag van student Louka Van Aelst, master
Kunstenwetenschappen UGent – Vraag i.v.m. haar masterproef rond de
Gentse galleries: Richard Foncke Gallery, galerie Drieghe en Villa des
Roses, met betrekking tot het werk van Raoul De Keyser in de jaren 80
- 24.02.2025
Gesprek Kunstenpunt rond landelijke dienstverlening beeldende kunst
– ondersteuning diverse disciplines: audiovisuele kunsten, installatie
kunst, ...
- 05.03.2025
Onderzoeksvraag van student Chantal Boucque, bachelor
Kunstenwetenschappen UGent – vraag naar archiefmateriaal over
kunstenaar Georges Broget

- 05.03.2025
Gesprek Kaat Somers (FOMU) – i.v.m. landelijke dienstverlening rond archiefzorg voor fotografen
- 08.04.2025
Onderzoeksvraag van vrijwilliger Jaymes Van Luppen Felixarchief – onderzoek rond fotograaf Piet Geets
- 15.05.2025
Adviesvraag kunstenaar Stefaan Van Biesen – Vraag om advies m.b.t. inventaris oeuvre (feedback)
- 17.06.2025
Adviesvraag Camille Reynders (digitale strateeg M HKA) – Vraag om advies i.v.m. de meerwaarde van een e-depot
- 18.06.2025
Adviesvraag Sayara Richter (projectmedewerker collectie documentatie mappenstructuur M HKA) – Vraag om advies i.v.m. in kaart brengen mappenstructuur
- 18.07.2025
Adviesvraag Bert Verheyden (Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG), Leuven) – Vraag om advies rond acquisitie archieven
- 23.07.2025
Adviesvraag familie Vandewerve via erfgoedcel Voorkempen (*zie 21.4.6*) – rond juridische ondersteuning artistieke nalatenschap
- 24.07 & 25.08.2025
Adviesvraag Frederic De Busscher (Z33) – feedback en bijkomende informatie over procedures en handleidingen rond informatiebeheer en archiefzorg (*zie 21.3.1*)
- 06.08.2025
Onderzoeksvraag Siska Baeck (KMSKA) – Vraag naar onderzoek stagestudent Myrthe Bouwens rond het netwerk van beeldende kunstenaar Marthe Wèry (*zie 21.5*): toegang archieven van kunstenaars Suzanne Van Damme en Rachel Baes
- 24.09.2025
Adviesvraag Jan Grieten (CEMPER, Mechelen) – over welke informatievelden CKV gebruikt voor het beschrijven van een oeuvre van een kunstenaar
- 15.10.2025
Adviesvraag Sayara Richter (projectmedewerker collectie documentatie mappenstructuur M HKA) – Automatisch omzetten van bestanden van .msg naar .eml
- 17.10.2025
Onderzoeksvraag Matthias Storme (KULeuven) – Kennisdossier Nalatenschappen voor beeldende kunst (*zie 21.4.8*)
- 02.12.2025
Onderzoeksvraag Nele Coene (Museum Dhondt-Dhaenens) – Vraag naar onderzoek stagestudent Myrthe Bouwens rond het netwerk van beeldende kunstenaar Marthe Wèry (*zie 21.5*)

21.4.3 Workshops

CKV gaf opnieuw enkele interactieve workshops ‘introductie tot archiefzorg’: op 14 maart tijdens de slotdag Kempencollectie in kaart (*zie 21.4.6*), op 2 mei en 9 mei aan de studenten kunstrichtingen en het vak ‘After Graduation’ van de Hogeschool Sint-Lukas Antwerpen en op 20 oktober in het M HKA. De workshop bestaat uit een introductie van wat een kunstenaarsarchief is, waarom het belangrijk is om deze te bewaren en welke stappen te ondernemen om er concreet zorg voor te dragen, gaande van het in kaart brengen tot het ontsluiten van het archief. Aan de hand van praktische, inspirerende voorbeelden uit het veld worden de deelnemers uitgenodigd aan de slag te gaan met het eigen archief.

Ook gaf CKV opnieuw de interactieve workshop rond archief in de artistieke praktijk, een tweedaagse workshop aan de studenten in de Master Theater(performance) van Toneelacademie in Maastricht op 13 en 14 oktober. Voor deze workshop, die plaatsvond in de VONK-residentiateliers in Hasselt, werkte CKV samen met kunstenaar Evelien Cammaert. Tijdens de workshop werd de verhouding of de wisselwerking tussen archief en artistieke praktijk onderzocht, hoe het archief grondstof kan vormen voor de artistieke praktijk, een bron aan informatie, inspiratie en materiaal voor de eigen kunstpraktijk. Tevens kregen we een blik achter de schermen in het atelier van Evelien Cammaert en toelichting bij haar onderzoek 'Archival Branches'.

De presentatie van de verschillende workshops met handige *tips & tricks* werden nadien gedeeld met de deelnemers, samen met de vraag naar feedback. Verder werd over de workshop breder gecommuniceerd via sociale media, in de nieuwsbrief en op de website van CKV (zie 21.6).

21.4.4 Plaatsbezoeken

Adviesverlening in verband met archiefzorg staat centraal binnen de dienstverlening. Ter aanleiding van een concrete vraag van een archiefvormer of nalatenschap doet CKV diverse plaatsbezoeken om deze actoren optimaal te ondersteunen en te begeleiden.

Ook in teken van onderzoektrajecten rond diverse actoren binnen de beeldende kunst, zoals archieven kunstorganisaties (zie 21.3.1), nalatenschappen kunstenaars jaren 70 (zie 21.3.2), galerie-archieven (zie 21.3.3) en museumarchieven (zie 21.3.7) worden er plaatsbezoeken afgelegd om de noden van het veld in kaart te brengen.

Overzicht van plaatsbezoeken:

- 07.01.2025
Plaatsbezoek Museum Roger Raveel – i.v.m. waarderingstraject archief Luc Levrau
- 08.01.2025
Kennismakingsgesprek Marc Swysen, Antwerpen – Vragen m.b.t zijn digitaal archief
- 14.01.2025
Opvolgggesprek Studio Ricardo Brey, Gent – ontwikkelen van een eenduidig en integraal systeem om het analoge, digitaal en fotoarchief in kaart te brengen – met ondersteuning stagestudenten (zie 21.5)
- 16.01.2025
Kennismakingsgesprek Nalatenschap Marcel Van Maele, Deurne – Vragen om advies m.b.t. de artistieke nalatenschap
- 17.01.2025
Kennismakingsgesprek Luc De Blick, Glabbeek (bronsgieter)
- 07.02.2025
Opvolgggesprek estate Jan Dries, Zoersel – inventaris fysiek archief
- 18.02.2025
Opvolgggesprek nalatenschap Balder en Mi Van Landuyt – Kennismakingsgesprek erfgoedcel (zie 21.4.6) en voorbereiding archiefdoorlichtingstraject (zie 21.4.5)
- 27.02.2025
Bezoek samen met Archivorum bij Berlinde De Bruyckere, Gent. Met de steun van Creative Europe.
- 27.02.2025
Kennismakingsgesprek IMEGO (online), Collectie Romain De Saegher (zie 21.4.6)
- 07.03.2025
Kennismakingsgesprek erfgoedcel Voorkempen (zie 21.4.6) bij estate Jan Dries, Zoersel – Ondersteuning digitalisering fotoarchief

- 11.03.2025
Plaatsbezoek Kunstpatrimonium Kalmthout, samen met erfgoedcel
Voorkempen (*zie 21.4.6*) – Vragen m.b.t. verhuis collectie en
collectieprofiel
- 13.03.2025
Opvolgggesprek Studio Ricardo Brey, Gent – start stagestudent (*zie 21.5*) –
Plaatsingslijst en in kaart brengen van het fotoarchief
- 03.04.2025
Opvolgggesprek IMEGO (online), Collectie Romain De Saegher
(*zie 21.4.6*) – Vraag naar waarderingstraject
- 08.04.2025
Kennismakingsgesprek Cultuurcentrum Strombeek-Bever (online) –
Institutioneel archief
- 09.04.2025
Kennismakingsgesprek Tinka Pittoors – Vragen om advies m.b.t.
nalatenschap Kris Fierens (*zie 21.4.8*)
- 10.04.2025
Archiefdoorlichting nalatenschap Balder en Mi Van Landuyt (*zie 21.4.5*)
- 11.04.2025
Archiefdoorlichting nalatenschap Balder en Mi Van Landuyt (*zie 21.4.5*)
- 29.04.2025
Opvolgggesprek Cultuurcentrum Strombeek-Bever –
Archiefdoorlichting Kennismakingsgesprek Nalatenschap Gustaaf
Verbeek, Vosselaar – Vraag herbestemming
Kennismakingsgesprek nalatenschap Jan Keustermans, Ranst –
Vraag herbestemming
- 30.04.2025
Opvolgggesprek Studio Ricardo Brey, Gent – stagestudent: invoer
archiefmateriaal in Artlogic (*zie 21.5*)
- 07.05.2025
Kennismakingsgesprek Berlinde De Bruyckere, Gent – Vragen om
advies m.b.t. het archief en zorg toekomstige nalatenschap
- 12.05.2025
Kennismakingsgesprek Cel Crabeels, Antwerpen –
Vraag herbestemming (*zie 21.4.10*)
- 14.05.2025
Kennismakingsgesprek Tom Frantzen, samen met Christopher De
Keyser (AMVB) – vragen rond het behoud en beheer van de artistieke
nalatenschap
- 15.05.2025
Kennismakingsgesprek Guido Baekelmans – vragen rond depot en
archiefzorg
- 24.06.2025
Opvolgggesprek Raf Verjans, Guigoven (online) – resultaat
archiefdoorlichting, voorstel expertisemoment
- 25.06.2025
Opvolgggesprek Studio Ricardo Brey, Gent – stagestudent: invoer
Artlogic en in kaart brengen van het fotoarchief (*zie 21.5*)
- 01.07.2025
Kennismakingsgesprek Nalatenschap Antoon, samen met erfgoedcel
Stuifzand (*zie 21.4.6*)
- 18.07.2025
Kennismakingsgesprek KIN collectief, Brussel
- 28.08.2025
Archiefdoorlichting nalatenschap Kris Fierens – focus archief (*zie 21.4.5*)
- 01.09.2025
Plaatsbezoek Museum Roger Raveel – i.v.m. waarderingstraject archief
Luc Levrau

- 02.09.2025
Kennismakingsgesprek Jean-Claude Buytaert, Antwerpen –
Vraag herbestemming
- 04.09.2025
Archiefdoorlichting nalatenschap Kris Fierens – focus collectie
(*zie 21.4.5*)
- 11.09.2025
Kennismakingsgesprek glaskunstenaar Joost Caen en zijn collectie,
samen met erfgoedcel Voorkempem (*zie 21.4.6*)
- 25.09.2025
Opvolgggesprek Studio Ricardo Brey, Gent – start voorbereiding
stagestudent (*zie 21.5*)
- 02.10.2025
Kennismakingsgesprek Studio Dirk Braeckman, Gent – Vragen om
advies m.b.t. studio archief en artistieke nalatenschap Dirk Braeckman
- 07.10.2025
Opvolgggesprek Raf Verjans, Guigoven (online) – voorbereiding
expertisemoment
Archiefdoorlichting nalatenschap Balder en Mi Van Landuyt (*zie 21.4.5*)
– toelichting resultaten en aanbevelingen
- 23.10.2025
Luc Derycke – kennismakingsgesprek en vragen naar ondersteuning
nalatenschap
- 31.10.2025
Kennismakingsgesprek Guido Sijs – vraag herbestemming
documentatie collectie (*zie 21.5*)
- 6.11.2025
Opvolgggesprek Studio Dirk Braeckman, Gent (online)– stagestudenten
(*zie 21.5*) en vragen naar ondersteuning voor uitbouw werking
nalatenschap
- 21.11.2025
Archiefdoorlichting nalatenschap Kris Fierens (*zie 21.4.5*) – toelichting
resultaten en aanbevelingen

21.4.5 Archiefdoorlichting

In 2025 voerde CKV verschillende archiefdoorlichtingen uit om samen met de archiefvormer kennis te verwerven rond de inhoud, staat, omvang en waarde van de archieven. Een doorlichting bestaat uit drie componenten: verkennende gesprekken, een plaatsingslijst en een waardering. Op basis van de vaststellingen wordt een uitgebreid rapport opgesteld met een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van het fysiek en digitaal archief, alsook van de archiefwerking en -zorg.

De archiefdoorlichting heeft als doel om voldoende informatie te verzamelen die als grondstof kan fungeren om verdere stappen te nemen, de noden en acties in kaart te brengen voor een duurzaam behoud en beheer van het archief en om eventueel in te gaan op de mogelijkheden naar een verdere ontsluiting voor het ruimer publiek.

Overzicht archiefdoorlichtingen die plaatsvonden in 2025:

- Nalatenschap Jadran Sturm & Åsa Lie, Brussel (*zie 21.4.8*)
- Nalatenschap Balder en Mi Van Landuyt, Deinze (*zie 21.4.4*)
- Nalatenschap Kris Fierens, Hoevenen (*zie 21.4.4*)
- Archief X-one Galerie, Antwerpen (*zie 21.3.3*)
- Nalatenschap Agency, Brussel (*zie 21.4.8*)
- Nalatenschap New Reform en Roger D'Hondt, Aalst (*zie 21.4.8*)

Na afronding van een archiefdoorlichting presenteert CKV het rapport met de analyse en resultaten aan de archiefvormers en beheerder. Tijdens deze presentatie gaat CKV in overleg om de mogelijkheden voor een duurzaam behoud en beheer van het archief te bespreken.

De archiefdoorlichtingen bieden aan CKV de nodige inzichten en (praktijk) kennis met betrekking tot de eigenheid van specifieke archieven binnen de beeldende kunst, zoals het archief van een nalatenschap of een archief van een galerie.

21.4.6 Samenwerking met erfgoedcellen

De werkzaamheden van Erfgoedcellen en landelijke dienstverleners zijn nauw verbonden met elkaar. Ze werken samen bij het ondersteunen van erfgoedgemeenschappen, beide verwijzen naar elkaar door en ze vinden elkaar in erfgoedprojecten. Binnen de dienstverlening werkt CKV samen met verschillende (erfgoed)partners, waaronder erfgoedcellen. Zo werkte CKV in 2024 nauw samen met de erfgoedcel ECRU voor het pilootproject Ado Hamelryck (zie 21.4.8) en met de erfgoedcel Noorderkempen voor de artistieke nalatenschap van Luk Van Soom en Fik van Gestel.

Ook in 2025 werkte CKV nauw samen met verschillende erfgoedcellen binnen de dienstverlening:

- *Slotdag Kempencollectie in kaart*
Op 14.03 was CKV uitgenodigd door erfgoedcel Stuifzand en Noorderkempen om de workshop 'Introductie tot archiefzorg' te geven op de slotdag van het onderzoekstraject naar het in kaart brengen van de collecties uit de Kempen (zie 21.4.3).
- *Erfgoedcel Noorderkempen*
In 2025 verwees CKV verschillende keren door naar de erfgoedcel Noorderkempen voor ondersteuning van de artistieke nalatenschap van beeldende kunstenaar Gustaaf Verbeek en voor de herbestemmingsvraag rond de nalatenschap van Jan Keustermans (zie 21.4.4).
- *Erfgoedcel Stuifzand*
Samen met de erfgoedcel Stuifzand ging CKV op bezoek bij de nalatenschap van Jozef Antoon Gastmans om hen te adviseren met hun herbestemmingsvraag naar een goede locatie voor de nalatenschap (zie 21.4.4). Zo werden er onder meer enkele werken geschonken aan de heemkundige kring en werd er door de erfgoedcel een filmpje gemaakt om het verhaal achter de nalatenschap zichtbaar te maken.
- *Erfgoedcel Voorkempen*
Op 07.03 ging CKV samen met erfgoedcel Voorkempen op bezoek bij de estate Jan Dries voor ondersteuning bij het inventariseren en digitaliseren van het fotoarchief. De erfgoedcel stelde hiervoor een vrijwilliger ter beschikking. Ook gingen we op bezoek bij de glaskunstenaar Joost Caen (zie 21.4.4), boden we ondersteuning bij de verhuis van de collectie van het kunstpatrimonium Kalmthout en gaven we juridisch advies in verband met de artistieke erfenis van de familie Vandewerve (zie 21.4.2).
- *IGEMO*
IGEMO nam contact op met CKV voor advies voor de collectie van Romain De Saegher. Vragen rond het belang van de collectie, wat met schenkingen, het collectieprofiel en de bewaaromstandigheden kwamen hierbij aan bod.
- *Cultuurregio Leie Schelde*
Voor de archiefdoorlichting op de artistieke nalatenschap van Balder en Mi Van Landuyt werd CKV bijgestaan door Pieterjan Quisquater van Cultuurregio Leie Schelde, de erfgoedcel van de regio (zie 21.4.5). De erfgoedcel trad ook op als klankbord binnen dit traject.

- *Erfgoedcel Brugge*
Voor het pilootproject rond het illustratiearchief van Klaas Verplancke werkte CKV nauw samen met de bibliotheek en de erfgoedcel van Brugge (zie 21.4.8).

Verder werd CKV door verschillende erfgoedcellen (erfgoedcel Ecrû, erfgoedcel Noorderkempem, erfgoedcel Brugge en Erfgoedlab Antwerpen) uitgenodigd om in gesprek te gaan in het kader van hun nieuwe beleidsplan en om samenwerkingen verder op elkaar af te stemmen. CKV zet deze fijne samenwerkingen graag verder in 2026.

21.4.7 Projectaanvragen

Ook in 2025 was CKV betrokken bij een aantal projecten, onder meer onder de regelgeving van Projectsubsidie voor cultureel-erfgoedwerking, zoals bij het project van Kurt Vanbelleghem in verband met zijn 'Artist Estate Canvas', het project 'Praticothèque 2026-2027' van Agency (Brussel), collectieonderzoek Museum Dhondt-Dhaenens (Sint-Martens-Latem) en het immaterieel erfgoedproject 'Still Here' van Hiros vzw (Brussel). Verder was CKV partner binnen de aanvraag voor de werkbeurs van beeldende kunstenaar Cel Crabeels.

CKV is partner in het project 'Kunst op de Campus', Universiteit Antwerpen, zowel fase 1 (2025) als fase 2 (2026). CKV neemt deel aan de waarderingssessies en stelt het eigen waarderingsgrid ter beschikking. Afgelopen jaar zat CKV op 27 mei samen met de andere partners om expertise uit te wisselen omtrent waardering en collectiemanagement. op 16 oktober zat CKV samen met UAntwerpen en Middelheim om op basis van de collectie-analyse van Kunst op de Campus de collectie-anatomie helder te krijgen en deelcollecties te onderscheiden in functie van de waardering.

Zie ook projectsubsidies Pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed (zie 21.4.8).

21.4.8 Nalatenschappen

Vanuit het veld krijgt CKV diverse vragen gaande van het oprichten van een estate tot het ondernemen van allerlei stappen rond het behouden, beheren en bewaren van een nalatenschap.

Om gedegen, structureel aan deze grote nood aan kennis en ondersteuning te voldoen werkte CKV (Nele Luyts) aan een mapping van de diverse nalatenschappen in Vlaanderen en Brussel, een kennisdossier nalatenschappen waarvan het eerste deel in maart 2025 en het tweede deel in oktober 2025 ter beschikking werd gesteld en richtte CKV in 2023 een lerend netwerk nalatenschappen (beeldende kunst) op. Dat daar een grote nood aan ondersteuning heerst, illustreert ook de twee oproepen van pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed van het Departement CJM, 2023-2024. Als partner in diverse aanvragen, besteedde CKV veel zorg, tijd en aandacht aan de uitwerking en opvolging van deze aanvragen.

Veldanalyse nalatenschappen

De mapping van nalatenschappen in Vlaanderen en Brussel, opgemaakt in 2022 wordt continu geactualiseerd. In Vlaanderen en Brussel zijn er tal van verschillende estates met een succesvolle werking; zij beschikken over veel ervaring, kennis en expertise en kunnen zonder meer als inspiratie dienen of als *best practice* fungeren voor het veld. De plaatsbezoeken, in teken

van nalatenschappen, werd vanaf 2025 opgenomen binnen de dagelijkse dienstverlening (zie 21.4.4).

Kennisdossier nalatenschappen (voor beeldende kunst)

Met oog op een adequate dienstverlening inzake archiefzorg bij nalatenschappen en estates en mede in het licht van een acute nood uit het veld van de beeldende kunst aan kennis en expertise, zette CKV in op de ontwikkeling van een kennisdossier nalatenschappen. Dit dossier bestaat uit diverse hoofdstukken, met daarin onder meer aandacht voor uitdagingen zoals estate planning, mogelijke (juridische) structuren, financiële middelen, ontwikkeling van missie, visie en doelstellingen, samenwerking met andere actoren, archiefzorg, aandacht voor oeuvre en de mogelijkheden tot ontsluiting van de artistieke nalatenschap. Het kennisdossier is een 'open document', in de betekenis dat het gaandeweg kan worden aangevuld met nieuwe inzichten, kennis of *best practices*.

Het kennisdossier nalatenschappen werd redactioneel afgerond in het voorjaar van 2025, en later in het jaar ter beschikking gesteld op de website van CKV. Verder werd de bibliografie uitgebreid met nieuwe publicaties, waaronder de digitale publicatie over omgaan met nalatenschappen van het Departement Cultuur, Jeugd en Media, de inspiratiegids rond het illustratiearchief van Klaas Verplancke en het dossier mondelinge geschiedenis van FARO.

Daarnaast draagt de case rond de artistieke nalatenschap van Raphaël Buedts bij aan de ontwikkeling van het kennisdossier nalatenschap. Deze werd na uitbouw van een website rond de kunstenaar en overdracht van het archief aan de Boekentoren Gent afgerond. Ook werd in het kennisdossier nalatenschappen ruimte voorzien voor het verloop van de pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed met een neerslag van ervaringen en expertise vanuit deze projecten.

- Pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed – inkijk in de eerste ronde
- Pilootproject nalatenschap Jadran Sturm & Åsa Lie – Het archief als deel van het oeuvre
- Pilootproject nalatenschap Roland van den Berghe

Het kennisdossier nalatenschappen wordt in 2026 – indien nodig – geüpdatet.

Lerend Netwerk Nalatenschappen voor beeldende kunst

Op 25 april organiseerde CKV een tweede bijeenkomst van het lerend netwerk nalatenschappen voor beeldende kunst in WARP in Sint-Niklaas. Meer dan 70 deelnemers gingen met mekaar in gesprek om kennis en expertise te delen. Tijdens dit lerend netwerk werd het kennisdossier nalatenschappen geïntroduceerd en nodigde CKV Rosanna Miele (coördinator), Anaïs Auger-Mathurin (projectmedewerker) en Davide Colapinto (Galleria Continua Parijs) uit om een inkijk te geven in het project 'Ark' van Archivorum rond het in kaart brengen van het archief van Nil Yalter en de rol van de galerie in het promoten van kunstarchieven.

In de namiddag brachten we verschillende nalatenschappen samen om hun ervaringen en projecten te delen rond het zichtbaar maken van een artistieke nalatenschap. Van het ontwikkelen van een website tot het organiseren van toonmomenten en workshops – elk project biedt waardevolle inzichten en inspiratie om zelf aan de slag te gaan.

- Pilootproject nalatenschap Roland van den Berghe – uitbouw van een website aan de hand van acht sleutelwerken
- Nalatenschap Raf Verjans – samenwerkingen met verschillende erfgoedpartners
- Pilootproject nalatenschap Jadran Sturm & Åsa Lie – heractiveren van de artistieke nalatenschap aan de hand van workshops
- Nalatenschap Jan Buytaert – werking WARP

Internationaal netwerk nalatenschappen

In functie van het kennisdossier en het lerend netwerk gaat CKV in gesprek met diverse internationale organisaties die zich toelagen op de zorg voor nalatenschappen. In deze gesprekken maakte CKV kennis met de respectieve werkingen rond nalatenschappen en gaf CKV een toelichting bij het kennisdossier en het lerend netwerk. Op 28 februari bracht het team van Archivorum een bezoek aan het CKV, waar zij een introductie kregen tot onze werking. Ook ging CKV op 25 november in overleg met Miriam Windhausen, zelfstandig consultant nalatenschappen in Nederland.

Verder maakt CKV deel uit van AFELL (Artist Foundations and Estate Leaders List) georganiseerd door Soft Network, New York, Verenigde Staten. AFELL representeert een uitgebreid netwerk van internationale nalatenschappen en estates, die hun vragen, ervaringen, expertise en nieuwe inzichten met elkaar delen. Interessante vragen gaande van het in kaart brengen van de verschillende onderdelen van een nalatenschap tot het gebruiken van een databases komen hierbij aanbod.

Pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed

In 2023 nam de minister van Cultuur het initiatief om pilootprojecten te ondersteunen voor de omgang met nalatenschappen van beeldende kunstenaar. In het voorjaar werd een eerste oproep georganiseerd voor hedendaagse kunstenaars betrokken bij het kunstgebeuren in de Vlaamse gemeenschap. Uit deze oproep werden twaalf projecten geselecteerd, waarvan CKV in vier projecten als partner optreedt:

- Ruimte voor Philippe Van Snick. Fysieke en digitale ruimte voor het bewaren en publieke ontsluiten van het archief Philippe Van Snick (1968-1990)
- Jef Geys – de beginjaren – een portret
- Ways of seeing – Nalatenschap Dirk Braeckman
- Ado Hamelryck: De collectie

Door het succes van de eerste oproep werd in het voorjaar van 2024 een tweede oproep gelanceerd voor Pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed. CKV kreeg de vraag van diverse personen en organisaties (22 in totaal) om op te treden als partner bij deze subsidieaanvragen. CKV besteedde veel zorg, tijd en aandacht aan de uitwerking en opvolging van deze aanvragen. Uiteindelijk werden er 13 projecten geselecteerd, waarvan CKV in zeven projecten optreedt als partner. De zorg en ondersteuning voor deze projecten werd in 2025 verdergezet.

- *Archivering en contextualisering schetsboeken en fotoarchief van beeldende kunstenaar Roland Van Den Berghe*: CKV trad hierbij op als begeleider en klankbord doorheen het traject en bood advies en ondersteuning bij het uitbouwen van de website aan de hand van acht sleutelwerken. Na het pilootproject worden de werkzaamheden voortgezet door stagestudent Sara Bruggen onder begeleiding van CKV (zie 21.5).
 - 10.09.2024
 - Startoverleg pilootproject (M HKA)

- 23.09.2024
Opvolgggesprek start projectmedewerker (Online)
 - 03.10.2024
Sollicitatiegesprek projectmedewerker Flo Bots (Online)
 - 15.10.2024
Bezoek Destelheide – startoverleg projectmedewerker Flo Bots
 - 21.11.2024
Opvolgggesprek eerste stappen inventaris fotoarchief/schetsboeken (online)
 - 06.12.2024
Check-in eerste stappen inventaris fotoarchief/schetsboeken (online)
 - 07.01.2025
Bezoek Destelheide – eerste selectie sleutelwerken en archiefmateriaal
 - 12.02.2025
Vorbereiding startoverleg website (online)
 - 17.02.2025
Startoverleg website (online)
 - 10.03.2025
Opvolgggesprek – selectie sleutelwerken/ interviews (online)
 - 31.03.2025
Opvolgggesprek – verzameling materiaal website (online)
 - 14.04.2025
Opvolgggesprek – uitbouw website (online)
 - 21.05.2025
Slotmoment pilootproject – toelichting verantwoording (online)
- *Sleutelwerken binnen het gezamenlijke oeuvre van Jadran Sturm & Åsa Lie gemaakt tussen 1989-2016: CKV voerde in de eerste fase van het traject een archiefdoorlichting uit op het bewaard gebleven archiefmateriaal, dat later wordt samengebracht in een inventaris (zie 21.4.5). Verder modereerde CKV het expertisemoment om een selectie te maken van de sleutelwerken en een vooruitblik te werpen op de verschillende fases van het pilootproject. Voor dit expertisemoment nodigde CKV verschillende experts uit om met elkaar in gesprek te gaan over de nalatenschap, met name: Ronny Heirman (Jubilee), Simon Delobel (KIOSK), Bas Hendrikx (KANAL) en Lotte Beckwé. Daarnaast interviewde CKV Åsa Lie op basis van het archiefmateriaal van drie sleutelwerken: 'The Cube', 'HUMANITAS' en het werk 'A man kills a man with a man'.*
- 16.09.2024
Kick Off meeting pilootproject (M HKA)
 - 30.09.2024
Opvolgggesprek start pilootproject (online)
 - 04.10.2024
Bezoek Brussel – Archiefdoorlichting: fysiek archief (zie 21.4.5)
 - 28.10.2024
Bezoek Brussel – Archiefdoorlichting: fysiek archief (zie 21.4.5)
 - 31.10.2024
Bezoek Brussel – Archiefdoorlichting: Digitaal archief (zie 21.4.5)
 - 25.11.2024
Bezoek Brussel – selectie sleutelwerken, voorbereiding expertisemoment
 - 05.12.2024
Bezoek Brussel – Expertisemoment
 - 27.01.2025
Bezoek Brussel – Opvolgggesprek expertisemoment/ bezoek AMVB
 - 09.04.2025
Bezoek Brussel – Interview Åsa Lie

- 22.10.2025
Bezoek Brussel – Archiefdoorlichting – inventariseren archiefmateriaal (zie 21.4.5)
- 19.11.2025
Bezoek Brussel – Archiefdoorlichting – inventariseren archiefmateriaal (zie 21.4.5)
- *Meervoudige perspectieven: onderzoek, classificatie, digitalisering, analyse en publieke ontsluiting van de archieven van Walter Leblanc (1958-1970):* CKV hielp bij de opstart van het pilootproject, bood ondersteuning bij het in kaart brengen en digitaliseren van het archiefmateriaal en begeleidde mee de import van het materiaal naar database *filemaker pro*. Verder organiseerde CKV, samen met de Foundation en de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Antwerpen, het internationale symposium ‘*Unframing Walter Leblanc. An expanded conversation on artist archives*’ en modereerde CKV één van de drie panels rond de strategieën en uitdagingen bij het bewaren en toegankelijk maken van een kunstenaarsarchief. Sprekers waren: Annelien De Troij (KMSKA), Francesca Pola (Faculty of Philosophy, Università Vita-Salute San Raffaele Milaan), Tijs Visser (Zero Foundation), Alexis Gautier (kunstenaar), Hana Miletić (kunstenaar), Raf Wollaert (KASKAntwerpen), Usula Davila-Villa (Davila-Villa & Stohart), Hélène Guénin (Fondation Yves Klein), Rossana Miele (Archivorum). De keynote werd verzorgd door Lisa Le Feuvre (Holt/Smithson Foundation, New York).
- 10.09.2024
Bezoek Brussel – Kick off meeting – start inventaris
- 16.10.2024
Bezoek Brussel – Start inventaris uitnodigingen, inblik in database Filemaker pro
- 29.10.2024
Bezoek Brussel – Inventaris uitnodigingen (start correspondentie)
- 23.01.2025
Bezoek Brussel – Startoverleg projectmedewerker + inventaris
- 19.02.2025
Bezoek Brussel – Inventaris: ondersteuning stagestudenten
- 20.02.2025
Bezoek Academie Antwerpen – Voorbereiding symposium
- 19.03.2025
Bezoek Brussel – Inventaris: ondersteuning stagestudenten
- 26.06.2025
Bezoek Brussel – Netwerkmoment pilootprojecten
- 31.07.2025
Bezoek Brussel – Voorbereiding archiefmateriaal en inventaris voor Filemaker pro, opvolgggesprek voorbereiding symposium
- 27.08.2025
Bezoek Brussel – Import archiefmateriaal in Filemaker pro (database) en opvolgggesprek symposium
- 08.10.2025
Bezoek Brussel – ontvangst sprekers symposium
- 09.10.2025
Symposium ‘*Unframing Walter Leblanc – an expanded conversation on artist archives*’
- *Inventariseren en archiveren van het werk van Guy Rombouts:* CKV ging tijdens het pilootproject verschillende keren in gesprek met Chris Straetling, projectmedewerker.
 - 18.09.2024
Bezoek woning Antwerpen – Startoverleg pilootproject
 - 04.12.2024
Bezoek woning Antwerpen – opvolgggesprek

- 28.01.2025
Bezoek woning Antwerpen – opvolggесprek
- 30.06.2025
Bezoek woning Antwerpen – opvolggесprek
- 25.08.2025
Bezoek woning Antwerpen – opvolggесprek
- September 2025
Jobstudent Hanna Sezgin – in kaart brengen van de catalogi en publicaties

- *Agentschap (Agency) – Kobe Matthys: CKV trad tijdens het pilootproject op als klankbord. Zo voorzag CKV tips en tricks met het oog op het verder uitbouwen van de wiki-base en voerde CKV een archiefdoorlichting uit op een deel van het bewaard gebleven materiaal, om de noden in kaart te brengen rond inventariseren, digitaliseren en de bewaaromstandigheden (zie 21.4.5).*
 - 24.01.2025
Bezoek Brussel – Kick off meeting Agency
 - 17.02.2025
Bezoek Brussel – Inkijk wiki-base, blik digitaal archief
 - 17.07.2025
Bezoek Brussel – Opvolggесprek wikibase, digitaal archief, bibliotheek en vraag fysiek archief
 - 05.09.2025
Bezoek Brussel – Archiefdoorlichting fysiek archief
 - 12.09.2025
Bezoek Brussel – Archiefdoorlichting fysiek archief

- *Bibliotheek Brugge als nieuwe thuis voor nalatenschap Klaas Verplancke: CKV trad tijdens het pilootproject op als klankbord. Daarnaast bracht CKV een bezoek aan het atelier van Klaas Verplancke, bood het ondersteuning bij het maken van de inspiratiegids. CKV trad op als spreker op de afsluitende ontmoetingsdag K*binet: het illustratiearchief van Klaas Verplancke in Brugge.*
 - 12.03.2025
Bezoek atelier Klaas Verplancke
 - 11.06.2025
Bezoek kerngroep pilootproject (M HKA) – inspiratiegids Klaas Verplancke
 - 19.06.2025
Bezoek bibliotheek Brugge – inkijk in het archief van Klaas Verplancke
 - 21.10.2025
Stadsschouwburg Brugge – ontmoetingsdag: K*binet: het illustratiearchief van Klaas Verplancke

- *Roger D'Hondt en New Reform Archief: Als aanvulling op het pilootproject ging CKV met Roger D'Hondt in gesprek en organiseerde het aansluitend een archiefdoorlichting voor het niet geselecteerde archiefmateriaal binnen het pilootproject, met als doel een duidelijk overzicht te krijgen van het bewaard gebleven materiaal (zie 21.4.5).*
 - 17.06.2025
Stadarchief Aalst – Kennismakingsgesprek Roger D'Hondt – Archief New Reform
 - 30.09.2025
Stadsarchief Aalst – Archiefdoorlichting
 - 03.10.2025
Stadsarchief Aalst – Archiefdoorlichting

- 08.10.2025
Stadsarchief Aalst – Archiefdoorlichting
- 17.11.2025
Opvolgggesprek (online) – toelichting eerste aanbevelingen archiefdoorlichting
- 02.12.2025
Stadsarchief Aalst – Archiefdoorlichting
- 08.12.2025
Stadsarchief Aalst – Archiefdoorlichting

Over deze pilootprojecten communiceerde CKV op sociale media en in de nieuwsbrief. Verder kreeg de verzamelde kennis en ervaringen ook een neerslag in het kennisdossier nalatenschappen en op de website van CKV.

Samen met de TRACKS-partners organiseerde CKV in 2025 verschillende intervisiedagen rond specifieke thema's, mondelinge geschiedenis, inventariseren en digitaliseren en wat na het pilootproject (zie 21.5).

Ontmoetingsdag Kunstenerfgoed

Op 20 maart 2025 organiseerde het Departement CJM in Brussel een ontmoetingsdag rond Kunstenerfgoed voor alle 25 pilootprojecten en belanghebbenden. Tijdens die dag werden de resultaten van het beleidstraject Kunstenerfgoed voorgesteld. In de namiddag vonden er verschillende werksessies plaats rond uiteenlopende thema's, zoals archiefzorg, digitale transitie en waardering. CKV begeleidde, samen met FARO, de sessie 'Kunstenerfgoed, meer dan archiefzorg: nood aan een nieuwe definitie' en maakte deel uit van het expertenpanel 'Waarderingskader kunstenerfgoed'.

21.4.9 Archief en de artistieke praktijk

Hoe verhouden archief en artistieke praktijk tot elkaar? En hoe kan je een artistieke praktijk borgen? In 2025 deed CKV alvast enkele verkennende gesprekken met kunstenaars Gwendolyn Lootens, Evelien Cammaert en Céline Mannens in functie van de nieuwe beleidsperiode waarin immaterieel erfgoed een centrale rol krijgt.

21.4.10 Interne werking: informatiebeheer

Met het oog op een efficiëntere en toekomstbestendige werking startte CKV in 2025 met de herziening van de eigen digitale mappenstructuur. De bestaande indeling sloot onvoldoende aan bij de werking. De nieuwe mappenstructuur, gebaseerd op de kerntaken van CKV, zal de efficiëntie en vindbaarheid verbeteren, de samenwerking vergemakkelijken, de datakwaliteit verhogen en bijdragen aan een duurzamer informatiebeheer. Daarnaast bereidt CKV zich voor op een eventuele toekomstige migratie naar SharePoint.

Op basis van het nieuw beleidsplan van CKV, de bestaande mappenstructuur en input van medewerkers, werd in 2025 een eerste aanzet voor een nieuwe hoofdstructuur ontworpen. Daarnaast werd een gedetailleerd stappenplan opgesteld voor het opruimen van de huidige mappenstructuur. Dit plan omvat technische opruimacties (aanpak van ZIP-bestanden, lege mappen en snelkoppelingen), een herstructureringsfase (afzonderen van zonevreemde bestanden, beperken van mapdiepte en padlengte en overtap naar de nieuwe structuur) en een inhoudelijke opschoning (opruimen van dubbels en overbodige versies, en optimaliseren van map- en bestandsnamen).

Ten slotte werden de eerste bouwstenen verzameld voor een afsprakenkader om het werken in de nieuwe mappenstructuur te ondersteunen.

In 2026 wordt dit project verdergezet met de effectieve uitvoering van de opruimacties, het op punt zetten van de nieuwe structuur en het uitschrijven van het afsprakenkader. De ingebruikname van de nieuwe mappenstructuur is gepland voor mei 2026.

Daarnaast nam CKV op 16.12 deel aan de 'Klankbordsessie: voorstudie gedeeld CRM/ERP'.

21.4.11 M HKA

Ook in 2025 is CKV op verschillende manieren betrokken bij de werking van het museum, onder meer door het cureren van een archiefpresentatie (zie 21.7). CKV neemt deel aan het tweewekelijkse facilitatorenoverleg Museale Werking, aan het overleg Projectbureau Onderzoek en aan de Projectwerkgroep Verwervingen.

Daarnaast wordt CKV ingezet in het beheer van kunstarchieven die door M HKA worden verworven. In 2025 werden de volgende archieven verworven waarbij CKV de contacten legde, overzichtlijsten opstelde en zuurvrij herverpakte indien nodig.

- *Martin Maloney*, plaatsbezoek (10.05) in Amsterdam in functie van mogelijke schenking aan M HKA. Ook de opvolging van dit dossier nam CKV mee ter harte.
- *Paul de Vylder*, plaatsbezoek op 17.06 en ophalen van de schenking van reeks van 50 tekeningen 'dr. Goebbels' op 29.08.
- *Lucien De Roeck*. Op 02.09 ging CKV in gesprek met Jean Michel Meyers, erfgenaam nalatenschap Lucien De Roeck over een mogelijke schenking aan M HKA.
- *Mass Moving*, aanvulling met het deelarchief van Pink de Thierry (Helena Scheerder), geschonken door Donald Louw. Geïnt inventariseerd volgens de ISAD(G) standaard en herverpakt in zuurvrije dozen en mappen door jobstudent Hanna Sezgin onder begeleiding van CKV.
- *Galerie De Ziener* geschonken door Jan De Smet. Het analoge archief werd door CKV herverpakt, van een overdrachtslijst voorzien en getransporteerd van Asse naar het depot van M HKA in Katoen Natie. Het archief werd vervolgens door Katoen Natie behandeld voor zilvervisjes. In het najaar van 2026 wordt het digitale archief van Galerie de Ziener overgebracht naar het M HKA.
- *Archief Wilfried Wynants en Collectie Wynants* omvat Wynants' eigen archief, het archief van Leon van Essche en een unieke internationale verzameling visuele poëzie. De collectie groeit nog steeds aan en omvat daarnaast kunstwerken uit de avantgardistische jaren zestig, met als vertrekpunt het experimentele tijdschrift *Labris* (1962-1972), dat literatuur, beeldende kunst en jazz als focus heeft. Naast *Labris* bevat de collectie plastische kunst en internationale tijdschriften. Enkele bekende namen in de collectie zijn Henri Chopin (Frankrijk), Ian Hamilton Finlay (Schotland), Jiri Valoch (Tsjechië) en Mary Ellen Solt (USA). Een groot deel van deze collectie is overgebracht naar het M HKA. In 2025 maakte CKV een inventaris van het door M HKA aangekochte beeldend werk, in functie van een toekomstig transport, bewaring en ontsluiting.

In 2026 wordt het archief van Wilfried Wynants verder vervolgd, een overzichtslijst van het archief moet nog worden opgesteld.

- *Archief Ercola* geschonken door Jean-Claude Buytaert en Jean-Claude Block. Ondersteuning in overdracht van het archief aan M HKA en begeleiding herbestemmingsvraag persoonlijk archief van beeldende kunstenaar Jean-Claude Buytaert (zie 21.4.4)
- *Cel Crabeels* – begeleiding herbestemmingsvraag kunstenaarsarchief (zie 21.4.4)

In 2025 kreeg CKV van M HKA de vraag om een *Flow Verwervingen* uit te werken. Deze flow is opgezet als een procesmatrix waarin de verwerving van archieven stap-voor-stap wordt beschreven. Het document brengt het volledige traject in kaart: van eerste contact en prospectie tot waardering, besluitvorming, overdracht en verdere opvolging. Door het verwervingsproces op deze manier te formaliseren, wil het M HKA een gestroomlijnd en eenduidig proces creëren waarmee nauwkeurig kan worden ingeschat hoeveel tijd en middelen het acquireren van archieven vraagt en hoe dit begroot kan worden. Tegelijkertijd zorgt een duidelijk proces voor helderheid over wie wanneer wordt aangesproken, welke informatie wanneer wordt opgemaakt of verzameld, waar deze informatie wordt opgeslagen, en fungeert het als instrument om vertrouwen te scheppen bij de schenker van het archief.

De *Flow Verwervingen* kan ook dienen als instrument, in de dienstverlening voor CKV, voor andere organisaties, waaronder musea, die houvast zoeken bij het stap-voor-stap doorlopen van een verwervingsproces wanneer ze een archief aangeboden krijgen.

21.5 NETWERKING

In het kader van de diverse trajecten en de landelijke dienstverlening bouwde CKV ook in 2025 aan een netwerk in het veld van kunstarchieven (erfgoedgemeenschap, onderzoekers, archiefvormers). Netwerking vond plaats via structureel overleg en dankzij samenwerkingen. Een overzicht van deze ‘netwerkmomenten’ uit 2025 volgt hieronder.

Departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM)

Naar aanleiding van een bevraging over de toekomst beurzen vakmanschap vond een gesprek met het Departement CJM met de landelijke erfgoeddienstverleners – waaronder CKV (Jan Stuyck) – plaats op 12 februari in het Belpaire Gebouw, Brussel.

Uiterlijk op 1 april 2026 presenteert de Vlaams minister van Cultuur een nieuwe Strategische Visienota Cultureel Erfgoed aan het Vlaams Parlement. In die nota bepaalt de minister haar prioriteiten voor het cultureel-erfgoedbeleid. De nieuwe Strategische Visienota Kunsten heeft eenzelfde timing. Het Departement CJM bevroeg hierbij de eigen instellingen, M HKA (Bart de Baere) en CKV (Jan Stuyck) werden aldus voor gesprek uitgenodigd op 19.02 (Belpaire gebouw, Brussel) en op 26.03 (KMSKA, Antwerpen).

In het kader van het voorziene transitietraject M HKA en het traject Kunstenerfgoed, zat CKV (Jan Stuyck) samen met het Departement CJM op 27.11 waarbij toelichting werd gegeven op de doelstellingen en planning met betrekking tot beide trajecten.

Archiefpunt

CKV (Fien Vannieuwenhuyse) maakt deel uit van de werkgroep herbestemmen, die zich buigt over bij Archiefpunt ingediende dossiers met betrekking tot de herbestemming van archiefcollecties. Vergaderingen van de werkgroep vonden plaats op: 12.06, 10.07, 16.10 en 13.11.

In functie van de werkgroep herbestemmen ging CKV 31 oktober op plaatsbezoek bij Guido Sijs (*zie 21.4.4*). Hij bood via Archiefpunt zijn documentatie collectie voor herbestemming. Tijdens het plaatsbezoek kregen we een inkijk in de documentatie collectie en werd op basis van de opgestelde archiefbeschrijving verschillende collectiebeherende instellingen gecontacteerd, waaronder het MSK in Gent.

CKV (Jan Stuyck) is lid van de Algemene Vergadering (AV) van Archiefpunt. Bijeenkomsten waaraan CKV deelnam, vonden plaats op 25 maart en 2 december.

Overleg landelijke dienstverlenende rollen

Daarnaast maakt CKV (Jan Stuyck) deel uit van het overleg landelijke dienstverlenende rollen (LDR), een overlegplatform waarin alle erkende organisaties onderling en naar de buitenwereld hun opdracht en werkzaamheden kunnen afstemmen, en waar gezamenlijke standpunten kunnen worden ingenomen.

Het werkingsjaar 2025 stond onder meer in het teken van de ontwikkeling van de erfgoeddatabank waarbij de dienstverleners uitgebreide, concrete feedback gaven aan meemoo. Een tweede belangrijk actiepoint was de Strategische Visienota 2026. In het licht hiervan werden de LDR door het Departement CJM bevestigd op 25 juni (Brussel), ter voorbereiding werkten de LDR een nota uit met een overzicht aan toekomstige noden en uitdagingen, en verwoordde het overleg een aantal bezorgdheden.

Vergadermomenten vonden plaats op: 02.04, 20.05 en 08.10. Het voorzitterschap is in handen van Bart Caron, de praktische organisatie van de bijeenkomsten en verslaggeving gebeurt door het steunpunt FARO.

FARO

CKV maakt deel uit van het Lerend netwerk mondelinge geschiedenis. FARO zette in 2025 verder in op het lerend netwerk mondelinge geschiedenis en het verder verspreiden van het eerder verzamelde kennis en expertise. Daaraan nam CKV (Nele Luyts) deel. Op 29 januari werd voor de tweede ronde van de pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed een intervisiedag mondelinge geschiedenis georganiseerd, gebaseerd op de basiscursus mondelinge geschiedenis, die FARO door het jaar heen aanbiedt (*zie 21.4.8*). Voor het decembernummer (2025) van FARO: *tijdschrift over cultureel erfgoed* ging Jelena Dobbels met drie erfgoedpartners (CKV, CEMPER en Letterenhuis) in gesprek over het gebruik van mondelinge geschiedenis als tool om de artistieke nalatenschap in kaart te brengen (*zie 21.6.5*).

Dit lerend netwerk biedt CKV de mogelijkheid om de noodzakelijke kennis en expertise uit te breiden, en tegelijkertijd de eigen ervaringen met de sector te delen.

Naast de lerende netwerken ging CKV (Nele Luyts) op 3 april in gesprek met FARO (Jelena Dobbels) voor toelichting van het kennisdossier Nalatenschappen voor beeldende kunst voor een blogpost op de website van FARO (*zie 21.4.8*).

Centre d'archives des pratiques contemporaines Wallonie-Bruxelles

Op 27 maart had CKV (Jan Stuyck) gesprek met Raphaël Pirenne (ERG, La Cambre, Brussel) omtrent de mogelijk oprichting van Waalse tegenhanger van CKV, onder de naam Centre d'archives des pratiques contemporaines Wallonie-Bruxelles. Een verder opvolging zal plaatsvinden in 2026.

Werkbezoeken

De werkbezoeken zijn ideale gelegenheden om organisaties en collectieprofielen beter te leren kennen, kennis te maken met de plaats en benadering van kunstenaarsarchieven binnen deze collecties en om verdere kennis en expertise uit te wisselen.

Op 24 september bracht CKV een werkbezoek aan het Panamarenko huis in de Biekorfstraat in Antwerpen en kregen we een rondleiding in de kunstenaarswoning.

Universiteiten en hogescholen

Samenwerking met academische partners toont zich onder meer in de trajecten omtrent het archiveren van performances, nalatenschappen (zie 21.4.8) en galerie-archieven (zie 21.3.3). CKV tracht ontsluiting van en onderzoek naar kunstarchieven ook op andere manieren te stimuleren of onder de aandacht te brengen.

— Stages

De mogelijkheid voor stage bij CKV werd opgenomen in het stageaanbod academiejaar 2024-2025 en 2025-2026 bij volgende opleidingen:

- Kunstwetenschappen UGent
- Kunstwetenschappen Katholieke Universiteit Leuven (KUL)
- Postgraduaat Cultureel Erfgoed KUL
- Graduaat Informatiebeheer aan de Artevelde Hogeschool Gent
- Master in de Erfgoedstudies Universiteit Antwerpen (UA)
- Filmstudies, Faculteit Sociale Wetenschappen, UA
- Master Beeldende kunst, Sint-Lukas Antwerpen

Voor het academiejaar 2024-25 en 2025-26 boden verschillende studenten zich aan, zij vatten hun stage aan bij CKV of op locatie (bij de archiefvormer). Hun werkzaamheden zijn divers van ondersteuning in schonen, verpakken en digitaliseren tot het integraal inventariseren van een archief of (deel)reeksen.

Overzicht van de stagestudenten:

Academiejaar 2024-2025:

- Darien Maslov Lescrauwaet, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: Studio Ricardo Brey: inventariseren en digitaliseren deel van het fysiek archief en invoeren in database Artlogic
- Elena Vandenbroucke, informatiebeheer: archivistiek, Artevelde Hogeschool: Archief Siegfried De Buck: inventariseren van krantenknipsels, tijdschriften en divers drukwerk
- Tess Ego, master in de beeldende kunst, Sint-Lukas Antwerpen: onderzoek rond archieven in de artistieke praktijk
- Fien Vrolix, master Filmstudies & visuele cultuur, UA Antwerpen: veldanalyse van Gentse galerie-archieven (zie 21.3.3)
- Mercédès Claerhout, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: In kaart brengen van het archief van beeldende kunstenaar Jef Claerhout (1937-2022)
- Silke Pasmans, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: veldanalyse Kunstcollectieven Limburg
- Margaux de Bie, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: living archive Gwendolyn Lootens

- Hannah Veragten, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: mapping vrouwelijke kunstenaars uit het Vlaamse expressionisme (1900-1939)
- Hanne Verellen, Master Juweelontwerp en edelsmeedkunst aan PXL-MAD: mapping van het archief van ontwerper Nedda El-Asmar (°1968)

- Academiejaar 2025-2026:
- Rosa Stark, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: *living archive* Gwendolyn Lootens
- Jaimy Bal, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: groep Anthony Artaud (Outsiderkunst)
- Maite Laenen, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: inventariseren archief Galerie De Buck en in kaart brengen van multiples en posters bij studio Ricardo Brey
- Léontine Vermaut, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: Studio Ricardo Brey: in kaart brengen van het fotoarchief + invoeren database Artlogic
- Habiba Schöller, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: Studio Dirk Braeckman: inventariseren en digitaliseren van het studio archief en zoektocht verwant archief
- Marieke Boterdaele, bachelor Kunstwetenschappen, UGent, Studio Dirk Braeckman: inventariseren en digitaliseren van het studio archief en zoektocht verwant archief
- Sara Bruggen, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: Nalatenschap Roland Van den Berghe: inventariseren en digitaliseren van een deel archief met betrekking op vier sleutelwerken (zie 21.4.8)
- Siel Dewulf, bachelor Kunstwetenschappen, UGent: veldanalyse kunsttijdschriften Vlaanderen & Brussel, na 1945
- Elisabeth Vissitch, bachelor Kunstwetenschappen UGent: a) galerie St. John, Gent en b) Suzanne Fabry: kostuumontwerp en schilderkunst

Van de stages bij CKV werden enkele inspirerende reflectieteksten opgenomen op de website waarin de stagestudenten in het kort toelichten hoe de stage verlopen is en de resultaten van hun onderzoek presenteren (zie 21.6.).

- Masterscriptie (onderzoek)
CKV gaf feedback op de scriptie 'Archivistiek: Van scène naar systematiek' van Renée Luyckx, masterstudent Erfgoedstudies aan de Universiteit Antwerpen, onder begeleiding van docent Jelena Dobbels. Verder begeleidde CKV masterstudent Valentine Verheyen (Erfgoedstudies, Universiteit Antwerpen) bij haar onderzoek rond de artistieke nalatenschap van Liesbeth Adriaenssens, waarbij CKV (Nele Luyts) optrad als tweede lezer.

- Doctoraatsonderzoek
CKV (Jan Stuyck) maakt deel uit van de Doctorale Begeleidingscommissie van het onderzoek *Belgian art of the long eighties transitioning from the regional to the international: Aspects of the Ghent art scene, 1976-1992* van Sofie Frederix, Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, UGent. De commissie kwam samen op 3 juni en 9 december. Sofie Frederix deed voor haar onderzoek meermaals beroep op de veldkennis van CKV.

- Faciliteren (archief)onderzoek
De vragen zijn divers en komen van doorgaans van studenten, onderzoekers, academici en professionals uit het veld van de beeldende kunst (zie 21.4.2).

Jobstudenten, vrijwilligers

In 2025 was er 1 jobstudent betrokken bij de werkzaamheden van CKV: Hanna Sezgin bood ondersteuning bij onder meer archiefdoorlichtingen en plaatsbezoeken. CKV werkte met één vrijwilliger: Marc Schepers, voor de ontsluiten van het archief Ruimte Morguen (M HKA).

TRACKS

CKV maakt deel uit van TRACKS, via de stuurgroep en werkgroep. TRACKS is een netwerk van organisaties dat vanuit gebundelde expertise informatie en dienstverlening aanbiedt om kunstenaars en kunstorganisaties te ondersteunen bij de zorg voor hun archieven en collecties. Het netwerk bestaat uit dienstverlenende en collectiebeherende erfgoedorganisaties en de steunpunten voor de kunsten- en cultureel erfgoedsector. Zowel professionals als amateurs, gesubsidieerden en niet-gesubsidieerden kunnen terecht op de TRACKS-website en bij het netwerk voor informatie of advies.

— Stuurgroep

De stuurgroep van TRACKS kwam drie keer samen: op 20.02, 02.07 en 14.11. Tijdens deze momenten werden de mogelijkheden tot verbreding van TRACKS besproken, het traject Kunstenerfgoed en werd Kurt Vanbelleghem uitgenodigd voor een presentatie van het Artist Estate Canvas.

— Werkgroep

De werkgroep van TRACKS kwam vijf keer samen: op 31.01, 28.03, 27.06, 17.10 en 12.12. Tijdens deze bijeenkomsten werd gewerkt aan het up-to-date houden van de websitecontent en de voorbereiding voor de workshops TRASHDAY en waardebepaling. Verder ging er veel aandacht naar de pilootprojecten Kunstenerfgoed Nalatenschappen (zie 21.4.8), werd er feedback gegeven op de publicatie rond nalatenschappen van het Departement CJM en organiseerde TRACKS vier intervisiedagen. Tot slot verscheen er in het tijdschrift 'META' een artikel *Aan de slag met je kunstenaarsarchief* waarin drie partners (CKV, AMVB en CEMPER) vijf tips toelichten om met een archief aan de slag te gaan (zie 21.6.5).

Workshops TRASHDAY en Waardebepaling

Op 06.02 gaf TRACKS (Letterhuis, CEMPER, AMVB, meemoo, CKV en VAI) de workshop TRASHDAY in het Letterenhuis in Antwerpen. Deze interactieve workshop biedt de deelnemers de mogelijkheid om onder begeleiding zelf aan de slag te gaan met hun eigen digitaal archief. Op 23.10 gaf TRACKS (Letterhuis, CEMPER, AMVB, meemoo, CKV en VAI) opnieuw de workshop TRASHDAY, wegens groot succes. Deze werd aangevuld met een workshop waardebepaling, waarin een introductie werd gegeven tot een waarderingstraject en de mogelijkheden tot voor selectie.

Intervisiedagen

- 29.01.2025: Intervisiedag mondelinge geschiedenis
Op 29 januari organiseerde CKV, samen met het AMVB, CEMPER, Letterenhuis en FARO de intervisiedag rond mondelinge geschiedenis. Tijdens deze dag werden verschillende sprekers uit het veld uitgenodigd, waaronder het Industriemuseum en KADOC. Verder werd een inkijk gegeven in de praktijkvoorbeelden vanuit de eerste ronde pilootprojecten waar mondelinge geschiedenis centraal stond.
- 25.02.2025: Intervisiedag beschrijven en digitaliseren van nalatenschap
Op 25 februari organiseerde, CKV, samen met CEMPER en AMVB de tweede intervisiedag rond het beschrijven en digitaliseren van een

nalatenschap. Tijdens deze intervisiedag presenteerde de partner diverse handvaten om verder aan de slag te gaan met de artistieke nalatenschap.

- 26.06.2025: Intervisiedag Walter & Nicole Leblanc Foundation
Op 26 juni nodigde de Walter & Nicole Leblanc Foundation de verschillende pilootprojecten uit voor een netwerkmoment om eigen ervaringen en expertise uit te wisselen. Tijdens dit netwerkmoment gaf de Foundation van Chantal Akerman een inkijk in hun werking.
- 04.11: Slotintervisiedag focus ‘Wat nu, na pilootproject?’
Op 4 november organiseerde CKV, in samenwerking met CEMPER en AMVB, de laatste intervisiedag rond de centrale vraag ‘Wat na het pilootproject?’. Voor deze bijeenkomst kwamen de pilootprojecten zowel uit de eerste als tweede ronde samen in het M HKA. Tijdens deze intervisiedag stonden verschillende thema’s centraal, waaronder het zichtbaar maken van een artistieke nalatenschap, het juridische kader, de mogelijkheden tot overdracht aan een collectiebeherende instelling en fondsenwerving.

21.6 COMMUNICATIE

21.6.1 Website

In 2025 mocht de website 5.381 (2024: 4.200; 2023: 3.913; 2022: 3.037; 2021: 2.125) gebruikers ontvangen, met in totaal 20.674 (2023: 11.382; 2022: 10.114; 2021: 8.202) paginaweergaven. De gemiddelde tijdsduur per sessie per gebruiker bedroeg 00.01:24 (2023: 00.01:30; 2022: 00.01:39; 2021: 00.02:03).

Nieuwe bijdragen in 2025:

- Stage bij CKV
- Ontsluiting van het ICC-archief: een project in ontwikkeling
- Eerste hulp bij archiefzorg
- Onderzoek naar een familiaal kunstenaarsverleden – het archief van beeldhouwer Jef Claerhout
- Het archief geconfronteerd met het leven – stage Margaux De Bie
- Antwerpen, Manhattan en terug: het archief en de carrière van Raymond Barion
- Onderzoek in ontwikkeling: Veldanalyse naoorlogse beeldende kunstorganisaties in Vlaanderen en Brussel
- Onderzoek in ontwikkeling: Kunstenaarsarchieven sinds de jaren 1970
- Belgisch-Limburgse beeldende kunstgroeperingen 1945 tot heden
- Vrouwelijke kunstenaars binnen het expressionisme
- Hoe breng je iets in kaart dat grotendeels verdwenen is?
- Workshop archief in de artistieke praktijk
- Informatie aan ZOO: een terugblik

21.6.2 Social media

Instagram

@ckvcentrum 2025: 1.220 volgers (2024: 1.075; 2023: 900; 2022: 809; 2021: 644; 2020: 499; 2019: 386 + 145)

<https://www.instagram.com/ckvcentrum/?hl=nl>

Functie: Rapporteren bezoeken diverse archiefvormers en archiefbeheerders in het kunstenveld

Facebook

@ckvcentrum. 2025: 747 volgers (2024: 750; 2023: 710; 2022: 663; 2021: 594; 2020: 503; 2019: 399 + 91)

<https://www.facebook.com/ckvcentrum/>

Functie: Onder de aandacht brengen partnerevents wat betreft archiefzorg in de beeldende kunst

21.6.3 Nieuwsbrief

In 2025 verschenen er zoals voorbije jaren 11 nieuwsbrieven (in 2020: 9). De verschenen nieuwsbrieven zijn raadpleegbaar via het online archief. <https://ckv.muhka.be/archief-nieuwsbrieven/>

In deze digitale nieuwsbrieven wordt de ruime erfgoedgemeenschap en andere geïnteresseerden op de hoogte gehouden van de waaier aan werkzaamheden van CKV, de voortgang van lopende trajecten, de aankondiging van nieuwe kennisdossiers; worden *best practices* uit het veld gedeeld en worden er leestips, studiedagen en colloquia met betrekking tot archiefzorg kenbaar gemaakt.

21.6.4 Brochure

In 2025 werd een brochure archiefzorg vormgegeven, druk is voorzien voor februari 2026.

21.6.5 Publicatie

- Luyts, Nele e.a., *Aan de slag met je kunstenaarsarchief*. In: META nr. 1 (2025)
- Luyts, Nele, *Het atelier: de werkplek van beeldende kunstenaar Mi Van Landuyt*. In: FARO: Tijdschrift over cultureel erfgoed (dossier 20 jaar Conventie van FARO) – jaargang 18 nr. 2 (juni 2025)
- Luyts, Nele, *Kunstenaarsinterviews: mondelinge geschiedenis of niet –* In: FARO: Tijdschrift over cultureel erfgoed – jaargang 18 nr. 4 (december 2025)

21.7 PRESENTATIES

In samenwerking met partners maakt CKV beeldende kunstarchieven en nalatenschappen toegankelijk voor publiek. CKV staat jaarlijks in voor één archiefpresentatie in het M HKA. In 2025 leverde CKV een bijdrage aan de archiefpresentatie *Tegen de onmacht van de kunst: een keuze uit het archief van Ruimte Morguen* (20.09.2025 – 11.01.2026).

De archiefpresentatie *Tegen de onmacht van de kunst* bracht voor het eerst een overzicht van veertig jaar Ruimte Morguen. In 1979 vonden Leen Derks, Marc Schepers, Jacques Sonck, Luc Tuymans en Bob Van Ruyssevelt elkaar in de overtuiging dat kunst en maatschappij onlosmakelijk verbonden zijn. Geïnspireerd door internationale voorbeelden – zoals *Volksfoto*, *Zeitung für fotografie* en de 7.Produzentengalerie van Dieter Hacker en Andreas Seltzer in Berlijn – organiseerden ze artistieke projecten in de Bleekhofbuurt in Borgerhout en de Sint-Andriesbuurt in Antwerpen. Hun acties zochten naar manieren om kunst te verbinden met het sociale weefsel van de stad en het alledaagse leven in een straat of wijk. Uit deze initiatieven groeide

in 1982 Ruimte Morguen: een plek die balanceerde tussen alternatieve ruimte en galerie. Het programma was internationaal georiënteerd, maar toonde ook jonge, Belgische kunstenaars zoals Paul De Vylder, Danny Devos, Nadine Tasseel en Stefaan Vermuyten. Ruimte Morguen vervulde een 'laboratoriumfunctie': een onderzoek naar de hedendaagse beeldcultuur en een speelse rebellie tegen de gangbare productie en consumptie van kunst stonden er centraal. Niet alleen affiches, foto's en documenten uit het archief, maar ook originele kunstwerken maakten deze energie tastbaar in de tentoonstellingsruimte.

In 2020 droeg Marc Schepers, medeoprichter van Ruimte Morguen, het archief over aan het M HKA. In nauwe samenwerking met CKV zorgt hij voor het nader ontsluiten van het archief. Marc Schepers en CKV stonden in voor deze archiefpresentatie, van concept tot realisatie – gaande van bruikleenadministratie over digitale reproductie van archiefmateriaal tot onderzoek – en tekstproductie voor de brochure en communicatie via de M HKA-kanalen.

Alle informatie en communicatie met betrekking tot de archiefpresentatie wordt bijgehouden op een afzonderlijke map op de mappenstructuur. De resultaten van de archiefpresentatie zijn bovendien terug te vinden op [Ensembles.org](https://ensembles.org).

Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) adviseert en ondersteunt diverse actoren uit het veld van de beeldende kunst – waaronder kunstenaars, kunstorganisaties, galerijen, curatoren en kunstcritici – in de zorg voor hun archief. Op deze website vind je praktische *tips & tricks*, kennisdossiers, inspirerende praktijkvoorbeelden en nog veel meer. Aarzel niet ons te contacteren voor nader advies.

> [CKV Nieuwsbrief](#)

> [Meld hier je archief aan](#)

LEES NU HET NIEUW KENNISDOSSIER 'EERSTE HULP BIJ ARCHIEFZORG (EHBA)'

VORMING EN EVENEMENTEN

[Sauf Liège: Kunst in Luik in de jaren 1980. Tectonic '84, Place Saint-Lambert Investigations en andere manifestaties](#)

IN GESPREK

[Kunstenaarsinterviews: mondelinge geschiedenis of niet?](#)

FARO tijdschrift ging in gesprek met CKV, CEMPER

VELDANALYSE

[Antwerpen, Manhattan en terug: het archief en de carrière van Raymond Barion](#)

22 Fotocredits

Foto's

- 1 Persconferentie van Vlaams minister van Cultuur Caroline Gennez – voorstelling van het nieuwe museumgebouw (2025) © foto: Evenbeeld
- 2 The Guardian, “*Artists decry dismantling of Belgium’s oldest contemporary art museum*” (2025) © foto: M HKA / clinckx
- 3 Tentoonstelling *De Associaties van Pauline Curnier Jardin* © foto: M HKA / clinckx
- 4 Tentoonstelling IN SITU: *Kyiv Biennial 2025: Homelands and Hinterlands*, Chychkan Davyd © foto: M HKA / clinckx
- 5 Archiefpresentatie *Today’s Place* © foto: M HKA / clinckx
- 6 Tentoonstelling IN SITU: *Bruno Zhu – UIT* © foto: M HKA / clinckx
- 7 *Archipelago of Artistic Practices*. Een symposium voor artistiek onderzoek van Jubilee en M HKA © foto: Evenbeeld
- 8 Vernissage tentoonstelling *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin*, re-enactment performance *Creatie van een Stuk* (1978) © foto: M HKA / clinckx
- 9 Tentoonstelling IN SITU: *Özgür Kar – MALAISE* © foto: M HKA / clinckx
- 10 Museumnacht 2025, re-enactment *The extra-terrestrial man* (*The Black Giant of Antwerp*), 14 May 1976, performance van James Lee Byars © foto: Jasper Leonard
- 11 Tentoonstelling INBOX: *Sean Peleman – Are You Still Watching?* © foto: M HKA / clinckx
- 12 Tentoonstelling *Aanwinst* Dieter Roth, Selbstporträt, ca. 1968-1971 © foto: M HKA / clinckx
- 13 *Art’s Birthday 2025* © foto: Evenbeeld
- 14 Collectiepresentatie najaar 2025, performance *Vaast Colson* © foto: M HKA / clinckx
- 15 Speech van Luc Tuymans over het belang van het behoud van een Museum voor hedendaagse kunst in Antwerpen © foto: M HKA / clinckx
- 16 Protestactie *Museum at Risk (MAR)*, performance *Hands Against the Wall* van Ben Benaouisse © foto: M HKA / clinckx
- 17 Protestactie *Museum at Risk*, 24-uursmanifestatie in M HKA (25-26 oktober 2025), georganiseerd door kunstenaars uit protest tegen de omvorming van het museum tot een kunstencentrum en ter verdediging van de museale functie, met live uitzendingen door Radio Centraal en We are Various Radio © foto: M HKA / clinckx
- 18 Collectiepresentatie: *Panamarenko – Reis naar de sterren*, schoolbezoek © foto: M HKA / clinckx
- 19 Protestactie door Scholen voor het behoud van een museum voor hedendaagse kunst in Antwerpen: protest van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen © foto: M HKA / clinckx
- 20 *Museum at Risk (MAR)*, lezing door Johan Pas over het ontstaan van de collectie. © foto: M HKA / clinckx
- 21 Tentoonstelling *The Geopolitics of Infrastructure. Hedendaagse perspectieven*. © foto: M HKA / clinckx
- 22 Screenshot M HKA-website – CVK: <https://ckv.muhka.be/>
- 23 Forum *There Is Nothing Solid About Solidarity* (24-26 oktober 2025) © foto: Evenbeeld

